

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Український мовно-інформаційний фонд

Україна, 03039, м. Київ 39, Голосіївський проспект, 3

тел./факс: +38(044) 525-81-65

e-mail: hostmaster@ulif.org.ua

ДОДАТОК 2

ДО ЕКСПЕРТНОГО ВИСНОВКУ

**щодо лінгвостилістичної коректності та оригінальності тексту
дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
К.М. Кириленко «Теоретичні і методичні основи формування
інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному
закладі»,**

**захищену 15 жовтня 2015 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради
Д 26.004.18 Національного університету біоресурсів і
природокористування України зі спеціальності 13.00.04 – теорія і
методика професійної освіти**

Місце і дата підготовки висновку:

**м. Київ
27.03.2017**

**Таблиця 2.1 – Вибірка текстів для порівняльного аналізу дисертації
К.М. Кириленко на предмет запозичень**

1	Антонова А. М. Субъект-субъектное взаимодействие в образовательном процессе колледжа как условие организации учебно-исследовательской деятельности учащегося // Научно-теоретический журнал «Научные проблемы гуманитарных исследований», вып. 9/ 2011. – С. 137 – 144.
2	Балахонов А. В. Фундаментализация образования: сравнительный семантический анализ // Вестник Ленинградского гос. университета им. А. С. Пушкина. – Вып.4, том 3, – 2010 – серия 14: Народное образование. Педагогика. – С. 81 – 93.
3	Балахонов А. В. Фундаментализация высшего медицинского образования на основе системного естественнонаучного знания. – автореферат дис. доктора пед.н. зі спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования – СПб, 2007. – 472 с.
4	Барабанова З. П. Организация образовательного взаимодействия между педагогом и учащимся // Современные наукоемкие технологии, №1/2008 (раздел «Педагогические науки»). – 3 с.
5	Білінський А. М. Творче освітньо-інформаційне середовище як чинник розвитку особистості вчителя // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2012. –

	№ 2. – С. 15 – 21.
6	Бочкарёв А. И. Концепции современного естествознания: учебник для студентов вузов / А. И. Бочкарёв, Т. С. Бочкарёва, С. В. Саксонов; под ред. проф. А. И. Бочкарёва. – Тольятти: ТГУС, 2008. – 386 с.
7	Васянович Г., Онищенко В. Професійні якості майбутнього фахівця: науково-методологічні критерії визначення і класифікації// Педагогіка і психологія професійної освіти. Наук.-метод. журнал. №4 – липень – серпень 2013, Львів. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4. – С. 9 – 33.
8	Вікарчук О.І. Еволюція формування інноваційної культури /О. І. Вікарчук // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 310 – 314.
9	Вольвач В. Г. Структура инновационной культуры ВУЗа и информационная среда // Инновационное образование и экономика – №6/17. – Омское изд-во ОмЭИ, 2010 – 100 с.
10	Горбачев В. В. Концепции современного естествознания: Учеб. пособие для студентов вузов / В. В. Горбачев. – М.: «Издательский дом «ОНИКС 21 ВЕК»: ООО «Издательство «Мир и Образование», 2003. – 592 с.
11	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореф. доктора пед. наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
12	Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Дис. д.пед.н. по специальности 13.00.08 – теория и методика проф.образования. – М.: МГГУ им.М.А.Шолохова, 2011.
13	Григорьева С. Г. Основные механизмы функционирования инновационной культуры педагога начальной школы // Вектор науки Тольяттинского Государственного Университета (серия: Педагогика. Психология – №3 (6) – 2011. – С. 90 – 93.
14	Гумель Е. Б. Особенности организации интерактивного взаимодействия студентов и преподавателя в условиях современной высшей школы// Гуманитарные научные исследования, №6. – 2012.
15	Гур'єва Я. В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному вищому навчальному закладі // Психолого-педагогічні проблеми вищої школи. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2009. – вип.28 (32) – ч.1 – с. 160 –169.
16	Долгова В. И. Проблемы формирования и развития инновационной культуры личности и группы // веб-дискуссия в рамках Global International Scientific Analitical Project (URL: http://gisap.eu/ru/node/34514).
17	Дріль Н. В. Особливості формування інноваційного клімату на макро та макрорівні // Синергетические аспекты формирования экономических параметров строительных структур в условиях рынка. Конференція 2011.– С. 27 / Цифровой репозитарій ХНУГХ им. Н. А. Бекетова.
18	Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с. (Розділ VI «Суть інноваційних проектів і їх зміст»).

19	Дяченко Н. О. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки, автореферат дис. к. пед. н. зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2015. – 22 с.
20	Завалевський Ю. Управління процесом професійного зростання вчителя / Ю. Завалевський // Рідна школа. – 2012. – № 4 – 5. – С. 52 – 58.
21	Зинченко В. П. Дистанционное образование: к постановке проблемы. Педагогіка, 2002, №2. – С. 23 – 34.
22	Кальянов А. Внедрение инновационных технологий в условиях современного вуза // Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції вчених, студентів і практиків / Голов. ред. С. В. Смерічевська. – Донецьк: «Комп'ютер», 2008. С. 55 – 64.
23	Кобяк О. В., Андрос И. А. Роль инновационного образования в формировании креативного индивидуального экономического мышления и инновационной общественной культуры // Международная научно-практическая конференция «Подготовка научных кадров высшей квалификации с целью обеспечения инновационного развития экономики» 12 июня 2006 года. Материалы конференции – Минск, ГУ «БелИСА», 2006.
24	Козловський Ю. Синергетичний підхід як методологічна основа моделювання наукової діяльності вищого навчального закладу // Молодь і ринок №4 (87) – 2012 – с.65 – 70.
25	Койкова Е. І. Інноваційна культура студентів педагогічних спеціальностей на сучасному етапі розвитку освіти /Развитие инновационной культуры общества: проблемы и перспективы. Материалы VI научно-практической конференции. – Симферополь, 20 мая 2011 г., – С. 28.
26	Концепции современного естествознания. Лавриненко В.Н., Ратников В.П., ред. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 317 с.
27	Коростень А. В. Теоретические аспекты моделирования системы развития нравственных качеств у будущих государственных служащих // Вопросы современной науки и практики. сб.н.р. университета им. В. И. Вернадского – №7 (21) – 2009 – С. 107 – 116.
28	Кравцов В. О. Умови розвитку методологічної культури майбутнього вчителя у педагогіці Василя Сухомлинського / В. Кравцов // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 123(1). – С. 177 – 181.
29	Кравцов В. О. Деонтологічна культура як складова методологічної культури майбутнього вчителя / В. Кравцов // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 101. – С. 153 – 160.
30	Кузьміна Ж. Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців // Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – С. 153 – 160.
31	Лаврентьев Г. В., Лаврентьева Н. Б. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов. – Барнаул: Изд-во Алтайского государственного университета, 2002. – 146 с.
32	Лаптев В. В., Рыжова Н. И. Концепция фундаментализации образования в области информатики и ее реализация в педагогическом Вузе // Известия Российского государственного педагогического университета им .А.И. Герцена. Психолого-педагогические науки (психология, педагогика, теория обучения). –

	СПб., 2002. – №2(3). – С. 124 – 135.
33	Лопушанська Ю. М. Контекстуальний підхід у навчанні студентів – соціологів професійній англійській мові // Наукові праці. Педагогіка – Вип. 176 – том 188, 2012. – С. 98 – 101.
34	Миленкова Р. В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства // Педагогічні науки. Зб.наук.статей. – Суми, 2008. – Вип.1. – С. 133 – 142.
35	Миленкова Р. В. Аксіопедагогічні умови формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах / Р. В. Миленкова / Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – 2011. – Т. 1. – С. 499 – 505.
36	Молчанова А. О. Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ: Конспект лекції з курсу підвищення кваліфікації для керівників професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою навчання / ЦППО АПН України. – К.: ТОК, 2007. – 44 с.
37	Моркотун С. Б. Класифікація педагогічних умов формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки. //Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка – Випуск XL. – Частина 3. – С. 120 – 123.
38	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура// Наука и науковедение. – 2001. – №2. – С. 54 – 65.
39	Панова И. Е. Особенности интегрированного подхода к формированию инновационной культуры специалиста // Современные наукоемкие технологии. – №7–2008 – С. 73 – 75.
40	Педагогика. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; Под ред. В. А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2013. – 576 с. (гл. 14, § 5. Тенденции и принципы гуманистического воспитания).
41.	Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. / В. Л. Петрушенко. – Львів, 2016. – 504 с. (підрозділ 11.2. Діяльність та екзистенціалі людського буття. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини).
42	Подольська Є. А. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей / Є. А. Подольська, Т. В. Подольська. – К.: ІНКІОС, 2009. – 352 с. (Розділ 4. Сучасна цивілізація і соціальні трансформації).
43	Поскряков А. А. Инновационная культура [Текст] / А. А. Поскряков // Вестник. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – № 1. – С. 42 – 47.
44	Поскряков А. А. Инноватика: наука и учебный предмет // Научная сессия МИФИ-1998. Сборник научн.трудов. – Ч.1. – М.: МИФИ, 1998.– С. 184 – 186.
45	Почуєва О. О. Моделювання в теорії управління освітніми процесами [Електронний ресурс] / О. О. Почуєва // Розвиток професійної компетентності менеджерів освіти: теоретико-методичні засади: збірник тез Всеукраїнської постерної інтернет-конференції (26 листопада – 3 грудня 2012 року). – Запоріжжя, 2012. – Випуск 4 (10). – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp10/Pochueva.pdf .
46	Прима Р. М. Професійно мобільний учитель школи першого ступеня: аспекти підготовки до інноваційної діяльності // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2010. – №2. – С. 49 – 53.
47	Резниченко О. Ю. Формування інноваційної освітньої культури [Електронний ресурс]. URL.: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/12149/ .

48	Романовська О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі // Теорія і практика управління соціальними системами, №3, 2011, – С. 57 – 65.
49	Саксонова Л. П. Концептуальные основы интеграции образовательных систем технического университета// Интеграция образования, №3 – 2005, С. 35 – 42.
50	Сальнікова О. Ф. Актуальні проблеми формування інноваційної культури офіцера-викладача ВВНЗ / О. Ф. Сальнікова // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 39. – С. 308 – 313.
51	Сандига О. І. Інноваційний потенціал соціального розвитку (філософський аналіз). – автореферат дис. к. філос. н. зі спец. 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – К.ІФ НАНУ, 2004. – 24 с.
52	Сидоренко Н. В. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей учителя / Н. В. Сидоренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 3. – С. 337 – 346.
53	Соболь Т. В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболь // Молодой ученый. – 2014. – № 13. – С. 337 – 341.
54	Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования//Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6. – 2006. – С. 78 – 84.
55	Холодкова Л. А. Формирование инновационной культуры субъектов военного профессионального образования: теория и практика. – дис. доктора пед. наук по спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования, 2005. – 377 с.
56	Хом'юк В. В. Системний підхід до формування математичної компетентності майбутніх інженерів [Електронний ресурс] / В. В. Хом'юк // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2014. – Вип. 17. – С. 258 – 263.
57	Чайка В. М. Основні підходи до розробки концепції і системи підготовки майбутнього вчителя до інноваційної педагогічної діяльності // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 36. наук. праць.– №2 (10) – Рівне, РВЦ МЕРУ ім. ак. С. Дем'янчука. 2013. – С. 174 – 181.
58	Шапошников К. С. Інноваційна культура як провідний чинник розвитку інноваційних процесів у національній економіці//Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – вип.3. –2013. – С. 126 – 129.
59	Шатковська Г. І. Фундаменталізація як принцип сучасної освіти // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Вип.16: формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізико-технологічного профілю в умовах євроінтеграції. – 2010. – С. 253 – 256.
60	Швед М., Швед М.. Освіта і культура як суспільні явища// Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2004. – Вип.18., С. 3 – 10.
61	Шейко В. М., Богуцький Ю. П. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI ст.)/ В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький.– К.: Генеза, 2005.– 592 с.
62	Штефан Л. В. Інноваційна культура як культурологічний феномен сучасності // Проблеми інженерно-педагогічної освіти: 36.наук.праць. – Вип.22 (23) – 2009. – С.354 – 359.

63	Щербина-Яковлева О. Ю. Інтелектуальні, моральні та естетичні атрибути Бога у сучасній картині світу // Сучасна картина світу: інтеграція наукового та поза наукового знання. Зб.наук. праць. – Суми; ВВП «Мрія» ЛТД, УАБС, 2004. – вип. 3 – С. 18 – 24.
64	Ярошинська О. О. Організація педагогічного супроводу майбутніх учителів початкової школи в навчальному середовищі / О. О. Ярошинська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2015. Вип. 24. – С. 38 – 43.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Український мовно-інформаційний фонд

Україна, 03039, м. Київ 39, Голосіївський проспект, 3

тел./факс: +38(044) 525-81-65

e-mail: hostmaster@ulif.org.ua

ДОДАТОК 2

ДО ЕКСПЕРТНОГО ВИСНОВКУ

щодо лінгвостилістичної коректності та оригінальності тексту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук К.М. Кириленко «Теоретичні і методичні основи формування інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному закладі»,

захищену 15 жовтня 2015 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради

Д 26.004.18 Національного університету біоресурсів і

природокористування України зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Місце і дата підготовки висновку:

м. Київ
27.03.2017

Таблиця 2.2 – Порівняльний аналіз тексту дисертації Кириленко К.М. на предмет запозичень

Лівий стовбчик – фрагменти тексту дисертації Кириленко К.М. із зазначенням сторінок. Правий – фрагменти текстів із вибірки (додаток 2, таблиця 2.1).

У лівому та правому стовбчиках напівгрубим шрифтом (Vernada 10) виділено уривки, скопійовані без змін; курсивом з підкресленням (Arial Narrow 12) й маркером – зроблені Кириленко К.М. заміни та дописки.

Після кожного посилання в обох стовбчиках проставлено джерело. Якщо в тексті дисертації не зазначено інше, посилання відноситься лише до речення, за яким стоїть.

Для більш точного вирівнювання текстів таблицю поділено на рядки.

1	
С. 23	Сандига О.І. Інноваційний потенціал соціального розвитку (філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Сандига Ольга Іванівна ; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – Київ, 2004. – 18 с.
	С. 2.
На межі ХХ-ХХІ століть людство вступило в інформаційну епоху, яка характеризується швидкими змінами у всіх сферах соціального буття.	На рубежі ХХ-ХХІ століть людство вступило в інформаційну добу, яка відзначається лавиноподібним наростанням змін у всіх сферах соціального буття.
Постіндустріальне суспільство, становлення структур якого можемо констатувати нині,	Інформаційне суспільство радикальним чином відрізняється від попереднього

принципово відрізняється від свого попередника, індустріального суспільства, ставленням до інноваційних процесів.	(індустріального) суспільства саме ставленням до інноваційних процесів.
Основою розвитку постіндустріального суспільства стає не просто застосування новітніх винаходів, товарів чи послуг, але й формування інноваційного середовища. До цього процесу формування допускаються всі структури суспільства: економіка, культура, освіта тощо. Тому можемо визначити соціальну інновацію як такий соціокультурний процес, що сприяє закономірній різномасштабній трансформації соціуму, який відбувається як на рівні особистісних соціально-психологічних процесів, так і на соціальному рівні, він визначає особливості функціонування всієї спільноти загалом та окремих її інституцій [168; 216; 233; 237; 247; 261; 279; 286; 303; 355; 393; 403; 423].	Основою його розвитку стає не лише застосування окремих винаходів та інженерних рішень, а формування інноваційного середовища. До цього підключається уся інфра-структура суспільства – економіка, культура, освіта, сфера комунікації тощо. Саме такий підхід дає можливість визначити соціальну інновацію як соціокультурний процес, який сприяє закономірній різномасштабній трансформації соціуму, що дозволяє досліджувати його як на рівні особистісних соціально-психологічних процесів, так і на рівні соціальної прагматики, яка стосується проблем особливостей функціонування спільноти та соціальних інституцій.
Коментар: Кілька десятків слів, списаних з автореферату дисертації О.І.Сандиги, подано як квінтесенцію 1933 сторінок. Вказівка на джерела – формальна.	
168. Инновационные и инвестиционные процессы в переходный период: сб. науч. тр. – Москва : Ин-т экономики РАН, 2003. – 192 с. 216. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность / Д. И. Кокурин. – Москва : Экзамен, 2001. – 576 с. 233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15–20. 237. Кремень В. Г. Людина перед викликом цивілізації: творчість, людина, освіта / В. Г. Кремень // Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура / за ред. В. Г. Кременя. – Київ : Пед. думка, 2008. – С. 9–48. 247. Кулагин А. С. Немного о термине «инновация» / А. С. Кулагин // Инновации. – 2004. – № 7 (24). – С. 56–59. 261. Латышев В. А. Инновационная культура и развитие / В. А. Латышев // Инновации. – 2001. – № 8. – С. 42–44. 279. Маренков Н. Л. Инноватика : учеб. пособие / Н. Л. Маренков. – Москва : КомКнига, 2005. – 304 с. 286. Миленкова Р. В формування інноваційної культури майбутніх фахівців банківської справи : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Миленкова Римма Володимирівна – Київ, 2008. – 284 с. 303. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура / А. Николаев // Вопр. культурологии. – 2006. – № 3. – С. 86–90. 355. Санто Б. Сила инновационного саморазвития / Б. Санто // Инновации. – 2004. – № 2. – С. 5–15. 393. Теркина А. В. Инновация как социокультурный феномен : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. филос. наук : 09.00.11 «Социальная философия» / Теркина Анна Владимировна ; Моск. гуманит. ун-т. – Москва, 2006. – 26 с. 403. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура : монографія / [авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролєєв] ; наук. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Пед. думка. – 2008. – 472 с. 423. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність» / О. В. Чумак // Гуманіт. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. : зб. наук. пр. / гол. ред. В. Г. Воронкова. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 36. – С. 152–166.	
Соціокультурні процеси, які нині мають місце в Україні, роблять очевидною необхідність як теоретичного осягнення інновацій, інноваційного потенціалу суспільного розвитку та його можливостей, так і вивчення конкретних факторів забезпечення актуалізації продуктивної новаторської діяльності, яка	Соціокультурні зміни, які відбуваються зараз в Україні, додатково актуалізують необхідність соціально-філософського осягнення природи, конкретних механізмів розвитку всіх сфер суспільної життєдіяльності. В умовах трансформації українського суспільства теоретичний аналіз

б була спрямована на впровадження інноваційних моделей розвитку України [262; 339; 403].	інноваційного потенціалу суспільного розвитку, розмаїття його можливостей суттєво пов'язується з необхідністю пошуку факторів забезпечення усталеності соціального порядку та актуалізації продуктивної новаторської діяльності, спрямованої на впровадження інноваційних моделей подальшого розвитку України.
<i>Коментар:</i> вказівка на джерела – формальна.	
262. Левченко О. М. Концептуальні засади формування інноваційної парадигми розвитку вищої освіти в Україні / О. М. Левченко // Наук. пр. Кіровоград. держ. техн. ун-ту. Економ. науки. – Кіровоград, 2004. – Вип. 5, ч.1. – С. 41–49.	
339. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17 . – Назва з екрана.	
403. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура : монографія / [авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролеєв] ; наук. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Пед. думка. – 2008. – 472 с.	

2

С. 24 – 26	Кузьміна Ж.Ю.Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців// Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – с.153 – 160
	С. 154 – 155
На думку відомого соціолога П. Сорокіна, яку поділяють і інші дослідники, [381, 44], інновації в сфері культури виникли ще в епоху палеоліту, коли з'явилися наскельний живопис, кам'яні та глиняні скульптури, ритуальні танці. Вершину культури давніх цивілізацій було досягнуто в античний період у Давній Греції, Римській імперії, Індії, Китаї. До наших днів збереглися гігантські піраміди в Єгипті, афінський Акрополь, грецькі й римські скульптури, «Іліада» і «Одіссея» Гомера, драматургія Софокла, пам'ятники шумерської та еллінської літератури, індійські поєми «Махабхарата» і «Рамаяна» та ін., що вражають уяву сучасної людини.	Інновації в сфері культури, на думку відомого соціолога П. Сорокіна, виникли ще в епоху палеоліту, коли з'явилися наскельний живопис, кам'яні та глиняні скульптури, ритуальні танці. Вершину культури давніх цивілізацій було досягнуто в античний період у Давній Греції, Римській імперії, Індії, Китаї. До наших днів збереглися гігантські піраміди в Єгипті, афінський Акрополь, грецькі й римські скульптури, «Іліада» і «Одіссея» Гомера, драматургія Софокла, пам'ятники шумерської та еллінської літератури, індійські епопеї «Махабхарата» і «Рамаяна» і ін., що вражають уяву сучасної людини [6, с. 44].
Коментар: цитата належить соціологу Питириму Сорокіну, але у списку джерел № 381 – книга д.філос.н., проф. Орловського держ. ун-та Бориса Федоровича Сорокіна, в якій цитований текст відсутній.	
381. Сорокин Б. Ф. Философия и психология творчества / Б. Ф. Сорокин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 320 с.	5. Сорокин П. Социальная и культурная динамика. Исследование изменений в больших системах искусства, истины, этики, права и общественных отношений/ П. Сорокин. – М. Астрель, 2006. – 1175 с.
Культура Середньовіччя характеризується визначальним впливом релігії, яка стала основою світогляду середньовічного суспільства. Активно розвивається освіта, з'являються перші університети. Світоглядною основою культури епохи Відродження є антропоцентризм – розуміння людини та її творчого початку як вищої суспільної цінності. В Епоху Просвітництва під культурою розуміли вищу суспільну цінність, що	Культура Середньовіччя характеризується визначальним впливом релігії, яка стала основою світогляду середньовічного суспільства. Активно розвивається освіта, з'являються перші університети. Світоглядною основою культури епохи Відродження є антропоцентризм – розуміння людини та її творчого початку як вищої суспільної цінності. В Епоху Просвітництва під культурою

давала можливість реалізації людського інтелекту. В епоху індустріалізму зародилася, а в ХХ ст. бурхливо розвивалася масова культура.	розуміли вищу суспільну цінність, що давала можливість реалізації людського інтелекту. В епоху індустріалізму зародилася, а в ХХ ст. бурхливо розвивалася масова культура, пов'язана з перетвореннями повсякденного життя,
Кожна культура в своєму становленні породжує притаманну їй «антикультуру» , яка є реальністю, де пануючі в суспільстві принципи не відкидаються, а набувають іншої, антагоністичної, форми вираження (напр., патологічний стиль життя, культура вбогості) – В.Біблер [54, 173] .	Кожна культура породжує свою «антикультуру», що являє собою реальність, у якій пануючі в суспільстві принципи не відкидаються, а набувають іншої, антагоністичної, форми вираження (наприклад, ескапізм, патологічний стиль життя, культура вбогості)[1, с. 173].
54. Біблер В. С. От наукоучения – к логике культуры. Два философских введения в ХХІ век / В. С. Библер. – Москва : Политиздат, 1991. – 414 с.	1. Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обоснование социальных нововведений/ И.В.Бесстужев-Лада. – М.: Наука, 2003. – 240 с.
У сучасних умовах, як вважає І. Бестужев-Лада, «антикультура все більш широким потоком залила сценічне, музичне і архітектурне мистецтво. Вона перекинулася на побутову культуру, починаючи з культури харчування, одягу, житла і, головне, спілкування та закінчила свій вплив на сфері культури знання, культури праці, охоплюючи всю фізичну і духовну культуру особистості і суспільства» [52, 308] .	У сучасних умовах, як вважає І. Бестужев-Лада, «антикультура все більш широким потоком залила сценічне, музичне і архітектурне мистецтва. Перекинулася на побутову культуру, починаючи з культури харчування, одягу, житла і, головне, спілкування та закінчила свій вплив на сфері культури знання, культури праці, охоплюючи всю фізичну і духовну культуру особистості і суспільства» [1, 308] .
52. Бестужев-Лада И. В. Прогнозное обоснование социальных нововведений / И. В. Бестужев-Лада. – Москва : Наука, 1993. – 232 с.	1. Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обоснование социальных нововведений/ И.В. Бесстужев-Лада. – М.: Наука, 2003. – 240 с.
Телебачення та інтернет разом з позитивними своїми можливостями стали водночас потужним інструментом деградації як культури загалом, так і особистості зокрема, що промовисто засвідчує тиражування ними низькопробних смаків, милування насильством тощо. Уніфіковані стандарти антикультури ставлять під загрозу культурну розмаїтість, багатство світової та національної культурної спадщини, стають інструментом зомбування. Але названі тенденції і антиінновації не означають загибелі культури. Їм протистоять базові інновації нової культури, яка через них проторює свій шлях у майбутнє.	Телебачення, Інтернет, мультимедіа, відеофільми стали потужним інструментом деградації культури і особистості, нав'язування низькопробних смаків, милування агресією, насильством, порнографією. Уніфіковані стандарти антикультури ставлять підзагрозу культурну розмаїтість, багатство світової та національної культурної спадщини, стають інструментом зомбування. Але названі тенденції і антиінновації не означають загибелі культури. Їм протистоять базисні інновації нової культури.
На думку П. Сорокіна, який намагався визначити закономірності культурного розвитку людства та прослідкувати тенденції майбутнього, інновації мають три джерела. По-перше, природна реакція, відповідь на виклик з боку нових поколінь, що усвідомлюють загрози антикультури. По-	На думку П. Сорокіна, інновації мають три джерела. По-перше, природна реакція, відповідь на виклик з боку нових поколінь, що усвідомлюють загрози антикультури. По-друге, глибинні джерела давньої культури Сходу, де все ще переважає традиційний ідеаціональний тип культури.

друге, глибинні джерела давньої культури Сходу, де все ще переважає традиційний ідеаціональний тип культури.	
Під ідеаціональним типом він розуміє тип культури, що характеризується перевагою релігійних мотивів. Але головним, на думку вченого, є те, що відбувається трансформація самого суспільства, перехід від індустріальної світової цивілізації до гуманістично-постіндустріальної. «Динаміка наукових відкриттів і винаходів, – відзначає П. Сорокін, – пов'язана з типом культури і домінуючою в ній системою істини. Темпи наукового розвитку в межах ідеаціональних культур мають тенденцію вповільнюватися, стабілізуватися й навіть падати нижче звичайного рівня; у почуттєвих культурах вони швидко зростають» [381, 314].	Під ідеаціональним типом Сорокін розуміє тип культури, що характеризується перевагою релігійних мотивів. Але головним, на думку Сорокіна, є те, що трансформація самого суспільства, перехід від індустріальної світової цивілізації до гуманістично-постіндустріальної. «Динаміка наукових відкриттів і винаходів, – відзначає П. Сорокін, – пов'язана з типом культури і домінуючою в ній системою істини. Темпи наукового розвитку в межах ідеаціональних культур мають тенденцію вповільнюватися, стабілізуватися й навіть падати нижче звичайного рівня; у почуттєвих культурах вони швидко зростають» [6, с. 314].
381. Сорокин Б. Ф. Философия и психология творчества / Б. Ф. Сорокин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 320 с.	5. Сорокин П. Социальная и культурная динамика. Исследование изменений в больших системах искусства, истины, этики, права и общественных отношений/ П. Сорокин. – М. Астрель, 2006. – 1175 с.

3

С. 26	С. 155
Явище культурного відставання обумовлене внутрішнім опором «адаптивної» культури. Їй властивий природний консерватизм. Причиною відставання «адаптивної» культури є і її тісний зв'язок із соціальними інститутами, які внаслідок історичних причин консервативно орієнтовані, свідомо гальмуючи винаходи. Очевидно, що ступінь культурного відставання визначається, насамперед, рівнем інноваційної культури як співтовариства в цілому, так і окремого його індивіда.	Явище культурного відставання обумовлене внутрішнім опором «адаптивної» культури. Їй властивий природний консерватизм. Причиною відставання «адаптивної» культури є і її тісний зв'язок із соціальними інститутами, які внаслідок історичних причин консервативно орієнтовані, свідомо гальмуючи винаходи. Очевидно, що ступінь культурного відставання визначається, насамперед, рівнем інноваційної культури як співтовариства в цілому, так і окремого його індивіда.
Культура – це не застигле утворення. Вона мінлива за своєю природою. Але в різних культурах можливості інновацій і творчості різні. У традиційних суспільствах вони значно менші, ніж у техногенній цивілізації, де в системі світоглядних універсальї категорії новизни та прогресу мають пріоритетну цінність.	Культура – це не застигле утворення. Вона мінлива за своєю природою. Але в різних культурах можливості інновацій і творчості різні. У традиційних суспільствах вони значно менше, ніж у техногенній цивілізації, де в системі світоглядних універсальї категорії новизни та прогресу мають пріоритетну цінність.

4

С. 26	Сандига О.І. Інноваційний потенціал соціального розвитку (філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Сандига Ольга Іванівна ; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – Київ,
-------	---

Існуючі у суспільстві цінності постають однією з соціокультурних передумов соціальних інновацій, адже система цінностей складає основу культури, визначає мотивацію діяльності, регулює та інтегрує повсякденну поведінку людей у суспільстві, акумулює обґрунтування <u>доцільності</u> певного способу життя та легітимізує суспільні інститути. Відмінність світоглядних цінностей від інструментальних спричинює існування різних за критерієм динамізму та масштабів соціальних змін типів суспільства: традиційного, статичного та сучасного, динамічного [355].	2004. – 18 с. У четвертому підрозділі “Ціннісні виміри соціальних інновацій” зазначено, що існуючі у суспільстві цінності постають однією з соціокультурних передумов соціальних інновацій, адже система цінностей складає основу культури, визначає мотивацію діяльності, регулює та інтегрує повсякденну поведінку людей у суспільстві, акумулює обґрунтування раціональності певного способу життя та легітимізує суспільні інститути. Відмінність світоглядних цінностей від інструментальних спричинює існування різних за критерієм динамізму та масштабів соціальних змін типів суспільства: традиційного, статичного та сучасного, динамічного.
355. Санто Б. Сила инновационного саморазвития / Б. Санто // Инновации. – 2004. – № 2. – С. 5 – 15.	

5

С. 27	Кузьміна Ж.Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців//Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) ‘2013 – с.153 – 160.
Інновації і традиції взаємозалежні. У будь-якій культурі є елементи традиційності та інноваційності. Традиції – стійкі та значущі компоненти культури, передані з покоління в покоління, які особистість опановує в процесі самореалізації. Співвідношення традицій і інновацій визначається міцністю традицій і силою інновацій; соціокультурними особливостями суспільства та його розвитку; характером їх взаємодії (трансформацією традицій за умови виникнення інновацій; їх диференціацією; частковою або повною заміною; відмиранням або виродженням; безперервністю традицій у результаті їх відновлення і т. ін.). Активну роль у синтезі інновацій і традицій відіграє фонд (чи база) культурної традиції. Від нього залежить характер і обсяг інновацій, які потім	С. 158 – 159 (висновки) Інновації і традиції взаємозалежні. У будь-якій культурі є елементи традиційності та інноваційності. Традиції – стійкі та значущі компоненти культури, передані з покоління в покоління, які особистість опановує в процесі самореалізації. Співвідношення традицій і інновацій визначається міцністю традицій і силою інновацій; соціокультурними особливостями суспільства та його розвитку; характером їх взаємодії (трансформацією традицій за умови виникнення інновацій; їх диференціацією; частковою або повною заміною; відмиранням або виродженням; безперервністю традицій у результаті їх відновлення і т. ін.). Активну роль у синтезі інновацій і традицій відіграє фонд культурної традиції. Від нього залежить характер і обсяг інновацій, які потім

стають новою традицією та поповнюють фонд культурної традиції. Слід зазначити, що стабілізація громадського життя може відбуватися за рахунок саме балансу традицій і інновацій, причому перевага традицій не є показником нормального стану суспільства, оскільки традиції не будуть зберігатися без відновлення.	стають новою традицією та поповнюють фонд культурної традиції. Слід зазначити, що стабілізація громадського життя може відбуватися за рахунок саме балансу традицій і інновацій, причому перевага традицій не є показником нормального стану суспільства, оскільки традиції не будуть зберігатися без відновлення.
С. 27	С. 155 – 156
У будь-якій культурі, хоча й у різному ступені, містяться і традиційний, і інноваційний <u>складники</u>. Розглянемо динаміку інновацій у соціокультурному просторі. <u>Здійснений нами аналіз літератури з теми за-свідчує</u>, що термін "інновація" найчастіше розглядається в дихотомії з традицією. Інакше кажучи, інновація – це явище (або факт) культури, що протистоїть традиції. Будь-який винахід людства, що змінив життя багатьох суспільств, можна зарахувати до "інноваційного продукту" (використання вогню, винахід колеса, друкарства і т. ін.). Усі ці й багато інших досягнень і надбань людства дали йому можливість переходити від одного типу розвитку до іншого.	У будь-якій культурі, хоча й у різному ступені, містяться і традиційний, і інноваційний <u>шари</u>. Розглянемо динаміку інновацій у соціокультурному просторі. Узагальнюючи досвід вчених, можна сказати, що термін «інновація» найчастіше розглядається в дихотомії з традицією. Інакше кажучи, інновація – це явище (або факт) культури, що протистоїть традиції. Будь-який винахід людства, що змінив життя багатьох суспільств, можна зарахувати до «інноваційного продукту» (використання вогню, винахід колеса, друкарства і т. ін.). Усі ці й багато інших досягнень і надбань людства дали йому можливість переходити від одного типу розвитку до іншого.
«Інновації по своїй суті, – відзначає Б. Лисин, – перебувають у певному протиріччі із традиціями. Дозволити це протиріччя можна лише в тому випадку, якщо інновації виникають у надрах традиції, а ті є основою для творчого процесу як джерела інноваційної культури» [264, 49].	«Інновації по своїй суті, – відзначає Б.К. Лисин, – перебувають у певному протиріччі із традиціями. Дозволити це протиріччя можна лише в тому випадку, якщо інновації виникають у надрах традиції, а ті є основою для творчого процесу як джерела інноваційної культури» [2, с. 49].
264. Лисин Б. К. Инновационная культура / Б. К. Лисин // Инновации. – 2008. – № 10. – С. 49–53.	2. Лисин Б.К. Инновационная культура / Б. К. Лисин // Инновации. – 2008. – № 10. – С. 49–53.
С. 28	
У цьому контексті культура – це єдність наступності та відновлення, що припускає, з одного боку, використання культурних цінностей, накопичених предками і збережених нащадками, а з іншого, зміну існуючих традицій і відторгнення того, що більше не відповідає духу часу. У цьому змісті можна говорити про культуру як про взаємовплив і протиборство традиції і інновації. І якщо не завжди бере гору традиція, то <u>принайм</u>і вона зберігається в глибині суспільного буття. Якщо традиція є тим архітектурним каркасом, на якому ґрунтується весь будинок етносу, то інновація <u>є</u> дахом цього будинку. Традиція необхідна для самої підтримки	У цьому контексті культура – це єдність наступності та відновлення, що припускає, з одного боку, використання культурних цінностей, накопичених предками і збережених нащадками, а з іншого, зміна існуючих традицій і відторгнення того, що більше не відповідає духу часу. У цьому змісті можна говорити про культуру як про взаємовплив і протиборство традиції і інновації. І якщо не завжди бере гору традиція, то у крайньому разі вона зберігається в глибині суспільного буття. Якщо традиція є тим архітектурним каркасом, на якому ґрунтується весь будинок етносу, то інновація являє собою дах цього будинку.

існування соціуму, а інновація – для його розвитку. Тому ставлення до традиції як до чогось незмінного в часі призводить до відсталості й остраху змін.	Традиція необхідна для самої підтримки існування соціуму, а інновація – для його розвитку. Тому ставлення до традиції як до чогось незмінного в часі призводить до відсталості й остраху змін.
Інноваційність і традиційність є взаємозалежними сторонами в розвитку виробництва, науки, техніки, економіки, мистецтва, суспільства у цілому. У широкому культурологічному контексті традиції необхідно розглядати як необхідну умову будь-якого розвитку.	Інноваційність і традиційність є взаємозалежними сторонами в розвитку виробництва, науки, техніки, економіки, мистецтва, суспільства в цілому. У широкому культурологічному контексті традиції необхідно розглядати як необхідну умову будь-якого розвитку.
Суспільство, що втратило традиції, свою історичну пам'ять, перестає розвиватися та, як наслідок, деградує, тому що переривається зв'язок між поколіннями, відбувається маргіналізація великих соціальних груп, поступово розгортаються й інші деструктивні процеси. Але разом з тим соціум не може існувати, не змінюючись.	Суспільство, що втратило традиції, свою історичну пам'ять, перестає розвиватися та, як наслідок, деградує, тому що переривається зв'язок між поколіннями, відбувається маргіналізація великих соціальних груп, поступово розгортаються й інші деструктивні процеси. Але разом з тим соціум не може існувати, не змінюючись.
Втім, глибинний зміст інновацій не зводиться до нововведень, а передбачає <u>комунікацію з традицією</u> .	Глибинний зміст інновацій не зводиться тільки до нововведень, а передбачає змiну традицій,
тому що про зміни ми говоримо тільки тоді, коли вже існують традиції, стереотипи, звички. У цьому розумінні інновація – зміна, порушення звичних традицій і стереотипів, тимчасової перспективи. І в цьому сенсі зміна тимчасової перспективи не обов'язково є щось нове, це може бути і «добре забуте старе», але відбувається в інших обставинах або на іншій точці тимчасової перспективи.	тому що про зміни ми говоримо тільки тоді, коли вже існують традиції, стереотипи, звички. У цьому розумінні інновація – зміна, порушення звичних традицій і стереотипів, тимчасової перспективи. І в цьому сенсі зміна тимчасової перспективи не обов'язково є щось нове, це може бути і «добре забуте старе», але відбувається в інших обставинах або на іншій точці тимчасової перспективи.
С. 29	
Традиція зберігає те, що існує, а інновація це змінює. Але «і те, і інше, – вважає А. Пригожин, – необхідно одночасно. Тільки в їх рухливій взаємодії, постійній зміні рівноваги між ними то в один, то в інший бік можливе співіснування функціонування й розвитку» [336, 89].	Традиція зберігає те, що існує, а інновація це змінює. Але «і те, і інше, – вважає А. Пригожин, – необхідно одночасно. Тільки в їх рухливій взаємодії, постійній зміні рівноваги між ними то в один, то в інший бік можливе співіснування функціонування й розвитку» [4, с. 89].
336. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. – Москва : Политиздат, 1989. – 238 с.	4. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. – Москва : Политиздат, 1989. – 238 с.
Отже, можна говорити про те, що інновації психологічно <u>переосмислюються</u> як порушення тимчасової перспективи, коли майбутнє важко прогнозується, зростає невизначеність планування. Інтенсифікація синтезу традицій і інновацій передбачає широке залучення	Отже, можна говорити про те, що інновації психологічно переживаються як порушення тимчасової перспективи, коли майбутнє важко прогнозується, зростає невизначеність планування. Інтенсифікація синтезу традицій і

елементів культурної традиції інших націй, швидку інтернаціоналізацію фонду культурної традиції. Країна, яка в масовому масштабі здійснює синтез традицій і інновацій, стикається з гострою проблемою збереження своєї етнонаціональної культурної самобутності.	інновацій передбачає широке залучення елементів культурної традиції інших націй, швидку інтернаціоналізацію фонду культурної традиції. Країна, яка в масовому масштабі здійснює синтез традицій і інновацій, стикається з гострою проблемою збереження своєї етнонаціональної культурної самобутності.
С. 29 – 30	С. 157
Видатний філософ Х. Ортега-і-Гассет питання єдності і протиборства традиції і інновації трактує наступним чином: мова йде про еволюцію мистецтва та про зміни в ньому, що відбувалася під впливом незаперечної сили традицій. Нове і сучасне мистецтво здавалося зовсім очевидним, принаймні як інтенція, і легко входило в живий зв'язок з формами минулого мистецтва [311, 183-184].	Видатний філософ Х. Ортега-і-Гассет так розвиває думку про єдність і протиборство традиції і інновації: «Мова йде про еволюцію мистецтва та про зміни в ньому, що відбувалася під впливом незаперечної сили традицій. Нове і сучасне мистецтво здавалося зовсім очевидним, принаймні як інтенція, і легко входило в живий зв'язок з формами минулого мистецтва» [3, с. 183-184].
311. Ортега-и-Гассет Х. Запах культуры / Х. Ортега-и-Гассет. – Москва: Алгоритм, 2006. – 384 с.	3. Ортега-и-Гассет Х. Запах культуры / Х. Ортега-и-Гассет. – Москва: Алгоритм, 2006. – 384 с.
Втім, незважаючи на свою опозиційність, і традиція, і інновація взаємозалежні та взаємообумовлені настільки, що часом їх складно диференціювати: адже жодна інновація ніколи не залишається нововведенням тривалий час, а будь-яка традиція виникає спочатку як інновація.	Незважаючи на свою опозиційність, і традиція, і інновація взаємозалежні та взаємообумовлені настільки, що часом їх складно диференціювати: адже жодна інновація ніколи не залишається нововведенням тривалий час, а будь-яка традиція виникає спочатку як інновація.
Логіка, етика і естетика, – на думку Х. Ортега-і-Гассета, – три такі заборони, завдяки яким людина піднімається над тваринним світом і, спираючись на них, розумно і вільно зводить будинок культури, без втручання потойбічних сил і інших містичних одкровень, – крім того позитивного одкровення, що людина сьогоднішня знаходить у діяльності людини вчорашньої [311, 11]. У кінцевому результаті аргумент «так було завжди» не є істинним, бо так було не завжди, а протягом тривалого періоду часу. Те, що здається нам нововведенням, або не приживеться в культурі та відімре (у разі неприйняття його членами етносу або групи), або поступово перетвориться в традицію.	«Логіка, етика і естетика, – пише Х. Ортега-і-Гассет, – три такі забобони, завдяки яким людина піднімається над тваринним світом і, спираючись на них, розумно і вільно зводить будинок культури, без втручання потойбічних сил і інших містичних одкровень, – крім того позитивного одкровення, що людина сьогоднішня знаходить у діяльності людини вчорашньої» [3, с. 11]. У кінцевому результаті аргумент «так було завжди» не є істинним: так було не завжди, а протягом тривалого періоду часу. Те, що здається нам нововведенням, або не приживеться в культурі та відімре (у разі неприйняття його членами етносу або групи), або поступово перетвориться в традицію.
311. Ортега-и-Гассет Х. Запах культуры / Х. Ортега-и-Гассет. – Москва: Алгоритм, 2006. – 384 с.	3. Ортега-и-Гассет Х. Запах культуры / Х. Ортега-и-Гассет. – Москва: Алгоритм, 2006. – 384 с.
С. 30	С. 157
Саме в умінні приймати та засвоювати інновації і складається життєздатність традиції. Про те, що інновація	Саме в умінні приймати та засвоювати інновації і складається життєздатність традиції. Про те, що

перетворилася в етнічну традицію, можна говорити тоді, коли в пам'яті членів етносу стирається момент введення інновації та враження про цю подію стають надбанням історії. Але навіть якщо інновація не має шансу вкоренитися в певній культурі у вигляді традиції, то вона однаково виконує в цій культурі більш-менш значну роль, розхитуючи підвалини традиції, самим своїм існуванням демонструючи її вразливість, зокрема, можливість пошуку й вибору. З іншого боку, інновація знову і знову втілюється в традиції. Вираз «нове – це добре забуте старе» знаходить постійні підтвердження в житті й культурі. Розглядаючи «інновацію як забуте старе», варто пам'ятати, що будь-яке нововведення, відповідно до закону заперечення заперечень, так чи інакше у своїй основі має старі коріння, тобто стало та певне знання.	інновація перетворилася в етнічну традицію, можна говорити тоді, коли в пам'яті членів етносу стирається момент введення інновації та враження про цю подію стають надбанням історії. Але навіть якщо інновація не має шансу вкоренитися в певній культурі у вигляді традиції, то вона однаково виконує в цій культурі більш-менш значну роль, розхитуючи підвалини традиції, самим своїм існуванням показуючи її вразливість, зокрема можливість пошуку й вибору. З іншого боку, інновація знову і знову втілюється в традиції. Вираз «нове – це добре забуте старе» знаходить постійні підтвердження в житті й культурі. «Розглядаючи «інновацію як забуте старе», – пише І. Руденко, – варто пам'ятати, що будь-яке нововведення, відповідно до закону заперечення заперечення, так чи інакше у своїй основі має старі коріння, тобто стало та певне знання» [5, с. 112].
	5. Руденко І.М. Інновації: сутність і проблеми становлення/ І.М.Руденко // Філософські обрії. – 2010. – № 24. – С. 110 – 120.

6

С. 30 – 31	С. 157 – 158
Так, наприклад, нова наука базується не лише на експериментах і використанні складної техніки. Багато хто її напрямки пов'язує з минулим, навіть, як не парадоксально, з давніми містичними вченнями.	Так, наприклад, нова наука базується не тільки на експериментах і використанні складної техніки. Багато хто її напрямки пов'язує з минулим, навіть, як ні парадоксально, з давніми містичними вченнями.
Соціальні інновації в суспільстві відбуваються в результаті цілеспрямованої діяльності людей, що складається з окремих соціальних дій і взаємодій. Як правило, розрізнені дії рідко можуть привести до значних соціальних і культурних змін. Навіть якщо одна людина зробила велике відкриття, велика кількість людей повинна використовувати його, упровадити у свою практику.	Соціальні інновації в суспільстві відбуваються в результаті цілеспрямованої діяльності людей, що складається з окремих соціальних дій і взаємодій. Як правило, розрізнені дії рідко можуть привести до значних соціальних і культурних змін. Навіть якщо одна людина зробила велике відкриття, велика кількість людей повинна використовувати його, упровадити у свою практику.
Значні соціальні зміни відбуваються в процесі спільних дій людей, які не розрізнені, а, навпаки, односпрямовані, взаємно сполучені. Вплив цих факторів на соціальну сферу призводить до необхідності впровадження нових концепцій, методик і технологій надання послуг у галузях соціальної сфери та	Значні соціальні зміни відбуваються в процесі спільних дій людей, які не розрізнені, а, навпаки, односпрямовані, взаємно сполучені. Вплив цих факторів на соціальну сферу призводить до необхідності впровадження нових концепцій, методик і технологій надання послуг у галузях соціальної сфери.

культури. Розвиток інноваційних процесів не тільки збагачує соціальні взаємодії в галузях науки, техніки і технологій, але й поліпшує структуру соціального простору. Цей фактор особливо важливий для країн, що відчують сильний тиск із боку так званих "споживчих культурних цінностей", породжених різноманітними проявами масової культури, які впроваджуються в суспільну свідомість.	Розвиток інноваційних процесів не тільки збагачує соціальні взаємодії в галузях науки, техніки і технологій, але й поліпшує структуру соціального простору. Цей фактор особливо важливий для країн, що відчують сильний тиск із боку так званих «споживчих культурних цінностей», породжених різноманітними проявами масової культури, які впроваджуються в суспільну відомість.
Як відомо, масова культура формується в різних сферах життєдіяльності людей (виробництво, споживання, комунікації). Оскільки багато цінностей і елементів такої культури орієнтовані на задоволення не творчих, а споживчих інстинктів і мотивацій, вони не сприяють розвитку творчих компонентів людського і трудового потенціалу та формуванню креативності окремої людини.	Як відомо, масова культура формується в різних сферах життєдіяльності людей (виробництво, споживання, комунікації). Оскільки багато цінностей і елементів такої культури орієнтовані на задоволення не творчих, а споживчих інстинктів і мотивацій, тому вони не сприяють розвитку творчих компонентів людського і трудового потенціалу.

7

С. 31	Подольська Є. А. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей / Є. А. Подольська, Т. В. Подольська. – К.: ІНКОС, 2009. – 352 с. (Розділ 4. Сучасна цивілізація і соціальні трансформації)
Цілеспрямованими змінами, нововведеннями в соціальній організації, які вносять в них відносно стабільні елементи, що істотно перетворюють цілі, функції і характер їхнього управління займається така наука як інноватика. На відміну від змін, що виникають спонтанно, інноватика розглядає механізм змін, які ініціюються і контролюються.	Інноватика — наука про цілеспрямовані зміни, нововведення в соціальній організації, які вносять в них відносно стабільні елементи, що істотно перетворюють цілі, функції і характер їхнього управління. На відміну від змін, що виникають спонтанно, інноватика розглядає механізм змін, які ініціюються і контролюються.

8

С. 36	Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с. С. 129 (Розділ VI «Суть інноваційних проєктів і їх зміст»)
Існує економічна концепція керування проєктами – Project Management, вона розглядає проєкт як цілеспрямовану зміну вихідного стану певної системи, яка пов'язана з витратою часу і засобів. Процес цих змін, що прописується заздалегідь, є управлінням проєктом. Управління проєктом світовим співтовариством розглядається як методологія інвестиційної діяльності. Тож поняття «інноваційний проєкт» може розглядатися і як форма управління інноваційною діяльністю, і як комплект	В економіку сучасної України інтенсивно входить відносно нова для неї концепція управління проєктами (Project Management). Основу цієї концепції становить погляд на проєкт як на цілеспрямовану зміну вихідного стану кожної (не обов'язковосоціотехнічної) системи, пов'язану з витратою часу і засобів. А процес цих змін, здійснюваних за заздалегідь розробленими правилами в рамках

документів, необхідних для реалізації певних інноваційних завдань. Метою інноваційного проекту є пошук успішної бізнес-ідеї, її розвиток, впровадження та тиражування інноваційної продукції [336].	бюджету і тимчасових обмежень, — це управління проектами. Управління проектами стало визнаною в усіхрозвинутих країнах методологією інвестиційної діяльності, частиною якої є й нововведення. Поняття «інноваційний проект» може розглядатися як:форма цільового управління інноваційною діяльністю;комплект документів.
336. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. – Москва : Политиздат, 1989. – 238 с.	

9

С. 38	Кузьміна Ж.Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців//Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – с.153 – 160.
Підсумовуючи вище сказане, можна зробити наступні висновки. Інноваційна діяльність – явище культури, що протистоїть традиції і водночас перебуває в діалектичній єдності з нею; ця діяльність забезпечує перехід людства від одного типу розвитку до іншого, від менш досконалих до більш досконалих форм.	с.158 Інноваційна діяльність – явище культури, що протистоїть традиції та забезпечує перехід людства від одного типу розвитку до іншого.

10

С. 39	Штефан Л.В. Інноваційна культура як культурологічний феномен сучасності// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Зб.наук.праць. – Вип.22 (23) – 2009. – с.354 – 359.
Сьогодні інноваційна культура розглядається як один із головних шляхів активізації та модернізації суб'єктів діяльності всіх галузей. Свідченням міжнародної уваги до питання є підготовлений Комісією Євросоюзу "План першочергових заходів щодо інновацій у Європі", в межах якого визначено основні підходи щодо її формування. В контексті цих процесів перебуває і Україна. Зокрема, Закон «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [339] визначає сутність поняття інноваційної культури як «складової інноваційного потенціалу, що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах».	Сьогодні інноваційна культура розглядається як один із головних каналів активізації суб'єктів діяльності всіх галузей. Свідченням міжнародної уваги до питання є підготовлений Комісією Євросоюзу «План першочергових заходів щодо інновацій у Європі», в межах якого визначено основні підходи щодо її формування. Не стоїть осторонь означених процесів і Україна. Зокрема Закон «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає сутність цього поняття і певною мірою започатковує розвиток питання на вітчизняних теренах.

11

С. 39	
---------------------	--

Окреслені питання серед інших порушувалися також на бізнес-форумі "Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні", який проходив у Києві в 2008 році. Має місце і зацікавленість науковців до даного кола питань.	Ці питання порушувалися на бізнес-форумі «Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні», що пройшов в Києві в 2008 році. Зрозумілий інтерес до нього і з боку науковців
--	---

12

С. 39 – 40	
Як стверджують окремі з них [37; 67; 122; 139] і ін.), одними з перших <u>поняття інноваційної діяльності та інноваційної культури як її складової</u> розпочали вивчати зарубіжні економісти (Г. Тренквіст, Б. Санто, Т. Давіла, Дж. Епштейн, Р. Шелтон) та представники споріднених галузей (А. Ніколаєв, А. ПостТряков, С. Биконя, В. Гусев та інші). Пізніше інноваційна культура <u>стала предметом вивчення</u> соціологів (Ю. Карпова, Б. Лісін, В. Фокіна). Можемо також констатувати і дослідження <u>даної теми у освітній галузі як</u> вітчизняній (О. Козлова, Р. Міленкова, О. Аматьєва, Н. Гавриш, В. Носкова, А. Кальянов, О. Єфросініна), так і закордонній (Л. Єлізарова, А. Герасимов, І. Логінов, Л. Холодкова, В. Чернолес). <i>Коментар:</i> Штефан Л.В. помилково записала О. Поскріякова як «А. ПостТряков», Кириленко К.М. скопіювала фрагмент без виправлення. Вказівка на джерела є формальною.	Одними з перших його розпочали вивчати економісти. В дальньому зарубіжжі - Г. Тернквіст, Б. Санта, Т. Давіла, Дж. Епштейн, Р. Шелтон, в ближньому – А. Ніколаєв, А. ПостТряков, в Україні – С. Биконя, В. Гусев та інші. Останнім часом інноваційна культура опинилась у сфері інтересів соціологів (Ю. Карпова, Б. Лісін, В. Фокіна). Активізувалось, і дослідження у вітчизняній (О. Козлова, Р. Міленкова, О. Аматьєва, Н. Гавриш, В. Носкова, А. Кальянов, О. Єфросініна) та закордонній (Л. Єлізарова, А. Герасимов, І. Логінов, Л. Холодкова, В. Чернолес) освіті.
37. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент / И. Т. Балабанов. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 304 с. 67. Болюбаш Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів засобами мережних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Болюбаш Надія Миколаївна; Чорномор. держ. ун-т ім. П. Могили. – Миколаїв, 2011. – 289 с. : табл., граф. – Бібліогр.: с. 253–289. – Дод.: с. 195–252. 122. Даниленко Л. І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіка й історія педагогіки» / Даниленко Лідія Іванівна. – Київ, 2005. – 489 с. 139. Еремova О. В. Инновационная деятельность педагога [Электронный ресурс] / О. В. Еремova // Материалы VII Всерос. науч.-практ. конф. – Челябинск : Образование, 2008. – Режим доступа: http://window.edu.ru/window/library?p_rid=60749. – Загл. с экрана.	

13

С. 40	Кузьміна Ж.Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців//Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – С.153 – 160.
	С. 158
У більшості випадків термін «інноваційна культура» використовується в науковій літературі для того, щоб підкреслити, що недостатньо говорити про знання, навички, уміння, необхідні для інноваційної діяльності, але важливо і розуміти, яким чином особистість взаємодіє з цими знаннями, як нові знання можуть впливати на структуру та внутрішній світ	У більшості випадків термін «інноваційна культура» використовується в науковій літературі для того, щоб підкреслити, що недостатньо говорити про знання, навички, уміння, необхідні для інноваційної діяльності, але важливо і розуміти, яким чином особистість взаємодіє з цими знаннями, як нові знання можуть впливати на

особистості, як у цих нових знаннях збережено цінності минулого та чи є їх основою сьогодення. У широкому сенсі інноваційна культура як комплексний соціальний феномен – це готовність і здатність суспільства до інновацій у різних сферах: науці, управлінні, економіці, освіті, культурі і т. ін.	структуру та внутрішній світ особистості. У широкому сенсі інноваційна культура як комплексний соціальний феномен – це готовність і здатність суспільства до інновацій у різних сферах: науці, управлінні, економіці, освіті, культурі і т. ін.
---	--

14

С. 40	Кравцов В.О. Умови розвитку методологічної культури майбутнього вчителя у педагогіці Василя Сухомлинського //Наукові записки – вип.123 (1) Серія педагогічна – 2013. – с.178
Зокрема, С. Франк та ін. тлумачать її через категорію цінностей. У цьому сенсі інноваційна культура вступає як вищий вимір природних і соціальних умов життя і людських стосунків, практичної реалізації загальнолюдських і духовних цінностей.	Зокрема С.Франк вважає, що культура, є сукупністю здійснених в суспільно-історичному житті об'єктивних цінностей. У цьому сенсі культура вступає як вищий вимір одухотвореності і олюдненості природних і соціальних умов життя і людських стосунків, практичної реалізації загальнолюдських і духовних цінностей у людській діяльності та стосунках.

15

С. 41	Кравцов В. О. Деонтологічна культура як складова методологічної культури майбутнього вчителя / В. Кравцов // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 101. – С. 153 – 160.
Як стверджує П. Гуревич [119], у герменевтиці (Гуссерль, Гадамер та ін.) наголошується на розумінні, сприйнятті та інтеріоризації особистістю культурних цінностей, на пошуку універсальних смислових цінностей та критеріїв в оцінці і засвоєнні нового знання шляхом багатомірного і цілісного осмислення.	У сучасній західній філософії також розповсюдженим є аксіологічний підхід до тлумачення сутності культури. Зокрема, його дотримуються представники герменевтики (В.Дільтей, М.Хайдеггер, Х.-Г.Гадамер та ін), які роблять наголос на розумінні, сприйнятті і інтеріоризації особистістю культурних цінностей, пошуку універсальних смислових критеріїв в оцінці і інтерпретації наукового знання. Представники герменевтики вважають, що в процесі вивчення педагогічних концепцій, теорій і систем минулого слід прагнути до багатомірного і цілісного осмислення.
119. Гуревич П. С. Философия культуры / П. С. Гуревич. – Москва : Nota bene, 2000. – 352 с.	

16

С. 41	
Герменевтика як теоретичний підхід до визначення змісту інформаційної культури є найбільш ефективним в плані осмислення здобутого в контексті сьогодення та інновації.	Герменевтика як теоретичний підхід до визначення змісту методологічної культури вчителя дозволяє осмислити весь напрацьований педагогічний досвід, усвідомити сенс педагогічних інновацій.

С. 41 – 42	Соболь Т.В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболь // Молодой ученый. – 2014. – №13. – С. 337 – 341.
Загалом, в сучасній науковій літературі можна знайти багато визначень поняття «культура». В новому тлумачному словнику української мови під редакцією В. Яременко та О. Сліпушко подаються три основні лексичні значення поняття культура: 1) сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; 2) освіченість, вихованість; 3) рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності [395].	В общем, в современной научной литературе можно найти множество определений понятия «культура». В свою очередь в новом толковом словаре украинского языка под редакцией В. В. Яременко и О. М. Слипушко подаются три основные лексические значения понятия культура: 1) совокупность материальных и духовных ценностей, созданных человечеством на протяжении его истории; 2) образованность, воспитанность; 3) уровень, степень совершенства какой-либо отрасли хозяйственной или умственной деятельности [10, с. 33].
395. Тлумачний словник української мови : близько 7000 слів / за ред. Д. Г. Гринчишина. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Київ : Освіта, 1999. – 302 с.	10. Новый тлумачний словник української мови: У 3-х т3. / Уклад.: В. В. Яременко, О.М. Сліпушко. — К.: Аконтіт, 2001. — 862 с.

С. 42	
Згідно педагогічного словника, культура – це історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в матеріальних і духовних цінностях, які він створив [251; 252].	Среди них есть, например, утверждение, содержащееся в педагогическом словаре и согласно которому культура — это «исторически определенный уровень развития общества, творческих сил и способностей человека, выраженный в типах и формах организации жизни и деятельности людей, а также в материальных и духовных ценностях, которые он создал» [3, с. 68].
251. Культурологія : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. А. Є. Конверського. – Харків : Фоліо, 2013. – 863 с.; 252. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко. – Вид. 2-е, перероб. та допов. – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 368 с.	3. Коджаспірова Г. М. Педагогічний словник / Г. М. Коджаспірова, А. Ю. Коджаспіров — М.: Академія, 2000. — 176с.

Узагальнюючи викладені визначення культури, можна зробити висновок, що поняття «культура» означає історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений в типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в матеріальних і духовних цінностях, які вона створила. Тому світ культури, кожен її предмет або явище – не наслідок природних сил, а результат зусиль самих людей, які спрямовані на вдосконалення, перетворення того, що	Обобщая изложенные определения культуры можно сделать вывод, что понятие «культура» означает исторически определенный уровень развития общества, творческих сил способностей человека, выраженный в типах и формах организации жизни и деятельности людей, а также в материальных и духовных ценностях, которые она создала. Поэтому мир культуры, любой его предмет или явление — не следствие природных сил,
--	--

дано самою природою. Зрозуміти сутність культури можна лише через призму діяльності людини, народів, що населяють планету [376].	а результат усилий самих людей, которые являются направленными на совершенствование, преобразование того, что дано самой природой. Понять сущность культуры можно лишь через призму деятельности человека, народов, населяющих планету.
376. Соболев Т. В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболев // Молодой ученый. – 2014. – № 13. – С. 337–341.	

20

С. 43	
Таким чином, культура притаманна будь-якому виду людської діяльності, адже вона сама формується в процесі такої діяльності. Можна навіть сказати, що культура виконує функцію деліберативної політики Ю. Хабермаса, яка, за словами Д. Косенка [229], з'являється тільки в тому випадку, якщо ми враховуємо різноманітність форм комунікації, в яких загальна воля утвориться не тільки на основі етичного самопізнання, а й за допомогою врівноваження інтересів і досягнення компромісу.	Таким образом, культура присуща любому виду человеческой деятельности, ведь она сама формируется в процессе такой деятельности. Можно даже сказать, что культура выполняет функцию делиберативной политики Ю. Хабермаса, которая, за словами Д. Косенка, «появляется только в том случае, если мы учитываем разнообразие форм коммуникации, в которых общая воля образуется не только на основе этического самопознания, но и с помощью уравнивания интересов и достижения компромисса...» [5, с. 256].
229. Косенко Д. В. Делиберативная политика в теории коммуникативного действия Юргена Хабермаса / Д. В. Косенко // Теория и практика общественного развития. – Краснодар, 2013. – Вып. 9. – С. 255–257.	5. Косенко Д. В. Делиберативная политика в теории коммуникативного действия Юргена Хабермаса / Д. В. Косенко // Теория и практика общественного развития — Краснодар: Издательский дом “ХОРС”, 2013. Вып. 9. — С. 255–257.
Крім того, культура містить у собі певну креативність та інноваційність, які спрямовані на дестереотипізацію діяльності, спілкування, мислення, дестандартизацію наявних смислів, деструктуризацію і деінституціалізацію вже утворених цілісностей. Саме завдяки даним процесам відбувається прискорення розвитку суспільства і пробуджується інтерес до проблем інновацій. Але істотний розвиток теорії інновації відбувається лише в 20-х роках ХХ століття. Саме тоді Н. Кондратьєв виявив «великі цикли» інновацій, а І. Шумпетер, розширив його ідеї і впровадив їх у сферу активізації процесів виробництва [377].	Кроме того, культура содержит в себе определенную креативность и инновационность, которые направлены на дестереотипизацию деятельности, общения, мышления, дестандартизацию имеющихся смыслов, деструктуризацию и деинституционализацию уже образованных целостностей. Именно благодаря данным процессам происходит ускорение развития общества и пробуждается интерес к проблемам инноваций. Но существенное развитие теории инноваций происходит лишь в 20-х годах XX столетия. Именно тогда Н. Кондратьев, обнаружил «большие циклы» инноваций, а И. Шумпетер, расширил его идеи и внедрил их в сферу активизации процессов производства.
377. Советова О. Г. Социальная психология инноваций (основания, исследования проблемы): автореф. дис. на	

соиск. учен. степ. д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / Советова Ольга Сергеевна. – Санкт-Петербург, 1998. – 21 с.	
--	--

21

Інновація – <u>складова</u> суспільної системи, яка еволюціонує як механізм перетворень, створює передумови для соціокультурних змін різного масштабу, залежить від людської здатності до творчості і можливостей суспільства приймати або адаптувати результати цієї творчості. За словами <u>А. Поскрякова</u>, інновація є дійсно людською потребою і за своєю мотивацією виступає як нормальне природне явище [334].	Инновация становится составной общественной системы, которая эволюционирует, как механизм преобразований, создает предпосылки для социокультурных изменений различного масштаба, зависит от человеческой способности к творчеству и возможностей общества принимать или адаптировать результаты этого творчества. По словам Н. Мончева, инновация есть «действительно человеческой потребностью и по своей мотивации выступает как нормальное природное явление» [8, с. 147–148].
334. Поскряков А. А. Психология инновативности / А. А. Поскряков // Ильенковские чтения–99 : материалы Междунар. науч. конф., 18–20 февр. 1999. – Москва : Зеленоград, 1999.	8. Мончев Н. Разработки и нововведения: Пер. с болг. / Н. Мончев; общ. ред. и предисл. Г. А. Власкина, Ю. Г. Наидо. — М.: Прогресс, 1978. — 160с.
<i>Коментар:</i> ланцюг цитувань або помилка. Кириленко К.М. посилається (фактично – цитує) О. Поскрякова, Соболев Т.В. – Н. Мончева, але цитата й контекст при цьому той самий.	

22

С. 43 – 44 – 45	
Разом з тим, слід зазначити, що дефініція даного терміну в довідковій літературі відсутня. В різноманітних варіантах використання цього поняття чітко фіксується прив'язка до предметних областей конкретних наук, інноваційність яких розглядається тим чи іншим автором.	Вместе с тем, следует отметить, что дефиниция данного термина в справочной литературе отсутствует. В разнообразных вариантах использования этого понятия четко фиксируется привязка к предметным областям конкретных наук, инновационность которых рассматривается тем или иным автором.
Наприклад, Б. Санто вважає, що інновація – це такий суспільний, технічний, економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів приводить до створення кращих за своїми властивостями виробів, технологій [356].	Например, Б. Санто считает, что «инновация — это такой общественный, технический, экономический процесс, который через практическое использование идей и изобретений приводит к созданию лучших по своим свойствам изделий, технологий» [11, с. 24].
356. Санто Б. Инновация как средство экономического развития : пер. с венг. / Б. Санто ; общ. ред. и вступ. ст. Б. В. Сазонова. – Москва : Прогресс, 1990. – 295 с.-	11. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто; пер. с венг.; общ. ред. и вступ. ст. Б. В. Сазонова. — М.: Прогресс, 1990. — 295 с.
За переконаннями А. Кулагіна, «інновація – нова або вдосконалена продукція (товар, робота, послуга), спосіб (технологія) її виробництва або застосування, нововведення або удосконалення в сфері організації та (або) економіки виробництва, і (або) реалізації продукції, забезпечують економічну вигоду, що створюють умови	А. Кулагин убежден, что «инновация — новая или улучшенная продукция (товар, работа, услуга), способ (технология) ее производства или применения, нововведение или усовершенствование в сфере организации и (или) экономики производства, и (или) реализации продукции, обеспечивающие

для такої вигоди або поліпшують споживчі властивості продукції (товару, роботи, послуги)» [247].	экономическую выгоду, создающие условия для такой выгоды или улучшающие потребительские свойства продукции (товара, работы, услуги)» [7, с. 58].
247. Кулагин А. С. Немного о термине «инновация» / А. С. Кулагин // Инновации. – 2004. – № 7 (24). – С. 56–59.	7. Кулагин А. С. Немного о термине «инновация» / А. С. Кулагин // Инновации. – 2004. — № 7 (24). – С. 56–59.
У свою чергу Д. Степаненко зводить інновацію не тільки до нових або вдосконалених технологій, видів продукції або послуг, а також до рішень виробничого, адміністративного, фінансового, юридичного, комерційного або іншого характеру, що мають результатом їх впровадження і подальше практичне застосування, задіяння їх позитивного ефекту для господарюючих суб'єктів [383].	В свою очередь Д. Степаненко сводит инновацию не только к новым или усовершенствованным технологиям, видам продукции или услуг, а также к решениям производственного, административного, финансового, юридического, коммерческого или иного характера, имеющие результатом их внедрения и последующего практического применения положительный эффект для задействовавших их хозяйствующих субъектов [12, с. 77].
383. Степаненко Д. М. Классификация инноваций и ее стандартизация / Д. М. Степаненко // Инновации. – 2004. – № 7. – С. 77–79.	12. Степаненко Д. М. Классификация инноваций и ее стандартизация / Д. М. Степаненко // Инновации. — 2004. — № 7. — С. 77–79.
Доцільно звернути увагу на визначення інновації, яке належить американському теоретику менеджменту Пітеру Друкеру, якого деякі сучасні вчені вважають засновником терміну «інновація». Цей відомий дослідник під терміном «інновація» розуміє не просто нововведення, а такі нововведення, які, в деякому розумінні, є проривними, які відкривають нові можливості. Для нього інноваційна діяльність є добре організована, раціональна, систематична робота. Він називає інновацію здатністю створювати багатство за допомогою нових способів [131].	Целесообразно обратить внимание на определение инновации, которое принадлежит американскому теоретику менеджмента Питеру Друкеру, которого некоторые современные ученые считают основателем термина «инновация». Этот известный исследователь под термином «инновация» понимает не просто нововведения, а такие нововведения, которые, в некотором смысле, являются прорывными, которые открывают новые возможности. Для него инновационная деятельность есть хорошо организованная, рациональная, систематическая работа Он называет инновацию «способностью создавать богатство посредством новых способов» [2, с. 67].
131. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке : пер. с англ. / П. Ф. Друкер. – Москва : Вильямс, 2007. – 235 с.	2. Друкер П. Ф. Задачи менеджмента в XXI веке: Пер. с англ / П. Ф. Друкер. – М.: Вильямс, 2007. –35с.
Даний підхід дозволяє застосовувати термін «інновація» не тільки до нової техніки, а й у практично будь-якій іншій сфері людської діяльності. Таким чином, інновація включає в себе нове знання, метод його застосування, процес і результат змін, пов'язаних з впровадженням певного нововведення і створенням нових потреб суспільства. Такий підхід до інновації висвітлює всю сутність даного поняття та узагальнює	Данный подход позволяет применять термин «инновация» не только к новой технике, но и к практически любой другой сфере человеческой деятельности (управлению, образованию, науке, медицине, военного дела и т. д.). Таким образом, инновация включает в себя новое знание, метод его применения, процесс и результат изменений, связанных с внедрением

більшість підходів до його визначення.	определенного новшества и созданием новых потребностей общества. Такой подход к инновации освещает всю сущность данного понятия и обобщает большинство подходов к его определению.
Але досить часто різні вчені ототожнюють термін «інновація» з терміном «новація». Наприклад, як зазначають В. Василенко та В. Г. Шматько [85], можна застосувати термін «інновація» до всіх новацій, як у виробничій, так і в організаційній, фінансовій, науково-дослідній, навчальній та інших сферах, до будь-яких удосконалень, які забезпечують економію витрат або навіть створюють умови для такої економії. Але слід розрізняти дані поняття.	Но достаточно часто разные ученые отождествляют термин «инновация» с термином «новация». Например, как отмечает В. А. Василенко, «А. Ф. Бондаренко, применяет термин «инновация» ко «всем новациям, как в производственной, так и в организационной, финансовой, научно-исследовательской, учебной и других сферах, к любым усовершенствованиям, обеспечивающим экономию затрат или даже создающих условия для такой экономии» [1, с.3–4]. Но следует различать данные понятия.
85. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / В. О. Василенко, В. Г. Шматько ; за ред. В. О. Василенка. — [вид. 3-є, випр. та доп.]. — Київ : Центр навч. літ., 2005. — 440 с.	1. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько, за ред. В. О. Василенка. — [вид. 3-є, вип. та доп.]. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 440 с.
Розмежування інновації та новації бачиться сучасними дослідниками (В. Мединський, А. І. Пригожиним, Р. А. Фатхутдіновим) можливим з урахуванням наступних міркувань. По-перше, новація є оформленим результатом фундаментальних, прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності по підвищенню її ефективності і подається у вигляді: відкриттів, винаходів, патентів, товарних знаків, раціоналізаторських пропозицій; документації на новий чи удосконалений продукт, технологію, управлінський чи виробничий процес; понять, наукових підходів або принципів; документа (стандарту, рекомендацій, методики, інструкції і т. п.); результатів маркетингових досліджень і т. д. Новація визначається як предмет інновації [336].	Разграничение инновации и новации видится современными исследователями (В. Мединским, А. И. Пригожиным, Р. А. Фатхутдиновым) возможным с учетом некоторых важных положений. Во-первых, новация является оформленным результатом фундаментальных, прикладных исследований, разработок или экспериментальных работ в любой сфере деятельности по повышению ее эффективности и представляется в виде: открытий, изобретений, патентов, товарных знаков, рационализаторских предложений; документации на новый или усовершенствованный продукт, технологию, управленческий или производственный процесс; понятий, научных подходов или принципов; документа (стандарта, рекомендаций, методики, инструкции и т. п.); результатов маркетинговых исследований и т. д. Новация определяется как предмет инновации.
336. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия / А. И. Пригожин. — Москва : Политиздат, 1989. — 238 с.	
Інновація ж виступає кінцевим результатом впровадження новації з метою зміни об'єкта управління й одержання економічного, соціального,	Инновация, в свою очередь, выступает конечным результатом внедрения новации с целью изменения объекта управления и получения

науково-технічного та іншого виду ефекту. По-друге, різним є так званий «життєвий цикл» чи стадійність процесу становлення, єдність його початку і кінця, по відношенню до новації та інновації [423].	экономического, социального, научно-технического и другого вида эффекта. Во-вторых, отличается применение понятия «жизненный цикл», иллюстрирующий стадийность процесса, единство его начала и конца, по отношению к новации и инновации [15, с. 161].
423. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність» / О. В. Чумак // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. : зб. наук. пр. / гол. ред. В. Г. Воронкова. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 36. – С. 152–166.	15. Чумак О. В. Соціально-філософський аналіз поняття «інновація» та «інноваційна діяльність» / О. В. Чумак // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць. / Гол. ред. В. Г. Воронкова. — Вип.. 36. — Запоріжжя: 2009.ЗДІА — С.152–166.
Новація передбачає розробку, проектування, виготовлення, використання і вичерпання можливостей новації і появи її альтернативного варіанту. У свою чергу процес інновації включає зародження (пошук відповідних новацій), освоєння (впровадження її на об'єкті), дифузію і реалізацію нововведення в стабільних об'єктах. Дані «життєві цикли» тісно пов'язані між собою і взаємообумовлюють один одного. Так, «життєвий цикл» новації може бути перерваний на стадії виготовлення, якщо він не буде	Новация предполагает разработку, проектирование, изготовление, использование и исчерпания возможностей новации и появления ее альтернативного варианта. В свою очередь процесс инновации включает зарождения (поиск соответствующих новаций), освоение (внедрение ее на объекте), диффузию и реализацию нововведения в стабильных объектах. Данные «жизненные циклы» тесно связаны между собой, и взаимообуславливают друг друга. Так, «жизненный цикл» новации может быть прерван на стадии изготовления, если он не будет
С. 46	
пов'язаний з інновацією (нововведенням). А «життєвий цикл» інновації може тільки початися (як пошук нового засобу для задоволення вже усвідомленої необхідності), але не розвиватися поки новація не дійде до стадії виготовлення. Тобто, «життєвий цикл» інновації спрямований на впровадження нововведення, перетворення його у форму інновації та подальшу реалізацію [383].	связан с инновацией (нововведением). А «жизненный цикл» инновации может только начаться (как поиск нового средства для удовлетворения уже осознанной необходимости), но не развиваться пока новация не дойдет до стадии изготовления. То есть, «жизненный цикл» инновации направлен на внедрение новшества, превращения ее в форму инновации и дальнейшую реализацию [13, с. 22].
383. Степаненко Д. М. Классификация инноваций и ее стандартизация / Д. М. Степаненко // Инновации. – 2004. – № 7. – С. 77–79.	13. Сухотин Анатолий Константинович. Превратности научных идей / А. К. Сухотин. — М.: Мол. гвардия, 1991. — 272 с.
Процес втілення інновацій у життя називається інноваційною діяльністю, яка спрямована на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень у новий чи удосконалений продукт, використовуваний у практичній діяльності, а також пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розробки. Таким чином, саме практична діяльність є основою створення	Процесс воплощения инноваций в жизнь называется инновационной деятельностью, которая направлена на реализацию результатов законченных научных исследований и разработок, либо иных научно-технических достижений в новый или усовершенствованный продукт, используемый в практической деятельности, а также связанные с этим дополнительные научные исследования и разработки. Таким

інноваційної культури, яка є каталізатором розвитку суспільства.	образом, именно практическая деятельность является основой создания инновационной культуры, которая является катализатором развития общества.
У свою чергу інноваційна культура притаманна будь-якому виду людської діяльності. Що ж слід розуміти під поняттям «інноваційна культура»? На даний момент існує безліч визначень даного поняття. Чи не найбільш вдалі з них зібрав у своїй статті О. П. Коюда в журналі «Проблеми науки» [233]. У даному журналі наголошується, що «на думку А. Грицанова, інноваційна культура – це історично складена усталена система норм, правил і способів впровадження нововведень в різні сфери життя суспільства, характерна для даної соціокультурної спільності» [233, 17].	В свою очередь инновационная культура присуща любому виду человеческой деятельности. Что же следует понимать под понятием «инновационная культура»? На данный момент существует множество определений данного понятия. Наиболее удачные из них собрал в своей статье А. П. Коюда в журнале «Проблеми науки». В данном журнале отмечается, что «по мнению А. Грицанова инновационная культура — это исторически составлена устоявшаяся система норм, правил и способов внедрения нововведений в различные сферы жизни общества, характерная для данной социокультурной общности» [6, с. 17].
233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15–20.	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. — 2009. — № 7. — С. 15–20.
Дане визначення є досить ґрунтовним, але в ньому не враховані процес і результат впровадження нововведень.	Данное определение является достаточно основательным, но в нем не учтены процесс и результат внедрения нововведений.
З іншої точки зору підійшов до поняття «нововведення» один з основоположників терміна «інновація», П. Друкер вважає, що «інноваційна культура характеризує знання, вміння та досвід цілеспрямованої підготовки, комплексного впровадження та всебічного засвоєння новацій у різних сферах динамічної життєдіяльності за збереження в інноваційній системі динамічного єдності старого, сучасного і нового»	С другой точки зрения подошел к понятию «нововведение» один из основоположников термина «инновация», П. Друкер, который считает, что «инновационная культура характеризует знания, умения и опыт целенаправленной подготовки, комплексного внедрения и всестороннего усвоения новаций в различных сферах динамической жизнедеятельности за сохранения в инновационной системе динамического единства старого, современного и нового» [6, с. 17].
	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. — 2009. — № 7. — С. 15–20.
Коментар: приписане П. Друкеру визначення інноваційної культури належить О. Поскрякову.	

23

С. 47	Милenkова Р.В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства//Педагогічні науки. 36.наук.статей.- Суми, 2008. – Вип.1-с.133 – 142.
Інноваційна культура особистості, на наш погляд, характеризує рівень її освітньої,	Інноваційна культура є «складовою інноваційного потенціалу, що

загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки до сприйняття і творчої реалізації інноваційних ідей. Суспільство ж нині конче потребує змін у світосприйнятті як на рівні окремої особистості та організації, так і на рівні певної держави та світового співтовариства.	характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах» [8, 4]. Суспільство потребує також певних змін у світосприйнятті на рівні окремої особистості, організації, держави які зможуть забезпечити інтеграцію України у загальноєвропейський культурний простір.
	8. Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні: Закон України// Урядовий кур'єр, 2003. – № 32 (Вкладка) – С.4.

24

С. 47	Соболь Т. В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболь // Молодой ученый. – 2014. – №13. – С. 337 – 341.
Таке розуміння інноваційної культури є досить універсальним, а також певною мірою висвітлює як процес, так і результат нововведень, але уникає категорії цінності, яка є головним поняттям у визначенні будь-якої культури. Такий же недолік ми можемо побачити і у визначенні А. Аматьєва, який вважає, що «інноваційна культура – це відповідний рівень професіоналізму, який виявлений у здатності об'єктивно оцінювати нові ідеї, готовності творчо освоювати і використовувати в роботі все нове, прогресивне» [233, 17].	Такое понимание информационной культуры является достаточно универсальным, а также в определенной степени освещает как процесс так и результат нововведений, но избегает категории ценности, которая является главным понятием в определении любой культуры. Такой же недостаток мы можем увидеть и в определении А. Аматьева, который считает, что «инновационная культура — это соответствующий уровень профессионализма, который обнаружен в способности объективно оценивать новые идеи, готовности творчески осваивать и использовать в работе все новое, прогрессивное» [6, с. 17].
233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. — 2009. — № 7. — С. 15–20.
<i>Коментар:</i> ланцюг цитувань. А.Аматьєв цитується з № 233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	
Деякі дослідники дають більш звужені визначення інноваційної культури. Наприклад, В. Андрущенко вважає, що «інноваційною культурою є розвиток людини як суспільної істоти, тобто вдосконалення її творчих сил, потреб, здібностей, форм спілкування і т. д.» [там само].	Некоторые исследователи дают более узкие определения инновационной культуре. Например, В. Андрущенко считает, что «инновационной культурой является развитие человека как общественного существа, то есть совершенствование его творческих сил, потребностей, способностей, форм общения и т. д.». [6, с. 17].
233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. — 2009. — 7. –С. 15 – 20.

<i>Коментар:</i> ланцюг цитувань. В.Андрущенко цитується з № 233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	
Дане визначення визначення стосується інноваційної культури особистості, а не інноваційної культури певного суспільства. «Інноваційна культура – вміння особистості пристосовуватися до мінливого середовища, творити нове, правильно оцінити і сприйняти нововведення» [там само].	Данное утверждение присуще инновационной культуре личности, а не инновационной культуре определенного общества. Подобное освещение данного понятия мы встречаем и у Ю. Карпова, который «называет инновационной культурой умение личности приспосабливаться к меняющейся среде, творить новое, правильно оценить и воспринять нововведения» [6, с. 17].
233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.
<i>Коментар:</i> ланцюг цитувань. Наведене визначення належить Ю.Карпову, який цитується з 233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	
Проте інноваційна культура проявляється не тільки на рівні особистості. Вона включає в себе «здібності, спеціальні знання, вміння, бажання використовувати нові технології та структури для системно і якісно повної можливості (колективу, організації, регіону, країни, цивілізації і кожної людини – від керівника високого рангу до людини з низьким соціальним становищем і рівнем освіти) діяти ефективно, конструктивно, ініціативно, творчо, доброзичливо не тільки на робочому місці, але і в країні, світі» [233, 17].	Но инновационная культура проявляется не только на уровне личности. Она, как отмечает В. Джелалли, включает в себя «способности, специальные знания, умения, желание использовать новые технологии и структуры для системно и качественно полной возможности (коллектива, организации, региона, страны, цивилизации и каждого человека — от руководителя высокого ранга к человеку с низким социальным положением и уровнем образования) действовать эффективно, конструктивно, инициативно, творчески, доброжелательно не только на рабочем месте, но и в стране, мире» [6, с. 17].
233. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. – 2009. – № 7. – С. 15 – 20.	6. Коюда О. П. Інноваційна культура та її характерні особливості / О. П. Коюда, О. А. Небилиця // Проблеми науки. — 2009. — № 7. — С. 15–20.
<i>Коментар:</i> ланцюг цитувань. Наведені міркування належать В. Джелалі, який цитується зі статті О.П. Коюда	
25	
С. 48	Кузьміна Ж.Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців// Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – с.153 – 160.
	С. 158
З розуміння того, що інноваційна культура відображає ціннісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях і навичках, а також зразках і нормах поведінки стосовно інновацій, можна стверджувати, що інноваційна культура людини – це сфера її духовного життя, що відображає її ціннісну орієнтацію, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях,	З розуміння того, що інноваційна культура відображає ціннісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях і навичках, а також зразках і нормах поведінки стосовно інновацій, можна дати їй таке визначення. Інноваційна культура людини – це сфера її духовного життя, що відображає її

навичках, зразках і нормах поведінки, забезпечує її новими ідеями, сприяє її готовності та здатності до підтримки й реалізації нововведень у всіх сферах життя. Підвищення інноваційної культури особистості (у тому числі через систему загальної і спеціальної професійної освіти) поряд з обов'язковим моральним удосконалюванням людини сприяє становленню гуманного суспільства, що розкриває кожній людині шлях до вільного творення культури.	ціннісну орієнтацію, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях, навичках, зразках і нормах поведінки, забезпечує її новими ідеями, сприяє її готовності та здатності до підтримки й реалізації нововведень у всіх сферах життя. Підвищення інноваційної культури особистості (у тому числі через систему загальної і спеціальної професійної освіти) поряд з обов'язковим моральним удосконалюванням людини сприяє становленню гуманного суспільства, що розкриває для кожної людини шлях до вільного творення культури.
--	--

26

С. 48	Вікарчук О.І. Еволюція формування інноваційної культури /О. І. Вікарчук // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 310 – 314. (перший абзац)
Під інноваційною культурою розуміють складову загальнокультурного процесу, яка визначає ступінь сприйняття окремою особою, групою чи суспільством різних нововведень в діапазоні перетворення їх у інновації. Інтенсивний поступ сучасного суспільства спричинив багатовекторність цього явища: інноваційна культура є окремою особливою формою культури загалом; водночас вона постає як нова історична реальність, яка породжена усвідомленим прагненням суспільства до самооновлення, як духовного, так і морального; поряд з цим, вона є передумовою якісних змін у життєдіяльності людини; зрештою, стає методологічною основою прогресу гармонізації усіх сфер людської діяльності [383].	Під інноваційною культурою мають на увазі складову загальнокультурного процесу, яка характеризує ступінь сприйняття окремою особою або групою чи суспільством різних нововведень в діапазоні перетворення їх у інновації. Інтенсивний розвиток суспільних процесів уможливив формування окремих сторін цього надзвичайно багатогранного явища: по-перше, інноваційна культура є окремою особливою формою культури в цілому; по-друге, це нова історична реальність, що породжена усвідомленим прагненням суспільства до духовного та матеріального самооновлення; по-третє, вона виступає передумовою якісних змін у життєдіяльності людини; по-четверте, стає методологічною основою прогресу гармонізації усіх сфер людської діяльності.
383. Степаненко Д. М. Классификация инноваций и ее стандартизация / Д. М. Степаненко // Инновации. – 2004. – № 7. – С. 77–79.	

27

С. 49	Поскряков А. А. Инновационная культура [Текст] / А. А. Поскряков // Вестник. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – № 1. – С. 42 – 47.
Як вже зазначалося вище, інноваційна культура – це знання, уміння і досвід цілепрямованої підготовки, комплексного впровадження і всебічного засвоєння новацій в різних галузях людської життєдіяльності при збереженні в інноваційній системі	Инновационная культура – это знания, умения и опыт целенаправленной подготовки, комплексного внедрения и всестороннего освоения новшеств в различных областях человеческой жизнедеятельности при сохранении

динамічної єдності старого, сучасного і нового. Людина як суб'єкт інноваційної культури оновлює оточуючий її світ та себе саму таким чином, що і світ, і сама людина гуманізуються [70]. Людина як суб'єкт інноваційної культури перетворює (оновляє) оточуючі її природний, речовий, духовний світи й саму себе таким чином, що ці світи й сама людина все повніше пронизуються власне людським смислом, тобто гуманізуються.	в инновационной системе динамического единства старого, современного и нового; иными словами, это свободное творение нового с соблюдением принципа преемственности. Человек как субъект подлинной культуры преобразует (обновляет) окружающие его природный, вещный, духовный миры и самого себя таким образом, что эти миры и сам человек все более полно пронизываются собственно человеческим смыслом, гуманизируются, культивируются, т.е. все более полно обретают черты универсального триединства Истины, Добра и Красоты.
70. Бондарев В. П. Концепции современного естествознания : учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Бондарев. – Москва : Альфа, 2003. – 464 с.: ил.	
Коментар: наведене міркування належить О. Поскрякову, цитується № 70. Бондарев В. П. Концепции современного естествознания : учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Бондарев. – Москва : Альфа, 2003. – 464 с.: ил.	

28

С. 49	Міленкова Р.В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства// Педагогічні науки. Зб.наук.статей.- Суми, 2008. – Вип.1, – С.133 – 142.
Як правило, у філософії культуру диференціюють на матеріальну та духовну, кожна з яких існує не як окрема сфера, а як єдині галузі людської діяльності. Тому вбачається помилковим включення інноваційної культури до поля матеріальної культури, хоча вона реалізується в конкретній діяльності. Також невірним було б відносити її тільки до духовної культури, хоча вона проявляється у вигляді особистісних новоутворень. Тільки у взаємодії матеріальної та духовної складових культури відбувається реалізація таких її аспектів, як: культура правова, естетична, професійна, інформаційна чи інноваційна [252].	Нагадаємо, що традиційна філософська думка, як правило, розділяє культуру на матеріальну та духовну, кожна з яких є складним системним утворенням, бо самі категорії „матеріальне” та „духовне” є основними питаннями філософського пошуку. Але, матеріальна і духовна культури існують не як окремі сфери, а як єдині галузі людської діяльності [2, 27]. Тому, вбачається помилковим включення інноваційної культури до поля матеріальної культури, хоча вона реалізується в конкретній діяльності. Також невірним було б відносити її тільки до духовної культури, хоча вона проявляється у вигляді особистісних новоутворень. Тільки у взаємодії матеріальної та духовної складових культури відбувається реалізація таких її аспектів, як культура правова, естетична, професійна, інформаційна чи інноваційна.
252. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко. – Вид. 2-е, перероб. та допов. – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 368 с.	2. Колесов М.С. Человек и культура: философские размышления/ М.С. Колесов. – К.: – Издательство общества «Знание» Украины, 1991. – 48 с.
Амбівалентність культури проявляється	Амбівалентність культури

повсякчасно у її протиріччях. Але ж боротьба цих протиріч є поштовхом для постійного розвитку. "Душа, дух, особистість, культура – це субстанціалізовані найменування напруги у взаємодії природного та штучного, почуттів і обов'язків, цінностей і цілей". [251, 19].	проявляється повсякчасно у її протиріччях. Але ж боротьба цих протиріч є поштовхом для постійного розвитку. „Душа, дух, особистість, культура – це субстанціалізовані найменування напруги у взаємодії природного та штучного, почуттів і обов'язків, цінностей і цілей” [3, 22].
251. Культурологія : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. А. Є. Конверського. – Харків : Фоліо, 2013. – 863 с.	3. Кутырев В.А. Культура и технология: война миров/ В.А.Кутырев/ – М.: Прогресс – Традиция, 2001. – 240 с.
Саме тому культуру розглядають як фактор, який об'єктивує здатність людини до саморозвитку [252].	Саме тому культуру розглядають як фактор, який об'єктивує здібність людини до саморозвитку [2, 19].
252. Культурологія: теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко. – Вид. 2-е, перероб. та допов. – Київ : Центр навч. літ., 2005. – 368 с.	2. Колесов М.С. Человек и культура: философские размышления/ М.С. Колесов. – К.: – Издательство общества «Знание» Украины, 1991. – 48 с.
С. 50	
Дане судження базується на уявленні про культуру як про складноорганізовану цілісність, як феномен, що формується двома типами різноспрямованих процесів. Це вектор креативності (змін, оновлень, творчості) культури і вектор структурування (упорядкування, нормативності, традиціоналізації) [334].	Дане судження базується на уявленні про культуру як про складноорганізовану цілісність, яка формується двома типами різноспрямованих процесів. Це вектор креативності (змін, оновлень, творчості) культури і вектор структурування (упорядкування, нормативності, традиціоналізації).
334. Поскряков А. А. Психология инновативности / А. А. Поскряков // Ильенковские чтения–99 : материалы Междунар. науч. конф., 18–20 февр. 1999. – Москва : Зеленоград, 1999.	
Суть упорядкувальних інтенцій культури – стереотипізація можливих всередині неї форм активності (діяльності, спілкування, мислення), а також стандартизація і хабітуалізація її наявних змістів. Основною структурою в цьому випадку виступає культурна традиція як універсальний інформаційно-регулювальний механізм, який забезпечує інтеграцію нового в культуру, тобто перетворення інновації в норму, традицію. Креативні процеси в культурі, навпаки, спрямовані на дестереотипізацію діяльності, спілкування, мислення, дестандартизацію наявних змістів, деструктурацію та деінституціоналізацію вже утворених цінностей. Основу роль для цих процесів відіграє продукування чи запозичення креативних інновацій.	Суть упорядкувальних інтенцій культури – стереотипізація можливих всередині неї форм активності (діяльності, спілкування, мислення) а також стандартизація і хабітуалізація її наявних змістів. Основною структурою в цьому випадку виступає культурна традиція як універсальний інформаційно-регулювальний механізм, який забезпечує інтеграцію нового в культуру, тобто перетворення інновації в норму, традицію. Креативні процеси культури, навпаки, спрямовані на дестереотипізацію діяльності, спілкування, мислення, дестандартизацію наявних змістів, деструктурацію та деінституціоналізацію вже утворених цілісностей. Основною структурою виступає процесуальність творчості, тобто продуціювання креативних інновацій, а також введення в культуру інновацій-запозичень.
Співвідношення упорядкувального та креативно-творчого векторів в культурі	Співвідношення цих векторів дає можливість відрізнати культури

започатковує розрізнення культури "інноваційного" та "традиційного" типів, кожній з яких притаманна своя технологія нововведень. Категорії "інноваційного" і "традиційного" не є абсолютними для визначення типу культури, вони співіснують у будь-якій культурі у різних пропорціях [317].	„інноваційного” та „традиційного” типів, з різною специфікою способів введення інновацій в культуру, тобто з різними технологіями нововведень [5, 286]. Категорії „інноваційного” і „традиційного” не є абсолютними, вони співіснують у будь-якій культурі у різних пропорціях.
317. Панова И. Е. Традиции и инновации в формировании культуры будущего специалиста / И. Е. Панова // Психолого-педагогические основы профессионального формирования личности в условиях перехода к двухуровневой модели образования – Пенза, 2008. – С. 144–147.	5. Новейший философский словарь / сост. А.А.Грицанов. – Мн.: Изд. В.М. Скакун, 1998. – 896 с.
Втім, інноваційна культура пов'язана як із розвитком та творчістю (інноваційне), так і з обмеженнями (традиційне). Їх пропорція є суттєвою для неї [445].	Отже, інноваційна культура пов'язана, з одного боку з розвитком та творчістю (інноваційне), з іншого – з обмеженнями (традиційне).
445. Яковлев В. А. Инновации в науке / В. А. Яковлев ; Рос. акад. наук, Ин-т науч. информации по обществ. наукам. – Москва : ИНИОН, 1997. – 161 с.	
Наголошуючи на інтегральності сутності феномена інноваційної культури, вчені стверджують, що «з семантики словосполучення «інноваційна культура» витікає явна раціональна користь, яка полягає в наступній думці: така культура життя, де основою мотивації вчинків людини являється прагнення оновлення, породження ідей та їх реалізація, – в сфері не тільки	Інтегральність сутності інноваційної культури підкреслює Б. Лісін, наголошуючи, що „з семантики словосполучення „інноваційна культура” витікає явна раціональна користь, яка полягає в наступній думці: така культура життя, де основою мотивації вчинків людини являється прагнення оновлення, породження ідей та їх реалізація, - в сфері не тільки
C. 51	
професійної діяльності, але і в особистому житті (самоосвіта, відпочинок, спілкування з дітьми, поведінка в сім'ї), а також у спілкуванні з оточуючими». Це історично пристосована в конкретному соціумі структура моделей і алгоритмів інноваційних дій. Вона відіграє роль соціокультурного механізму регуляції інноваційної поведінки соціальних суб'єктів [135; 185; 264,51; 334 і ін.].	професійної діяльності, але і в особистому житті (самоосвіта, відпочинок, спілкування з дітьми, поведінка в сім'ї), а також у спілкуванні з оточуючими.” [4, 33].
135. Елизарова Л. Е. Инновационная культура личности и общества: сущность и условия формирования / Л. Е. Елизарова // Инновации в образовании. – 2006. – № 3. – С. 74–83. 185. Кваша В. П. Управление инновационными процессами в образовании : дис. ... канд. пед. наук. / Кваша В. П. – Минск, 1994. 246. Кузьмина Н. В. Методы системного педагогического исследования / Н. В. Кузьмина. – Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1980. – 172 с. 334. Поскряков А. А. Психология инновативности / А. А. Поскряков // Ильенковские чтения–99 : материалы Междунар. науч. конф., 18–20 февр. 1999. – Москва : Зеленоград, 1999.	4. Лисин Б. Стратегический ресурс инноваций/ Б.Лисин. – М.: Институт стратегических инноваций, 2000 – 37 с.

Коментар: Посилання на джерела – формальне. Та ж сама цитата не може належати чотирьом авторам до того ж різних історичних епох. Навряд чи в 1980 році в СРСР існувало поняття «інноваційна культура».

29

С. 51 – 52	
Для розуміння сутності феномена інноваційної культури слухними є ідеї аксіологічного та структурно-функціонального підходів. Аксіологічний підхід апелює до того, що інноваційна культура є системою цінностей на певному етапі інноваційного розвитку суспільства [8]. Структурно-функціональний підхід робить акценти на пріоритеті певної системи матеріальних та ідеальних складників, які відображені у свідомості й поведінці людини, інноваційна культура тому перебуває у тісній єдності з їх реальним функціонуванням [9].	Узагальнюючи численні підходи до розуміння сутності інноваційної культури, доречно виокремити аксіологічний та структурно-функціональний. Аксіологічний підхід полягає у тому, що інноваційна культура розглядається як система цінностей на даному етапі інноваційного розвитку суспільства. Структурно-функціональний підхід передбачає розуміння певної системи матеріальних та ідеальних елементів, відображених у свідомості й поведінці людини, єдності з їх реальним функціонуванням [6, 73].
8. Акмеологический словарь / под общ. ред. А. А. Деркача. – 2-е изд. – Москва : Изд-во РАГС, 2005. – 161 с. 9. Акмеология : учеб. пособие / А. Деркач, В. Зазыкин. – СанктПетербург : Питер, 2003. – 256 с.	6. Носков В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ.: В.Носков, А.Кальянов, О.Єфросініна// Соціальна психологія: збірник наукових праць. – 2005 – № 4(12). – С.: 69 – 83.
Розуміння функцій інноваційної культури є шляхом до її тлумачення та визначення. Серед найважливіших слід виділити, зокрема, такі: пізнавально-перетворювальну, що передбачає здійснення теоретичної та організаційної діяльності; регулятивну, яка визначає важливу роль інновацій у розвитку суспільства та його соціальних інститутів; ціннісно-нормативну, що дає оцінку явищам у галузі інноваційної діяльності; комунікативну, яка передбачає спілкування та обмін досвідом з інновацій і технологій навчання; функцію соціалізації, що дозволяє розглянути інноваційну культуру крізь призму суспільних цінностей; прогностичну, яка передбачає вивчення і прогнозування можливих шляхів та напрямків розвитку інноваційної культури	З метою визначення інноваційної культури необхідно враховувати її основні функції. Дослідники В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросініна пропонують, зокрема, такі [6, 73]: пізнавально-перетворювальна, що здійснює заходи теоретичної та організаційної діяльності; регулятивна, яка визначає важливу роль інновацій у розвитку суспільства та його соціальних інститутів; ціннісно-нормативна, що дає оцінку явищам у галузі інноваційної діяльності; комунікативна, яка передбачає спілкування та обмін досвідом з інновацій і технологій навчання; соціалізаторська, що розглядає інноваційну культуру крізь призму суспільних цінностей; прогностична, яка передбачає вивчення і прогнозування можливих шляхів та напрямків розвитку інноваційної культури
	6. Носков В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ.: В.Носков, А.Кальянов, О.Єфросініна// Соціальна психологія: збірник наукових праць. – 2005 – № 4(12). – С.: 69 – 83.
в окремій галузі; інтеграційну, що поєднує інші різновиди культури в єдину культуру особистості; трансляційну, що забезпечує культурну комунікацію як у діахронічному, так і у синхронічному вимірі	в окремій галузі; інтеграційна, що поєднує інші різновиди культури в єдину культуру особистості. Але, так як особистість не народжується культурною, а стає такою в

[257]. Але оскільки особистість не народжується культурною, а стає такою в результаті соціальної взаємодії, виняткового значення у формуванні інноваційної культури молоді людини набуває <u>освіта, про що йтиметься далі</u> .	результаті соціальної взаємодії, виняткового значення у формуванні інноваційної культури молоді людини набуває школа.
257. Лазарева Л. И. Формирование информационной культуры учителя в условиях инновационной деятельности образовательного учреждения : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Лазарева Людмила Ивановна. – Кемерово, 2007. – 255 с.	

30

С. 52 – 53	Штефан Л.В. Інноваційна культура як культурологічний феномен сучасності// Проблеми інженерно-педагогічної освіти: Зб.наук.праць. – Вип.22 (23) – 2009. – с.354 – 359
У цьому контексті варто пригадати ідеї В. Вернадського щодо ноосфери, яка розглядається ним як планетарна сила. Головну тезу своєї теорії вчений означив як "...нову форму біогенної енергії, яку можна назвати енергією людської культури, ... яка створює в теперішній час ноосферу" [86...4]. Ноосфера, яка є сферою колективного розуму, – це результат інтеграції індивідуальних зусиль кожної особистості. Тому від індивідуального вибору способу свого подальшого існування як культурної особи буде залежати доля світу, якість "енергії людської культури", вона і визначить генеральний напрямок подальшого розвитку планети Земля.	У цьому контексті заслуговує на особливу увагу фундаментальне наукове відкриття В.Вернадського щодо ноосфери, яка розглядається як планетарна сила. Головну тезу своєї теорії вчений означив як «...нову форму біогенної енергії, яку можна назвати енергією людської культури, ... яка створює в теперішній час ноосферу» [5, с.387]. Ноосфера, як сфера колективного розуму, є результатом інтеграції відповідних індивідуальних утворень кожної особистості. То ж від індивідуального вибору щодо способу подальшого існування як культурної особи буде залежати екологічна якість «енергії людської культури», яка і визначить генеральний напрямок подальшого розвитку планети Земля.
86. Вернадский В. И. Письма о высшем образовании в России / Вернадский В. И. // Пост Методика. – 2001. – № 5/6. – С. 3–8.	5. Каган М. С. Философия культуры / Каган Михаил. – СПб.: ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 416 с.
Саме вона стане наслідком рівня духовного розвитку індивіда. Апелюючи до цих думок, інноваційну культуру варто розглядати з позиції формування такого типу духовно розвиненої людини, яка здатна спрямувати реалізацію свого інноваційного потенціалу на гармонізацію світу, яка здатна до благоговіння перед життям. У випадку культивування лише інтелектуальної складової, інноваційна культура може стати каталізатором, який пришвидшить екологічну катастрофу, а, можливо, і сам її спровокує. Ці засади є базовою світоглядно-методологічною	Не викликає сумнівів той факт, що вона стане слідством рівня духовного розвитку індивіда. Виходячи з цього, інноваційну культуру необхідно розглядати з позиції формування такого типу духовно розвиненої людини, яка спрямує реалізацію свого інноваційного потенціалу на заходи, що дозволять гармонізувати тандем «культура – природа». У разі ж нарощування лише інтелектуальної складової, інноваційна культура може стати детонатором, який спровокує екологічну катастрофу. Ці

основою подальшого розгляду феномена інноваційної культури.	підходи ми розглядаємо як базову основу подальшого розвитку методологічних основ формування інноваційної культури.
31	
C. 54	Кузьміна Ж.Ю. Сучасні проблеми методики та практики підготовки фахівців//Вісник ДонНУЕТ № 2 (58) '2013 – с.153 – 160.
Підвищення інноваційної культури суспільства, готовність суспільної й індивідуальної свідомості до інноваційної діяльності в усіх сферах життя суспільства (соціальної, економічної, політичної, наукової й техніко-технологічної), участі в них і прийняття нового як цінності є умовою прогресу людської цивілізації; за значимістю інноваційну культуру варто віднести до стратегічних ресурсів нового тисячоліття.	Підвищення інноваційної культури суспільства, готовність суспільної й індивідуальної свідомості до інноваційної діяльності в усіх сферах життя суспільства (соціальної, економічної, політичної, наукової й техніко-технологічної), участі в них і прийняття нового, як цінності, є умовою прогресу.
32	
C. 54	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура// Наука и науковедение. – 2001. – №2. – С. 54 – 65.
Існує великий діапазон прояву інноваційної культури – від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (особистості, підприємства, організації) в інтересах розвитку суспільства до максимально коректного його трансформування.	Существует неограниченный диапазон проявления инновационной культуры - от создания условий эффективного использования инновационного потенциала (личности, предприятия, организации) в интересах развития общества до обеспечения максимальной взвешенности в его реформировании.
33	
C. 55	Холодкова Л.А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования// Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6 – 2006
Інноваційна культура може розглядатися як комплексний соціальний феномен, оскільки органічно поєднує питання науки, освіти, культури із соціальною і, насамперед, професійної практикою в різних сферах спільноти: управлінні, економіці, освіті, культурі.	Таким образом, инновационная культура может рассматриваться как комплексный социальный феномен, органически объединяющий вопросы науки, образования, культуры с социальной и, прежде всего, с профессиональной практикой в различных сферах сообщества: в управлении, экономике, образовании, культуре
34	
C. 56	Поскряков А. А. Инновационная культура [Текст] / А. А. Поскряков // Вестник. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – № 1. – С. 42 – 47.
Таким чином, аналіз наукових праць дав можливість узагальнити сутнісний зміст поняття «інноваційна культура» і	Инновационная культура - это знания, умения и опыт целенаправленной подготовки,

визначити її як систему цінностей, знань, умінь і досвіду цілеспрямованої підготовки, комплексного впровадження і всебічного засвоєння новацій в різних галузях людської життєдіяльності при збереженні в інноваційній системі динамічної єдності старого, сучасного і нового	комплексного внедрения и всестороннего освоения новшеств в различных областях человеческой жизнедеятельности при сохранении в инновационной системе динамического единства старого, современного и нового
35	
С. 56	Кальянов А. Внедрение инновационных технологий в условиях современного вуза // Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції вчених, студентів і практиків / Голов. ред. С. В. Смерічевська. – Донецьк: «Комп'ютер», 2008. С. 55 – 64.
С. 42	
що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості.	Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [5].
36	
С. 56 – С.57	Соболь Т.В. Философский анализ содержания понятий «культура», «инновация» и «инновационная культура» / Т. В. Соболь // Молодой ученый. – 2014. – №13. – С. 337 – 341.
Таким чином, проаналізувавши складові поняття «інноваційна культура» (культуру і інновацію), коло суміжних з ними понять і ряд підходів до інноваційної культури, ми можемо чітко визначити, що інноваційна культура є процесом і результатом насамперед соціально-економічної взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності, вона охоплює відносини, які складаються на всьому ланцюжку життєвого циклу зародження, формування та комерціалізації інновацій як реалізацію новаційних проявів. Ці відносини опосередковуються відповідною системою культурних цінностей, етичними орієнтаціями і системою відповідальності, тому інноваційній культурі властива якісна визначеність.	Таким образом, проанализировав составляющие понятия «инновационная культура» (культуру и инновацию), круг смежных с ними понятий и ряд подходов к инновационной культуре мы можем четко определить, что инновационная культура является процессом и результатом прежде всего социально-экономического взаимодействия субъектов инновационной деятельности, она охватывает отношения, которые складываются на всей цепочке жизненного цикла зарождения, формирования и коммерциализации инноваций, как реализацию новационных проявлений. Эти отношения опосредуются соответствующей системой культурных ценностей, этическими ориентациями и системой ответственности, поэтому инновационной культуре присуща качественная определенность.
Як культур філософське поняття інноваційна культура відображає	Как философская категория, инновационная культура отражает

можливість виходити за рамки традиційного мислення і за допомогою нового	возможность выходить за рамки традиционного мышления и с помощью нового
світогляду і цінностей впроваджувати в існуючу практику нововведення, завдяки яким в суспільстві відбуваються суттєві позитивні зміни.	мировоззрення и ценностей, внедрять в существующую практику такие нововведения, благодаря которым в обществе происходят позитивные изменения.

37

С. 63 – 66	Сальнікова О. Ф. Актуальні проблеми формування інноваційної культури офіцера-викладача ВВНЗ / О. Ф. Сальнікова // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – Вип. 39. – С. 308 – 313.
	С. 311 – 312
Якщо спробувати виділити сутнісні причини проблем в системі вищої культурологічної освіти, то можна виявити, що вони відносяться, перш за все, до теоретичної і світоглядної площини. По-перше, в нових економічних, соціально-політичних, соціально-культурних умовах виявилася не ефективною концепція освіти, що існувала в колишні роки, відповідно до якої навчання було направлене на формування механічно-детерміністської наукової картини миру, виховання – на вироблення упевненості, що будь-яка проблема має тільки одне правильне рішення. Даний підхід в принципі заперечував пріоритет духовно-етичних початків при вирішенні практичних завдань, що приводило до грубого спотворення самої суті інноваційної діяльності і робило неможливим формування високої інноваційної культури залучених в цю діяльність суб'єктів.	Якщо спробувати виділити сутнісні причини проблем в системі вищої освіти, то можна виявити, що вони відносяться, передусім, до теоретичної і світоглядної площинам. По-перше, в нових економічних, соціально-політичних, соціально-культурних умовах проявилася концепція освіти, що існувала в колишні роки, відповідно до якої навчання було спрямоване на формування упевненості, що будь-яка проблема має тільки одне правильне рішення. Слабкість цієї парадигми полягає в тому, що в подібній картині світу немає місця етиці, моралі і моральності. Цей підхід в принципі заперечував пріоритет духовно-моральних начал при вирішенні практичних завдань, що призводило до грубого спотворення самої суті інноваційної діяльності, і робило неможливим формування високої інноваційної культури залучених в цю діяльність суб'єктів.
По-друге, відмова від надмірно ідеологізованого підходу до виховної роботи привела до практично повного заперечення виховання як такого, зводячи його до «виховання через предмет». Проте практика переконливо показує, що сам по собі предмет володіє надзвичайно малим виховним потенціалом. Тут маються на увазі не тільки предмети природничо-наукового циклу, звернені до суто раціональної сфери, але і предмети соціально-гуманітарного циклу (філософія, історія, право тощо).	По-друге, відмова від надмірно ідеологізованого підходу до виховної роботи привела до практично повного заперечення виховання як такого, зводячи його до «виховання через предмет». Проте практика переконливо показує, що сам по собі предмет має надзвичайно малий виховний потенціал. Тут маються на увазі не лише предмети природничо-наукового циклу, звернені до суто раціональної сфери, але і предмети соціально-гуманітарного циклу (філософія, історія, право).
Саме у гуманітарній сфері як ніде важлива роль педагога, через якого студент залучається до багатства вітчизняної і світової духовної культури,	Саме у гуманітарній сфері як ні де важлива роль офіцера-викладача, через якого слухач залучається до багатства вітчизняної і світової

без чого принципово не можна чекати помітних успіхів у формуванні інноваційної культури.	духовної культури, без чого принципово не можна очікувати на помітні успіхи у формуванні інноваційної культури.
С. 65	
У даний час освітні і виховні парадигми коректуються на різних підставах, зокрема, все частіше дослідники звертаються до синергетичних ідей і принципів, які, зародившись у сфері природничо-наукового знання, успішно застосовуються в історії, економіці, медицині, освіті. По-третє, негуманність традиційних освітніх практик, які не здатні забезпечити диференційований підхід до розвитку особистості відповідно до її індивідуальності. У зв'язку з цим гуманізація освіти розглядається як провідний напрям вирішення глобальної проблеми – утвердження в сучасному суспільстві високої інноваційної культури. Таке завдання може бути вирішене з опорою на дослідження людської активності, з урахуванням досвіду загальносвітової цивілізації і традицій вітчизняної культури.	Нині освітні і виховні парадигми коригуються на різних підставах, зокрема все частіше дослідники звертаються до синергетичних ідей і принципів, які, зародившись у сфері природничо-наукового знання, успішно застосовуються в історії, економіці, медицині, освіті. По-третє, негуманність традиційних освітніх практик, які нездатні забезпечити диференційований підхід до розвитку особистості відповідно до її індивідуальності. У зв'язку з цим гуманізація освіти розглядається як провідний напрям вирішення глобальної проблеми – утвердження в сучасному суспільстві високої інноваційної культури. Таке завдання може бути вирішене з опорою на дослідження людської активності, з урахуванням досвіду загальносвітової цивілізації і традицій вітчизняної культури.
По-четверте, сучасна освіта не орієнтована на формування особистості. Не дивлячись на існуючі оцінки ситуації в освіті, засновані на суто кількісних середніх показниках, самі по собі ці показники, не є гарантією успішного розвитку країни і суспільства в цілому.	По-четверте, сучасна освіта не орієнтована на формування особистості. Незважаючи на існуючі оцінки ситуації в освіті, засновані на суто кількісних середніх показниках, самі по собі ці показники (навіть відносно благополучні), не є гарантією успішного розвитку країни і суспільства в цілому.
Тому сьогоднішнє суспільство гостро потребує багатобічної особистості з широким горизонтом мислення, що уміє шукати альтернативні шляхи вирішення поставлених перед нею задач. У зв'язку з цим значно зростають роль і значення не тільки професійної компетентності фахівця, але і відчуття відповідальності за можливі негативні наслідки своєї діяльності, тобто зростання ролі тих якостей особистості, які характеризують його інноваційну культуру.	Тому сьогоднішнє суспільство гостро потребує багатосторонньої особистості з широким горизонтом мислення, що вміє жити в альтернативному світі. У зв'язку з цим істотно зростають роль і значення не лише професійної грамотності і компетентності фахівця, але і його морально-етичних рис, почуття відповідальності за можливі негативні наслідки своєї діяльності, тобто зростання ролі тих якостей особи, які характеризують його інноваційну культуру.
Невирішеність перерахованих проблем і освітніх завдань визначає потребу у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов оптимізації зазначеного процесу відповідно до об'єктивних соціально-культурних	Недозволеність перерахованих проблем і освітніх завдань визначає потребу у теоретичному обґрунтуванні умов оптимізації освітніх моделей відповідно до об'єктивних соціально-культурних

реалій, інтеграції інноваційної і навчальної діяльності вищого навчального закладу, розробки методики і алгоритмів вирішення інноваційних завдань, методів об'єктивної оцінки рівня готовності студентів до участі в інноваційній діяльності на всіх її етапах. Реалізація цих потреб дасть <u>підставу</u> для успішного	реалій, в інтеграції інноваційної і навчальної діяльності ВВНЗ, в розробці методик і алгоритмів рішення інноваційних завдань, методів об'єктивної оцінки рівня готовності офіцерів-викладачів до участі в інноваційній діяльності на усіх її етапах. Реалізація цих потреб дасть <u>основу</u> для успішного
C.66	
виконання функцій <u>вищої школи</u> з формування у майбутнього фахівця стійкої інноваційної культури.	виконання функцій ВВНЗ по формуванню у офіцерів-викладачів стійкої інноваційної культури.

38

C. 66	Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореф. доктора пед. наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГТУ им. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
	C. 13
Виходячи з того, що <u>інноваційна культура культуролога</u> – це інтегральна якість фахівця, що включає складну динамічну систему професійно важливих якостей і властивостей особистості, які визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі, стійку систему мотивів до розробки, комплексного впровадження і освоєння сучасних інноваційних технологій і програм, а також психологічну установку на виконання перетворюючих дій і компетентності в їх здійсненні, виокремимо в структурі інноваційної культури майбутнього культуролога наступні складники: мотиваційний, когнітивний, рефлексійний, емоційний, гностичний, діяльнісний.	Инновационная культура педагога начальной школы как интегральное качество личности специалиста, включающее в себя сложную динамическую систему профессионально важных качеств и свойств личности учителя, определяющих успешность профессиональной деятельности в инновационной среде образовательного учреждения, устойчивую систему мотивов к разработке, комплексному внедрению и освоению новых современных инновационных технологий и программ, а также психологическую установку на выполнение преобразующих действий и компетентности по их осуществлению в процессе обучения младших школьников.
	C. 24
Таблиця 1.1 Компоненти, зміст і критерії сформованості інноваційної культури майбутніх культурологів у вищому навчальному закладі	Таблиця № 1. Компоненты, содержание и критерии сформированности инновационной культуры педагогов начальной школы.
C. 67	C. 24
Складники. Зміст. Критерії Мотиваційний Стійкий інтерес до інновацій, мотив творчої активності, самовдосконалення і самореалізації в професійній діяльності, подолання труднощів в інноваційній діяльності, цінності професійного самовираження в інноваційній	Компонент. Содержние.Критерии. Мотивационный компонент. Устойчивый интерес к технологическим инновациям, мотив творческой активности, самосовершенствования и самореализации в профессиональной деятельности,

діяльності, психологічна установка на інноваційну діяльність тощо.	преодоления затруднений в инновационной деятельности, ценности профессионального самовыражения в инновационной деятельности, психологическая установка на инновационную деятельность.
Мотиваційно-ціннісний (система потреб і мотивів в здійсненні інноваційної діяльності у галузі культури).	Система потребностей и мотивов педагога начальной школы в осуществлении инновационной деятельности в образовательной среде школы.
Когнітивний Знання про інноваційні технології, розуміння цілей інноваційної діяльності у галузі культури, знання про сучасні інновації в практиці роботи культуролога тощо.	Когнитивный компонент. Знания об инновационных технологиях, понимание целей инновационной деятельности в педагогике начального образования, знания об современных инновациях в практике работы с младшими школьниками.
Когнітивно-результативний (об'єм знань про особливості інновацій, суть та специфіку інноваційної діяльності культуролога для результативного професійного розвитку	Объем знаний об особенностях инновационных технологий, сущности и специфике инновационной деятельности в педагогической работе для результативного профессионального развития.
	С. 25
Рефлексійний Усвідомлення, здатність до критичного аналізу власної інноваційної діяльності, критичність мислення, адекватність професійної самооцінки тощо	Рефлексивный компонент Осознание, способность к критическому анализу собственной инновационной деятельности, критичность мышления, адекватность профессиональной самооценки педагога.
Рефлексійний (адекватність самооцінки власної інноваційної діяльності).	Адекватность самооценки собственной профессиональной деятельности, в том числе и инновационной.
Емоційний Переживання позитивних емоційних станів у відношенні до інновацій	Эмоциональный компонент. Переживание позитивных эмоциональных состояний по отношению к инновациям.
Емоційно-вольовий (адекватність емоційного відношення до власної інноваційної діяльності)	Адекватность эмоционального отношения педагогов к собственной профессиональной деятельности, в том числе и инновационной.
Діяльнісний Здатність до пошуку і оцінки інновацій, розробка, впровадження і використання інноваційних технологій у професійній діяльності. Діяльнісний (реалізація інноваційних технологій у професійній діяльності)	Деятельностный компонент. Способность к поиску и оценке инноваций, разработка, внедрение и использование инновационных технологий в педагогической работе с младшими школьниками. Стратегии реализации инновационной деятельности в педагогической работе с младшими

	школьниками.
39	
С. 79	Поскряков О.
Аналіз наукових праць дав можливість узагальнити сутнісний зміст поняття «інноваційна культура» і визначити її як систему цінностей, знань, умінь і досвіду цілеспрямованої підготовки, комплексного впровадження і всебічного засвоєння новацій в різних галузях людської життєдіяльності при збереженні в інноваційній системі динамічної єдності старого, сучасного і нового, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості.	Инновационная культура – это знания, умения и опыт целенаправленной подготовки, комплексного внедрения и всестороннего освоения новшеств в различных областях человеческой жизнедеятельности при сохранении в инновационной системе динамического единства старого, современного и нового
	Кальянов А.В. Інноваційна культура в умовах сучасної медійної освіти//Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України. – М-ли міжнародної науково-практичної конференції вчених, студентів і практиків – Ласпі, АР Крим, 9 – 10 жовтня 2008 р.– МАУП, Донецьк, 2008.
	С. 42
	Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [5].
40	
С. 80 – 81	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореф. доктора пед. наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГТУ им. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
	С. 17
Виходячи з того, що інноваційна культура <u>культуролога</u> , – це інтегральна якість фахівця, що включає складну динамічну систему професійно важливих якостей і властивостей особистості, які визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі, стійку систему мотивів до розробки, комплексного впровадження і освоєння сучасних інноваційних технологій і програм, а також психологічну установку на виконання перетворюючих дій і компетентності в їх здійсненні,	Инновационная культура педагога начальной школы как интегральное качество личности специалиста, включающее в себя сложную динамическую систему профессионально важных качеств и свойств личности учителя, определяющих успешность профессиональной деятельности в инновационной среде образовательного учреждения, устойчивую систему мотивов к разработке, комплексному внедрению и освоению новых современных инновационных технологий и программ, а также психологическую установку на выполнение преобразующих действий и компетентности по их

	осуществленію в процесі навчання молодших школярів.
41	
C. 82	Васянович Г., Онищенко В. Професійні якості майбутнього фахівця: науково-методологічні критерії визначення і класифікації// Педагогіка і психологія професійної освіти. Наук.-метод. журнал. № 4 – липень – серпень 2013, Львів. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4. – С. 9 – 33.
	C. 24
Синергетика (синергетика) – міждисциплінарна галузь наукових досліджень, яка своїм головним завданням бачить пізнання загальних закономірностей та принципів, що лежать в...основі процесів самоорганізації у найрізноманітніших системах: фізичних, хімічних, біологічних, технічних, економічних, соціальних тощо. Під самоорганізацією розуміються процеси виникнення макроскопічно впорядкованих просторово-часових структур в складних нелінійних системах, що далекі від стану рівноваги, бо знаходяться поряд із критичними точками – точками біфуркації, – біля яких поведінка системи стає нестійкою, вона може змінювати свій стан.	Синергетика – це не філософська течія (чи система), а міждисциплінарний напрям наукових досліджень, що виник на початку 70-х років ХХ століття, головним завданням якого є пізнання загальних закономірностей і принципів, що взаємодіють процеси самоорганізації в системах найрізноманітнішої природи: фізичних, хімічних, біологічних, технічних, економічних, соціальних. Під самоорганізацією в синергетиці розуміють виникнення макроскопічно впорядкованих просторово-часових структур у складних нелінійних системах, що знаходяться далеко від рівноважного стану, поблизу особливих критичних точок (так званих точок біфуркації), в околі яких стан системи стає нестійким. Останнє означає, що в цих точках система під впливом найрізноманітніших дієнь може різко, стрибкоподібно змінити свій стан.
42	
У зв'язку з цим переосмислюється поняття хаосу, вивчається такий його різновид як динамічний чи детермінований хаос. Він є деякою надскладною впорядкованістю, яка існує не проявлено, потенційно. Синергетика будує картину світу, яка принципово відрізняється від класичної квантово-релятивістської. Згідно її бачення, світ існує не як...конструкція з елементарних частинок чи матерії, а як сукупність різних нелінійних процесів. Картина світу постає інтегральною, але при цьому плюралістичною [406; 197].	А тому в синергетиці переосмислюється концепція хаосу, вводиться поняття динамічного, детермінованого хаосу як деякої надскладної впорядкованості, що існує неявно, потенційно і має проявитися в тій чи іншій багатоманітності впорядкованих структур. У синергетиці вимальовується якісно інша наукова картина світу (на відміну від класичної та квантово-релятивістської картини неklasичного природознавства першої половини ХХ століття). У синергетичному підході відмовляються від образу світу як такого, що побудований з елементарних частинок – цеглинок матерії – на користь світу як сукупності нелінійних подій і процесів.

406. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.	
197. Кириленко К. М. Проблема формування єдиної наукової картини світу (історико-культурологічний аспект) / К. М. Кириленко // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини / [гол. ред.: М. Т. Мартинюк]. – Умань, ПП Жовтий О.О., 2012. – Ч. 4. – С. 168–176.	

43

С. 83	Бочкарёв А. И. Концепции современного естествознания: учебник для студентов вузов / А. И. Бочкарёв, Т. С. Бочкарёва, С. В. Саксонов; под ред. проф. А. И. Бочкарёва. – Тольятти: ТГУС, 2008. – 386 с.
	С. 332
Бо закони природи, сформульовані в рамках класичної науки, втілюють визначеність. Реальний же Всесвіт мало схожий на цей образ. Для нього характерні: стохастичність, нелінійність, невизначеність, незворотність. Поняття «стріли часу» втрачає для такого Всесвіту попередній, класичний, зрозумілий зміст. У нелінійному Всесвіті закони природи виражають не визначеність, а «можливість», «ймовірність». Випадковості у цьому Всесвіті відіграють фундаментальну роль, а його найбільш характерною особливістю є процеси самоорганізації, в яких і сам хаос відіграє конструктивну роль. Формування наукового апарату нелінійної картини світу відбувалось за декількома напрямками [74: 77]. <i>та ін.]</i> у математиці, <i>наприклад</i>, – це «теорія особливостей» (Пуанкаре, Андронов, Уїтні) і «теорія катастроф» (Том, Зіман, Арнольд). Ключовими термінами, що використовуються в цих теоріях, є: «біфуркація» – процес якісної перебудови і розгалуження еволюційних паттернів системи; «катастрофи» – стрибкоподібні зміни	Законы природы, сформулированные в рамках классики, выражают определенность. Реальная Вселенная мало похожа на этот образ. Для нее характерны: стохастичность, нелинейность, неопределенность, необратимость. Понятие «стрелы времени» утрачивает для нее прежний, ясный смысл. В нелинейной Вселенной законы природы выражают не определенность, а возможность и вероятность. Случайности в этой Вселенной играют фундаментальную роль, а ее наиболее характерным свойством являются процессы <i>самоорганизации</i>, в которых и сам хаос играет конструктивную роль. Формирование научного аппарата нелинейной картины мира происходило по нескольким направлениям. В математике это теория особенностей (А. Пуанкаре, А.А. Андронов, Х. Уитни) и теория катастроф (Р. Том, К. Зиман, В.И. Арнольд). Ключевые термины, введенные в этих теориях, это бифуркация – процесс качественной перестройки и ветвления эволюционных паттернов системы, катастрофы – скачкообразные изменения
74. Бочкарёв А. И. Концепции современного естествознания : учебник /А. И. Бочкарев, Т. С. Бочкарева, С. В. Саксонов. – Тольятти : Изд-во 11 УС, 2008. – 386 с. 77. Бочкарёва Т. С. История науки и техники : учеб. пособие / Т. С. Бочкарева ; под ред. проф. Бочкарева А. И. – Тольятти : Изд-во ТГУС, 2007. – 224 с.	
	С. 333
властивостей системи, які виникають на фоні плавної зміни параметрів; «аттрактор» – «притягуючий» стан, в	свойств системы, возникающие на фоне плавного изменения параметров, аттрактор –

якому за рахунок негативних зворотних зв'язків подавляються малі збурення. Базовими принципами нелінійного образу світу є: «принцип відкритості» (коли система має можливість як притоку, так і витоку речовини, енергії і інформації), «принцип нелінійності» – «принцип когерентності», – тобто узгодженості протікання складних процесів (наприклад, у лазерах). Спираючись на ці принципи, розрізняють основні характерні властивості світу, який підкоряється нелінійним закономірностям [74].	«притягивающее» состояние, в котором за счет отрицательных обратных связей автоматически подавляются малые возмущения. Рассмотрим базовые принципы нелинейного образа мира. Во-первых, это принцип открытости. Система является открытой, если она обладает источниками и стоками по веществу, энергии и/или информации. Во-вторых, это принципы нелинейности. В-третьих, это <i>когерентность</i>, т.е. самосогласованность сложных процессов используется, например, в лазерах. Опираясь на эти принципы, перечислим основные отличительные свойства мира, подчиняющегося нелинейным закономерностям.
74. Бочкарёв А. И. Концепции современного естествознания : учебник /А. И. Бочкарев, Т. С. Бочкарева, С. В. Саксонов. – Тольятти : Изд-во ИИ УС, 2008. – 386 с.	
С. 84	
1. Необоротність еволюційних процесів. Бар'єр, який перешкоджає стрілі часу повернути свій вектор у протилежний бік, утворює нелінійні процеси. 2. Біфуркаційний характер еволюції. Принципова відмінна особливість розвитку нелінійних систем – чергування періодів відносно монотонного саморуху в режимі аттракції і зон біфуркації, де система втрачає стійкість по відношенню до малих збурень. У результаті за зоною біфуркації відкривається цілий діапазон альтернативних еволюційних сценаріїв. Це означає перехід від жорсткого лапласівського принципу детермінізму до біфуркаційного ймовірнісного принципу причинно-наслідкових зв'язків.	1. Необратимость эволюционных процессов. Барьер, который препятствует <i>стреле времени</i> обратить свой вектор в противоположную сторону, образует <i>нелинейные процессы</i>. Бифуркационный характер эволюции. Принципиальная особенность развития нелинейных систем – чередование периодов относительно монотонного самодвижения в режиме аттракции и зон бифуркации, где система утрачивает устойчивость по отношению к малым возмущениям. В результате за зоной бифуркации открывается целый диапазон альтернативных эволюционных сценариев. Это означает переход от жесткого лапласовского принципа детерминизма к бифуркационному вероятностному принципу причинно-следственных связей.
3. Динамізм структури систем, що розвиваються самі по собі. Існує два типи кризи еволюційної системи – структурний і системний. У першому випадку після зони біфуркації така система може зберегти стійкість за рахунок перебудови своєї структури, у другому – переходить на якісно новий рівень.	3. Динамизм структуры саморазвивающихся систем. Существуют два типа кризисов эволюционирующей системы – структурный и системный. В случае первого после зоны бифуркации такая система может сохранить устойчивость за счет перестройки своей структуры, во втором –

	переходит на качественно новый уровень.
4. Нове трактування (розуміння) майбутнього. До зони біфуркації примикає спектр альтернативних віртуальних сценаріїв еволюції. А, отже, паттерни прийдешнього існують вже сьогодні, майбутнє виявляє вплив на протікаючий процес – цей висновок повністю протилежний до класичного.	4. Новое понимание будущего. К зоне бифуркации примыкает спектр альтернативных виртуальных сценариев эволюции. И, следовательно, паттерны грядущего существуют уже сегодня, будущее оказывает влияние на текущий процесс – этот вывод полностью противоречит классике.
Нелінійна наука веде до еволюційної синергетичної парадигми. Дана пардигма означає, по-перше, відмову від базових постулатів класичних наук: принципів існування абсолютної достовірної істини і абсолютно достовірного знання; принципу класичної причинності; редукціонізму; концепції лінійності; гіпотези апостеріорності, тобто набуття знань виключно на основі минулого досвіду. По-друге – це прийняття синергетичних принципів конструювання картини світу, основними з яких є наступні:	Нелинейная наука ведет к эволюционной синергетической парадигме. Принятие этой парадигмы означает, во-первых, отказ от базовых постулатов традиционной науки: принципов существования абсолютно достоверной истины и абсолютно достоверного знания; принципа классической причинности; редукционизма; концепции линейности; гипотезы апостериорности, т.е. приобретения знаний исключительно на основе прошлого опыта. Во-вторых, это принятие синергетических принципов конструирования картины мира
	С. 334
1. Принцип становлення: головна (основна) форма буття – не спокій, а рух, становлення. Еволюційний процес має два «полюси»: один – хаос і порядок; другий – деконструкція.	Принцип становления: главная форма бытия – не покой, а движение, становление. Эволюционный процесс имеет два полюса: хаос и порядок, деконструкция.
С. 85	
2. Принцип складності: можливість узагальнення, ускладнення структури системи у процесі еволюції. 3. Принцип віртуальності майбутнього: наявність діапазону альтернативних паттернів у постбіфуркаційному просторі-часі. 4. Принцип підлеглості: мінімальна кількість ключових параметрів, які регулюють процес протікання біфуркації. 5. Фундаментальна роль випадковостей у зоні біфуркації. 6. Принцип фрактальності: головними у становленні є не елементи, а цілісна структура. 7. Принцип темпоральності: суперпозиція різних темпоритмів елементів системи. 8. Принцип доповнюваності: можливість моделювання еволюції системи за допомогою застосування декількох	1. Принцип сложности: возможность обобщения, усложнения структуры системы в процессе эволюции. 2. Принцип виртуальности будущего: наличие диапазона альтернативных паттернов в постбифуркационном пространстве-времени. 3. Принцип подчинения: минимальное количество ключевых параметров, регулирующих процесс происхождения бифуркации. 4. Фундаментальная роль случайностей в зоне бифуркации. 5. Принцип фрактальности: главное в становлении не элементы, а целостная структура. 6. Принцип темпоральности: суперпозиция различных темпоритмов элементов системы. Принцип дополнительности:

теоретичних підходів [там само].	возможность моделирования эволюции системы с помощью нескольких параллельных теоретических подходов.
Свого часу класична картина світу здавалася зручною для розвитку гуманітарних наукових дисциплін. Наприклад, Адам Сміт і Давид Ріккардо, створюючи політичну економію, ввели поняття «невидимої руки ринку» – принцип, який їм підказали ідеї Ньютона про гравітацію. Томас Гоббс, розробляючи теорію держави, черпав натхнення з теорії атомної будови матерії. Методи нелінійної науки, які зародилися у сфері природничо-наукового знання, також виявилися перспективними при дослідженні проблем соціально-культурної динаміки.	В свое время классическая картина мира показалась удобной для развития гуманитарных научных дисциплин. Адам Смит и Давид Риккардо, создавая политическую экономию, ввели понятие «невидимой руки рынка», принцип которой им подсказали идеи Ньютона о гравитации. Томас Гоббс, разрабатывая теорию государства, вдохновлялся теорией атомного строения материи. Методы нелинейной науки, зародившиеся в сфере естественнонаучного знания, оказались перспективными при исследовании проблем социально-культурной динамики.
Самоорганізовувані біологічні і соціальні системи моделюються методами синергетики, що розкриває їх структурні і еволюційні характеристики. Отримуються задовільні результати, які цікаві з наукової і практичної точок зору [73; 337; 421 і ін.].	Самоорганизующихся биологические и социальные систем моделируются методами синергетики их структурных и эволюционных характеристик и получены неплохие результаты, интересные в научном и практическом отношении.
<i>Коментар:</i> посилання на джерело – формальне.	
73. Бор Н. Философия естествознания и культура народов / Н. Бор // Избр. тр. – Москва, 1970. – Т. 2. – С. 280–288. 337. Пригожин И. Порядок их хаоса : новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – Москва : Процесс, 1986. – 276 с. 421. Чижевский А. А. Земное эхо солнечных бурь / А. А. Чижевский. – Москва : Наука, 1976. – 246 с.	
Сучасна глобальна криза в значній мірі зумовлена відставанням наукової методології прогнозування від практичних потреб. Багато що	Современный глобальный кризис в значительной мере обусловлен отставанием научной методологии прогнозирования от практических потребностей. Во многом
С. 86	
пояснюється тим, що до цих пір не подолано спадок класичної методології, а принципи «нелінійного мислення» ще не отримали адекватного застосування не лише в галузі наукового знання, але й знання навчального.	это объясняется тем, что до сих пор не преодолено наследие классической методологии, а принципы нелинейности мышления еще не получили адекватного применения в области научного знания.
44	
С. 86; С. 164 (висновки до Розділу II)	Панова И.Е. Особенности интегрированного подхода к формированию инновационной культуры специалиста// Современные наукоемкие технологии. – №7 – 2008 –с.73 – 75

З позиції синергетичної парадигми культури і науки інноваційна культура може розглядатися як комплексний соціальний феномен, який органічно об'єднує питання науки та культури з соціальною і, перш за все, з професійною практикою в різних сферах співтовариства.	Ученые рассматривают инновационную культуру как комплексный социальный феномен, органически объединяющий вопросы науки, образования, культуры с социальной и, прежде всего, профессиональной практикой в различных сферах общества.(3)
	3. Холодкова Л.А. Формирование инновационной культуры субъектов военного профессионального образования: Теория и практика. Дисс. на соиск. уч. степ. докт. пед. наук. СПб, 2005.
С. 86	
Як наслідок, формування інноваційної культури значною мірою визначається інтеграційними процесами. Інтеграція є однією із провідних тенденцій не лише в науці, але й в сучасній освіті; зокрема, вона дозволяє сформуванню цілісного уявлення про професійну діяльність і сприяє підготовці висококваліфікованого фахівця шляхом отримання системи взаємозв'язаних знань й умінь. Під інтеграцією у науці розуміється поєднання в єдине ціле окремих диференційованих частин і функцій системи, а також процес, який веде до такого стану. Чим цілісніша система, чим більш динамічно здійснюються в ній інтеграційні процеси, тим вона досконаліша.	Таким образом, формирование инновационной культуры определяется интеграционными процессами. Интеграция является одной из ведущих тенденций современного образования, она позволяет сформировать целостное представление о профессиональной деятельности и способствует подготовке высококвалифицированного специалиста путем получения системы взаимосвязанных знаний и умений. Под интеграцией в науке понимается состояние связанности отдельных дифференцированных частей и функций системы в единое целое, а также процесс, ведущий к такому состоянию. Чем целостнее система, чем динамичнее осуществляются в ней интеграционные процессы, тем она совершеннее.
Сучасні вчені вважають, що інтеграційні процеси приводять до розширення соціокультурної бази кваліфікації фахівця і розглядають інтеграційні зв'язки як основу формування професійних умінь студентів (Р. Абдулов [4], В. Безрукова [43], Є. Беляєва [45], <u>В. Орженін</u> [96], Ю. Семин [364] і ін.).	Современные ученые считают, что интеграционные процессы приводят к расширению социокультурной базы квалификации специалиста (5;6), и рассматривают интеграционные связи в качестве основы формирования профессиональных умений студентов.(7)
4. Абдулов Р.М. Роль интеграционных процессов в формировании личности будущего специалиста / Р. М. Абдулов // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, Ін-т духов. розвитку людини. – Луганськ, 2004. – Вип. 4, ч. 1. – С. 6–12. 43. Безрукова В. С. Педагогическая интеграция: сущность, состав, механизмы реализации // Интеграционные процессы в педагогической теории и практике : сб. науч. тр. / под ред. Е. В. Ткаченко. – Екатеринбург, 1996. – Вип. 1. – С. 61–77. 45. Беляева Е. В. Формирование культуры профессионального мышления студентов педагогического вуза (на примере специальности	5. Бекренев А.Н., Мехелькевич В.Н. Интегрированная система многоуровневого технического образования // ВОР. - 1995. -№2. - с.111-121. 6. Беляева А.П. Интегративно - модульная система профессионального образования. - СПб, 1996. - 225 с. 7. Гаранович Н.М. Использование интегративных связей для формирования у студентов профессиональных умений: Автореф. дис. канд. пед.наук. - Л.,1984. – 26 с.

«Математика и информатика») : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Беляева Елена Вадимовна; Ульян. гос. пед. ун-т им. И. Н. Ульянова. – Ульяновск, 2006. – 176 с. 96. Воронин В. Н. Интеграция эвристического и технологического подходов в проектировании дидактических комплексов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика» / Воронин Виктор Николаевич. – Казань, 1999. – 35 с. 364. Семин Ю. Н. Интеграция содержания профессионального образования / Ю. Н. Семин // Педагогика. – 2001. – № 2. – С. 20–25.	
Дослідники вважають, що вибір системоутворюючого чинника є важливою умовою інтеграції, оскільки він здатний об'єднати в цілісну єдність компоненти системи, цілеспрямувати їх, стимулювати цілісно діяльнісний напрям, зберегти певну і необхідну міру свободи компонентів, забезпечити саморегуляцію нової системи і її саморозвиток. Таким системоутворюючим	Исследователи полагают, что выбор системообразующего фактора является важным условием интеграции, так как способен объединить в целостное единство компоненты системы, целенаправит их, стимулировать целостное деятельное направление, сохранить определенную и необходимую степень свободы компонентов, обеспечить саморегуляцию новой системы и ее саморазвитие; (9) Таким системообразующим
	9. Безрукова В.С. Педагогическая интеграция: сущность, состав, механизмы реализации. Интеграционные процессы в педагогической теории и практике. – Свердловск: Свердловский эконом. Ин-т, 1990. –128 с.
С. 87	
чинником, у нашому випадку, може стати формування інноваційної культури у майбутніх фахівців – <u>культурологіє</u>.	фактором, в нашем случае, может стать формирование инновационной культуры у будущих специалистов.
<u>Вважаємо</u>, що застосування інтеграційного підходу повинне привести до вдосконалення, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх компонентів та зв'язків освітнього процесу у вищій школі з метою ефективного формування інноваційної культури <u>майбутніх культурологіє</u>. При цьому система підготовки фахівця будується як відкрита, динамічна, гнучка і мобільна структура, здібна до саморозвитку і адаптації до нових умов.	<u>Мы считаем</u>, что применение интегрированного подхода должно привести к совершенствованию, взаимопроникновению и взаимообогащению всех элементов, связей и управления обучением в высшей школе в целях эффективного формирования инновационной культуры. При этом система подготовки специалиста строится как открытая, динамичная, гибкая и мобильная структура, способная к саморазвитию и адаптации к новым условиям.

45

С. 87	Поскряков А.А. Инноватика: наука и учебный предмет // Научная сессия МИФИ-1998. Сборник научн.трудов. – Ч.1. – М.: МИФИ, 1998.– С. 184 – 186.
<u>Як</u> системний об'єкт інноваційна система включає: – матеріальні і інтелектуальні ресурси інновації – «вхід»; – створюване нововведення – мета («вихід»); – ринок як зовнішнє середовище для інноваційної системи, що визначає саму	В инноватике в качестве системного объекта рассматривается именно инновационная система, включающая в себя: 1) материальные и интеллектуальные ресурсы инновации – “вход”; 2) создаваемое новшество – цель

потребу і параметри створюваного нововведення («зворотній зв'язок»). Відзначимо, що при теоретичному аналізі інноваційних систем і раціоналізації їх функціонування необхідно всіляко уникати наступної логічної підміни: використання системного підходу у вивченні інноваційної діяльності не означає, що ця діяльність є у всіх випадках власне системою, тим більше в якомусь її завершеному вигляді. Системоутворюючою категорією, яка інтегрує елементи у цілісну інноваційну систему, є поняття «нового», що розуміється як відношення (інформація, річ, властивість), яке вказує на перехід міри, що визначала якісну специфіку колишньої системи.	(“выход”); 3) рынок, являющийся внешней средой для инновативной системы и определяющий саму потребность и параметры создаваемого новшества (“обратная связь”). Следует отметить, что при теоретическом анализе инновационных систем и рационализации их функционирования необходимо избегать следующей логической подмены: использование системного подхода в изучении инновационной деятельности не означает, что эта деятельность являет собой во всех случаях собственно систему. Системообразующей категорией, интегрирующей некоторое множество элементов в целостную инновационную систему, является понятие “новое”, понимаемое как отношение (вещь, свойство), которое знаменует переход меры, определявшей качественную специфику прежней (пра)системы.
Згідно із фундаментальним системно-синергетичним принципом, у будь-яку інноваційну систему входять лише ті елементи, зв'язки між якими всередині даної системи є істотно необхідними, а також принципово стійкими	Согласно фундаментальному системному принципу, в инновационную систему входят лишь те элементы, связи между которыми внутри данной системы являются существенно необходимыми, а также более устойчивыми
С. 88	
і більш взаємозалежними, ніж зв'язки між цими елементами і позасистемними утвореннями (речами, властивостями, відносинами). Це мають бути такі елементи, які забезпечують необхідну цілісність системи.	и более взаимозависимыми, чем связи между этими элементами и какими-то внесистемными образованиями (вещами, свойствами, отношениями). Проще говоря, это должны быть такие элементы, которые обеспечивают необходимую целостность данной системы.
46	
С. 88 Можемо констатувати практично безмежний діапазон вияву інноваційної культури – від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (особистості, підприємства, організації) на користь розвитку суспільства до забезпечення виваженості в його реформуванні. Разом з тим не можна зводити всі ці процеси тільки до впливу інноваційної культури. Проте вони спричинені станом культури в цілому і перш за все її інноваційною складовою.	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура / А. Николаев // Вопр. культурологии. – 2006. – № 3. – С. 86–90. Существует неограниченный диапазон проявления инновационной культуры - от создания условий эффективного использования инновационного потенциала (личности, предприятия, организации) в интересах развития общества до обеспечения максимальной взвешенности в его реформировании. Вместе с тем нельзя сводить все эти процессы только к влиянию инновационной культуры,

	наряду с ней существуют мощные политические, экономические, социальные и другие факторы. Однако они детерминируются состоянием культуры в целом и прежде всего ее инновационной составляющей.
Інноваційна культура як особлива форма людської культури припускає тісний взаємозв'язок з іншими її формами.	Инновационная культура как особая форма человеческой культуры предполагает тесную взаимосвязь с другими ее формами, прежде всего с правовой, управленческой, предпринимательской, корпоративной.
Через інноваційну культуру можна добитися істотного впливу на всю культуру професійної діяльності фахівця. Основи його інноваційної культури максимально повинні бути <u>сформовані у вищому навчальному закладі.</u>	Через инновационную культуру можно добиться существенного влияния на всю культуру профессиональной деятельности и производственных отношений людей. Основы инновационной культуры в максимальной степени должны быть усвоены в вузовском и последипломном образовании.
Перш за все, належить поглибити теоретичні уявлення про інноваційну культуру, виявити чинники, що сприяють її розвитку і гальмують його. Потрібний навчально-методичний продукт з урахуванням можливостей ТЗН, зарубіжного і вітчизняного досвіду.	Прежде всего предстоит углубить наши теоретические представления об инновационной культуре, выявить факторы, способствующие ее развитию и тормозящие его. Нужен солидный учебно-методический продукт с учетом возможностей технических средств, зарубежного и отечественного опыта.

47

С. 88	Вольвач В. Г. Структура инновационной культуры ВУЗа и информационная среда // Инновационное образование и экономика – № 6/17. – Омское изд-во ОмЭИ, 2010 – 100 с.
	с.2
Ядром загальної структури інноваційної культури є, за термінологією Е. Шейна [430], базові припущення, тобто загальні уявлення про те, як, яким чином, на основі яких принципів слід вирішувати діалектичне протиріччя між інтересами особистості і загальними інтересами тієї соціальної групи, до якої вона належить.	Ядром общей структуры инновационной образовательной организации, или инновационной культуры являются, по терминологии Э.Шейна[5] базовые предположения, т.е. общие представления о том, как,каким образом, на основе каких принципов следует разрешать диалектическое противоречие между интересами личности и общими интересами той социальной группы, к которой личность принадлежит.
430. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 127 с.	5. Шейн Э.Х. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 127 с.
	С. 3
Базові припущення є фундаментом, який визначає перелік пріоритетних ціннісних орієнтацій. В інноваційній культурі базові припущення, безумовно, корелюють з	Базовые предположения являются фундаментом, они определяют перечень приоритетных ценностных ориентаций, следовательно, их

парадигмою, раціональне ядро якої складає взаємодія її суб'єктів.	содержание – вопрос коренной. В инновационной культуре базовые предположения, безусловно, коррелируют с парадигмой, рациональное ядро которой составляет взаимодействие двух субъектов – учителя и ученика.
---	---

48

C. 88	Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6. – 2006. – С. 78 – 84.
	C. 79
У загальному випадку початковим положенням виступає уявлення про культуру як складноорганізовану цілісність, яка формується двома типами різноспрямованих процесів: креативності і структуризації культури. У	В общем случае исходным выступает представление о культуре как сложноорганизованной целостности, формируемой двумя типами разнонаправленных процессов: креативности и структурирования культуры. В
C. 89	C. 80
конкретних історичних і соціальних умовах співвідношення вектор структуризації і креативності дозволяє розрізняти культури «інноваційного» і «традиційного» типів. Ступінь актуалізації нововведення залежить не тільки від його значущості, але й від стану «готовності» соціокультурного середовища сприйняти і структурно-інституційно закріпити це нововведення. Значною мірою ступінь «готовності» визначається рівнем інноваційної культури суб'єктів, від яких залежить успішність актуалізації нововведення в соціокультурну систему.	конкретных исторических и социальных условиях соотношение векторов структурирования и креативности позволяет различать культуры «инновационного» и «традиционного» типов. Степень актуализации нововведения зависит не только от его значимости, но и от состояния «готовности» социокультурной среды воспринять и структурно-институционно закрепить это нововведение. В значительной мере степень «готовности» определяется уровнем инновационной культуры субъектов, от которых зависит успешность актуализации новшества в социокультурную систему.

49

	Койкова Е. И. Инновационная культура студентов педагогических специальностей на современном этапе развития освіти / Развитие инновационной культуры общества: проблемы и перспективы. Материалы VI научно-практической конференции. – Симферополь, 20 мая 2011 г., – С. 28.
C. 89	C. 28
Сучасний інноваційний процес відрізняє велика свобода вибору і різноманітність видів інноваційної діяльності. Значна інноваційна свобода приводить, з одного боку, до поглиблення професійно необхідних знань і досвіду культуролога, до посилення його творчості, з іншої – до вибіркової інноваційної діяльності [92: 129: 161: 275: 307: 316: 338: 423 і ін.].	Сучасний інноваційний процес відрізняє велика свобода вибору і різноманітність видів інноваційної діяльності. Інноваційна свобода студентів педагогічних спеціальностей наводить, з одного боку, до поглиблення професійно необхідних знань і досвіду, до посилення педагогічної творчості, з іншої – до вибіркової інноваційної діяльності.

Коментар: посилання на джерела – формальне.

92. Волченкова Т. В. Формирование у педагогов готовности к инновационной педагогической деятельности / Т. В. Волченкова // Среднее профессиональное образование. – 2009. – № 12. – С. 2–4.
129. Дружинин В. И. Координация инновационной деятельности в областном образовательном пространстве / В. И. Дружинин // Методист. – 2002. – № 4. – С. 4–10.
161. Ильина Н. П. Технологические аспекты развития инновационной культуры современных специалистов / Н. П. Ильина, И. Е. Панова // Вестн. Ун-та (Гос. ун-т упр.) – 2009. – № 4. – С. 88–91.
275. Мамрич С. Інноваційна діяльність навчального закладу: інтегративний підхід / Степан Мамрич // Наук. зап. Серія «Педагогіка» / Терноп. держ. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2004. – № 5. – С. 3–6.
307. Новикова Т. Г. Теоретические основы экспертизы инновационной деятельности в образовании : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Новикова Татьяна Геннадьевна. – Москва, 2006. – 376 с.
316. Панова И. Е. Развитие инновационной культуры будущего специалиста при применении в обучении инновационных технологий / И. Е. Панова // Модернизация системы непрерывного образования : II Междунар. науч.-практ. конф., 25–27 июня 2010 г., Дербент. – Дербент, 2010. – С. 200–204.
338. Причинин А. Е. Алгоритм проектирования инновационной педагогической технологии / А. Е. Причинин // Вестн. Удмурт. ун-та. – 2008. – Вып. 2. – С. 127–134.
432. Шпилова Е. В. Формирование психологической готовности студентов-психологов к профессиональной деятельности : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Шпилова Евгения Васильевна. – Москва, 2007. – 17 с.

50

С. 89 – 90	Григорьева С. Г. Основные механизмы функционирования инновационной культуры педагога начальной школы // Вектор науки Тольяттинского Государственного Университета (серия: Педагогика. Психология – №3 (6) – 2011. – С. 90 – 93.
Розглядаючи інноваційну культуру як істотний чинник ефективності інноваційної діяльності, логічно припустити, що дефіцит інноваційної культури є однією з причин ряду проблем, що існують сьогодні в культурологічній інноваційній практиці. Цей	С. 90 Дефицит инновационной культуры педагога начального звена является одной из причин ряда проблем, существующих сегодня в школьной инновационной практике:
1. Проблеми , пов'язані з недостатнім рівнем сформованості інноваційно-культурних цінностей: недостатність знань про сучасні концепції, підходи, ідеї і технології у галузі культури; неприйняття сучасних пріоритетів культурологічної діяльності; відсутність чітких уявлень про сучасні вимоги суспільства до культури, культуролога; небажання щонебудь міняти у стилі роботи, стереотипах мислення тощо.	С. 91 связанных с недостаточным уровнем сформированности инновационно-педагогических ценностей (недостаточность знаний о современных педагогических концепциях и подходах в начальном образовании, о новых педагогических идеях и технологиях; неприятие современных приоритетов педагогической деятельности; нежелание что-либо менять в своём стиле работы, в сложившихся стереотипах педагогического мышления и др.);
2. Проблеми , обумовлені недостатнім володінням прийомами і технологіями в інноваційних для культуролога умовах: аналізу рефлексії ситуації і самоаналізу професійної діяльності; планування нововведень, прогнозування інновацій змін; організації професійної діяльності і взаємодії в умовах інноваційних змін; об'єктивного оцінювання ходу і результатів	обусловленных недостаточным владением приёмами и технологиями управления и самоуправления в новых для учителя условиях (рефлексивного анализа педагогической ситуации и самоанализа педагогической деятельности; планирования нововведений, прогнозирования происходящих в результате инноваций

інноваційної діяльності; корекції інноваційної діяльності, усунення суперечностей, недоліків, допущених помилок.	изменений в своей деятельности, во взаимодействии с младшими школьниками, коллегами, родителями; организации педагогической деятельности и взаимодействия в условия инновационных изменений и др.);
3. Проблеми участі в інформаційному обміні: недооцінка ролі інформації в інноваційному процесі; недостатнє використання нових джерел інформації у пошуку і реалізації інноваційних ідей; недооцінка традиційних джерел ; некритичне відношення до нової інформації;	участия в информационном обмене (недооценивание роли информации в инновационном процессе обучения младших школьников; недостаточное использование новых источников информации в поиске и реализации инновационных идей; некритическое отношение к новой информации и др.);
4. Проблеми інтерпретації нововведень в індивідуальній діяльності культуролога : копіювання чужого інноваційного досвіду без якої-небудь адаптації його до даних умов; невміння співставляти свої можливості з кваліфікаційними вимогами до фахівця, що об'єктивно існують для даного нововведення; прорахунки при впровадженні нововведення в традиційний досвід роботи, при поєднанні в своїй діяльності традицій і інновацій; надмірне захоплення «творчою» стороною інновації тощо.	интерпретации педагогических новшеств в индивидуальной педагогической деятельности учителя начальных классов (неумение соразмерить свои возможности с квалификационными требованиями к специалисту, объективно существующими для данного педагогического новшества; просчёты при внедрении педагогического новшества в традиционный опыт работы, при совмещении в своей деятельности традиций и инноваций) [7].

51

С. 90	Вікарчук О.І. Еволюція формування інноваційної культури//Сталий розвиток економіки. -№3 (20)- 2013 Міжнародний журнал. – с.
	С. 312
Якість інноваційної діяльності визначаються повнотою і якістю виконання функцій інноваційної культури: трансляційною , селекційною, та ін. [204: 216: 245: 373: 423]. Функція трансляції інноваційної культури пов'язана з передачею із минулого у сьогодення, із сьогодення у майбутнє усталених типів інноваційної поведінки, які пройшли випробування часом і набули ціннісного забарвлення в рамках даного суспільства.	Інноваційна культура виконує наступні функції: трансляційну – передача з минулого в теперішній час і з теперішнього часу в майбутнє усталених типів інноваційної поведінки соціальних суб'єктів, які пройшли тривалу апробацію і набули певного ціннісного забарвлення в рамках даного суспільства;
<i>Коментар:</i> посилання на джерела є формальними.	
204. Кириленко К. М. Взаємозв'язок природного і культурного у життєзабезпеченні людини (мультидисциплінарний освітній контент) : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / К. М. Кириленко. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – 83 с. 216. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность / Д. И. Кокурин. – Москва : Экзамен, 2001. – 576 с. 245. Кузьмин С. В. Инновационная деятельность педагогического коллектива как фактор его развития : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Кузьмин Сергей Владимирович. – Ярославль, 2003. – 22 с. 373. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – Москва : Магистр, 2000. – 224 с.	

52

С. 90 – 91	Шапошников К. С. Інноваційна культура як провідний чинник розвитку інноваційних процесів у національній економіці//Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – вип.3. –2013. – С. 126 – 129.
Селекційна функція інноваційної культури розкривається у процесі відбору створених або запозичених інноваційних поведінкових моделей, що найбільшою мірою відповідають потребам суспільства на певному етапі його розвитку. В процесі реалізації інноваційної культури розкриваються її креативні можливості, які проявляють себе у виробленні нових типів	С. 129 Селекційна функція інноваційної культури розкривається в процесі відбору новостворених або запозичених інноваційних поведінкових моделей, які найбільшою мірою відповідають потребам суспільства на певному етапі його розвитку. У процесі реалізації інноваційною культурою своєї «стрижневої» (власне інноваційної) функції розкриваються креативні можливості соціокультурного механізму. Вони проявляють себе у виробленні нових типів
інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності.	інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності, які виникли всередині самої культури або були щеплені ззовні.
Якість виконання інноваційної функції визначається ступенем органічності поведінкових моделей по відношенню до структури відносин, що склалася в даному суспільстві.	Якість виконання інноваційної функції визначається ступенем органічності інституціоналізованих інноваційною культурою поведінкових моделей по відношенню до сформованої в даному суспільстві структури економічних, політичних, культурних та інших відносин.

53

	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура// Наука и науковедение. – 2001. – №2. – С. 54 – 65.
Таким чином, інноваційна культура забезпечує сприйнятливість культурологів до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати і реалізовувати нововведення в професійній діяльності. Інноваційна культура відображає цілісну орієнтацію людини (мотиви, знання, вміння, норми поведінки). Вона показує і рівень діяльності відповідних соціальних інститутів, і ступінь задоволення людей участю в них і його результатами. Стимулюючу роль повинно грати і явище так званого культурного запізнювання, коли виникає суперечність із-за	Іменно інновационная культура обеспечивает восприимчивость людей к новым идеям, их готовность и способность поддерживать и реализовывать новшества во всех сферах жизни. Инновационная культура отражает целостную ориентацию человека, закрепленную в мотивах, знаниях, умениях и навыках, а также в образах и нормах поведения. Она показывает как уровень деятельности соответствующих социальных институтов, так и степень удовлетворения людей участием в них и его результатами.

відставання змін поза матеріальною сферою (нововведень і нововведень в управлінні, праві, організації) від трансформації в матеріальній культурі (нововведень в науці і техніці) (М. Можейко). [289].	Стимулирующую роль должно играть и явление так называемого культурного запаздывания, когда возникает противоречие из-за отставания перемен вне материальной сферы (новшеств и нововведений в управлении, праве, организации) от трансформации в материальной культуре (новшеств и нововведений в науке и технике).
289. Можейко М. А. Концепция культурного отставания / М. А. Можейко // Новейший философский словарь / сост. Грицанов А. А. – Минск, 1998. – С. 896.	

54

С. 92	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура// Наука и науковедение. – 2001. – №2. – С. 54 – 65.
Інноваційна культура як особлива форма людської культури перебуває у тісному зв'язку з іншими її формами, насамперед з правовою, управлінською та підприємницькою. Через інноваційну культуру можна домогтися істотного впливу на всю культуру професійної діяльності і виробничих відносин людей, якісно їх вдосконалити. За інтернаціональної сутності інноваційної культури зусилля щодо її розвитку мають спиратися на культурні традиції країни і пріоритетні саме в даній країні сфери діяльності.	Инновационная культура как особая форма человеческой культуры предполагает тесную взаимосвязь с другими ее формами, прежде всего с правовой, управленческой, предпринимательской, корпоративной. Через инновационную культуру можно добиться существенного влияния на всю культуру профессиональной деятельности и производственных отношений людей. При интернациональной сущности инновационной культуры усилия по ее развитию должны опираться на культурные традиции страны и сферы деятельности.

55

С. 93	Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования// Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6. – 2006. – С. 78 – 84.
Базовими фундаторами становлення та розвитку інноваційної культури нині постають наука та освіта, саме вони повинні забезпечити чітке бачення не лише цілей, завдань, методів і механізмів інноваційної культури, але й точний теоретичний та емпіричний її аналіз, вивчення її складових та їх взаємодії.	С. 82 Ключевыми детерминантами развития инновационной культуры на данном этапе являются наука и образование, поскольку они должны обеспечить четкое видение не только целей, задач, методов и механизмов инновационной культуры, но и точный эмпирический анализ ее составляющих, их состояния и взаимодействия.

56

С. 93 – 94	А.Поскряков Раздел 2. Системные аспекты инновационной культуры
Як вже зазначалося, інноваційна система, що має системний характер, містить у собі: матеріальні та інтелектуальні ресурси	В инноватике в качестве системного объекта рассматривается именно инновационная система, включающая в себя: 1)

інновації, їх прийнято називати «вхід»; бачення суті певного створюваного нововведення та шляху до його реалізації, цей складник позначають як мету чи «вихід»; ринок, який є і зовнішнім середовищем для інноваційної системи, і її експертом, він визначає потребу в певній інновації та параметри її створення, так званий «зворотній зв'язок».	материальные и интеллектуальные ресурсы инновации – “вход”; 2) создаваемое новшество – цель (“выход”); 3) рынок, являющийся внешней средой для инновативной системы и определяющий саму потребность и параметры создаваемого новшества (“обратная связь”).
Вище ми також з'ясували, що стрижневим поняттям , яке інтегрує елементи у цілісну інноваційну систему, є поняття «нове», під ним розуміємо свідчення наявності додання міри чи норми, яка була притаманна колишній системі.	Системообразующей категорией, интегрирующей некоторое множество элементов в целостную инновационную систему, является понятие “новое”, понимаемое как отношение (вещь, свойство), которое знаменует переход меры, определявшей качественную специфику прежней (пра)системы.
З посиланням на літературу ми вже наголошували на тому, що при теоретичному аналізі інноваційних систем та в процесі раціоналізації їх функціонування необхідно всіляко уникати логічної підміни понять: використання системного підходу у вивченні інноваційної діяльності не означає, що ця діяльність у всіх випадках є системною.	Следует отметить, что при теоретическом анализе инновационных систем и рационализации их функционирования необходимо избегать следующей логической подмены: использование системного подхода в изучении инновационной деятельности не означает, что эта деятельность являет собой во всех случаях собственно систему.
Також нами було вказано, що у будь-яку систему, зокрема, в інноваційну, входять лише ті елементи, зв'язки між якими всередині даної системи є необхідними, а також значно стійкішими і більш взаємозалежними, ніж зв'язки між цими елементами і позасистемними утвореннями; такі	Согласно фундаментальному системному принципу, в инновационную систему входят лишь те элементы, связи между которыми внутри данной системы являются существенно необходимыми, а также более устойчивыми и более взаимозависимыми, чем связи между этими элементами и какими-то внесистемными образованиями (вещами, свойствами, отношениями).
елементи, які забезпечують необхідну цілісність даної системи [231; 312; 381 і ін.].	Проще говоря, это должны быть такие элементы, которые обеспечивают необходимую целостность данной системы.
<i>Коментар:</i> посилання на джерела є формальними.	
231. Кочергина Н. В. Система процесса обучения с точки зрения синергетического подхода / Н. В. Кочергина // Наука и школа. – 2002. – № 5. – С. 20–27.	
312. Остапенко А. А. Моделирование многомерной педагогической реальности: теория и технологии / А. А. Остапенко. – Москва : Нар. образование, 2009. – 383 с.	
381. Сорокин Б. Ф. Философия и психология творчества / Б. Ф. Сорокин. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 320 с.	

С. 94	Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура// Наука и науковедение. – 2001. – №2. – С. 54 – 65.
Про практично необмежений діапазон прояву інноваційної культури – від	Существует неограниченный диапазон проявления инновационной

створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (будь-якого суб'єкту) на користь розвитку суспільства до забезпечення максимальної зваженості в його трансформації – теж вже йшла мова вище.	культури - от создания условий эффективного использования инновационного потенциала (личности, предприятия, организации) в интересах развития общества до обеспечения максимальной взвешенности в его реформировании.
Інноваційна ж культура як самобутна форма людської культури має тісний взаємозв'язок з іншими її формами, у тому числі й із культурою професійної діяльності.	Инновационная культура как особая форма человеческой культуры предполагает тесную взаимосвязь с другими ее формами, прежде всего с правовой, управленческой, предпринимательской, корпоративной.
Для цього, передусім, сліб поглибити теоретичні уявлення про інноваційну культуру та виявити чинники , що впливають на її розвиток.	Прежде всего предстоит углубить наши теоретические представления об инновационной культуре, выявить факторы, способствующие ее развитию и тормозящие его.

58

С. 94	Вольвач В. Г. Структура инновационной культуры ВУЗа и информационная среда // Инновационное образование и экономика – №6/17. – Омское изд-во ОмЭИ, 2010 – 100 с.
Ми вже посилалися на ідею Е. Штейна щодо визначення у якості ядра структури інноваційної культури так званих базових припущень чи загальних уявлень про те, у який спосіб слід вирішувати протиріччя між власними інтересами особистості та загальними інтересами соціальної групи, до якої вона належить [430].	Ядром общей структуры инновационной образовательной организации, или инновационной культуры являются, по терминологии Э.Шейна[5] базовые предположения, т.е. общие представления о том, как,каким образом, на основе каких принципов следует разрешать диалектическое противоречие между интересами личности и общими интересами той социальной группы, к которой личность принадлежит.
430. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 127 с.	5. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 127 с.
	С. 3
Базові припущення постають фундаментом ціннісних орієнтації. В інноваційній культурі вони корелюються з баченням культури як цілісності, що формується двома різноспрямованими процесами: креативності та формалізації (чи структуризації) культури.	Базовые предположения являются фундаментом, они определяют перечень приоритетных ценностных ориентаций, следовательно, их содержание – вопрос коренной. В инновационной культуре базовые предположения, безусловно, коррелируют с парадигмой, рациональное ядро которой составляет взаимодействие двух субъектов – учителя и ученика.

59

С. 95	Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования// Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6. – 2006. – С. 78 – 84.
-------	---

	С. 81 – 82
1. Відставання інноваційних процесів в галузі культури від досягнень наукової і технічної думки стає гальмом розвитку цих досягнень, перешкоджає їх ефективному використанню.	1. Отставание инновационных процессов в организации, управлении, образовании, праве, устройстве жизни от достижений научной и технической мысли становится тормозом развития этих достижений, препятствует их эффективному использованию.
2. Створення такої атмосфери в системі культури, в якій <u>конструктивне</u> відношення до нової ідеї, до нововведення було б не тільки потребою кожного громадянина, але й однією із найбільш значущих суспільних цінностей.	2. Необходимо создать такую атмосферу в обществе, в системе образования, в которой консервативное отношение к новой идее, к нововведению было бы не только потребностью каждого гражданина, но и одной из наиболее значимых общественных ценностей.
3. Необхідні концептуальні перетворення в системі <u>культури</u>.	3. Необходимы концептуальные преобразования в системе образования.
4. <u>Потребують розробки</u> методики формування інноваційної культури і оцінки її рівня у всіх суб'єктів професійної освіти майбутнього фахівця.	Необходимы методики формирования инновационной культуры и оценки ее уровня у всех субъектов профессионального образования.
5. Необхідно сприяти розвитку правової культури, підтримці і охороні прав авторів на об'єкти інтелектуальної власності,	6. Необходимо содействовать развитию правовой культуры в части поддержки и охраны прав авторов на объекты интеллектуальной собственности,
стимулювати інноваційну активності і підвищувати відповідальність за перешкоди їй [29, 124, 139, 412].	стимулирования инновационной активности и повышения ответственности за препятствия ей.
29. Афанасьева Е. Д. Инновационная культура педагогов [Электронный ресурс] / Е. Д. Афанасьева, Л. Г. Борисова // Электронный журнал «Имидж». – Режим доступа: http://image.websib.ru/05/text_article.htm7237. – Загл. с экрана. 124. Дармограй В. М. Методологическая культура творчества : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра филос. наук : спец. 09.00.01 «Онтология и теория познания» / Дармограй Валерий Миронович. – Саратов, 2006. – 37 с. 139. Еремova О. В. Инновационная деятельность педагога [Электронный ресурс] / О. В. Еремova // Материалы VII Всерос. науч.-практ. конф. – Челябинск : Образование, 2008. – Режим доступа: http://window.edu.ru/window/library?p_rid=60749. – Загл. с экрана. 412. Ходусов А. Н. Формирование методологической культуры учителя : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ходусов Александр Николаевич. – Москва, 1997. – 423 с.	
	С. 83
В основі будь-яких <u>теоретичних</u> концепцій лежить уявлення про феномен людини як такої, що формується певною культурою, яка концентрує у собі її ціннісні уявлення, що стосуються духовного, соціального і фізичного <u>буття</u>.	В основе любых педагогических концепций лежит этический идеал феномена «человек», формирующийся определенной культурой и концентрирующий в себе ее ценностные представления в виде сочетания духовного, социального и физического компонентов.
Компоненти феномену «людина» з позицій освітньої теорії і практики виступають основними стратегіями розвитку, які повинні бути забезпечені багаторівневим комплексом цінностей, цілей, знань та методів. Ці компоненти	Компоненты феномена «человек» с позиций образовательной теории и практики выступают основными стратегиями развития, которые должны быть обеспечены

визначають і пріоритети освітньої діяльності, спрямованої на формування інноваційної культури суб'єктів освіти:	многоуровневым педагогическим комплексом ценностей, целей, знаний, методов, ресурсов. Эти компоненты определяют и приоритеты образовательной деятельности, направленной на формирование инновационной культуры субъектов профессионального образования.
По-перше, це духовний розвиток, орієнтований на формування трьох сфер: ціннісно-нормативної, когнітивної (раціональної) і діяльнісної (технологічної).	Во-первых, это духовное развитие, ориентированное на формирование трех сфер: ценностно-нормативной, когнитивной (рациональной) и деятельностной (технологической).
С. 96	
По-друге, це соціальний розвиток, тобто, розвиток особистості як суб'єкта соціальних відносин і, перш за все, оволодіння нею професійними знаннями, уміннями, і навичками.	Во-вторых, — социальное развитие — развитие личности как субъекта социальных отношений и, прежде всего, овладение профессиональными знаниями, умениями, и навыками.
По-третє, це фізичний розвиток. Перераховані пріоритети освітньої діяльності показують, що проблема формування інноваційної культури охоплює широкий спектр самостійних питань і визначає ряд концептуальних положень, які повинні скласти основу розробки конкретних технологій формування інноваційної культури особистості [413]:	В-третьих, это физическое развитие. Перечисленные приоритеты образовательной деятельности показывают, что проблема формирования инновационной культуры субъектов профессионального образования охватывает широкий спектр самостоятельных вопросов и определяет ряд концептуальных положений, которые должны лечь в основу разработки конкретных технологий по формированию инновационной культуры личности:
413. Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов военного профессионального образования: теория и практика : монография / Л. А. Холодкова. – Санкт-Петербург : ВУС, 2004. – 245 с.	
– створення технологій навчання інноваційної діяльності; – формування системи уявлень про інноваційні процеси; – створення структури інноваційного середовища; – розробка дидактичних засобів інноваційної діяльності; – розробка технологій і методик виявлення індивідуальних особливостей	– создание технологий обучения инновационной деятельности; – формирование системы представлений об инновационных процессах; – создание структуры инновационной среды вуза; – разработка дидактических средств, обеспечивающих диалогичность обучающегося и обучающего в процессе инновационной деятельности; – разработка технологий и методик выявления индивидуальных особенностей
	84
студентів і рівня їх готовності до участі в інноваційній діяльності. Зазначені концептуальні положення вказують на те, що процес формування	обучающихся и уровня их готовности к участию в инновационной деятельности. Указанные концептуальные положения

інноваційної культури, зокрема, інноваційної культури майбутнього культуролога повинен розглядатися в єдності інноваційної культури викладача, студента і суб'єктів управління освітнім процесом.	указывают на то, что процесс формирования инновационной культуры личности в системе высшего профессионального образования должен рассматриваться в единстве инновационной культуры преподавателя, обучающегося и субъектов управления образовательным процессом.
---	--

60

С. 97	Вікарчук О.І. Еволюція формування інноваційної культури /О. І. Вікарчук // Сталій розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 310 – 314.
	С.310
Глобалізація соціально-економічних процесів змушує організації підприємницької діяльності до інтенсифікації своєї інноваційної діяльності з метою підтримки конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.	Глобалізація економічно-соціальних процесів змушує вітчизняні підприємства активізувати свою інноваційну діяльність з метою підтримки конкурентного статусу на ринку.
Сьогодні питання інноваційної культури, особливо у великих організаціях, дедалі більше привертає увагу теоретиків та практиків управління. Під інноваційною культурою розуміють домінуючі в колективі моральні норми і цінності, кодекс поведінки, ритуали тощо, що визначають спосіб об'єднання груп і окремих особистостей в організації для досягнення поставлених перед нею цілей.	Сьогодні питання інноваційної культури, особливо у великих організаціях, дедалі більше привертає увагу теоретиків та практиків управління. Під інноваційною культурою розуміють домінуючі в колективі моральні норми і цінності, кодекс поведінки, ритуали тощо, що визначають спосіб об'єднання груп і окремих особистостей в організацію для досягнення поставлених перед нею цілей.
Інноваційна культура дає змогу одержувати управлінський прибуток шляхом самоорганізації та ефекту синергії, що є тим цінним ефектом, який організація одержує не через відновлення устаткування, технологій, асортименту, а через краще узгодження цілей фірми та її підрозділів, оптимізацію організаційної структури, освоєння нових методів планування, роботи з персоналом, впровадження інноваційних методів управління. Необхідність зосередження зусиль організацій підприємницької діяльності на розвитку інноваційної діяльності пояснюється як загально-інтеграційними процесами, так й реальним перенасиченням ринків	Інноваційна культура дає змогу одержувати так званий управлінський прибуток шляхом самоорганізації та ефекту синергії, що є тим цінним ефектом, який організація одержує не через відновлення устаткування, технологій, асортименту, а через краще узгодження цілей фірми та її підрозділів, оптимізацію організаційної структури, освоєння нових методів планування, роботи з персоналом, впровадження інноваційних методів управління [1]. Необхідність зосередження зусиль вітчизняних підприємств на розвитку інноваційної діяльності пояснюється як загально-інтеграційними процесами, так й реально існуючим перенасиченням ринків
	1. Биконя С. Інноваційна культура – умова реалізації інноваційної політики/ С.Биконя// Персонал. – 2006 – № 4 [Електронний ресурс].
С. 98	
застарілими і неконкурентоспроможними товарами та	застарілими і неконкурентоспроможними товарами

послугами.	[2].
	2. Єгоров І. «Стратегія запозичень» і розвиток України»/ Ш.Єгоров, П.Попович, В.Соловійов // Вісник НАН України. – 2008. – № 5 [Електронний ресурс].
За цих умов оптимальним рішенням є підвищення рівня інноваційної активності підприємств із залученням усіх ефективних механізмів реалізації інноваційного процесу. <u>Наразі</u> інноваційна культура належить до цих тонко планових механізмів і рушіїв, які сприяють креативності та інноваційній спроможності українських <u>організацій підприємницької діяльності</u>, оскільки вона є результатом соціально-економічної взаємодії всіх суб'єктів інноваційної діяльності, охоплюючи відносини, які складаються на всьому ланцюжку життєвого циклу: зародження, формування, комерціалізації та дифузії інновацій. Основна роль інноваційної культури організації – це визначення й синтез основних елементів інновації, їх функціонування, взаємодії і динаміки розвитку інноваційного процесу, гармонійної роботи цілої інноваційної системи <u>організацій підприємницької діяльності</u>. Мета формування культури інновацій полягає в реалізації ефективних інновацій в якісному вимірі, удосконаленні механізму активізації необхідних потенціалів в інноваційному процесі. Серед завдань інноваційної культури доцільно виділити такі: оптимізація всіх потенціалів, важливих для здійснення інноваційного процесу та існування інноваційної системи;	За цих умов оптимальним рішенням є підвищення рівня інноваційної активності підприємств із залученням усіх ефективних механізмів реалізації інноваційного процесу. Якраз інноваційна культура належить до цих тонко планових механізмів і рушіїв, які сприяють креативності та інноваційній спроможності українських підприємств, оскільки вона є результатом соціально-економічної взаємодії всіх суб'єктів інноваційної діяльності, охоплюючи відносини, які складаються на всьому ланцюжку життєвого циклу: зародження, формування, комерціалізації та дифузії інновацій. Основна роль інноваційної культури – це визначення й синтез основних елементів інновації, їх функціонування, взаємодії і динаміки розвитку інноваційного процесу, гармонійної роботи цілої інноваційної системи підприємства [4]. Мета формування культури інновацій полягає у реалізації ефективних інновацій в якісному вимірі, удосконаленні механізму активізації необхідних потенціалів в інноваційному процесі. Серед завдань інноваційної культури доцільно виділити такі: оптимізація усіх потенціалів, важливих для здійснення інноваційного процесу та існування інноваційної системи;
	4. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура/ А.Николаев// Проблемы теории и практики управления. – 2011, № 5 [Электронный ресурс].
	С. 311
формування інформаційної та комунікаційної системи на кожному етапі інноваційного процесу та всередині інноваційної системи підприємства – між її рівнями і складниками; сприяння у формуванні і впровадженні інноваційних стратегій розвитку <u>організацій підприємницької діяльності</u>; у синтезі із корпоративною культурою формування інтенсивно-інтелектуального клімату всередині організації, посилення мотиваційних механізмів, а також створення	формування інформаційної та комунікаційної системи на кожному етапі інноваційного процесу та всередині інноваційної системи підприємства – між її рівнями і складовими; сприяння у формуванні і впровадженні інноваційних стратегій розвитку підприємства; у синтезі із корпоративною культурою формування інтенсивно-інтелектуального клімату всередині організації, підсилення мотиваційних механізмів, а також створення

інноваційного іміджу організації підприємницької діяльності.	інноваційного іміджу підприємства [3, с. 46].
	3. Жовнір Н.М. Управління інноваційною та організаційною культурою в системі регіонального розвитку/ Н.М.Жовнір// Економіка і регіон. – 2006. – №1(2). – 45 – 47.
Багатогранність та різновекторність інноваційної культури впливає на її типологію та віддзеркалює її види, а саме: за об'єктом: внутрішня (всередині організації), зовнішня (із зовнішнім середовищем); горизонтальна	Багатогранність та різновекторність інноваційної культури впливає на її типологію та віддзеркалює її види, а саме: за об'єктом: внутрішня (всередині організації), зовнішня (з внутрішнім середовищем); горизонтальна
С. 99	
децентралізована, матрична), вертикальна (ієрархічна); за суб'єктом: колективістська, індивідуальна (особистісна); за динамікою організаційних змін: революційна (миттєва), еволюційна (поступова, поетапна); за потенціалом: радикальна (базова), комбінаторна (симбіоз культур організації), доповнювальна; за ступенем формалізації: (формальна (нормативна, регламентована – в інноваційному процесі), неформальна (ситуаційна – на етапі інноваційного процесу); за ступенем спостереження: експліцитна (видима частина, яка включає матеріальну культуру організації, тобто продукти людської праці – інновації), імпліцитна (невидима частина, що складається із норм, цінностей, мотивів, інтересів в інноваційному процесі, інтелектуально-творчий пошук, інноваційні ідеї); за ступенем ринковості: ринкова (можливість купівлі-продажу), неринкова (специфіка моделей поведінки, закріплена у нормах, правилах реалізації інноваційного процесу, які притаманні лише материнській організації і не може перейти у власність іншої організації); за локалізацією: культура якості; культура управління проектами; культура знань. Динамічне функціонування інноваційної культури можливе завдяки злагодженій структурі, тобто ефективній взаємодії її рівнів, підсистем та складників. Інноваційна культура за своєю природою – це багаторівнева система, яка формується, діє і проявляється на різних рівнях структури організацій підприємницької діяльності: 1) стратегічному (у побудові й реалізації інноваційної стратегії); 2) управлінському (у виборі методів, підходів до управління інноваційним	(децентралізована, матрична), вертикальна (ієрархічна); за суб'єктом: колективістська, індивідуальна (особистісна); за динамікою організаційних змін: революційна (миттєва), еволюційна (поступова, поетапна); за потенціалом: радикальна (базова), комбінаторна (симбіоз культур організації), доповнююча; за ступенем формалізації: формальна (нормативна, регламентована – в інноваційному процесі), неформальна (ситуаційна – на етапі інноваційного процесу); за ступенем спостереження: експліцитна (видима частина, яка включає матеріальну культуру організації, тобто продукти людської праці - інновації), імпліцитна (невидима частина, що складається із норм, цінностей, мотивів, інтересів в інноваційному процесі інтелектуально-творчий пошук, інноваційній ідеї); за ступенем ринковості: ринкова (можливість купівлі-продажу), неринкова (специфіка моделей поведінки, закріплена у нормах, правилах реалізації інноваційного процесу, які притаманні лише материнській організації і не може перейти у власність іншої організації); за локалізацією: культура якості; культура управління проектами; культура знань. Динамічне функціонування інноваційної культури можливе завдяки злагодженій структурі, тобто ефективній взаємодії її рівнів, підсистем та складових. Інноваційна культура за своєю природою – це багаторівнева система, яка формується, діє і проявляється на різних рівнях структури підприємства: 1) стратегічному (у

процесом); 3) функціональному (як функціональний складник інноваційного процесу та інноваційної системи підприємства); 4) соціальному (створює соціально-орієнтований клімат в організації, націлений на інтелектуально-творчий пошук, генерування інноваційних ідей та результативну їх реалізацію).	побудові і реалізації інноваційної стратегії); 2) управлінському (у виборі методів, підходів до управління інноваційним процесом); 3) функціональному (як функціональна складова інноваційного процесу та інноваційної системи підприємства); 4) соціальному (створює соціально-орієнтований клімат в організації, націлений на інтелектуально-творчий пошук, генерування інноваційних ідей та результативну їх реалізацію).
Крім рівнів інноваційної культури, існують її інструментальна й символічна підсистеми, які включають механізми формування інноваційної	Крім рівнів інноваційної культури, існують її інструментальна й символічна підсистеми, які включають механізми формування інноваційної
С. 100	
культури та реалізації інноваційного процесу. До інструментальної підсистеми належить інформаційно-комунікаційна база, інтелектуальні моделі і стратегії розвитку, нововведення у технологіях виробництва та управління, інноваційні організаційні структури, нововведення у корпоративній культурі, інноваційний аудит, інноваційна мотивація. При цьому символічна підсистема включає інноваційну ідеологію, <u>мету</u> та етику.	культури та реалізації інноваційного процесу. До інструментальної підсистеми належить інформаційно-комунікаційна база, інтелектуальні моделі і стратегії розвитку, нововведення у технологіях виробництва та управління, інноваційні організаційні структури, нововведення у корпоративній культурі, інноваційний аудит, інноваційна мотивація. При цьому символічна підсистема включає інноваційну ідеологію, <u>місію</u> та етику.
Важливими є складники інноваційної культури, які відображають її сутність та специфіку. Сформовано три групи складників інноваційної культури: когнітивну – об'єднує професійні знання, творче мислення, кваліфікацію, досвід, вміння і навички, креативний потенціал, тобто інтелектуальний капітал організацій підприємницької діяльності, який формує інноваційні знання, генерує інноваційні ідеї для реалізації інноваційного процесу; ціннісно-мотиваційну – синтезує різного роду цінності, потреби, інтереси, мотиви, стереотипи та ін. суб'єктів інноваційної системи; поведінкову – узагальнює інноваційні типи поведінки суб'єктів інноваційної системи в інноваційному процесі.	Важливими є складові інноваційної культури, які відображають її сутність та специфіку. Сформовано три групи складових інноваційної культури: когнітивна - об'єднує професійні знання, творче мислення, кваліфікацію, досвід, вміння і навички, креативний потенціал, тобто інтелектуальний капітал підприємства, який формує інноваційні знання, генерує інноваційні ідеї для реалізації інноваційного процесу; ціннісно-мотиваційна - синтезує різного роду цінності, потреби, інтереси, мотиви, стереотипи та ін. суб'єктів інноваційної системи; поведінкова – узагальнює інноваційні типи поведінки суб'єктів інноваційної системи в інноваційному процесі.
Інноваційна культура <u>постає</u> цілісною системою вироблених в організації <u>підприємницької діяльності</u> і притаманних її членам моделей поведінки, що впливають на традиції, спосіб життєдіяльності організації. У цьому	Інноваційна культура розглядається як цілісна система вироблених в організації і притаманних її членам моделей поведінки, що впливають на моду, спосіб життєдіяльності організації. У цьому розумінні

розумінні інноваційна культура не є первісною. Вона є результатом соціальних взаємодій і передається через навчання, численні контакти між групами людей, поведінку, настанови, норми, ціннісні орієнтації, етику трудових відносин, стиль керівництва, церемонії, комунікації, мову [288].	інноваційна культура не є первісно визначеним станом. Вона – результат соціальних взаємодій і передається через навчання, численні контакти між групами людей, поведінку, настанови, норми, систему ціннісних орієнтацій, манери одягатися, етику трудових відносин, символи, стиль керівництва, церемонії, комунікації, мову (рис. 1).
288. Міциха Л. Психологія творчості / Лариса Міциха. – ІваноФранківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.	
Ми вже вказували на досить широку амплітуду існування інноваційної культури – від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу до його реформування. Інноваційна культура забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати і реалізувати інновації в усіх сферах життя.	Діапазон інноваційної культури досить широкий: від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (особистості, підприємства, організації) до його реформування. Інноваційна культура забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здібність підтримувати і реалізувати інновації в усіх сферах життя.
С. 101	С. 312
Йшлося також і про головні функції інноваційної культури: трансляційну – трансляція з минулого в теперішній час і з теперішнього часу в майбутнє усталених продуктивних типів інноваційної поведінки соціальних суб'єктів; селекційну – відбирає створені чи запозичені інноваційні поведінкові моделі, які щонайбільше відповідають потребам даного суспільства; інноваційну – розкриває креативні можливості, виробляє нові типи інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності.	Інноваційна культура виконує наступні функції: трансляційну – передача з минулого в теперішній час і з теперішнього часу в майбутнє усталених типів інноваційної поведінки соціальних суб'єктів, які пройшли тривалу апробацію і набули певного ціннісного забарвлення в рамках даного суспільства; селекційну – відбір знову створених або запозичених інноваційних поведінкових моделей, які в щонайбільшій мірі відповідають потребам суспільства на певному етапі його розвитку; інноваційну – розкриття креативних можливостей описуваного соціокультурного механізму, вироблення нових типів інноваційної поведінки на основі зразків інноваційної діяльності, які виникли всередині самої культури або були щеплені ззовні [6].
	6. Холодкова Л.А. Инновационная культура субъектов профессионального образования: концепция, условия формирования/ Л.А.Холодкова // Инновации. – 2010, № 7 [Электронный ресурс].
Інноваційна культура постає, окрім зазначеного, перспективним методом управління (управлінська функція), який впливає на стиль керівництва та інноваційну модель поведінки всіх членів організації на кожному етапі інноваційного процесу. Роль інноваційної культури в інноваційному розвитку організацій	Розглядаючи інноваційну культуру як перспективний метод управління, її можна охарактеризувати як самодостатній і здатний до саморегуляції соціально-психологічний механізм, який впливає на стиль керівництва та інноваційну модель поведінки на кожному етапі інноваційного процесу. Роль

<u>підприємницької діяльності</u> полягає в оптимізації, раціоналізації, контролі, регулюванні і стимулюванні взаємодії всіх елементів інноваційної системи <u>організацій підприємницької діяльності</u> .	інноваційної культури у інноваційному розвитку підприємства полягає в організації, оптимізації, раціоналізації, контролі, регулювання і стимулювання взаємодії усіх елементів інноваційної системи підприємства.
Мета формування культури інновацій полягає у реалізації ефективних інновацій в якісному вимірі, удосконалення механізму активізації необхідних потенціалів в інноваційному процесі.	Мета формування культури інновацій полягає у реалізації ефективних інновацій в якісному вимірі, удосконалення механізму активізації необхідних потенціалів в інноваційному процесі [5, с. 80].
	5. Носков В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ.: В.Носков, А.Кальянов, О.Єфросініна// Соціальна психологія: збірник наукових праць. – 2005 – № 4(12). – С.: 69 – 83.
Слід зазначити, що впровадження певних правил та норм, які сприяють формуванню єдності цілей власників, управлінців та трудового колективу суб'єкту господарювання, значно підвищує конкурентоспроможність і ефективність його діяльності, дає змогу досягати високих результатів. Розуміти і сприймати ці норми та правила повинна переважна більшість працівників. Це є свідченням високого рівня корпоративної культури організації підприємницької діяльності чи установи. Формування інноваційної культури організації нерозривно пов'язане зі створенням сприятливих умов для розвитку креативного потенціалу її персоналу. Однією з головних передумов цього є формування позитивних морально-етичних засад, які сприймаються переважною більшістю колективу.	Слід зазначити, що впровадження певних правил та норм, які сприяють формуванню єдності цілей власників, менеджерів і трудового колективу суб'єкта господарювання, значно підвищує конкурентоспроможність і ефективність його діяльності, дає змогу досягати високих результатів. Розуміти і сприймати ці норми та правила повинна переважна більшість працівників (в ідеалі – усі). Це є свідченням високого рівня корпоративної культури підприємства чи установи. Формування інноваційної культури організації нерозривно пов'язане зі створенням сприятливих умов для розвитку креативного потенціалу її персоналу. Однією з головних передумов цього є формування певних позитивних морально-етичних устоїв, які сприймаються переважною більшістю колективу [8, с. 233].
	8. Черваньов В.М. Менеджмент інформаційно-інноваційного розвитку підприємств України: [підручник] / Д.М.Черваньов, Л.І.Рейкова. – К.: Знання: КОО, 2007 – 450 с.
С. 102	
Узагальнюючий <u>розгляд</u> інноваційної діяльності дозволяє виділити основні принципи формування інноваційної культури: чітке формулювання цілей інноваційної діяльності, які є зрозумілими та досяжними; усвідомлення пріоритетності цілей; націленість на результат; співробітництво членів проектною команди; вільний обмін ідеями та інформацією між членами команди інноваційного проекту; толерантне	Узагальнення практики інноваційної діяльності дало змогу виділити основні принципи формування інноваційної культури: чітке формулювання цілей інноваційної діяльності та їхня зрозумілість; усвідомлення пріоритетності цілей; націленість на результат; співробітництво членів проектною команди; вільний обмін ідеями та інформацією між членами команди інноваційного проекту; толерантне

сприйняття керівництвом і членами команди ідей, висловлених іншими співробітниками; толерантне сприйняття можливих помилок і невдач; делегування повноважень членам команди; участь кожного члена команди у процесі досягнення цілей інноваційного проекту, усвідомлення своєї значущості; свобода творчості й висловлювань; заохочення ініціативи і творчого пошуку співробітників; заохочення до розвитку і набуття нових знань та навичок; недопустимість нав'язування ідей керівника інноваційного проекту членам команди; захист прав кожного члена команди на інноваційні рішення.	сприйняття керівництвом і членами команди ідей, висловлених іншими співробітниками; толерантне сприйняття можливих помилок і невдач; делегування повноважень членам команди; участь кожного члена команди у процесі досягнення цілей інноваційного проекту, усвідомлення своєї значущості; свобода творчості й висловлювань; заохочення ініціативи і творчого пошуку співробітників; заохочення до розвитку і набуття нових знань і навичок; недопустимість нав'язування ідей керівника інноваційного проекту членам команди; захист прав кожного члена команди на інноваційні рішення.
Дотримання зазначених принципів створює передумови формування сприятливої інноваційної культури організації, є основою сприятливого інноваційного середовища, пробуджує енергію, ініціативу, творчий пошук працівників, орієнтує їх на досягнення результатів, що є недосяжними за звичайних умов. Практика інноваційної діяльності свідчить, що сприятлива інноваційна культура дозволяє подолати бар'єри на шляху активізації творчої діяльності колективу інноваційної організації (команди інноваційного проекту). Загалом, сприятлива інноваційна культура дозволяє збільшити інтелектуальний капітал організації, повніше реалізувати потенціал інноваційного розвитку. Аналіз стану інноваційної культури, розробка на цій основі заходів щодо її розвитку є одним із головних завдань інноваційно зорієнтованої організації, вирішення якого забезпечує умови її стійкого прогресивного розвитку.	Дотримання зазначених принципів створює передумови формування сприятливої інноваційної культури, яка є основою сприятливого інноваційного середовища, пробуджує енергію, ініціативу, творчий пошук працівників, орієнтує їх на досягнення результатів, що є недосяжними за звичайних умов. Практика інноваційної діяльності свідчить, що сприятлива інноваційна культура дозволяє подолати бар'єри на шляху активізації творчої діяльності колективу інноваційної організації (команди інноваційного проекту). Загалом сприятлива інноваційна культура дозволяє збільшити інтелектуальний капітал організації, повніше реалізувати потенціал інноваційного розвитку. Аналіз стану інноваційної культури, розроблення на цій основі заходів щодо її розвитку є одним із головних завдань інноваційної організації, вирішення якого забезпечує умови її стійкого прогресивного розвитку.
С. 103	С. 313
<u>Інноваційна культура виконує ряд завдань</u> в діяльності <u>організації</u>; виявляє творчі сили і здібності її членів, розвиває і реалізує креативний потенціал самого підприємства; оптимізує кадровий, виробничий, фінансовий, науково-технічний потенціали для здійснення інноваційного процесу у ній; стимулює інтелектуальну та творчу активність на досягнення певних цілей, досягнення яких є метою діяльності даної організації, спрямовує її членів на використання <u>та продукування</u> інноваційних ідей; активізує та оптимізує	При аналізі поняття інноваційної культури виділяють наступні завдання інноваційної культури в системі інновації діяльності підприємства: виявлення творчих сил і здібностей, талантів, розвиток і реалізація креативного потенціалу підприємства; оптимізація кадрового, виробничого, фінансового, науково-технічного потенціалів для здійснення інноваційного процесі та існування інноваційної системи; стимулювання інтелектуальної та творчої активності за досягнення

інноваційні процеси в організації ; формує і впроваджує інноваційні стратегії її розвитку; зреалізовує засади демократичного стилю управління.	певних цілей завдяки використанню інноваційних ідей; активізація та оптимізація інноваційних процесів на підприємстві; формування і впровадження інноваційних стратегій розвитку підприємства; застосування демократичного стилю управління [7, с. 175].
	7. Хомяков В.І. Менеджмент підприємства: навчальний посібник / В.І.Хомяков. – К.: Кондор, 2005 – 317 с.
Формування інноваційної культури пов'язане з розвитком творчих здібностей і реалізацією креативного потенціалу людини. Формування інноваційної культури базується також на системі цінностей організації, які є низкою ідей, часто неписаних, що обґрунтовують цілі роботи організації та корелюються із засадничими принципами інноваційної культури. Аналізуючи процес впровадження та формування інноваційної культури організації чи установи, доцільно зазначити, що на нього впливають різноманітні фактори, як зовнішні, так і внутрішні. Ці чинники слід брати до уваги, щоб сприяти інноваційному розвитку членів цієї організації, щоб створити та підтримувати сприятливий клімат в ній. Інноваційна культура спонукає організацію до вибору простих, чітко сформульованих цілей, вона формує прагнення всіх своїх членів до інноваційного розвитку.	Формування інноваційної культури пов'язане з розвитком творчих здібностей і реалізацією креативного потенціалу самої людини - її суб'єкта. Інноваційна культура віддзеркалює цілісну орієнтацію людини, закріплену в мотивах, знаннях, вміннях і навичках, а також в образах і нормах поведінки. Формування інноваційної культури ґрунтується на системі цінностей організації, які представляють собою ряд ідей, часто неписаних, які обґрунтовують цілі і сенс роботи організації. Аналізуючи процес впровадження та формування інноваційної культури, доцільно виділити, що на нього впливають різноманітні чинники як зовнішні, так і внутрішні. До того ж необхідно враховувати безліч різноманітних факторів, щоб ефективно сприяти інноваційному розвитку, діяльності та активності персоналу, підтриманню сприятливого клімату в організації. Саме тому, інноваційна культура спонукає підприємства до вибору простих, чітких цілей та розвиває прагнення всього персоналу до інноваційного розвитку.

61

С. 103 – 104	Дріль Н. В. Особливості формування інноваційного клімату на макро та макрорівні // Синергетические аспекты формирования экономических параметров строительных структур в условиях рынка. Конференція 2011.– С. 27 / Цифровой репозитарій ХНУГХ ім. Н. А. Бекетова.
Поняття «інноваційний клімат» перебуває у залежності від таких понять, як «інноваційна діяльність» та «інноваційний потенціал». Більшість науковців розглядає інноваційний клімат на мікрорівні як комплексну характеристику діяльності організації , що свідчить про її можливість та готовність до формування інноваційного потенціалу, необхідного	Поняття «інноваційний клімат» перебуває у залежності з такими поняттями, як «інноваційний потенціал» та «інноваційна діяльність». Більшість науковців розглядає інноваційний клімат на макрорівні як комплексну характеристику діяльності підприємства, яка свідчить про його можливість та готовність до

для провадження суб'єктом господарювання інноваційної діяльності. Інші автори зазначають, що під інноваційним кліматом слід розуміти певний стан зовнішнього середовища організації, яке сприяє або протидіє досягненню інноваційної мети. Необхідною умовою формування інноваційного клімату організації є визначення чинників формування інноваційного клімату. Одним з таких чинників і є інноваційна культура організації [430].	формування інноваційного потенціалу, необхідного для провадження господарюючим суб'єктом інноваційної діяльності. Інший автор зазначає, що під інноваційним кліматом слід розуміти певний стан зовнішньої середовища організації, який сприяє або протидіє досягненню інноваційної мети. Отже, необхідною умовою формування інноваційного клімату підприємств є визначення факторів формування інноваційного клімату підприємства. Одним з таких факторів виступає інноваційна культура підприємства.
430. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство : пер. с англ. / Э. Шейн ; под ред. Т. Ю. Ковалевой. – 3-е изд. – Санкт-Петербург : Питер, 2007. – 127 с.	
На думку більшості авторів (див. с. 9-10), інноваційна культура – це чутливість чи сприйнятливність соціально-економічної системи до інформації креативного характеру з метою її накопичення, оброблення, генерування і використання у процесах, пов'язаних з інноваційною діяльністю. На макrorівні в державі необхідно створити справді сприятливий інноваційний клімат для ефективного переходу об'єктів господарювання на інноваційну модель, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості організацій до впровадження наукомістких технологій.	На думку Вовканич С.Й. інноваційна культура — це чутливість (сприйнятливність) соціально-економічної системи (або її складових) до інформації креативного характеру з метою її накопичення, оброблення, генерування і використання у процесах, пов'язаних з інноваційною діяльністю. На макrorівні необхідно створити в державі справді сприятливий інноваційний клімат для ефективного переходу виробництва на інноваційну модель, задіяти всі необхідні механізми та стимули для підвищення зацікавленості виробничої сфери у впровадженні наукомістких технологій.
Отже, для формування інноваційного клімату на макrorівні потрібна чітка інноваційна політика з боку держави. Це й досягнення стабільності економічної та політичної ситуації в країні, створення сприятливих умов щодо залучення іноземних інвестицій, збільшення обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок, а також вдосконалення нормативно-правової бази державного регулювання та стимулювання інноваційної сфери.	Отже, для формування інноваційного клімату на макrorівні потрібна чітка інноваційна політика з боку держави. Це й досягнення стабільності економічної та політичної ситуації в країні, створення сприятливих умов щодо залучення іноземних інвестицій, збільшення обсягів фінансового забезпечення інноваційної діяльності, наукових розробок, також вдосконалення нормативно-правової бази державного регулювання та стимулювання інноваційної сфери.
Крім вищезгаданого, слід створити сприятливі умови для формування дієвої регіональної інноваційної інфраструктури, що здійснювала б фінансовий, інформаційний,	Крім вищезгаданого слід створити сприятливі умови для формування ефективно діючої регіональної інноваційної інфраструктури, що здійснювала б фінансовий,

консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів, та сформувавши і законодавчо закріпити державну політику інноваційного розвитку регіонів, а також розробити програми інноваційного розвитку конкретних регіонів з урахуванням пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.	інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів та сформувавши і законодавчо закріпити державну політику інноваційного розвитку регіонів, а також розробити програми інноваційного розвитку конкретних регіонів з урахуванням пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.
--	--

62

C. 105	Вікарчук О.І. Еволюція формування інноваційної культури // Сталий розвиток економіки. - №3 (20) - 2013 Міжнародний журнал.
	C. 313
Отже, можна зробити висновок, що рівень інноваційної культури <u>об'єкта господарювання</u> (не залежно від сфери його діяльності) детермінується такими процесами: ефективністю його системи управління; формуванням і використанням інтелектуального потенціалу його персоналу; максимізацією і мінімізацією, відповідно, позитивних і негативних впливів зовнішнього середовища на діяльність підприємства та на <u>основні формування</u> його інноваційної культури. При цьому сам рівень інноваційної культури суб'єкта господарювання <u>є</u> одночасно і передумовою формування сприятливого інноваційного мікроклімату, і одним з основних його <u>чинників</u> .	можна зробити висновок, що рівень інноваційної культури підприємства детермінується ефективністю його систем управління такими процесами: формування і використання інтелектуального потенціалу його персоналу; максимізації і мінімізації, відповідно, позитивних і негативних впливів зовнішнього середовища на діяльність підприємства та основні фактори формування його інноваційної культури. При цьому, сам рівень інноваційної культури суб'єкта господарювання виступає одночасно і передумовою формування сприятливого інноваційного мікроклімату, і одним з основних його факторів.

63

	Гур'єва Я.В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному вищому навчальному закладі // Психолого-педагогічні проблеми вищої школи. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2009. – вип.28 (32) – ч.1
C. 105	C. 162
Розвиток інноваційної культури в системі професійної підготовки майбутнього фахівця культуролога до роботи в наукових чи освітніх закладах України повинен передбачати оволодіння майбутнім фахівцем механізмами інтеграції у той <u>культурний простір</u>, що ним формується. Звичайно, це потребує переосмислення самої суті освітньо-виховного процесу. Зміна освітньої парадигми вимагає від науково-педагогічного працівника пошуку нових ідей, подолання усталених стереотипів, <u>ставити перед фактом необхідності перманентного професійного</u>	Розвиток інноваційної культури в системі освіти України повинен передбачати повномасштабне включення психологічних механізмів інтеграції особистості в культурне медійне середовище, що потребує переосмислення самої суті освітньо-виховного процесу. Зміна освітньої парадигми вимагає від науково-педагогічного працівника пошуку нових ідей, подолання усталених стереотипів, професійного саморозвитку й самовизначення.

саморозвитку. У наш час викладач перебуває в умовах постійного оновлення та вибору нових форм і методів, новітніх технологій навчання. Цей вибір визначає всю подальшу кар'єру викладача, тому дуже важливо, щоб він був зроблений свідомо і зважено, не хаотично-випадково, а в наслідок детальної та системної його поінформованості. З іншого боку, організація освітнього процесу у вищій школі перебуває також в залежності і від змін, що відбуваються в рамках філософських та культурологічних дисциплін.	У наш час викладач потрапив в умови вибору нових форм і методів, новітніх технологій навчання. Вибір власної професійної позиції визначає всю подальшу кар'єру викладача, тому дуже важливо, щоб цей вибір було зроблено свідомо і зважено. З іншого боку, становлення культурологічного підходу до організації освітнього процесу у вищій школі залежить від змін, що відбуваються в рамках культурологічних дисциплін
Основу цих змін складає необхідність гуманістичного оновлення сучасного світу, формування	
С. 106	
екосвідомості як доміанти існування сучасної людини, відродження та пропагування національної культури, відтворення національного підґрунтя освітньо-виховної систем суспільства, інтеграція особистості через національний культурний простір у світовий. Запорукою успішного формування інноваційної культури в системі освітньої діяльності є і впровадження інтерактивних форм навчання, і усунення негативних факторів, що перешкоджають впровадженню інновацій.	В основі цих змін – загальні завдання з відродження національної культури, відтворення національного підґрунтя функціонування та розвитку соціокультурної та освітньо-виховної систем суспільства, гуманоцентрична інтеграція особистості в національний культурний простір. Однією з умов формування інноваційної культури в системі освітньої діяльності є впровадження інтерактивних форм навчання, усунення негативних факторів, що перешкоджають впровадженню інновацій.
Серед них: вплив заскоружлих освітніх традицій, що віджили себе, але претендують на вплив; психологічні бар'єри, що виникають при будь-яких змінах; додання страху перед новим як незвіданим і тому потенційно небезпечним; брак мотивації до змін тощо.	Серед них: вплив освітніх традицій, психологічні бар'єри, що виникають при будь-яких змінах, брак мотивації до змін тощо.

64

	М. Швед, М.Швед. Освіта і культура як суспільні явища// Вісник Львівського університету. Серія педагогічна.2004.Вип.18.
С. 3	
Сьогодні незаперечним є той факт, що освіта і культура – це пріоритетні напрями в розвитку людської цивілізації, а також пріоритетні напрямки наукового пошуку, що здійснюється у напрямку розв'язання проблем сучасності. В ситуації існування глобальних проблем людства та пошуку ним шляхів їх подолання, освіта й культура постають як доміанти розвитку	Сьогодні незаперечний той факт, що освіта і культура є пріоритетними напрямками у розвитку людської цивілізації та заслуговують особливої уваги у контексті наукового підходу до вирішення проблем сучасності. Перед обличчям численних проблем, що ставить перед нами майбутнє, саме освіта і культура є необхідними передумовами

людства, як найбільш дієві важелі у розв’язанні його проблем, вони не лише сприяють подоланню нетерпимості між людьми різних національностей і віросповідань, не лише долучаються до розв’язання екологічних, економічних, військових та соціальних проблем, вони сприяють появі людини нового типу, здатної до нового типу мислення, готової до оперативної та адекватної відповіді на виклики сучасності.	розвитку людства, вони сприяють подоланню “порогів” непорозуміння, нетерпимості між людьми різних національностей і віросповідань, розв’язанню проблем порушення екологічної рівноваги, кризових політико-економічних ситуацій у глобальному вимірі.
С. 107	С. 5
Освіта <u>покликана згорнути</u>, стиснути наявну в культурі інформацію, відібрати в ній найголовніше та найсуттєвіше, придатне для трансляції наступним поколінням,	Отже, завдання освіти – спресувати, стиснути зосереджену в культурі інформацію, відібрати в ній головне, сутнісне, важливе, надати їй вигляду, придатного для швидкої та максимально повної міжлюдської трансляції,
Оскільки освіта є частиною культури (див. рис. 2.1), культура <u>потребує власної освітньої підсистеми</u>. В культурі акумуляється <u>сукупний доробок</u> творчих потенцій людства, <u>вона</u> залежить від людської діяльності як матеріально-технічної, так і, насамперед, духовної по актуалізації, примноженню та творенню духовних змістів. <u>Поступ</u> культури <u>залежить від того, наскільки</u> через людину <u>вивільняються</u> творчі сили, що її <u>продукують</u>.	Оскільки освіта є частиною культури, то повинна існувати потреба культури в освітній підсистемі. Культура – сукупний продукт творчих сил людства. Її розвиток цілком залежить від людської діяльності, яка, відповідно, формується шляхом інформаційно-культурного програмування. Отже, прогрес культури визначається тим, наскільки відтворюються творчі сили, що її породжують.

65

С. 108	М. Швед, М.Швед. Освіта і культура як суспільні явища// Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2004. – Вип.18, С. 3 – 10.
	С. 3
У педагогіці під освітою, зазвичай, розуміють процес і результат засвоєння знань, умінь і навичок, формування на їх основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей або спеціально організовану систему зовнішніх умов, які створюються в суспільстві для розвитку людини.	У педагогіці під освітою зазвичай розуміють процес і результат засвоєння знань, умінь і навичок, формування на їхній основі наукового світогляду, моральних та інших якостей особистості, розвиток її творчих сил і здібностей [9, с. 21] або спеціально організовану систему зовнішніх умов, які створюються в суспільстві для розвитку людини [7, с. 377].
	9. Фіцула М.М. Педагогіка, К., 2001. 7. Столяренко Л.Д., Самигин С.И. Психология и педагогика в вопросах и ответах. М., 1999.
	С. 4
Освічена людина має володіти цілісним обсягом знань чи так званою поняттєвою схемою, а не ізольованими вміннями і навичками; вона повинна перебувати під впливом цих знань; надавати перевагу	Класик аналітичної філософії освіти Р. Пітерс у праці “Етика і освіта” аналізує зміст поняття освіти з погляду індивідуального досягнення особистості.

певним правилам та нормам, які є базовими для певного соціо-культурного простору; мати власну позицію, вміти користуватись засвоєними науковими положеннями у більш широкому контексті; має бути свідомо щодо етичної мотивації як власних знань, так і дій.	Він вважає, що освічена людина повинна володіти цілісним обсягом знань, або поняттєвою схемою, а не ізольованими вміннями і навичками; перебувати під впливом цих знань, наприклад, щоб знання історії впливали на те, як людина сприймає, скажім, архітектуру чи соціальні інститути; надавати перевагу відповідним стандартам або нормам, які неопосередковано закладені в освоєння людиною способів розуміння світу; мати власну пізнавальну позицію – здатність розмістити, наприклад, деяке наукове розуміння у ширшому контексті сприйняття [2, с. 98].
	2. Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. М., 2000.
<u>Слушне, хоч і не позбавлене</u> парадоксальності та деякої метафоричності, тлумачення освіти знаходимо у видатного вченого, нобелівського лауреата Макса фон Лауе: «Освіта – це те, що залишається, коли все вивчене забуто». Освіта людини – це здобута нею система моделей світу й поведінки, її підсистемами є знання, вміння, навички, компетентності тощо. В цій системі <u>має місце</u>, принаймі, мусить мати, співвідношення між окремими її <u>частинами</u>. Структура цього цілого чи системи є важливішою за окремі її елементи, тому втрата невеликої кількості даних, окремих конкретних знань, майже не завдає шкоди <u>цій системі. не позначається на</u> цілісності освіти.	Сучасне і водночас парадоксальне тлумачення освіти знаходимо у видатного вченого, нобелівського лауреата Макса фон Лауе: “Освіта – це те, що залишається, коли все вивчене забувається”. Спробуємо інтерпретувати цю думку вченого так: освіта людини – це система моделей світу і поведінки, серед підсистем якої можна виділити знання, вміння, навички тощо. Оскільки в системі наявне співвідношення між елементами, тобто структура цілого важливіша, ніж окремі елементи, то втрата невеликої кількості даних, тобто знань, майже не завдасть шкоди цілісності освіти.
С. 109	
Аналіз еволюції освіти засвідчує, що: по-перше, якщо початкове окультурення первісної <u>людини</u> є процесом стартовим, то освіта як цілеспрямована та впорядкована трансляція нагромадженого культурою людського досвіду з’являється пізніше, лише на деякому етапі ускладнення <u>життя</u> людини;	Критичний аналіз освіти засвідчує: по-перше, якщо стихійно-неупорядковане окультурення людських індивідів – це процеси одномоментні з виникненням і подальшою еволюцією соціально-культурної форми життя, то освіта як цілеспрямовано-організована трансляція нагромадженого культурою людського досвіду з’являється пізніше, лише на деякому етапі ускладнення зазначеної життєвої форми;
по-друге, поява освіти зумовлена <u>накопиченням</u> продуктів людської діяльності, це передбачає певний рівень культурного розвитку, <u>якого досягає людське суспільство</u>. <u>Це засвідчує</u>, що освіта і культура тісно взаємопов’язані,	по-друге, зародження освіти зумовлене зростанням продуктивної людської діяльності, коли людські суспільства піднімаються на певний рівень культурного розвитку. На підставі цього можемо стверджувати, що

взаємодоповнюють і взаємозбагачують одна одну.	освіта і культура тісно взаємопов'язані, взаємодоповнюють і взаємозбагачують одна одну.
Як уже стверджувалося, поняття «культура» у переважній кількості літератури визначається як історично визначений ступінь розвитку суспільства і людини, що втілюється в результатах матеріальної та духовної діяльності людей, воно вживається в усіх сферах людської діяльності: виробничій, політичній, педагогічній, художній, побутовій тощо.	Поняття "культура" (лат. <i>cultura</i> – обробіток, плекання) – історично визначений ступінь розвитку суспільства і людини, вживається в усіх сферах людської діяльності: виробничій, політичній, педагогічній, художній, побутовій тощо і виражається в результатах матеріальної та духовної діяльності людей [4, с. 3; 11, с. 12].
	4. Лобас В.Х. Українська та зарубіжна культура. К.: 2000. 11. Чорний І.П., Танасійчук В.В. Теорія та історія культури (культурологія). Чернівці, 2001.
Велика кількість науковців застосовує аксіологічний (ціннісний) підхід до тлумачення цього поняття. Суть цього підходу полягає в тому, що культурним вважається лише те, що сприяє прогресу, забезпечує виживання людства у природі, стимулює розвиток людини, що продукує різноманітні цінності, як матеріальні, так і духовні.	Деякі вчені намагаються застосувати аксіологічний (ціннісний) підхід до тлумачення цього поняття. Суть його полягає в тому, що культурним вважається лише те, що сприяє прогресу, забезпечує виживання людства у природі, розвиток людини тощо.
Канадський психолог Ж. Годфруа влучно підмітив, що в останні десять тисяч років людина рухалася уперед швидше, ніж у попередні мільйони років [77].	Аналізуючи динаміку прискореного розвитку культури й інформації, канадський психолог Ж. Годфруа зазначає: "В останні 10.000 років людина рухалась уперед швидше, ніж у попередні мільйони років.
77. Бочкарёва Т. С. История науки и техники : учеб. пособие / Т. С. Бочкарева ; под ред. проф. Бочкарева А. И. – Тольятти : Изд-во ТГУС, 2007. – 224 с.	
За цей період вона пройшла шлях від кам'яного віку до виходу в космос. Сьогодні окрема людина пізнає за один день більше нового, ніж її предок, проживаючи у пустелі, пізнавав за все своє життя. Покоління двотисячних років у свою чергу буде знати у сорок разів більше, ніж покоління вісімдесятих років.	За цей період вона пройшла шлях від кам'яного віку до виходу в космос. Сьогодні окрема людина пізнає за один день більше нового, ніж її предок, проживаючи у савані, пізнавав за все своє життя. Покоління двохтисячних років в свою чергу буде знати у сорок разів більше, ніж покоління вісімдесятих років" [5,с. 22].
	5. Меднікова Г.С. Українська та зарубіжна культура XX ст.К., 2002
С. 110	
Отже, людська історія є процесом нагромадження сукупного культурного фонду і тієї важливої для людини інформації, що в ньому акумулюється. Це призводить до неухильного посилення інформаційного дисбалансу, який виникає й швидко зростає як	Отже, людська історія супроводжується нагромадженням сукупного культурного фонду і тієї важливої для людини інформації, що в ньому акумулюється. Це приводить до неухильного посилення інформаційного градієнту (перепад),

наслідок невідповідності в обсягах інформації загальнокультурного надбання тому об'єму інформації, яким володіє окремий людський індивідуум. Такий інформаційний градієнт спричинює нині пожвавлення інформаційних потоків в людському суспільстві.	який виникає і стрімко зростає внаслідок різниці в обсягах інформації, що наявна у загальносуспільному культурному надбанні й окремому людському індивідумі. Інформаційний градієнт зумовлює інформаційні потоки у культурному людському суспільстві.
	С. 6
Принцип культуровідповідності освіти, який базується на освітній функції повноти передачі надбань культури суб'єктові діяльності, розробляли свого часу Я. Коменський та А. Дістервеґ, К. Ушинський, Г. Сковорода, Б. Грінченко, В. Сухомлинський та інші видатні мислителі та педагоги [138].	Принцип культуровідповідності освіти, який базується на освітній функції повноти передачі надбань культури суб'єкту діяльності, розробляли свого часу Я. Коменський та А. Дістервеґ, К. Ушинський, Г. Сковорода, Б. Грінченко та В. Сухомлинський.
138. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.	
У час становлення інформаційного суспільства, у час самоідентифікації української нації як рівноправного суб'єкта європейського та, ширше, світового культурного простору, цей принцип має супроводжуватися як потужною науково-технічною складовою (і на рівні ознайомлення з науково-технічним поступом людства, і в контексті супроводу освітнього простору останніми доробками цього поступу), так і, поза сумнівом, поверненням українській системі освіти національно культурного підґрунтя.	У час становлення української нації цей принцип яскраво реалізується у процесі повернення українській системі освіти національно-культурного підґрунтя.
Оскільки процес освіти можна розглядати як рух особи в полі культури (культурному середовищі), то в ній можна виокремити два складники. Перший складник особистісний. Людина як істота активна та пошукова постійно перебуває в процесі пізнання, вона розробляє і перманентно вдосконалює індивідуальну систему моделей світу.	Розглядаючи процес освіти як рух особи в полі культури суспільства, можна чітко вирізнити дві її складові. З одного боку, людина активна, вона рухається шляхом пізнання, розробляє і вдосконалює індивідуальну систему моделей світу.
Складник другий. Людина самореалізується в культурному середовищі, як наслідок, стає його невід'ємною частиною, засвоює норми та звичаї, моделі поведінки, які притаманні цьому суспільству. Становлення та розвиток індивідуальної культури в загальному полі культури суспільства є предметом дослідження багатьох наук. Встановлено,	З іншого, особа росте в культурному середовищі та стає його невід'ємною частиною, приймає норми, звичаї та звички, освоює модельний фонд, який здавна належить суспільству. Становлення і розвиток індивідуальної культури в полі культури суспільства є предметом дослідження багатьох наук.
С. 111	
що комунікація особи з культурою суспільства відбувається шляхом	Взаємозв'язок особи з культурою суспільства відбувається з окремими

встановлення особистісних зв'язків з окремими людьми, книгами тощо, а не з культурою взагалі, оскільки такого єдиного суб'єкта культури просто не існує. Людина постійно перебуває в оточенні інших людей (як очно, так і заочно), кожна з них є носієм властивих саме їй звичок, вона у той чи інший спосіб дотримується певних норм моралі, вона володіє певною інформацією. Ці контакти розширюють горизонти освіти особистості.	людьми, книгами, фільмами тощо, а не з культурою взагалі – такого єдиного суб'єкта культури просто не існує. В сім'ї, школі, на роботі, на відпочинку людина перебуває в оточенні інших людей, кожна з яких є носієм відповідних звичок і звичаїв, дотримується певних моральних норм, володіє певною інформацією. Контакт з усіма цими елементами культури розширює горизонти освіти особистості.
	С. 7
Унаслідок цього формується індивідуальна культура. Під індивідуальною, чи особистісною, культурою людини розуміють цілісну систему понять і уявлень людини про світ та про себе в ньому (це і характер, і звичай та звички, і свідомість та самосвідомість, і знання, вміння та навички і багато іншого).	Унаслідок цього формується індивідуальна культура. Під індивідуальною, або особистісною, культурою людини розуміють [2, с.102] характер, звичай, звички; свідомість і самосвідомість; знання, вміння, навички; інтелект і почуття – тобто цілісну систему понять і уявлень про світ і про себе в цьому світі.
	2. Гусинский Э.Н., Турчанинова Ю.И. Введение в философию образования. М., 2000.
Культура всього людства постає як сукупність індивідуальних культур, вона завжди внутрішньо неоднорідна. Втім, тут можемо принагідно прослідкувати відсутність так званого ефекту скадання: культура як така, попри сказане, не є простою сумою індивідуальних культур, її здобуток більший за окремі компоненти. Чим багатша та різноманітніша культура певного суспільства, тим більше можливостей має людина творити свою власну культуру, тим унікальнішою вона буде.	Культура суспільства живе й зберігається як взаємозв'язана сукупність індивідуальних культур, яка завжди внутрішньо неоднорідна. Чим різноманітніша культура суспільства, тим більше можливостей має людина творити свою власну унікальну культуру. Освіта як підсистема індивідуальної культури є представником культури суспільства в ній.
Освіта як підсистема індивідуальної культури є представником в ній культури суспільства. Вона поєднує особу з культурою всього суспільства, задає контекст будь-якому особистісному звершенню, досвід і суспільні знання стають особистісними. Отже, освіта виконує функції культурного провідника чи посередника. Ще раз варто наголосити на тому, що поняття культури особи не зводиться до суми її знань, переконань, умінь та досвіду, які тісно пов'язані між собою і є складниками культурного розвитку людини. Особистісна культура – це інтеграція змістового наповнення життєдіяльності людини, а також системної сформованості ціннісних якостей, що реалізуються у її діяльності, це засвоєння на особистісному рівні сукупного	За М. Полянi, освіта, як пуповина, поєднує особу з культурою всього суспільства, задає контекст будь-якому особистісному звершенню, досвід і суспільні знання стають особистісними [2, с. 102]. Отже, освіта виявляється як культурний посередник. Зауважимо, що поняття культура особи не зводиться до суми її знань, переконань, умінь, здібностей, хоч вони тісно пов'язані між собою і є ознаками культурного розвитку людини. Особистісна культура – це узагальнена ознака змістового наповнення життєдіяльності людини, стилю та способу її життя. Її компоненти утворюють системно сформовані ціннісні якості, які реалізуються в

культурного досвіду людства.	діяльності , в яких результати суспільної культури виявляються як особисті досягнення.
	2. Гусинский Э.Н. Турчанинова Ю.Н. Введение в философию образования. М., 2000.
С. 112	С. 9
Діалектика взаємозалежності освіти й культури може бути розкрита за умови врахування таких двох основних аспектів: їхні взаємозв'язки визначаються, з одного боку, історичними перетвореннями культури як цілісного поняття, в складі якої існує й еволюціонує освіта, а з іншого (з огляду на відносну її самостійність), змінами освітньої сфери.	Зазначимо, що діалектика взаємозалежності освіти і культури може бути розкрита за умови врахування таких аспектів: їхні взаємозв'язки визначаються, з одного боку, історичними перетвореннями культури як цілісного поняття, в складі якої існує й еволюціонує освіта, а з іншого (з огляду на відносну її самостійність), змінами освітньої сфери.

66

С. 112 – 113	Ніколаев. Раздел «понятийный аппарат»
Базовим визначенням поняття «інновації» є потрактовування її як особливого нововведення, що реалізоване незалежно від сфери застосування. Саме ж нововведення, чи то наукова, чи то науково-технічна розробка, чи деякий винахід (не залежно від сфери його застосування, в тому числі й у сфері освіти), стає інновацією не як науково-дослідний доробок, а як товар, послуга чи метод. Інноваційному циклові при цьому закономірно передують науково-дослідні або проектні роботи. Їх результати в основному і створюють те підґрунтя, на базі якого починається інноваційна діяльність у конкретній сфері її застосування.	Начнем с базовой дефиниции “инновация” . Мы придерживаемся устоявшегося в профессиональном общении понимания инновации, или нововведения, как реализованного новшества независимо от сферы применения. Само же новшество, т.е. научная, научно-техническая разработка, изобретение, становится инновацией, как правило, в виде товара, услуги, метода. Следовательно, инновационному циклу предшествуют научно-исследовательские, опытно-конструкторские или проектные работы. Их результаты в основном и создают
	тот задел, на базе которого начинается инновационная деятельность как в конкретной экономике, так и в других областях.
Інновацією називають <u>реалізовані нововведення</u> . <u>Нововведення</u> стає тим більш успішним, чим більшу сферу застосування охоплює собою . Отже, інноваційний розвиток повинен носити комплексний характер.	Итак, под инновационным развитием мы понимаем прежде всего цепь реализованных новшеств. Оно более успешно, когда охватывает не одну узкую область (например, производство деталей), а включает в себя также сферы, влияющие на общий результат (управление, маркетинг, обучение персонала, финансы, продажу и т.д.). Следовательно, инновационное развитие должно носить комплексный характер.

67

С. 113	Завалевський Ю. Управління процесом професійного зростання вчителя// Рідна школа №4 – 5. – 2012
--------	---

	C. 53 – 54
Вище викладені міркування стосуються різних сфер діяльності людини, у тому числі можуть бути адаптовані і до педагогічного контексту. При цьому, предмет інноватики, зміст і механізми інноваційних процесів повинні знаходитися у площині об'єднання двох взаємопов'язаних процесів, вони повинні бути пов'язані як із вивченням, узагальненням та поширенням прогресивного педагогічного досвіду, так і з розробленням та впровадженням педагогічних нововведень [172].	Предмет інноватики, зміст і механізми інноваційних процесів мають лежати в площині об'єднання двох взаємозалежних процесів. Їх об'єктивний взаємозв'язок полягає в тому, що процес вивчення, узагальнення і поширення педагогічного досвіду має своєю кінцевою метою впровадження нового, передового у практику.
172. Інновації як фактор модернізації та підвищення якості вищої освіти : бібліогр. покажч. (1995–2006) / Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.»; уклад.: Н. В. Артикула, О. М. Клочек, Т. О. Лішук. – Київ : Стилюс, 2007. – 616 с.	

68

	Сидоренко Н.В. Інноваційна культура як вищий прояв загальнокультурних професійних та особистісних якостей вчителя// Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології-2014, №3(37)-
C. 113	C .340
Формування інноваційно спрямованої педагогічної культури працівника освітнього закладу потребує його залучення до створення, опанування і використання педагогічних нововведень у практиці навчання і виховання дітей, передбачає створення в освітньому закладі інноваційного культурного середовища.	Інноваційна спрямованість формування професійно-педагогічної культури працівника освітнього закладу передбачає його залучення до діяльності із створення, опанування й використання педагогічних нововведень у практиці навчання та виховання дітей, створення в освітньому закладі інноваційного культурного середовища.

69

C. 113	Резниченко О.Ю. Формування інноваційної освітньої культури http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/12149/
Інноваційний процес в системі освіти обумовлюється впливом багатьох факторів. Педагог-новатор, насамперед, реалізує свої особистісні потреби у розвитку, в розширенні власного світогляду, залучаючи у цей процес власну професійну діяльність.	Інноваційний процес в системі освіти причинно обумовлений впливом багатьох чинників. Дії новаторів є нічим іншим, як реалізацією своїх індивідуальних потреб з розширення власного соціального простору за допомогою професійної діяльності.
Зміст інновацій, його розкриття та популяризація має культивуватися суспільством, має бути відображеним у засадах державної політики.	Отже, в питаннях освіти необхідна чітка орієнтація в змістовній природі інновацій, яка знаходить свій відбиток у засадах державної політики, критеріях відбору знань із сфери науки і виробництва до системи освіти, врахуванні об'єктивних умов трансляції знань учнем та факторів,

	що сприяють та протидіють виконанню цього завдання [2; 190].
Лише на перехресті цих спрямувань можна очікувати успіху в сучасній освітній галузі, можна говорити про інноваційну культуру педагога в умовах переходу до нової гуманістично-інноваційної парадигми освіти. Інноваційна культура педагога є інтегральним поняттям , її формування обумовлено взаємодією низки чинників : аксіологічного (єдність цілей та мотивів), особистісного (особистісна педагогічна етика), когнітивного (знання технології інноваційної діяльності) та процесуального (вміння і навички щодо організації, управління та здійснення інноваційної діяльності).	Інноваційна діяльність в системі науково-методичної роботи характеризується особливостями розвитку культури вчителя в умовах переходу до нової гуманістично-інноваційної парадигми освіти . Культура педагога є інтегральною якісною характеристикою, формування якої обумовлено взаємодією аспектів: емоційно-ціннісного (єдність цілей, мотивів, особистісних якостей, педагогічна етика), когнітивного (знання технології інноваційної діяльності) та процесуального (вміння і навички щодо організації, управління та здійснення інноваційної діяльності) [6; 124].
С. 114 – 115	
Кожен із складників інноваційної культури педагога є корелянтним базовим компонентам освіти: професійним знанням і вмінням та морально-духовним засадам.	Хоружа Л. Л. визначає, що кожна із складових культури вчителя є похідною від базових компонентів освіти: професійно-педагогічних знань і вмінь вчителя, духовного й етичного її підґрунтя .
Наголошення на духовності у якості базового компонента інноваційної культури обумовлено тим, що інноваційна культура є і складником загальнолюдської культури і елементом професійної культури освітянина. Недарма українським педагогічним словником духовність визначається як індивідуальне вираження в системі мотивів двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити і творити для інших .	Визначення духовності як базового компонента обумовлено тим, що культура розглядається як складова загальнолюдської культури і професійної культури педагога. Українським педагогічним словником (Гончаренко С. У.) духовність визначається як «індивідуальне вираження в системі мотивів двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити і творити для інших» [4; 106].
Духовність освітянина формується у тому числі з урахуванням засад його професійно-педагогічної етики. Етика освітянина є проекцією його особистого ставлення до різних об'єктів професійної діяльності: до учнів, до себе як до особистості, до власної професії освітянина, до впровадження нововведень. Ще одним не менш важливим професійним умінням освітянина є педагогічний такт, за допомогою якого він у кожному конкретному випадку застосовує до учнів найефективніший саме в даних конкретних обставинах спосіб виховного впливу.	Однією із складових духовності вчителя в процесі реалізації ним інноваційної культури є професійно-педагогічна етика . Етика поведінки вчителя - проекція його особистого ставлення до різних об'єктів професійної діяльності: учням, себе як особистості, професії педагога, впровадження нововведень [6; 126]. Ще одним не менш важливим професійним умінням вчителя в роботах вчених розглядається педагогічний такт, «за допомогою якого він у кожному конкретному випадку застосовує до учнів найефективніший в певних обставинах спосіб виховного впливу» [10; 31].

Формування інноваційної культури освітянина має починатися зі створення комплексу стимулів, які підштовхували б розвиток педагогічного новаторського мислення, інтерес вчителя до інноваційної діяльності. Створення творчої міжособистісної емпатичної взаємодії суб'єктів навчального процесу є наступним етапом на шляху до освоєння інноваційного культурного простору. Вже наступним за значимістю кроком є ознайомлення вчителів з алгоритмами здійснення інноваційної діяльності, зі способами та прийомами власної участі у ній. Останнім кроком, який є завершальним у окресленій моделі формування інноваційної культури освітянина, є сприяння активізації соціальної активності всіх учасників інноваційної діяльності, а	Модель формування інноваційної культури вчителя в системі шкільної методичної роботи повинна починатися із створення педагогічно доцільної організації комплексу стимулів, які підштовхували б розвиток педагогічного новаторського мислення, інтерес вчителів до інноваційної діяльності. Створення атмосфери творчої міжособистісної взаємодії суб'єктів навчального процесу є наступним етапом на шляху до освоєння інноваційного культурного простору. Далі відбувається ознайомлення вчителів з алгоритмами здійснення інноваційної діяльності, осмислення і участь у ній за допомогою власної творчості. Ця модель завершується сприянням активізації соціальної активності всіх учасників інноваційної діяльності,
також стимулювання особистісного емоційного переживанням самого цього процесу.	емоційальним переживанням самого цього процесу.

70

	Милenkova P. B. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства // Педагогічні науки. Зб.наук.статей. – Суми, 2008. – Вип.1. – С. 133 – 142.
С. 115	С. 137
Інноваційна культура школи має бути зорієнтованою на особистість, на особистісний розвиток учня і освітянина. Працівникам такого освітнього закладу повинна бути притаманна солідарність у поглядах на освіту, їх мають об'єднувати спільні погляди та цілі, вони мають бути відкриті до діалогу, до взаємоузгодження дій. Це дасть їм змогу ефективно співпрацювати у напрямку спільної мети. Інноваційна культура освітнього закладу є культурою консенсусу. [77].	Інноваційна культура школи характеризується «орієнтованістю на особистість, особистісний розвиток учня і педагога. Вчителям такого закладу притаманна солідарність у цінностях і поглядах на освіту, на основі яких формується їхня поведінка. Це дає їм змогу ефективно співпрацювати і не витрачати часу на зайві суперечки з фундаментальних питань. При цьому їх об'єднують спільні цінності й погляди. Між цими командами відбувається постійний діалог, взаємоузгодження позицій. Інноваційна культура школи є культурою консенсусу [7, 106-107]».
77. Бочкарёва Т. С. История науки и техники : учеб. пособие / Т. С. Бочкарева ; под ред. проф. Бочкарева А. И. – Тольятти : Изд-во ТГУС, 2007. – 224 с.	7. Освітній менеджмент: навчальний посібник / За ред. Л.Даниленко, Л.Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003 – 400 с.
Навчальний заклад, що працює на інноваційних засадах, важливу роль приділяє створенню сприятливого для нововведень психологічного клімату, а також забезпеченню необхідними інформаційними, технологічними та	Формування навчального закладу на інноваційних засадах відбувається за напрямками впливу на розвиток вчителів та учнів, створення сприятливого для нововведень психологічного клімату, забезпечення необхідними

матеріальними ресурсами власних працівників. Основним носієм інноваційної культури в освітньому закладі є, безперечно, педагог. Слід враховувати, що інноваційна культура освітництва ґрунтується на певних його якостях та поглядах як особистості, а вже потім реалізується на рівні фахівця.	інформаційними, технологічними та матеріальними ресурсами. Але основним носієм, взірцем людини інноваційної культури в школі стає, безперечно, вчитель. Слід враховувати, що інноваційна культура вчителя, як професійне явище, ґрунтується на певних якостях та поглядах педагога як особистості, а вже потім реалізується на рівні фахівця..
Насамперед, особистість інноваційної культури – це людина з високим рівнем загальної культури, людина високої ерудиції та високих моральних якостей.	Перш за все, особистість інноваційної культури – це людина з високим рівнем загальної культури, який являє собою сукупність інтелектуальних та духовних утворень – ерудиції, емпатії, толерантності, відповідальності, моральності тощо
С. 115	С. 138
У дослідженні В. Ситникової [368] розрізняється три групи властивостей, які необхідні для формування інноваційної культури освітництва: 1) ставлення до дітей як до суб'єктів, що розвиваються; 2) культура людської взаємодії; 3) ставлення до себе як до суб'єкта, що розвивається.	У дослідженні Ю. Ситник представлено три групи властивостей особистості, які необхідні для формування інноваційної культури педагога: 1) «ставлення до дітей як до суб'єктів, що розвиваються; 2) культура людської взаємодії; 3) ставлення до себе як до суб'єкту, що розвивається [10, 49]».
368. Ситникова М. И. Формирование культуры профессиональнопедагогической самореализации преподавателя высшей школы : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ситникова Мария Ивановна. – Белгород, 2008. – 42 с.	10. Ситник Ю. Інноваційна культура вчителя як підґрунтя ефективної роботи в сучасній школі /Ю.Ситник // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 3 – 4, С. 48 – 50.
С. 115 – 116	
Якщо перші дві властивості притаманні успішній педагогічній практиці як такої, то інноваційна педагогічна культура можлива лише за умов розуміння педагогом себе як особистості, здатної до постійного розвитку, зацікавленої у ціложиттєвому навчанні, самовихованні, самовдосконаленні.	Якщо перші дві властивості необхідні для будь-якої успішної педагогічної практики, то інноваційність вчителя можлива лише за умов розуміння себе як особистості, здатної до постійного розвитку, зацікавленої у ціложиттєвому навчанні, самовихованні, самовдосконаленні.
Це єдиний шлях до реалізації інноваційної культури у конкретних формах, методах, прийомах та підходах. Інноваційна культура постає домінантою як професійної діяльності, так і головним життєвим принципом та мотивом.	Тільки така людина може перенести інноваційну культуру на професійний рівень і втілити її у конкретних формах, методах, прийомах та підходах до власної діяльності.
С. 116	С. 138
Інноваційна культура освітництва містить наступні структурні компоненти: – інноваційні цінності; – ставлення до інноваційної діяльності;	Реалізація інноваційної культури педагога досягається завдяки наявності таких основних її структурних складових, як інноваційні цінності;

– знання, необхідні для інноваційної діяльності; – інноваційно значущі прийоми, навички тощо.	ставлення до інноваційної діяльності; знання, необхідні для інноваційної діяльності; інноваційно значущі прийоми, навички тощо [11, 13].
	11. Фокина В.Н. Формирование инновационной культуры преподавателя вуза: социологический аспект управления: дис. канд. соц.н.: 22.00.08/ Современный гуманитарный институт. – М., 2001 – 151 с.
Інноваційні цінності передбачають позитивне ставлення особистості до об'єктивних інноваційних умов її життя, розуміння необхідності постійного <u>розширення</u> знань, вдосконалення методів роботи, <u>унікнення</u> будь-яких стереотипів, зацікавленість у розвитку як власної особистості, так і учнів. Ставлення <u>освітянина</u> до інноваційної діяльності визначається співвіднесенням нового та традиційного у його роботі, передбачає високу оцінку значення інновацій, високий і дуже високий рівень інноваційних домагань.	Наявність інноваційних цінностей передбачає позитивне ставлення особистості до об'єктивних інноваційних умов її життя, розуміння необхідності постійного поповнення знань, використання нових підходів, прагнення уникати будь-яких стереотипів, зацікавленість у розвитку власної особистості, учнів, суспільства. Ставлення вчителя до інноваційної діяльності визначає співвіднесення нового та традиційного у його роботі, оцінку значення інновацій, рівень інноваційних домагань, докладання реальних зусиль до покращення педагогічного процесу.
Важливим для <u>творення</u> інноваційної культури <u>навчального закладу</u> є <u>формування</u> інноваційно-розвиваючого середовища, яке передбачає: – високу мотивацію навчальної діяльності;	Важливим у контексті побудови інноваційної культури школи є створення поля інноваційно-розвивального середовища, яке передбачає [1, 100]: – високу мотивацію навчальної діяльності;
	1. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: науково-методичн. посібник /За ред. І.Г.Єрмакова – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с.
	С. 139
– <u>інноваційно-творчу</u> спрямованість освітньої діяльності; – набуття знань, умінь і навичок як самостійної, так і колективної інноваційної діяльності; Внутрішнє середовище організації, яка спрямована на інноваційні технології, базується на:	- проблемно-креативну спрямованість, інтерактивну організацію освітньої діяльності; - набуття знань, умінь і навичок як самостійного, так і колективного пошуку, За моделлю В. Яковенка [12, 20] внутрішнє середовище організації, яка спрямована на інноваційні технології, має творчі цілі та базується на
	12. Яковенко В.Б. Введение в инновационные технологии/ В.Б.Яковенко. – Изд-во Европ. ун-та, 2004. – 134.
С. 117	
– творчому мисленні та діяльності її членів; – особливій структурі відносин між ними; – ресурсах фінансування;	- творчому мисленні та діяльності її членів; - особливій структурі відносин між ними; - ресурсах фінансування;

– інформаційних технологіях. [184] Узагальнюючи наукові підходи до аналізу поняття «інноваційне середовище», можна зробити висновки, що у навчальному закладі воно формується завдяки системній взаємодії таких <u>чинників</u> [там само]:	– інформаційних технологіях. Узагальнюючи наукові підходи до аналізу поняття «інноваційне середовище», можна зробити висновки, що у навчальному закладі воно формується завдяки системній взаємодії таких факторів:
<i>Коментар:</i> за Миленковою, вірогідно зі статті якої скопійований фрагмент, модель внутрішньої організації належить В. Яковенку. Кириленко К.М. посилається на № 184. Качина Ю. В. Формирование и развитие инновационной организационной культуры промышленного предприятия : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Качина Юлия Вячеславовна. – Воронеж, 2004. – 200 с.	
–внутрішня та зовнішня політика <u>навчального закладу</u>; – організаційно-управлінська діяльність; – ресурсне забезпечення; – психологічний клімат. Внутрішня та зовнішня політика <u>навчального закладу</u>.	1) внутрішня та зовнішня політика школи; 2) організаційно-управлінська діяльність; 3) ресурсне забезпечення; 4) психологічний клімат. Внутрішня та зовнішня політика школи,
	С. 140
спрямована на формування інноваційного середовища полягає: – у сприянні розвитку інноваційної культури учнів (студентів) і вчителів (викладачів); – в орієнтації навчально-виховного процесу на виконання основних принципів інноваційної політики держави [128; 185; 265] та ін.). Внутрішня політика <u>навчального закладу, яка</u> є орієнтованою на формування інноваційного середовища, реалізується комплексом принципів та методів, які забезпечують високий рівень інноваційності організації. Метою інноваційної політики навчального закладу є підвищення інноваційної активності як професорсько-викладацького, так і учнівсько-студентського складу, що забезпечує конкурентоспроможність майбутніх випускників на сучасному ринку праці, сприяє розвитку економіки країни та інноваційної культури суспільства. Діяльність, як організаційна, так і управлінська, яка спрямована на створення інноваційного середовища, повинна <u>виходити з розуміння</u>	спрямована на формування інноваційного середовища полягає - у сприянні розвитку інноваційної культури учнів і вчителів; - в орієнтації навчально-виховного процесу на виконання основних принципів інноваційної політики держави. Внутрішня політика школи, орієнтована на формування інноваційного середовища розкривається у комплексі принципів та взаємопідтримувальних методів, які забезпечують високий рівень інноваційності організації. Метою інноваційної політики навчального закладу є підвищення інноваційної активності, що забезпечує конкурентоспроможність майбутніх випускників на сучасному ринку праці, сприяє розвитку економіки країни та інноваційної культури на рівні суспільства. Організаційно-управлінська діяльність, спрямована на створення інноваційного середовища повинна ґрунтуватися на розумінні
<i>Коментар:</i> посилання на джерела є формальним.	
128. Докучаєва В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Докучаєва Вікторія Вікторівна ; Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2007. – 44 с.	
185. Кваша В. П. Управление инновационными процессами в образовании : дис. ... канд. пед. наук. / Кваша В. П. – Минск, 1994.	
264. Лисин Б. К. Инновационная культура / Б. К. Лисин // Инновации. – 2008. – № 10. –С. 49–53.	
С. 118	
сучасного <u>навчального закладу</u> як відкритої	сучасної школи як відкритої науково-

науково-виробничої системи, в якій здійснюється інноваційна діяльність. Вона тому має бути спрямована на: – забезпечення функціонування цілісної системи взаємодії суб'єктів інноваційних процесів (керівництво – викладачі – учні); – створення у навчальному закладі інноваційних лабораторій, центру координації інновацій чи такого структурного підрозділу, що виконує ці функції; – здійснення інноваційного менеджменту організації. Інноваційний менеджмент навчального закладу не лише базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, він є комплексом таких засобів управління, які спрямовані на створення та забезпечення умов інноваційного розвитку, на продукування ідей, на прийняття творчих рішень, на залучення до інноваційних процесів якомога більшого числа членів саме цієї організації.	виробничої системи, в якій здійснюється інноваційна діяльність. Така діяльність вимагає організаційної та управлінської підтримки, а саме: – забезпечення функціонування цілісної системи взаємодії суб'єктів інноваційних процесів (керівництво – вчителі – учні); – створення у школі інноваційних лабораторій та центру координації інновацій чи такого, який виконує ці функції; – здійснення інноваційного менеджменту організації. Інноваційний менеджмент школи являє собою комплекс таких заходів управління, які спрямовані на формування та забезпечення умов інноваційного розвитку. Крім того, що інноваційний менеджмент базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, елементи інноваційного управління забезпечують повноцінне використання знань, ідей, досвіду, прийняття творчих рішень, залучення до інноваційних процесів якомога більшого числа членів організації.
Безперечно, матеріально-технічне ресурсне забезпечення є важливим та необхідним складником створення інноваційного середовища в навчальному закладі. Здатність та готовність до інноваційної діяльності у ньому залежить від наявності, доступності та стану таких ресурсів [283]:	Ресурсне забезпечення є необхідною складовою процесу створення інноваційного середовища у школі. Здатність та готовність до інноваційної діяльності залежить від наявності, доступності та стану таких ресурсів:
283. Матросов В. Л. Педагогические кадры для инновационного образования / В. Л. Матросов // Темат. прил. к журн. «Вестник образования». – 2006. – № 2. – С. 68–75.	
висококваліфіковані кадри з високим інноваційним потенціалом (педагоги, вихователі, фахівці тощо); матеріально-технічна база (фінансування, обладнання, інформаційно-комунікативні системи, устаткування, приміщення);	- висококваліфіковані кадри з високим інноваційним потенціалом (педагоги, вихователі, фахівці тощо); - матеріально-технічна база (фінансування, обладнання, інформаційно-комунікативні системи, устаткування, приміщення);
інформація, необхідна для інноваційної діяльності (наукова, науково-технічна, правова та інформація щодо теорії та практики впровадження інновацій у країні та <i>світі</i>), налагоджена система пошуку такої інформації.	інформація, необхідна для інноваційної діяльності (наукова, науково-технічна, правова та інформація щодо теорії та практики впровадження інновацій у країні та закордоном, зокрема у сфері майбутньої самореалізації учнів) та налагоджена система пошуку такої інформації.

Ще однією не менш важливою та вкрай необхідною умовою формування інноваційного середовища є створення психологічного клімату, який буде сприятливим для інновацій. Має бути зорганізована така взаємодія	Створення психологічного клімату, сприятливого для інновацій є також необхідною умовою інноваційного середовища. Основна стратегія полягає у побудові такого характеру взаємодії
С. 119	
організаторів та учасників інноваційних процесів у <u>навчальному закладі</u> , яка спонукає їх до розкриття творчого потенціалу, самопізнання та саморозвитку.	організаторів та учасників інноваційних процесів у школі, який спонукає до розкриття творчого потенціалу, самопізнання, саморозвитку, досліджень передового досвіду.
<u>Засади</u> умовами позитивного психологічного клімату є <u>реалізація</u> принципу психологічної рівності суб'єктів інноваційного процесу, він полягає у співпраці, партнерстві та взаємодоповненні, метою яких є розвиток інноваційних знань та поповнення інноваційного досвіду обох сторін; створення стосунків творчої розкритості особистості за рахунок наявності відкритих стосунків у колективі; позитивна мотивація творчої та інноваційної діяльності [184].	Необхідними умовами позитивного психологічного клімату є виконання принципу психологічної рівності суб'єктів інноваційного процесу, яка полягає у співпраці, партнерстві та взаємодоповненні з метою розвитку інноваційних знань та поповнення інноваційного досвіду обох сторін; створення стосунків співтворчості та творчої розкритості особистості за рахунок відкритості стосунків у колективі; формування поля засвоєння досвіду успіху та задоволеності від результатів творчої та інноваційної діяльності.
184. Качина Ю. В. Формирование и развитие инновационной организационной культуры промышленного предприятия : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Качина Юлия Вячеславовна. – Воронеж, 2004. – 200 с.	
Отже, <u>охарактеризувати</u> інноваційну культуру <u>навчального закладу</u> можна за такими критеріями: – цінності, <u>які сповідує</u> більшість співробітників організації; – переконаність співробітників щодо можливості досягнення власного успіху в цій організації; – цілі, що <u>переходять у формулювання</u> конкретних планів; мова, якою спілкуються члени колективу; спільні ритуали, традиції організації [313].	Отже, діагностувати інноваційну культуру школи можна «за такими критеріями: - цінності, яких дотримується більшість співробітників організації; - переконання співробітників щодо можливості досягти власного успіху в даній організації; - цілі, що трансформуються в плани й процедури; - мова, якою спілкуються члени колективу; - спільні ритуали, традиції, документація організації [7, 106]».
313. Панова И. Е. Вуз как пространство развития интегрированной инновационной культуры / И. Е. Панова // Социология инноватики: социальные механизмы формирования инновационной среды: Вторая междунар. конф., г. Москва. – Москва, 2007. – С. 87–89.	7. Освітній менеджмент: навчальний посібник/ За ред. Л.Даниленко, Л.Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
Принагідно вкажемо на те, що цілеспрямоване формування	Зазначимо, що цілеспрямоване формування інноваційної культури

інноваційної культури навчального закладу є можливим лише за умови оптимального підбору методів управління та коректної моделі управління ним, що передбачає як використання важелів централізації, так і важелів дерегуляції. Навчальний заклад, який має на меті формування інноваційної культури, спрямовує свої зусилля на розвиток особистості, відкритої до нового, яка прагне досягти власного успіху, зайняти гідне місце в суспільній ієрархії, а, значить, внести власний посильний внесок у інноваційний розвиток суспільства. Розвиток такої особистості залежить від комплексу створених у навчальному закладі умов для самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу.	школи можливе за умови оптимального підбору системи методів управління, викладання та спілкування, їх послідовності та комбінації відповідно до поставленої мети. Висновки. Таким чином, школа, яка приймає стратегію формування інноваційної культури, відзначається тим, що спрямовує свої зусилля на розвиток життєстійкої і життєздатної особистості, відкритої до нового і тієї, що прагне досягти власного успіху, здійснюючи вклад в інноваційний розвиток суспільства. Розвиток особистості учня з такими характеристиками залежить від комплексу створених у закладі освіти умов для самореалізації та високої мотивації всіх учасників навчально-виховного процесу.
---	---

71

C. 120 – 121	ШейкоВ., Богуцький Ю. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX – початок XXI століття).-К.: Генеза, 2005 – с.228 (перший абзац)
Уперше концепція фундаментальної освіти була чітко сформульована В. Гумбольдтом на початку XIX століття і під нею розумілося, що предметом такої освіти мають бути ті фундаментальні знання, які, по-перше, вже є здобутком фундаментальної науки і, по-друге, які вона сьогодні відкриває на своєму передньому краї. Тобто припускалося, що освіта має бути безпосередньо вбудована в наукові дослідження. У наступному ця модель освіти була реалізована в кращих університетах світу	C. 228 Вперше концепція фундаментальної освіти була чітко сформульована Гумбольдтом на початку XIX ст. Він стверджував, що предметом такої освіти мають бути ті фундаментальні знання, що якраз сьогодні відкриває фундаментальна наука на своєму передньому краї. Більше того, передбачалося, що освіта повинна бути безпосередньо вбудована в наукові дослідження. У наступні часи цей ідеал освіти був реалізований у кращих університетах світу.

72

C. 122	Шатковська Г.І.Фундаменталізація як принцип сучасної освіти//Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна. Вип.16: формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізико-технологічного профілю в умовах євроінтеграції. – 2010.
Фундаменталізація освіти є не лише тільки однією з основних вимог часу, це стратегічний напрямок розвитку освіти XXI століття, спрямований на ґрунтовну підготовку тих, хто навчається, розвиток їх творчих здібностей, забезпечення	C. 253 Фундаменталізація освіти є не лише однією з основних вимог, а й стратегічним напрямом розвитку освіти XXI століття, спрямованим на розвиток творчих здібностей особистості, забезпечення оптимальних умов для розвитку

оптимальних умов для розвитку наукового мислення, формування внутрішньої потреби саморозвитку і самоосвіти майбутніх фахівців [107].	наукового мислення, створення внутрішньої потреби саморозвитку і самоосвіти майбутніх фахівців.
107. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : метод. поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.	

73

	Лаптев В. В., Рыжова Н. И. Концепция фундаментализации образования в области информатики и ее реализация в педагогическом Вузе // Известия Российского государственного педагогического университета им .А.И. Герцена. Психолого-педагогические науки (психология, педагогика, теория обучения). – СПб., 2002. – №2(3). – С. 124 – 135.
	С. 124
Вельми поширеним є розуміння фундаментальності освіти як більш поглибленої підготовки тих, хто навчається, за певним напрямом (так звана	Весьма распространенная трактовка этого понятия (как «образование вглубь») заключается в понимании фундаментальности образования как более углубленной подготовки обучающихся по заданному направлению.
С. 123	
«фундаменталізація вглиб»). Такий підхід періодично успішно розвивався у межах традиційної університетської системи освіти. Наприклад, з погляду Н. Кузнецової [244], фундаментальність передбачає: 1) виокремлення певного достатнього кола питань з основоположних областей знань певної галузі науки і загальноосвітніх дисциплін, без чого немислима інтелігентна людина; 2) вивчення цього кола питань з повним обґрунтуванням, необхідними посиланнями і без логічних прогалин; 3) виокремлення набору головних законів і понять, що слугуватиме основою для вивчення цих дисциплін.	Такое понимание (не без успеха) развивалось в рамках традиционной (классической) университетской системы образования. Например, в рамках этой точки зрения лежит взгляд В. А. Кузнецовой (13), по мнению которой фундаментальность предполагает: (1) выделение определенного достаточного круга вопросов по основополагающим областям знаний данного направления науки и общеобразовательных дисциплин, без чего немислим интеллигентный человек; (2) изучение данного круга вопросов с полным обоснованием, необходимыми ссылками, без логических пробелов; (3) выделение набора основных законов и понятий, служащего основой для изучения последующих дисциплин.
244. Кузнецова Н. Е. Фундаментализация как фактор повышения качества университетского педагогического образования / Н. Е. Кузнецова // Академ. чтения. – 2001. – Вып. 2. – С. 37–42.	13. Кузнецова В.А. Теория и практика многоуровневого университетского педагогического образования. Ярославль, 1995.
Цей набір може трансформуватися, оскільки розвиток науки змінює пріоритети між окремими її досягненнями. Більш того, навіть у загальновизнаних фундаментальних науках далеко не всі результати є основоположними, необхідними для вивчення [106].	Этот набор может трансформироваться, поскольку развитие науки изменяет приоритеты между отдельными ее достижениями. Более того, даже в общепризнанных фундаментальных науках далеко не все результаты являются основополагающими, необходимыми для изучения.

106. Гончаренко С. У. Дидактична концепція змісту освіти / С. У. Гончаренко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Нац. техн. ун-т «ХПІ». – Харків, 2002. – Ч. 1. – С. 64– 67.	
	С .125
Інший погляд на поняття «фундаментальність освіти» як «освіта вшир» полягає в тому, що освіта розглядається як синтез різнобічної гуманітарної і природничо-наукової освіти на основі оволодіння фундаментальних знаннями. У межах такого розуміння терміну лежить достатньо поширена точка зору: фундаментальність означає сполучення фактологічної, світоглядної і методологічної сторін вивчення предмету, що відбувається на науковій основі. Фундаментальність підготовки передбачає оволодіння узагальненими видами діяльності, що забезпечує розв’язання багатьох окремих задач предметної області.	Другой взгляд на понятие «фундаментальность образования» (как «образование вширь») — это обеспечение разностороннего гуманитарного и естественнонаучного образования на основе овладения фундаментальными знаниями. В рамках такого понимания термина лежит следующая достаточно распространенная точка зрения: фундаментальность означает сочетание фактологической, мировоззренческой и методологической сторон изучения предмета, производимое на научной основе¹⁴. Фундаментальность подготовки предполагает овладение обобщенными видами деятельности, обеспечивающими решение множества частных задач предметной области.

74

С. 124	Балахонов А. В. Фундаментализация образования: сравнительный семантический анализ // Вестник Ленинградского гос. университета им. А. С. Пушкина. – Вып.4, том 3, – 2010 – серия 14: Народное образование. Педагогика. – С. 81 – 93.
	С. 83
Під фундаменталізацією вищої освіти пропонується розуміти системне і комплексне збагачення навчального процесу	Под фундаментализацией высшего образования предлагается понимать системное и всеохватывающее обогащение учебного процесса
	С. 84
фундаментальними знаннями та методами творчого мислення, виробленими фундаментальними науками, причому вища освіта сама повинна постійно збагачуватися досягненнями цих наук [138].	фундаментальными знаниями и методами творческого мышления, выработанными фундаментальными науками [12, 35], причем само высшее образование должно постоянно обогащаться достижениями этих наук.
138. Енциклопедія освіти / голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.	12. Буланова-Топоркова В.М. Педагогика высшей школы. Ростов-на-Дону, 2002.
<u>Аналізуючи проблему</u> фундаменталізації освіти, Н. Кузнєцова [244] виділяє: пріоритетні цілі і стрижневі ідеї освіти, що виконують регулятивну функцію; провідну роль загальнотеоретичних дисциплін як бази для вивчення прикладних курсів, їх фундаментальних теорій, законів, понять, що забезпечують	Н.Е. Кузнєцова [29], говоря о фундаментализации образования и конкретизируя проблему, выделяет приоритет главных целей и стержневых идей образования, выполняющих регулятивную функцию, ведущей роли

свідоме засвоєння навчальних матеріалів; міждисциплінарну інтеграцію та універсальні методи пізнання, які є основою формування системних знань і узагальнених умінь, наукового світогляду та системного мислення, інтелекту і ціннісного ставлення до навчання, а також інструментом добування нових знань і способів дій, творчого цільового їх застосування у житті та професійній діяльності.	общетеоретических дисциплин, служащих базой для изучения более частных и прикладных курсов, их фундаментальных теорий, законов, понятий, обеспечивающих сознательное усвоение учебных курсов, междисциплинарной интеграции и универсальных методов познания, служащих основой формирования системных знаний и обобщенных умений, научного мировоззрения и системного мышления, интеллекта и ценностного отношения к учению, а также инструментом добывания новых знаний и способов действий, творческого целевого их применения в жизни и профессиональной деятельности.
244. Кузнецова Н. Е. Фундаментализация как фактор повышения качества университетского педагогического образования / Н. Е. Кузнецова // Академ. чтения. – 2001. – Вып. 2. – С. 37–42.	29. Кузнецова Н. Е. Фундаментализация как фактор повышения качества университетского педагогического образования / Н. Е. Кузнецова // Академ. чтения. – 2001. – Вып. 2. – С. 37–42.
С. 124	С. 86
Відповідно до концепції С. У. Гончаренка [106], освіта може вважатися фундаментальною, якщо вона є процесом нелінійної взаємодії людини з інтелектуальним середовищем, при якому особистість сприймає його для збагачення власного внутрішнього світу і завдяки цьому розвивається для росту потенціалу самого середовища. Звідси, на думку науковця, завдання	Можно полагать, что фундаментализация приводит к получению фундаментального образования. В соответствии с концепцией, развиваемой О.Н. Голубевой и А.Н. Сухановым [16–19], а также Г.А. Бордовским и др. [10], образование может считаться фундаментальным, если оно представляет собой процесс нелинейного взаимодействия человека с интеллектуальной средой, при котором личность воспринимает ее для обогащения собственного внутреннего мира и благодаря этому созревает для умножения потенциала самой среды. Отсюда, по мнению указанных авторов, вытекает задача
106. Гончаренко С. У. Дидактична концепція змісту освіти / С. У. Гончаренко // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти, Нац. техн. ун-т «ХПІ». – Харків, 2002. – Ч. 1. – С. 64– 67.	16. Голубева О.Н. Концепция фундаментального естественнонаучного курса в новой парадигме образования// Высш. образ. в России. – 1994, № 4. – С.23 – 27. 17. Голубева О.Н., Суханов А.Д. Современный курс физики для бакалавров // Вестн. РУДН. – 1995. – №1. – С. 86 – 93.
125	С. .87
фундаментальної освіти полягає у забезпеченні оптимальних умов для виховання у майбутніх фахівців гнучкого і багатогранного наукового мислення, освоєння наукової інформаційної бази та сучасної методології осмислення дійсності, а також у створенні внутрішньої потреби в саморозвитку та самоосвіті протягом усього життя	фундаментального образования, заключающаяся в обеспечении оптимальных условий для воспитания гибкого и многогранного научного мышления, освоения научной информационной базы и современной методологии осмысления действительности, а также в создании внутренней потребности в

людини .	саморазвитии и самообразовании на протяжении всей жизни человека.
С. 126	
Аналізуючи проблему цілісності фундаментальної освіти, Н. Кузнецова [244] пропонує виділяти окремі рівні розгляду проблеми. Перший рівень - цілісність фундаментальної освіти як ядро і кінцева мета нової освітньої парадигми. Цей рівень може бути досягнутий у ході тривалої еволюції існуючої системи освіти, розвитку взаємодії природничих, технічних і гуманітарних наук, створення ідеалу цілісної культури.	А.Д. Суханов [50], аналізуючи проблему целостности фундаментального образования, предлагает выделить три уровня рассмотрения проблемы. Первый (высший) уровень – целостность всего фундаментального образования как ядро и конечная цель новой образовательной парадигмы. Этот уровень может быть достигнут в ходе длительной эволюции существующей системы образования, развития взаимодействия естественных, технических и гуманитарных наук, создания идеала целостной культуры.
244. Кузнецова Н. Е. Фундаментализация как фактор повышения качества университетского педагогического образования / Н. Е. Кузнецова // Академ. чтения. – 2001. – Вып. 2. – С. 37–42.	50. Суханов А.Д. Концепция фундаментализации высшего образования и ее отражение в ГОСах // Высш. образ. в России . – 1996. – № 3, С. 17 – 24.
На думку вченого , про цей рівень фундаменталізації можна говорити лише як про тенденцію, і його досягнення можливе лише при вирішенні більш вузьких завдань забезпечення цілісності нижчих рівнях: на другому (цілісність природничо-наукової освіти) і третьому (цілісність кожної із складових дисциплін наукового напрямку) рівнях.	В настоящее время, по мнению А.Д. Суханова , об этом уровне целостности можно говорить лишь как о тенденции, и его достижение возможно в достаточно далекой перспективе. Эта далекая перспектива не станет близкой без решения более узких задач обеспечения целостности на втором (например, целостность естественно-научного образования) и третьем (целостность каждой из составляющих дисциплин научного направления) уровнях.
	С.89
Підсумовуючи погляди науковців на роль і розуміння сутності фундаменталізації освіти, можна стверджувати , що фундаменталізація: є базовою узагальнюючою науковою категорією і поліфункціональним освітнім феноменом;	Суммируя взгляды различных исследователей на роль и понимание сущности фундаментализации образования и основываясь на собственных представлениях [3–8], сделаем вывод о том, что: • фундаментализация – это базовая обобщающая научнообразовательная категория и полифункциональный образовательный феномен;
С. 127	
виступає провідною тенденцією розвитку освіти , теоретико-методологічним підходом до забезпечення її якості, фактором і умовою підготовки кваліфікованих фахівців; методологічний принцип проектування освітнього процесу, організаційно-	• фундаментализация в современном образовании выступает как: ведущая тенденция его устойчивого развития; теоретико-методологический подход к обеспечению качества профессионального образования; фактор и условие подготовки квалифицированных специалистов;

педагогічна мета системи освітньої діяльності викладачів і студентів; виконує ряд істотних функцій в освіті - методологічну, системно-інтегративну, системно-розвивальну, концептуалізації тощо.	методологический принцип проектирования образовательного процесса; педагогическая мета-система образовательной деятельности преподавателей и студентов; • фундаментализация выполняет ряд существенных функций в образовании – методологическую, системно-интегративную, системно-развивающую, универсализации, концептуализации, интеллектуализации, опережающую.
Таким чином, фундаменталізація є найважливіший напрямом підвищення якості освіти, а саме поняття фундаменталізації можна визначити як суттєвий компонент поліпарадигмальної вищої освіти, що забезпечує, з одного боку, психологічний фундамент для освоєння професійних дисциплін за рахунок глибокого і системного освоєння фактологічної, світоглядної та методологічної сторін комплексу базових науково-теоретичних дисциплін, з іншого боку – системність, узагальненість і внутрішню єдність навчального матеріалу, побудованого на основі органічної єдності всіх складових освіти і має інноваційний характер.	Таким образом, фундаментализация представляет собой важнейшее направление повышения качества образования, а само понятие фундаментализации можно определить как существенный компонент полипарадигмального высшего образования, обеспечивающий, с одной стороны, знаниевый фундамент для освоения профессиональных дисциплин за счет глубокого и системного освоения фактологической, мировоззренческой и методологической сторон комплекса базовых научно-теоретических дисциплин, с другой стороны – системность, обобщенность и внутреннее единство учебного материала, построенного на основе органического единства всех составляющих образования и имеющего опережающий характер.
С. 128	С. 90
Фундаменталізація призводить до посилення взаємозв'язку теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців до майбутньої професійної діяльності. Вона передбачає створення системи освіти, яка спрямована на формування й засвоєння студентами інваріантних, методологічно важливих, системних, довготривалих, функціональних знань, орієнтацію на висвітлення глибинних, сутнісних зв'язків і засад, оволодіння узагальненими видами діяльності і спрямована на становлення у студентів цілісної наукової картини навколишнього світу як ментальної парадигми,	Фундаментализация приводит к усилению взаимосвязи теоретической и практической подготовки молодого человека к современной жизнедеятельности, что существенно повышает возможности достижения высокого профессионального уровня в дальнейшем. Она требует овладения обобщенными видами деятельности, которые должны обеспечить решение множества частных задач предметной области, и направлена на становление у обучающихся целостной научной картины окружающего мира как ментальной парадигмы, овладение рефлексивной культурой и интеллектуальный расцвет личности.

	Лавриненко В.Н., Ратников В.П., ред. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 317 с.
	С.21
Нерозривну єдність гуманітарної та природничо-наукової культур (а також відповідних їм типів наук) обґрунтовують наступними міркуваннями. Кожна з цих культур створена людиною. А людина є істота біосоціальна. Ця об'єктивна подвійність буття людини в загальному не заважає їй бути досить цілісною.	Введение постулата неразрывного единства гуманитарной и естественно-научной культур (и соответствующих типов наук) может быть оправдано несколькими соображениями. (А) И тот, и другой типы культур суть творения разума и рук человеческих. А человек при всей своей обособленности от природы продолжает быть ее неотъемлемой частью. Он существо биосоциальное. Эта объективная двойственность бытия человека в общем не мешает ему быть созданием достаточно цельным и умелым.
Описувані типи культур формують світогляд людей. У свою чергу, світогляд як система уявлень людини про світ та про своє місце у ньому також апріорі цілісний. Тому гуманітарні та природничо-наукові знання змушені координуватися між собою.	(Б) Описываемые типы культур и составляющие их сердцевину науки активно формируют мировоззрение людей (каждый свою часть). В свою очередь мировоззрение также обладает характеристикой целостности.. Поэтому гуманитарные и естественнонаучные знания вынуждены координироваться, взаимосогласовываться, как бы мучительно (вспомним хотя бы многовековую войну религии с наукой) это порой ни происходило.
	С. 22
Природничо-науковий і гуманітарний типи культур мають багато перехресних проблем, предметна область яких є спільною для обох. Необхідність розв'язання таких проблем (наприклад, проблем екології, антропосоціогенезу, генної інженерії і ін.) стимулює їх до співпраці.	(В) Естественно-научный и гуманитарный типы культур и наук имеют массу «пограничных» проблем, предметная область которых едина для того и другого. Решение таких проблем заставляет их сотрудничать друг с другом. Это, например, проблемы экологии, антропосоциогенеза, генной инженерии (применительно к человеку) и т.д.
По аналогії з тим, як суспільний розподіл праці підвищує його ефективність і породжує взаємозалежність людей, розмежування культури на природничо-наукову та гуманітарну складову стимулює до взаємодії цих складових, що, зрештою, і відбувається.	(Г) Известно, что общественное разделение труда повышает его эффективность и порождает взаимозависимость людей. Этот «разделительный» процесс стягивает, консолидирует социальные общности гораздо сильнее, нежели выполнение одинаковых трудовых функций. Нечто подобное происходит и с размежеванием гуманитарной и естественно-научной культур.
С. 129	
Інтенсивний розвиток природничих наук і створюваних на їх базі технологій здатний породжувати об'єкти, що містять	интенсивное развитие естественных наук и создаваемых на их базе технологий способно порождать

потенційну небезпеку та загрозу для існування всього людства (це і зброя масового враження, і розробки генної інженерії, і <u>створення штучного інтелекту</u>).	объекты, ставящие под угрозу существование всего человечества (ядерное оружие, генно-инженерные монстры и проч.);
– людина як об'єкт та предмет вивчення природознавства може бути охарактеризована і як механізм із кісток і м'яса (Декарт), і як <u>хімічна машина</u>, і як біологічний чи нейрофізіологічний автомат (Спенсер). Природниччі науки мають експериментально перевірити власні гіпотези, для того, щоб їх підтвердити чи спростувати. Межі допустимості таких експериментів мають встановити науки гуманітарні;	вполне «законным» объектом естествознания является и сам человек в качестве элементарной «химической машины», биологической популяции или нейрофизиологического автомата; обойтись при этом без экспериментальной проверки выдвигаемых гипотез естественные науки не могут, но определять пределы допустимости таких экспериментов лучше поручить наукам гуманитарным;
– головний <u>інструментарій науки</u>, що традиційно позначається як метод пізнання (способи, правила, прийоми наукового дослідження) <u>формує</u> цілу <u>систему</u> підходів, використовуваних методів, критеріїв та меж їх застосування, яку, в свою чергу, називають методологією.	• главное оружие естественных наук заключено в их методах — способах, правилах, приемах научного исследования; учение о методах науки, а также их системная организация называются методологией;
С. 129	С. 23
<u>коли</u> для встановлення істинності <u>того чи іншого природничого</u> знання <u>не</u> достатньо одного з головних критеріїв – практики, дослідники <u>вдаються до додаткових критеріїв</u>, наприклад, враховують стрункність теорії, її внутрішню красу, гармонійність і т.д.; в таких випадках природознавство <u>вдається до гуманітарного інструментарію</u>;	основным критерием истинности всякого знания является, как известно, практика; однако ее порой бывает недостаточно для подтверждения той или иной гипотезы, и тогда в ход идут дополнительные критерии истины: например, внутренняя красота теории, ее стройность, гармоничность и т.д.; в таких случаях естествознание охотно пользуется гуманитарным инструментарием;
С. 130	и, наконец, самое главное: все, что делает человек (в том числе и в сфере естественно-научного знания и культуры), должно быть наполнено смыслом, целесообразностью; а постановка целей развития естественно-научной культуры не может быть осуществлена внутри нее самой, такая задача неизбежно требует большей широты обзора, позволяющей учитывать и основные гуманитарные ценности. Гуманитарное знание, со своей стороны, также по мере возможности пользуется достижениями естественно-научной культуры: – рассуждая, допустим, о месте человека в мире, разве можно не принимать во внимание естественно-научные представления о том, что этот мир собой представляет; – а чего стоило бы гуманитарное знание без современных средств его

– досягнення природознавства важливі гуманітаріям і як приклад, зразок строгості, точності і доказовості наукового знання; – там, де можливо, гуманітарне знання із задоволенням користується кількісними методами дослідження; приклади – економічні науки, лінгвістика, логіка і т.д.; – гуманітарне знання має справу в основному з ідеальними об'єктами (смыслами, цілями, значеннями і ін.); але ідеальне саме по собі не існує, воно можливе тільки на якій-небудь матеріальній основі; тому багато особливостей соціальної поведінки людини є нез'ясованими без звернення до такої матеріальної основи, а це – сфера компетенції природно-наукового знання; адже навіть сама схильність людини до гуманітарних або природничих наук зумовлюється, зокрема, функціональними відмінностями правої і лівої півкуль її головного мозку!	распространения, которые являются плодами развития естественно-научных отраслей знания; – достижения естествознания важны гуманитариям и в качестве примера, образца строгости, точности и доказательности научного знания; – там, где возможно, гуманитарное знание с удовольствием пользуется количественными методами исследования; примеры – экономические науки, лингвистика, логика и т.д.; гуманитарное знание имеет дело в основном с идеальными объектами (смыслами, целями, значениями и проч.); но идеальное само по себе не существует, оно возможно только на какой-либо материальной основе; поэтому многие особенности социального поведения человека необъяснимы без обращения к такой материальной основе, а это – сфера компетенции естественно-научного знания; ведь даже сама склонность человека к гуманитарным или естественным наукам предопределяется, в частности, функциональными различиями правого и левого полушарий его головного мозга!
	С. 24
Цікаво також, що єдність обох аналізованих типів культур і наук проявляється не тільки в прагненні до істини, а й у схожості оман.	Любопытно также, что единство обоих рассматриваемых типов культур и наук проявляется не только в стремлении к истине, но и в схожести заблуждений.
С. 131	
Очевидною є спільність історичного шляху природничо-наукової та гуманітарної культур, а також <u>взаємозгодженість тих проблем, які в процесі власного розвитку вони з'ясовують</u>. Так, перехід природознавства на початку ХХ в. від класичного до неklasичного етапу свого розвитку відповідає аналогічній трансформації гуманітарної культури: від класичної до посткласичної культурфілософської парадигми.	(Е) Не менее очевидна и корреляция между радикальными поворотами в судьбах естественно-научной и гуманитарной культур. Так, переход естествознания в начале ХХ в. от классического к неклассическому этапу своего развития соответствует аналогичной трансформации гуманитарной культуры.
Модернізм як мистецький напрям, що в свою чергу є сукупністю окремих мистецьких стилів, пропагував подолання класики в мистецтві та у філософії, його лозунг «Змішування кордонів!» виявився співзвучним приподничо-науковим пошукам цього часу, пригадаємо, що природознавство на цьому етапі відмовляється від опису реальності «як вона є», пропагує натомість її «реконструкцію» відповідно до	Модернизм как отрицание и «преодоление» классики в искусстве, архитектуре, религии, гуманитарных науках не случайно утверждается в своих правах в тот же самый период. Поворот естествознания от описания реальности «как она есть» к ее «реконструкции» в соответствии с целями и возможностями субъекта познания удивительнейшим образом напоминает борьбу авангардизма с

можливостей людини та тих цілей, які вона переслідує.	реалізмом в искусстве, експансію релятивізму і суб'єктивізму в історію, соціологію, філософію і т.д.
Некласичний етап розвитку природничих і гуманітарних наук не лише перебував в полоні спільних світоглядних постулатів, але й засвідчив відносність критеріїв розмежування цих наук. Зокрема, з'ясувалося, що категорії суб'єкта та об'єкта пізнання не є чітко протиставленими одна одній, так, в дослідженнях мікросвіту теоретичний опис квантового об'єкта обов'язково включає посилення на спостережача і засоби спостереження, оскільки є залежним від них. Реалії часу засвідчили, що попередньо сформована індиферентність природознавства як науки про природу до соціальних цінностей не є продуктивною нині; роль науки різко зростає в житті суспільства, тому нагально постає питання як її соціальної суті , так і соціальних наслідків її застосування.	(Ж) Неклассический этап развития естественных и гуманитарных наук выявил, между прочим, и относительность критериев их разграничения. В частности, выяснилось, что строгое разделение субъекта и объекта познания невозможно не только в общественно-научном, но и в исследованиях микромира (теоретическое описание квантового объекта обязательно включает ссылку на наблюдателя и средства наблюдения). Под вопросом оказалось и безразличие естествознания к социальным ценностям: возрастание роли науки в жизни общества неизбежно привлекает внимание к вопросам ее общей социальной обусловленности, во-первых, и социальных последствий ее применения, во-вторых.
С. 132	
Суворі демаркації природничо-наукової та гуманітарної культур характерні для XIX – першої половини XX ст., нині все більше знівелюються. Тенденція до подолання загрозливого розриву двох типів культур формується об'єктивно, «природним» ходом розвитку подій в соціокультурній сфері.	Их строгая демаркация, характерная для XIX — первой половины XX в., в наши дни все больше ослабевает. Тенденция к преодолению пугающего разрыва двух типов культур формируется объективно, «естественным» ходом развития событий в социокультурной сфере.
Єдність природничо-наукової та гуманітарної культур та відповідних їм типів наук проявляється нині в наступному:	Итак, единство и взаимосвязь естественно-научной и гуманитарной культур и соответствующих типов наук реально проявляется в последней четверти XX в. в следующем:
	С. 25
– у посиленій увазі, яка притаманна як науковцям, так і громадсько-політичним діячам до вивчення соціоприродних симбіозів , до пріоритетного поєднання духовних пошуків та науково-технічних як шляху до розширення можливостей сучасного людства; – у появі «симбіотичних» наук: екології, соціобіології, біоетики та ін., навіть екофемінізму; – у здійсненні гуманітарних експертиз природничо-наукового знання та технічних досягнень сучасного людства;	в изучении сложных социоприродных комплексов , включающих в качестве компонентов человека и общество, и формировании для этой цели «симбиотических» видов наук: экологии, со-циобиологии, биоэтики и др.; в осознании необходимости и реальной организации «гуманитарных экспертиз» естественно-научных программ, предусматривающих преобразования объектов, имеющих жизненно важное значение для человека;
– у формуванні спільної для гуманітарних і природничих наук методології пізнання, заснованої на ідеях синергетики ;	• в формировании общей для гуманитарных и естественных наук методологии познания, основанной на идеях эволюции, вероятности и самоорганизации;

– у гуманітаризації природничо-наукової та технічної освіти, а також у фундаменталізації природознавством гуманітарної освіти;	в гуманитаризации естественно-научного и технического образования, а также в фундаментации естествознанием гуманитарного образования;
– у <u>пошуку хоч і</u> диференційованої, але все ж єдиної системи цінностей, яка б гарантувала <u>сучасній людині</u> майбутнє, що опинилося під загрозою навіть у своїй короткій перспективі;	в создании дифференцированной, но единой системы ценностей, которая позволила бы человечеству четче определить перспективы своего развития в XXI в.
133	
На закінчення варто зазначити, що, незважаючи на всю незаперечність тенденції зближення природничо-наукової та гуманітарної культур, мова зовсім не йде та й не може йти про повне їх злиття, принаймі, в осяжному майбутньому. А можливо в цьому й немає особливої потреби, бо є всі підстави вважати, що вирішення конфлікту між ними в найближчі роки <u>здійснюватиметься</u> в душі доповнюваності.	В заключение стоит отметить, что, несмотря на всю неоспоримость тенденции сближения естественно-научной и гуманитарной культур, речь вовсе не идет о полном их слиянии в обозримом будущем. Да и нет в том особой нужды. Вполне достаточно разрешения конфликта между ними в духе принципа дополнительности.

76

C. 134	Горбачев В.В. Концепции современного естествознания. – М.: ОНИКС 21 век, Мир и образование, 2003 – 592 с.
	C. 32
Вкажемо <u>на зміст існуючої тут «суперечності»</u> : уявлення про стаціонарні орбіти електрона <u>і його випромінювання</u> базується на планківській (не класичній) ідеї про кванти світла, а сам розрахунок цих орбіт проводився за законами класичної механіки і класичної електродинаміки. За гумористичним висловлюванням теж відомого фізика Г. Бреґга, згідно з фізичним принципом доповнюваності Бора, ми маємо по понеділках, середах і п'ятницям жити за класичними законами, а по вівторкам, четвергам і суботам, – за квантовими законами.	Заметим, что предложенная им модель не была лишена недостатков: представление о стационарных орбитах электронов опиралось на планковскую теорию, а расчет этих орбит проводился по законам классической механики и электродинамики. Об этом с юмором сказал Г. Брэгг (1862—1942): «По теории Бора мы как бы должны по понедельникам, средам и пятницам пользоваться классическими законами, а по вторникам, четвергам и субботам — квантовыми».
	C.34
Наприклад, хвильові і корпускулярні прояви світла у поведінці частинок виявилися також взаємодоповнюючими, що відображає реально існуючий дуалізм мікросвіту.	Например, волновые и корпускулярные проявления света в поведении микрочастиц также являются взаимодополняющими и отражают реально существующий дуализм микромира.
	C.33
Чи не найбільш загальним формулюванням його є: у галузі квантових явищ найбільш загальні фізичні властивості будь-якої системи виражаються за допомогою доповнених	Более общая формулировка этого принципа: • В области квантовых явлений наиболее общие физические свойства какой-либо системы выражаются с помощью дополняющих
C. 137	

одна одну пар незалежних змінних (параметрів, характеристик тощо), кожна з яких може бути краще визначена лише за рахунок відповідного зменшення ступеня означеності іншої.	друг друга пар независимых переменных, каждая из которых может быть лучше определена только за счет соответствующего уменьшения степени определенности другого.
	С.37
Зокрема, <u>він стверджував</u> , що фізичний аспект принципу доповнюваності є лише частковим випадком більш загального підходу: намагаючись аналізувати наші переживання, ми перестаємо їх передчувати. В цьому сенсі ми виявляємо, що між психологічними дослідями, для описання яких адекватно вживати такі слова, як «думки» і «почуття», існує відношення доповнюваності, подібне тому, яке існує між даними у поведінці атомів. Бор говорив також, що мислення людини має риси, які нагадують характеристики квантових явищ. Спостереження почуттів і <u>процес</u> їх протікання – це дві доповнювані одна одну події.	Н. Бор считал, что физический аспект принципа дополнительности есть лишь частный случай более общего подхода: пытаюсь анализировать наши переживания, мы перестаем их испытывать. В этом смысле мы обнаруживаем, что между психологическими опытами, для описания которых адекватно употребляют такие слова, как «мысли» и «чувства», существует соотношение дополнительности, подобно тому, которое существует между данными о поведении атомов. Бор говорил также, что «мышление человека обладает чертами, напоминающими характеристики квантовых явлений». Наблюдение чувств и их протекание — это два дополняющих друг друга события.
С. 138	С. 34
І це не є випадковістю, бо дуалізм наших уявлень про реальний світ через взаємозв'язок простору і часу, синергетичних уявлень про упорядкованість на одному рівні і хаотичності на іншому рівні стану складних систем, взаємодоповнюваності і узгодженості фундаментальних світових сталих (<u>стала Всесвітнього тяжіння, стала швидкості світла, мінімальний електричний заряд і т. ін.</u>) знаходить своє відображення і в духовно-моральному сприйнятті людиною світу. Природа людини також двоїста – вона розглядає світ і ззовні, у тому числі з позицій Бога, і зсередини, за допомогою відчуттів, доповнених приладами. Звідси і дуалістичне описання природи – з гуманітарно-духовних позицій і з об'єктивно-фізичних уявлень. Одна частина людського буття успішно пояснюється наукою, інша – вимагає мистецтва, релігії або іншого не механістичного, а духовного способу <u>описання</u> світу.	Дуализм наших представлений о реальном физическом мире через взаимосвязь пространства и времени, синергетических представлений об упорядочении на одном уровне и хаотичности на другом уровне состояния сложных систем, взаимодополнительности и согласованности фундаментальных мировых постоянных находит свое отражение и в духовно-нравственном восприятии мира человеком. Природа человека также двойственна — он рассматривает мир извне, в том числе с позиций Бога, и изнутри с помощью органов чувств, дополненных приборами. Отсюда и двойственное описание этой природы — с гуманитарно-духовной стороны и с объективно физических представлений. Одна часть человеческого бытия успешно описывается наукой, другая требует искусства, религии или какого-то не известного, но не механистического, а духовного способа постижения мира.
Сам Н. Бор вважав, що кожне висловлювання треба трактувати і як твердження, і водночас як запитання. <u>Всесвітньо відомий фізик-теоретик</u> П. Дірак	Сам Бор считал, что «каждое высказывание надо понимать и как утверждение, и как вопрос». П. Дирак отмечал, что, по Бору,

відзначав, що, за Борм, вища мудрість має бути втілена обов'язково в такі слова, смисл яких не може бути визначений однозначно. Як наслідок, істинність вищої мудрості не є абсолютною, а лише відносною; тому протилежне висловлювання також є правомірним і мудрим.	«высшая мудрость должна быть выражена обязательно такими словами, смысл которых не может быть определен однозначно. Следовательно, истинность высшей мудрости не является абсолютной, а только относительной: поэтому противоположное высказывание также правомерно и мудро».
А. Ейнштейн зазначав, що фізичні поняття суть вільного творіння людського розуму і неоднозначно визначені зовнішнім світом. Французький математик А. Пуанкаре говорив, що ніякий фізичний досвід не може підтвердити істинність одних перетворень і відкинути інші як недопустимі. Він же писав, що вивчаючи історію науки, ми помічаємо два явища, які можна назвати взаємно заперечними: то за уявною складністю прихована простота, то, навпаки, видима простота приховує в собі надзвичайну складність.	А. Эйнштейн считал, что «физические понятия суть свободного творения человеческого разума и неоднозначно определены внешним миром». Французский математик А. Пуанкаре говорил, что «никакой физический опыт не может подтвердить истинность одних преобразований и отвергнуть другие как недопустимые». Он же отмечал, что, «изучая историю науки, мы замечаем два явления, которые можно назвать взаимопротивоположными: то за кажущейся сложностью скрывается простота, то, напротив, видимая простота таит в себе чрезвычайную сложность».
С. 139	С. 40
Л. М. Гумільов відзначав, що коли виграєш у суспільній свободі, програєш в контакт з природою, тут також проявляються взаємодоповнюючі сутності географічного і фізіологічного середовища людини. Кількість прикладів вдалого використання принципу доповнюваності можна продовжити до безкінечності. Сюди належать: синтез – аналіз, предмет – метод, вертикаль – горизонталь, складність – організованість, раціональне – інтуїтивне, права півкуля мозку – ліва, пізнання – естетичне сприйняття тощо. Наприклад, одна із ознак характеризує об'єкт, друга – оточення.	Так, Л. Н. Гумилев отмечал, что, когда выигрываешь в общественной свободе, проигрываешь в контакте с природой, здесь также проявляются взаимодополняющие сущности географической и физиологической среды человека. Количество примеров использования принципа дополнительности можно увеличить до бесконечности по мере изучения и понимания современного естествознания. Сюда относятся: синтез — анализ, предмет — метод, вертикаль — горизонталь, сложность — организованность, рациональное — интуитивное, правое полушарие мозга — левое, познание и эстетическое восприятие (чем человек логически умнее, тем меньше он удивляется, восхищается) и т.д. Например, один из признаков характеризует объект, другой — его окружение.
	С. 39
Вкажемо також на інші можливості ефективного застосування принципу доповнюваності Бора. Це, наприклад, взаємовідношення: ціле – частина; структура і функції складної системи; хаос і порядок при еволюції в процесі	Можно отметить и другие возможности эффективного применения принципа дополнительности Бора в современном естествознании. Сюда относятся взаимоотношения между целым и

самоорганізації; стохастичність – детермінованість; випадковість – закономірність; «ян» і «інь» (як поняття китайської філософії);	частями, структурой и функциями сложной системы; хаосом и порядком при эволюции в процессе самоорганизации; стохастичностью и детерминированностью; случайностью и необходимостью; между понятиями «ян» и «инь» восточного мистицизма; между ощущениями и их осмыслениями в теории австрийского
	С. 40
антропний принцип – закони фізичних та інформаційних взаємодій; соціальні і біологічні форми руху; сутність і її прояв; чоловік і жінка і т. ін.	физика и философа Э. Маха (1838—1916); использование антропного принципа при формулировке законов физического и информационного взаимодействия, взаимоотношения между объектом исследования и самим исследователем, социальными и биологическими формами движения, мужчиной и женщиной, проявлением и сущностью явления.
При цьому, як говорив Н. Бор, ми маємо справу з різними, але однаково суттєвими аспектами єдиного, чітко означеного комплексу відомостей про систему. Н. Бор підкреслював, що описати складне явище за допомогою однієї мови, та ще й єдиним і вичерпним чином, – неможливо.	При этом, как говорил Н. Бор, «мы имеем дело с различными, но одинаково существенными аспектами единого, четко определенного комплекса сведений о системе». Н. Бор считал, что описать сложное явление с помощью одного языка, да еще единым и исчерпывающим образом невозможно.
Принцип доповнюваності Бора виключає можливість опису світу шляхом поділу його на частини з повним описом кожної його частини. Ціле завжди більше за суму його окремих частин (як стверджує принцип холізму, запропонований Я. Сметсом). Ніяке окреме знання про предмет не може бути самодостатнім, воно вимагає собі доповнення в особі інших наук (природничі науки – науки гуманітарні).	Принцип дополнительности Бора в корне отрицает возможность описания мира путем деления его на части с полным описанием каждой его части. Никакое отдельное знание о предмете не может быть самодостаточным, требуется дополнение в лице других наук (естественные — гуманитарные науки).
С. 140	С. 38
Одне із формулювань принципу доповнюваності, що є найбільш близьким до гуманітарного підходу, також належить Н. Бору: доповнюваною до істини є ясність.	В более же общей, близкой к гуманитарному подходу формулировке, данной Бором, принцип дополнительности звучит так: «Дополнительной к истине является ясность».
Як приклад доповнюваності у сприйнятті художником оточуючого світу, часто посилаються на академіка Б. В. Раушенбаха, відомого наступними міркуваннями. При зображенні, наприклад, кімнати один вважає, що головними у ній є стіни і точно передає їх вигляд, нехтуючи підлогою. Інший показує підлогу такою, як він її бачить, суттєво спотворюючи вигляд стін. Можна	Хороший пример дополнительности восприятия художником окружающего мира и передачи его в картинах приводит академик Б. В. Раушенбах (1915—2001). При изображении, например, комнаты один считает важным стены и точно передает их вид, пренебрегая полом. Другой изобразит пол таким, как он видит, неумолимо искажая вид стен.

по-різному розставляти акценти. Вибір того чи того варіанту – справа сприйняття і мети самого художника. Тому слова художника «я так це бачу» мають об'єктивний фізичний зміст: для одного важливою є вертикаль (стіни), для іншого – горизонталь (підлога). А разом – не виходить!	Можно по-разному расставлять акценты. Выбор того или иного варианта — дело восприятия и целей самого художника. Поэтому слова художников «я так вижу» имеют объективный физический смысл: для одного важна вертикаль (стены), для другого горизонталь (пол). А вместе — не получается! Если он хочет правильно нарисовать пол, то «наврет» в изображении стен, а другой, которому важны стены, обязательно «наврет»
	С. 39
Для кожного з них важливим є те, що він передає краще, тому він нехтує іншим. Б. В. Раушенбах відзначав: у результаті різного бачення художниками одного і того ж предмету народжуються різні картини, і всі вони однаково «правильні», і це є справедливим. Безперечно, такі різні картини діють на нас також по-різному, хоча на них зображено один і той самий об'єкт.	в изображении пола. Для каждого из них что важнее, то он и передает лучше, «правильнее», пренебрегая другим. Б. В. Раушенбах отмечал: «Один передает безупречно одно, другой — другое, и получаются разные картины, и все они одинаково правильны и одинаково неправильны, и это справедливо» [116]. Заметим, что такие картины действуют на нас тоже по-разному, а ведь изображен на них один и тот же объект.
	116. Раушенбах Б.В. Пристрастие. М., Аграф, 1997.
На всезагальність принципу доповнюваності вказують і засадничі принципи діалогового підходу до світу. Діалог є нормою існування культури, вважають прихильники цього підходу; всі його учасники є рівноправними учасники діалогу, вони не лише мають поважати один одного , але і повністю відмовитися від утопічної ідеї схилити іншого на свій бік чи продемонструвати власну вищість та правоту. А ще кожен із них потенційно готовий обмежити свою думку так, щоб вона вписувалася в допустимі рамки, встановлені ззовні іншими.	Приведем еще одно соображение, связанное с этим всеобщим законом дополнителности. Это «принцип равноправия», взаимоуважения участников любой дискуссии как реализация в гуманитарном плане принципа дополнителности Бора, когда каждый специалист не только уважает мнение другого, но и готов ограничить сферу своего мнения так, чтобы оно вписывалось в допустимые рамки, устанавливаемые извне другими специалистами.
С. 141	
Стосовно до наукових досліджень і прогнозування (у т. ч. і прогнозування інновацій), принцип доповнюваності визначає методологію пізнання: чим більшою є простота і сфера дослідження та застосування його результатів, тим меншою є точність і конкретність оцінки.	Применительно к научным исследованиям и прогнозированию принцип дополнителности определяет методологию познания: чем больше простота и шире область исследования или применения, тем меньше точность и конкретность оценки.
С. 142	Горбачев В. В. Концепции современного естествознания: Учеб. пособие для студентов вузов / В. В. Горбачев. – М.: «Издательский дом «ОНИКС 21 ВЕК»: ООО «Издательство «Мир и Образование», 2003. – 592 с.

	C. 41
Цілісний підхід до сприйняття реального світу з урахуванням природничо-наукового і гуманітарного методів його вивчення і, зокрема, застосування принципу доповнюваності в якості інструментарію пізнання, дозволить розв'язати проблему більш повного розуміння реального світу. Це застосування може змінити світогляд сучасної людини, з'ясувати причини потрясінь у сучасному суспільстві тощо.	Целостный подход к восприятию действительности с учетом естественно-научного и гуманитарного методов его изучения и применение принципа дополнительности Бора в качестве инструментария познания дают возможность решить задачу более полного понимания реального мира, могут даже изменить идеологию, выяснить причины потрясений в современном обществе,
	C. 35
Складність об'єднання гуманітарної і природничо-наукової культур і адекватних їм відмін у пізнанні реального світу здебільшого обумовлена відсутністю спільної мови і понятійного апарату, якими, очевидно, стануть теорія самоорганізації та синергетичний підхід.	Сложность объединения гуманитарной и естественно-научной культур и имеющиеся различия в исследовании ими мира во многом обусловлены отсутствием общего языка и понятийного аппарата, которыми могут стать теория самоорганизации и синергетический подход.
	C.36
Проте «гуманітарна інтелігенція», як говорив академік В. Гінзбург [77], освічена однобічно і її представники стосовно природничо-наукових знань нерідко перебувають на середньовічному рівні. Не володіючи природничо-науковою логікою і не розуміючи сутності реального (фізичного) світу, гуманітарі, прагнучи пояснити суспільно-соціальні, психологічні чи економічні процеси, часто використовують лише зовнішні атрибути нових понять, у тому числі й таких синергетичних уявлень, як: біфуркація, теорія катастроф, режим із загостренням, нелінійна еволюція тощо.	В то же время, как заметил академик В. Л. Гинзбург, гуманитарная интеллигенция образована весьма односторонне и ее представители в отношении естественных знаний нередко находятся на средневековом уровне. Не обладая естественно-научной логикой и не понимая сущности физического мира, гуманитарии, пытаются объяснить общественно-социологические, психологические или экономические процессы в философии науки, часто используют лишь внешние атрибуты новых понятий, в том числе таких синергетических представлений, как бифуркации, теории катастроф, режимы с обострением, нелинейная эволюция и т.д.
77. Бочкарёва Т. С. История науки и техники : учеб. пособие / Т. С. Бочкарева ; под ред. проф. Бочкарева А. И. – Тольятти : Изд-во ТГУС, 2007. – 224 с.	
	C. 37 – 38
Безперечно, має сенс і протилежна думка щодо «відповідальності» природознавства і його методу наукової раціональності за всі негативні наслідки науково-технічного прогресу та, відповідно, обумовлена цим вимога поставити його розвиток під гуманітарний контроль.	С другой стороны, в ряде случаев гуманитариями неоправданно делается, например, вывод о том, что большая часть неприятностей, которые мы имеем сегодня в России и во всем мире, есть порождение научной рациональности. Статьи в научной печати нередко проникнуты духом неприязни к естествознанию и к научной рациональности. Утверждается, что именно естествознание повинно во

	всех негативных последствиях научно-технического прогресса. Здесь возможно и необходимо поставить развитие научно-технического прогресса под гуманистический контроль, учитывать все негативные процессы воздействия человека на природу.
--	--

78

	Щербина-Яковлева О.Ю. Інтелектуальні, моральні та естетичні атрибути Бога у сучасній картині світу//Сучасна картина світу: інтеграція наукового та поза наукового знання. Зб.наук. праць. – Суми; ВВП «Мрія» ЛТД, УАБС, 2004.- вип.3 – с.18 – 24.
С. 153	С. 18
Оскільки основою всіх релігій є парадигма існування Бога, деякі вчені (О. Щербина - Яковлева) висловлюють гіпотезу про те, що проблема існування	Метою наших теоретичних пошуків є всебічне обґрунтування твердження про те, що проблема існування
С. 154	
Бога (ми його асоціюємо з Вищим Розумом) як реального феномена, що належить фізичному Всесвіту, може бути сформульована не тільки як філософська, але і як природознавча проблема, і в перспективі може бути досліджувана методами конкретних природничих наук. На сучасному рівні розвитку філософсько-методологічного та природничого знання є можливою розбудова цілісної системи уявлень про сутність цього феномена, яка має ознаки логічно стрункої та аргументованої в її філософсько-світоглядсвітоглядних аспектах. Теоретико-методологічні засади аналізу сформульованої проблеми створюються при цілеспрямованому синтезі онтологічних, гносеологічних, антропо-психологічних та культурологічних ідей з положеннями синергетики, загальної теорії систем, теорії управління, теорії інформації тощо. Щодо її природничих аспектів, то арсеналу сучасних конкретно-наукових знань з фізики мікросвіту, астрофізики та астрономії вистачить для обґрунтування багатьох цих тверджень; але деякі з них, звичайно ж, повинні базуватися на концептуальних ідеях з галузей фізики, космології, космогонії. [470.]	Бога як реального феномена, що належить фізичному Всесвіту, може бути сформульована не тільки як філософська, але і як природознавча і в перспективі досліджувана методами конкретних природничих наук. На сучасному рівні розвитку філософсько-методологічного та природничого знання є можливою розбудова цілісної системи уявлень про сутність цього феномена, яка має ознаки логічно стрункої та аргументованої в її філософсько-світоглядних аспектах. Теоретико-методологічні засади аналізу сформульованої проблеми створюються при цілеспрямованому синтезі онтологічних, гносеологічних, антрополого-психологічних та культурологічних ідей з положеннями синергетики, загальної теорії систем, теорії управління, теорії інформації тощо. Щодо її природничих аспектів, то арсеналу сучасних конкретно-наукових знань з фізики мікросвіту, астрофізики та астрономії вистачить для обґрунтування багатьох наших тверджень; але деякі з них, звичайно ж, повинні базуватися на гіпотезах з галузей фізики, космології, космогонії
470. Kyrylenko K. M. Czech phiisopher of the XVII century J. A. Comenius' ideas in the context of production of universal scientific world view of modernity / K. M. Kyrylenko // European Applied Sciences. – Stuttgart, 2015. – P. 100–103.	

З точки зору догматичного механістичного релігієзнавства та природознавства, ця картина є цілком фантастичною та антинауковою. Але для того, щоб визнати її реалістичною і в перспективі підтвердити даними сучасної космології та фізики, треба прийняти тільки одне гіпотетичне припущення. Фізичний носій креативних властивостей всесвітнього рівня, який називається в релігійній парадигмі Богом, виникає на першому ступені формування Всесвіту, під час існування суперщільного ядра Всесвіту ще до Великого вибуху чи водночас з ним у його процесі чи відразу після нього. Тобто первісна чи одна з первісних форм руху матерії – це Божественний рух.	За поглядами догматичного механістичного релігієзнавства та природознавства, ця картина є цілком фантастичною та антинауковою. Але для того, щоб визнати її реалістичною і в перспективі підтвердити даними сучасної космології та фізики, треба прийняти тільки одне гіпотетичне припущення. Фізичний носій креативних властивостей всесвітнього рівня, який називається в релігійній парадигмі Богом, виникає на першому ступені формування Всесвіту, під час існування суперщільного ядра Всесвіту ще до Великого вибуху чи водночас з ним у його процесі, чи відразу після нього. Тобто <i>первісна</i> чи <i>одна</i> з первісних форм руху матерії – це Божественний <i>рух</i>.
Як це може бути поєднано з поглядами наукового природознавства? Перш за все, космологією підтверджено, що первісними були не якісь примітивні механічні форми руху, як це тривалий час стверджувалося у наших посібниках, а фізичні форми руху елементарних часток. Суперщільне ядро Всесвіту (яке має щільність вище ядерного рівня $\sim 1093 \text{ г/см}^3$) у момент	Як це може бути поєднано з поглядами наукового природознавства? Перш за все, космологією підтверджено, що первісними були не якісь примітивні механічні форми руху, як це завжди стверджувалося у наших посібниках, а фізичні форми руху елементарних часток. Суперщільне ядро Всесвіту (яке має щільність вище ядерного рівня $\sim 1093 \text{ г/см}^3$) у момент
С. 155	
«Великого вибуху» трансформується у плазмову хмару, яка складається з субелементарних часток, подібних до відомих сучасній науці лептонів. Ця плазмова хмара, згідно з поглядами синергетики, є типовим статистичним об'єктом, який підкорюється всім законам резонансних взаємодій. Тобто, в ній наявні всі фізичні умови для синергійного саморозвитку багаторівневих нелінійних систем.	“Великого вибуху” трансформується у плазмову хмару, яка складається з субелементарних часток, подібних до відомих сучасній науці лептонів. Ця плазмова хмара згідно з поглядами синергетики є типовим статистичним об'єктом, який підкорюється всім законам резонансних взаємодій. Тобто в ній наявні всі фізичні умови для синергійного саморозвитку багаторівневих нелінійних систем.
Згідно даних науки, маса Всесвіту складає, за приблизними розрахунками, $> 27 \cdot 10^{46} \text{ кг}$, кількість елементарних часток оцінюється числом $> 162 \cdot 10^{70}$ [70].	Маса Всесвіту складає, за приблизними розрахунками, $27 \cdot 10^{46} \text{ кг}$, кількість елементарних часток оцінюється числом $162 \cdot 10^{70}$.
70. Бондарев В. П. Концепции современного естествознания : учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Бондарев. – Москва : Альфа, 2003. – 464 с.: ил.	
Наслідком таких його кількісних характеристик є наявність енергетичного потенціалу, що вимірюється як $9 \cdot 10^{66} \text{ кг} \cdot \text{м}^2/\text{с}^2$. (При цьому ми не розглядаємо питання про ймовірність існування численних Всесвітів, подібних чи не подібних до нашого Всесвіту-	Наслідком таких її кількісних характеристик є наявність енергетичного потенціалу, що вимірюється як $\sim 9 \cdot 10^{66} \text{ кг} \cdot \text{хм}/\text{сек}$. (При цьому ми не розглядаємо питання про ймовірність існування численних Всесвітів, подібних чи не

«Мінівсесвіту», як його називає дехто з фізиків). [469]	подібних до нашого Всесвіту – “Мінівсесвіту”, як його називає дехто з фізиків).
469. Kirilenko K. Kulturologicheskie apřirodně-vědecké atributy "vyšší inteligence (PanaBoha)" veformování světónázoromoderního člověka / Kateřina Kirilenko // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2015. – № 3.	
Ці показники повинні розглядатися як показники активності синергійних процесів. Синергійний саморозвиток є процес космічної «творчості» самої матерії – це одна з аксіом синергетичної теорії. Таким чином, Всесвіт у його ранніх формах самоутворення існує як об’єкт, що має незвичайні властивості: він найбільш важкий, найбільш великий і має найбільш значний енергійний потенціал. Його обсяг, маса та енергія майже «нескінченні». Крім того, він має максимальний креативний потенціал, оскільки в ньому послідовно виникають космічні системи, жива матерія, людина, розум, людська цивілізація. Він «сам себе розгортає у просторі та часі» (Г. Гегель) за законами резонансних синергетичних процесів, що і перетворює його на відомий нам сучасний Всесвіт. Усе це є атрибутами Бога. Тоді можна поставити запитання: чи не має цей космічний об’єкт (сингулярний Всесвіт до моменту Великого вибуху, чи плазмова «хмара», яка виникає відразу після Великого вибуху і є первісним Протовсесвітом) також й інших атрибутів Бога? Таких, як інтелект, здатність до накопичування та передачі інформації, моральних, естетичних властивостей тощо?	Ці показники повинні розглядатися як показники активності синергійних процесів. Синергійний саморозвиток є процес космічної “творчості” самої матерії – це одна з аксіом синергетичної теорії. Таким чином, Всесвіт у його ранніх формах самоутворення існує як об’єкт, що має незвичайні властивості: він найбільш важкий, найбільш великий і має найбільш значний енергійний потенціал. Його обсяг, вага та енергія майже “нескінченні”. Крім того, він має максимальний креативний потенціал, оскільки в ньому послідовно виникають космічні системи, жива матерія, людина, розум, людська цивілізація. Він “сам себе розгортає у просторі та часі” (Г.Гегель) за законами резонансних синергетичних процесів, що і перетворює його на відомий нам сучасний Всесвіт. Усе це є атрибутами Бога. Тоді можна поставити запитання: чи не має цей космічний об’єкт (сингулярний Всесвіт до моменту Великого вибуху чи плазмова “хмара”, яка виникає відразу після Великого вибуху і є первісним Протовсесвітом) також й інших атрибутів Бога? Таких, як інтелект, здатність до накопичування та передачі інформації, моральних, естетичних властивостей тощо?
C. 156	
Під інтелектом, звичайно, розуміється здатність до вирішення проблемних ситуацій, планування діяльності, проектування її ймовірних наслідків, передбачення варіантів руху по різних траєкторіях у процесі діяльності і тому подібне. Усі світові релігії, а також найбільш значні об’єктивно-ідеалістичні філософські теорії відзначають наявність у Всесвіті світового розумного джерела знання, носія багатопланової інформації, відповідно до якої йде розвиток природи та яка слугує орієнтиром для людини в її діяльності. Цей носій інформації отримує різні назви (Бог, Єдиний, Логос, Абсолютна Ідея),	Під інтелектом, звичайно, розуміється здатність до вирішення проблемних ситуацій, планування діяльності, проектування її ймовірних наслідків, передбачення варіантів руху по різних траєкторіях у процесі діяльності і тому подібне. Усі світові релігії, а також найбільш значні об’єктивно-ідеалістичні філософські теорії відзначають наявність у Всесвіті світового розумового джерела знання, носія багатопланової інформації, відповідно до якій йде розвиток природи та яка слугує орієнтиром для людини в її діяльності. Цей носій

але сутність його завжди характеризується приблизно однаково.	інформації отримує різні назви (Бог, Єдиний, Логос, Абсолютна Ідея), але сутність його завжди характеризується приблизно однаково.
Власне кажучи, мова повинна вестися не тільки про інтелект, а й про здатність до відчуття, вольових та комунікативних процесів, тобто психічних здібностей як таких, тому що інтелект у живій природі виникає як форма психіки і як наслідок її послідовного еволюційного розвитку.	Власне кажучи, мова повинна вестися не тільки про інтелект, а й про здатність до відчуття, вольових та комунікативних процесів, тобто психічних здібностей як таких, тому що інтелект у живій природі виникає як форма психіки і як наслідок її послідовного еволюційного розвитку.
Щоб з'ясувати, як можливе існування психіки у неживій природі, треба було б глибоко розібратися, що таке психіка як атрибут живої природи. А це не легке завдання. У науковому знанні немає чіткого визначення психіки. Головна проблема полягає в тому, що не з'ясовано, на якому рівні розвитку біологічних систем вона виникає, чи мають психіку прості організми, мікроби, віруси, чи вона належить тільки вищим видам тварин.	Щоб з'ясувати, як можливе існування психіки у неживій природі, треба було б глибоко розібратися, що таке психіка як атрибут живої природи. А це не легке завдання. У науковому знанні немає чіткого визначення психіки. Головна проблема полягає в тому, що не з'ясовано, на якому рівні розвитку біологічних систем вона виникає, чи мають психіку прості організми, мікроби, віруси, чи вона належить тільки вищим видам тварин.
По суті справи, при прискіпливому розгляді цього питання проблема своїми коріннями сягає в нескінченність процесу еволюції природи.	По суті справи, при прискіпливому розгляді цього питання проблема своїми коріннями сягає в нескінченність процесу еволюції природи.
З нашої точки зору, виникнення психіки треба пов'язувати з виникненням суб'єктивності, тобто, такої відокремленості біологічної системи із природного оточення, коли вона на стан дефіциту речовини, енергії або інформації реагує не тільки у формі фізичних або хімічних процесів, а й зазнає емоційного навантаження: відчуває задоволеність або незадоволеність. Ця система є дефіцитарною, себто такою, яка не здатна існувати занадто довго, якщо дефіцит не буде поповнено. Вона є за своєю сутністю невірноваженою	Проблему сутності психіки ми досліджували окремо [2, с. 35-42]. За нашим поглядом, виникнення психіки треба зв'язувати з виникненням суб'єктивності, тобто такої відокремленості біологічної системи із природного оточення, коли вона на стан дефіциту речовини, енергії або інформації реагує не тільки у формі фізичних або хімічних процесів, а й зазнає емоційного навантаження: відчуває задоволеність або незадоволеність. Ця система є дефіцитарною, тобто такою, яка не здатна існувати занадто довго, якщо дефіцит не буде поповнено. Вона є за своєю сутністю невірноваженою
	2. Щербина-Яковлева Е.Е. Мироотношение и иррациональность: Наукова монографія. – Суми. Вид-тво СДПУ, 1996.
С. 157	
системою, тобто, вона взагалі здатна до будь-яких змін у формах свого існування. Внутрішня напруга у її існуванні зумовлює активну, цілеспрямовану реакцію системи – спробу подолати дефіцит.	системою, тобто вона взагалі здатна до будь-яких змін у формах свого існування. Внутрішня напруга у її існуванні зумовлює активну, цілеспрямовану реакцію системи – спробу подолати дефіцит[2, с. 14-22].

	2. Щербина-Яковлева Е.Е. Миротношение и иррациональность: Наукова монографія. – Суми. Вид-тво СДПУ, 1996.
Дефіцитарна система за своєю сутністю є такою, у якої наявна потреба. Ми називаємо таку систему також претензійною (від англ. pretension – домагання). Тобто, дефіцитарна система за своєю природою наділена «претензіями» щодо інших об'єктів, шукаючи серед них ті, які здатні поповнити її нестачу речовини, енергії та інформації. Вона є інтенційною, постійно перебуває у стані неспокою, здатна до взаємодії, тяжіє до контактів з іншими системами.	Дефіцитарна система за своєю сутністю є такою, у якої наявна потреба. Ми називаємо таку систему також претензійною (від англ. pretension – домагання). Тобто дефіцитарна система за своєю природою наділена “претензіями” щодо інших об'єктів, шукаючи серед них ті, які здатні поповнити її нестачу речовини, енергії та інформації. Вона є інтенційною, постійно перебуває у стані неспокою, здатна до взаємодії, тяжіє до контактів з іншими системами [2, с. 22].
	2. Щербина-Яковлева Е.Е. Миротношение и иррациональность: Наукова монографія. – Суми. Вид-тво СДПУ, 1996.
Претензійна система взаємодій із світом, яка створюється інтенціями до володіння, умовами для забезпечення існування фізичної системи, є першим рівнем суб'єктивного світоставлення. Претензійність відокремлює систему від інших систем й водночас поєднує з ними, тому що саме від них «відокремлена» система намагається отримати речовину, енергію та інформацію.	Претензійна система взаємодій із світом, яка створюється інтенціями до володіння умовами для забезпечення існування фізичної системи, є першим рівнем суб'єктивного світовідношення. Претензійність відокремлює систему від інших систем й водночас поєднує з ними, тому що саме від них “відокремлена” система намагається отримати речовину, енергію та інформацію.
Про людську претензійність ми кажемо: людина «домагається», «потребує», «хоче», «вимагає», «прагне», «бажає». Але будь-яка система, у якої є нестача елемента чи умови для існування, є дефіцитарною і інтенційною. Вона, звичайно ж, не «домагається», не «потребує», не «хоче», не «вимагає» від оточення нічого, але фізичні процеси, що в ній відбуваються, активно передають інформацію про її стан. Ми, люди, вважаємо, що машина, яка скрипить від того, що її не змастили, не відчуває болю чи страху. Але якщо це не зовсім так, якщо система будь-якої фізичної природи здатна до виявлення чогось подібного до емоційного напруження?	Про людську претензійність ми кажемо: людина “домагається”, “потребує”, “хоче”, “вимагає”, “прагне”, “бажає”. Але будь-яка система, у якої є нестача елемента чи умови для існування, є дефіцитарною і інтенційною. Вона, звичайно ж, не “домагається”, не “потребує”, не “хоче”, не “вимагає” від оточення нічого, але фізичні процеси, що в ній відбуваються, активно передають інформацію про її стан. Ми, люди, вважаємо, що машина, яка скрипить від того, що її не змазали, не відчуває болю чи страху. Але якщо це не зовсім так, якщо система будь-якої фізичної природи здатна до виявлення чогось подібного до емоційного напруження?
Не торкаючись зараз питань про «емоції» «грубих» форм матерії у фізичному макросвіті, припустимо, що легкі та «тонкі» лептони, коли вони згортаються в конгломерації, отримують якісь «надзвичайні» властивості. Психіка у біологічному світі існує як наслідок розвитку природи. Вона має	Не торкаючись зараз питань про “емоції” “грубих” форм матерії у фізичному макросвіті, припустимо, що легкі та “тонкі” лептони, коли вони згортаються в конгломерації, отримують якісь “надзвичайні” властивості. Психіка у біологічному світі існує як наслідок розвитку

С. 158	природи. Вона має
свого реального носія – фізичну часточку. Ця часточка ще невідома науці на сучасному рівні її розвитку. Відомо лише, що шукати її треба саме у світі субелементарних часточок лептонів. Хай навіть первісні часточки, з яких складається матерія у Всесвіті на ступені до Великого вибуху, ще не здатні до відчуття емоційних станів. Але рано чи пізно відтворюються і ті форми лептонів, що до цього здатні і які повинні бути фізичними носіями психічних процесів.	свого реального носія – фізичну часточку.Ця часточка ще невідома науці на сучасному рівні її розвитку. Відомо лише, що шукати її треба саме у світі субелементарних часточок – лептонів. Хай навіть первісні часточки, з яких складається матерія у Всесвіті на ступені до Великого вибуху, ще не здатні до відчуття емоційних станів. Але рано чи пізно відтворюються і ті форми лептонів, що до цього здатні і які повинні бути фізичними носіями психічних процесів.
Ми вважаємо, що «відчувати» щось подібне до емоційного стану здатна будь-яка фізична система, яка має достатню фізичну масу та енергетичний потенціал. Тим самим вона має деяку достатню масу лептонів, які забезпечують її претензійність. Збільшення маси лептонів означає підвищення активності процесів речовинної, енергетичної та інформаційної взаємодії з іншими системами.	Ми вважаємо, що "відчувати" щось подібне до емоційного стану здатна будь-яка фізична система, яка має достатню фізичну масу та енергетичний потенціал. Тим самим вона має деяку достатню масу лептонів, які забезпечують її претензійність. Збільшення маси лептонів означає підвищення активності процесів речовинної, енергетичної та інформаційної взаємодії з іншими системами.
Первісна «невідокремлена конгломерація» лептонів на стадії сингулярного Всесвіту має колосальний енергетичний потенціал. Це означає, що вона повинна рухатися. А рухатися у цій фазі спочатку немає куди. Тобто, «суперщільність» первісного ядра Всесвіту зовсім не веде до його врівноваженості. Навпаки, колосальна скупченість часточок на цій стадії існування Всесвіту зумовлює його загальну максимальну невірноваженість, тому що кожна часточка намагається, прагне рухатись. Саме тому Великий вибух не міг не здійснитися. [469]	Первісна "невідокремлена конгломерація" лептонів на стадії сингулярного Всесвіту має колосальний енергетичний потенціал. Це означає, що вона повинна рухатися. А рухатися у цій фазі спочатку немає куди. Тобто "суперщільність" первісного ядра Всесвіту зовсім не веде до його врівноваженості. Навпаки, колосальна скупченість часточок на цій стадії існування Всесвіту зумовлює його загальну максимальну невірноваженість, тому що кожна часточка намагається, прагне рухатись. Саме тому Великий вибух не міг не здійснитися.
469. Kirilenko K. Kulturologicheskie apřirodně-vědecké atributy "vyšší inteligence (PanaBoha)" veformování světónázoromoderního člověka / Kateřina Kirilenko // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2015. – № 3.	
Ми вважаємо можливим зробити таке припущення: лептонні часточки у фазі суперщільного ядра Всесвіту внаслідок того, що їх загальна кількість і маса «нескінченні», а індивідуальна маса дуже мала, мають здатність відчувати щось подібне до емоційної реакції чи відчуття, до якого здатна жива істота. Ця здатність виникає тоді, коли лептони	Ми вважаємо можливим зробити таке припущення: лептонні часточки у фазі суперщільного ядра Всесвіту внаслідок того, що їх загальна кількість і маса "нескінченні", а індивідуальна маса дуже мала, мають здатність відчувати щось подібне до емоційної реакції чи відчуття, до якого здатна жива істота. Ця

утримують перші конгломерації. А це здійснюється саме у фазі суперщільності до моменту Великого вибуху. Ці конгломерації виникають за законами резонансної взаємодії: скупченість лептонів, якою б високою не була щільність речовини,	здатність виникає тоді, коли лептони утримують перші конгломерації. А це здійснюється саме у фазі суперщільності до моменту Великого вибуху. Ці конгломерації виникають за законами резонансної взаємодії: скупченість лептонів, якою б високою не була щільність речовини,
С. 159	
не абсолютна, вона дає деяку мінімальну можливість руху для окремих часточок. Внаслідок резонансної взаємодії часточки утворюють об'єднання (конгломерації), кожне з яких має енергетичний потенціал, рівний сумі енергій окремих лептонів. При цьому воно має вектор руху, що виникає за законами складання індивідуальних векторів руху, об'єднаних у конгломерації часточок. Вибух виникає тому, що сили розбігу конгломерації лептонів у якийсь момент переважають над силами їх збігання. Але саме у процесі розбігу вони «навчаються» утворювати якісно нові форми конгломерацій, тому що відразу після вибуху через 0,01 сек. щільність маси матерії знижується від 1093 г/см³ до ~1014 г/см³, і в цей момент уже виникають фотони, електрони, позитрони, нейтрино та антинейтрино. [469].	не абсолютна, вона дає деяку мінімальну можливість руху для окремих часточок. Внаслідок резонансної взаємодії часточки утворюють об'єднання (конгломерації), кожне з яких має енергетичний потенціал, рівний сумі енергій окремих лептонів. При цьому воно має вектор руху, що виникає за законами складання індивідуальних векторів руху, об'єднаних у конгломерації часточок. Вибух виникає тому, що сили розбігу конгломераций лептонів у якийсь момент переважають над силами їх збігання. Але саме у процесі розбігу вони "навчаються" утворювати якісно нові форми конгломерацій, тому що відразу після вибуху через 0,01 сек щільність маси матерії знижується від 1093 г/см³ до ~1014 г/см³, і в цей момент уже виникають фотони, електрони, позитрони, нейтрино та антинейтрино.
469. Kirilenko K. Kulturologicheskie apřirodně-vědecké atributy "vyšší inteligence (PanaBoha)" veformování světónázoromoderního člověka / Kateřina Kirilenko // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2015. – № 3.	
Якщо зроблено припущення про реальну можливість виникнення у фазі доядерних чи ядерних лептонних конгломерацій стану «задоволення-незадоволення», аналогічного емоційним станам у живій природі, логічно розвиваються наступні твердження: 1. Взаємодії між лептонами здійснюються за законами синергетики, тобто як фізичні резонансні процеси. Але відчуття стану «задоволення – незадоволення» у лептонних конгломерацій стає регулятором їх руху. Форми накопичення та передавання інформації ускладнюються одночасно з ускладненням фізичних систем. Виникнення нових фізичних систем часточок означає виникнення нових систем упорядкування інформації. Аналогічно тому, як фізичні системи	Якщо зроблено припущення про реальну можливість виникнення у фазі доядерних чи ядерних лептонних конгломерацій стану "задоволення – незадоволення", аналогічного емоційним станам у живій природі, логічно розвиваються наступні твердження. 1. Взаємодії між лептонами здійснюються за законами синергетики, тобто як фізичні резонансні процеси. Але відчуття стану "задоволення – незадоволення" у лептонних конгломерацій стає регулятором їх руху. Форми накопичення та передавання інформації ускладнюються одночасно з ускладненням фізичних систем. Виникнення нових фізичних систем часточок означає виникнення нових

утворюють суперсистеми та підсистеми, структури яких мають ієрархічну підпорядкованість, інформаційні утворення також послідовно підпорядковуються одне одному. Внаслідок виникнення ієрархічних систем підпорядкування інформації лептонні конгломерації поступово «навчаються» цілеспрямовано направляти свій рух таким чином, щоб підвищувати стан задоволеності. На цьому ступені еволюції фізичної ма-терії зв'язки між конгломератами лептонів виникають уже не випадково, а внаслідок їхнього внутрішнього «наміру».	систем упорядкування інформації. Аналогічно тому, як фізичні системи утворюють суперсистеми та підсистеми, структури яких мають ієрархічну підпорядкованість, інформаційні утворення також послідовно підпорядковуються одне одному. Внаслідок виникнення ієрархічних систем підпорядкування інформації лептонні конгломерації поступово “навчаються” цілеспрямовано направляти свій рух таким чином, щоб підвищувати стан задоволеності. На цьому ступені еволюції фізичної матерії зв'язки між конгломератами лептонів виникають уже не випадково, а внаслідок їхнього внутрішнього “наміру”.
С. 160	
2. Ті зв'язки, які підвищують рівень задоволеності, стають стійкими, повторюються частіше, ніж інші. Але тяжіння до таких зв'язків не може подолати існування також і зв'язків, які підвищують рівень незадоволеності. Розвивається здатність до спрямованого впливу на вибір напрямку руху, його швидкість, рівень енергійних витрат та накопичування тощо.	2. Ті зв'язки, які підвищують рівень задоволеності, стають стійкими, повторюються частіше, ніж інші. Але тяжіння до таких зв'язків не може подолати існування також і зв'язків, які підвищують рівень незадоволеності. Розвивається здатність до спрямованого впливу на вибір напрямку руху, його швидкість, рівень енергійних витрат та накопичування тощо.
3. У лептонних конгломераціях розвиваються здатності відчуття, волі, мислення, самосвідомості, аналогічні до біологічних. Внутрішнє емоційне навантаження є передумовою виникнення «образу» себе – зачатку самосвідомості на рівні відчуття «мені добре – мені погано». Емоційне навантаження є джерелом розвитку психіки взагалі, тому що тільки на її основі розвивається нервова система як інструмент саморегуляції, виникають відчуття, почуттєві сприйняття, вольові, розумові процеси, діяльнісна активність.	3. У лептонних конгломераціях розвиваються здатності відчуття, волі, мислення, самосвідомості, аналогічні до біологічних. Внутрішнє емоційне навантаження є передумовою виникнення “образу” себе – зачатку самосвідомості на рівні відчуття “мені добре – мені погано”. Емоційне навантаження є джерелом розвитку психіки взагалі, тому що тільки на її основі розвивається нервова система як інструмент саморегуляції, виникають відчуття, почуттєві сприйняття, вольові, розумові процеси, діяльнісна активність.
Суб'єктивність на рівні «мені добре – мені погано» розвивається як здатність до самоорганізації, виконує функції відображення навколишнього, оцінки та регуляції свого стану. Її розвиток прослідковано в еволюційному процесі живої природи як розвиток форм біологічного відображення. У біологічних системах суб'єктивність чи «образ себе» реалізується через програми самоконтролю, самоуправління, самопокладання, самопроекування. Більш складні форми	Суб'єктивність на рівні “мені добре – мені погано” розвивається як здатна до самоорганізації, виконує функції відображення навколишнього, оцінки та регуляції свого стану. Її розвиток прослідковано в еволюційному процесі живої природи як розвиток форм біологічного відображення. У біологічних системах суб'єктивність, чи “образ себе” реалізується через програми самоконтролю, самоуправління, самополягання, самопроекування. Більш складні

відображення (відчуття, сприйняття, уявлення, почуття, мислення, уява, воля, діяльність, свідомість тощо) є надбудовою над емоціями і інтегруються з ними. Але емоції завжди є внутрішнім рушієм усіх форм психічної діяльності.	форми відображення (відчуття, сприйняття, уявлення, почуття, мислення, уява, воля, діяльність, свідомість тощо) є надбудовою над емоціями і інтегруються з ними. Але емоції завжди є внутрішнім рушієм усіх форм психічної діяльності.
Бог як фізичне лептонне утворення існує перш за все як емоційна істота. Можливо, емоційні стани виникають не в фазі недиференційованої «плазмової хмари», а у фазі її розпаду на окремі щільні утворення – зародки майбутніх метagalactic. Ці зародки також, як і будь-які інші об'єднання матеріальних часточок, є статистичними об'єктами, тобто здатні до резонансних взаємодій за законами синергетики.	Бог як фізичне лептонне утворення існує перш за все як емоційна істота. Можливо, емоційні стани виникають не в фазі недиференційованої "плазмової хмари", а у фазі її розпаду на окремі щільні утворення – зародки майбутніх метagalactic. Ці зародки також, як і будь-які інші об'єднання матеріальних часточок, є статистичними об'єктами, тобто здатні до резонансних взаємодій за законами синергетики.
С. 161	
Тут з'ясовується ще один цікавий аспект проблеми, що вивчається. Якщо емоційні здібності Бога виникли на ступені, що передує Великому вибуху, то він спочатку був Єдиним носієм Космічного розуму. Але якщо ці здібності виникають на стадії утворення окремих фізичних матеріальних систем (плазмових хмар, метagalactic чи галактик), то Бог вже «не є Єдиним». І навіть у будь-якому разі він «не є Єдиним» у сучасний період існування Всесвіту. Точніше, він не є єдиною матеріальною системою у вузькому, фізичному чи речовинному значенні. Але єдність його забезпечується інформаційними та енергетичними зв'язками, тобто сучасний Космічний розум, ймовірно, є чимось подібним до всесвітніх мереж Інтернету.	Тут з'ясовується ще один цікавий аспект проблеми, що вивчається. Якщо емоційні здібності Бога виникли на ступені, що передує Великому вибуху, то він спочатку був Єдиним носієм Космічного розуму. Але якщо ці здібності виникають на стадії утворення окремих фізичних матеріальних систем (плазмових хмар, метagalactic чи галактик), то Бог вже не є Єдиним. І навіть у будь-якому разі він не є Єдиним у сучасний період існування Всесвіту. Точніше, він не є єдиною матеріальною системою у вузькому, фізичному чи речовинному значенні. Але єдність його забезпечується інформаційними та енергетичними зв'язками, тобто сучасний Космічний розум, ймовірно, є чимось подібним ьдо всесвітніх сітей Інтернету.
Лептон, до речі, може бути носієм і людської думки, свідомості, інших психічних процесів, тому що їх носія досі не виявлено. Якщо фізичним носієм людської психіки і космічного розуму, чи Космічної душі, є одна й та ж фізична частка лептон, то зрозуміло, що інтенсивність психічної діяльності прямо пропорційно залежить від маси лептонів, які об'єднані в одну локальну конгломерацію. Тоді найбільша з усіх лептонних конгломерацій має найбільший «психічний», тобто інформаційний потенціал. А така конгломерація існувала саме у фазі суперщільного первісного ядра Всесвіту. Саме на цьому етапі утворилися такі	Лептон, до речі, може бути носієм і людської думки, свідомості, інших психічних процесів, тому що їх носія досі не виявлено. Якщо фізичним носієм людської психіки і космічного розуму, чи Космічної душі, є одна й та ж фізична частка – лептон, то зрозуміло, що інтенсивність психічної діяльності прямо пропорційно залежить від маси лептонів, які об'єднані в одну локальну конгломерацію. Тоді найбільша з усіх лептонних конгломерацій має найбільший "психічний", тобто інформаційний потенціал. А така конгломерація існувала саме у фазі суперщільного первісного ядра

форми накопичування та обробки інформації, що дали можливість Космічному розуму «продумати» все своє існування в усіх його варіантах, спланувати всі ступені свого майбутнього розвитку, передбачити всі події у своєму існуванні від свого «народження» до «кінця світу». [469] .	Всесвіту. Саме на цьому етапі утворилися такі форми накопичування та обробки інформації, що дали можливість Космічному розуму "продумати" все своє існування в усіх його варіантах, спланувати всі ступені свого майбутнього розвитку, передбачити всі події у своєму існуванні від свого "народження" до "кінця світу".
469. Kirilenko K. Kulturologicheskie apřirodně-vědecké atributy "vyšší inteligence (PanaBoha)" veformování světónázoromoderního člověka / Kateřina Kirilenko // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2015. – № 3.	
Саме таке припущення дає відповідь на всі недоступні досі питання, у тому числі про виникнення людини та людського розуму. На ступені суперщільного ядра Всесвіту первісна конгломерація лептонів зазнає невідомої нам кількості реструктурування своїх інформаційних утворень. Тут виникають такі форми обробки та поширення інформації, які навряд чи можуть бути нами усвідомлені, тому що їх носієм є	Саме таке припущення дає відповідь на всі недоступні досі питання, у тому числі про виникнення людини та людського розуму. На ступені суперщільного ядра Всесвіту первісна конгломерація лептонів зазнає невідомої нам кількості реструктурування своїх інформаційних утворень. Тут виникають такі форми обробки та поширення інформації, які навряд чи можуть бути нами усвідомлені, тому що їх носієм є
C. 162	
вся маса лептонів Всесвіту. Але цей «розум» усвідомлює, що можливості його обмежені одноманітністю форм існування матерії та варіантів руху. На стадії суперщільного ядра не існує різноманітності форм руху. Ті можливості руху, саморозвитку, формоутворення, які є на цієї стадії, були використані ще до Великого вибуху. Чому відбувається Великий вибух? Він відбувається саме тому, що у лептонних часточок є намагання рухатись. Із одноманітності вихідного ядра створюється розмаїття фізичних, хімічних, а потім і біологічних форм руху, тобто існування матерії.	вся маса лептонів Всесвіту. Але цей "розум" усвідомлює, що можливості його обмежені одноманітністю форм існування матерії та варіантів руху. На стадії суперщільного ядра не існує різноманітності форм руху. Ті можливості руху, саморозвитку, формоутворення, які є на цієї стадії, були використані ще до Великого вибуху. Чому відбувається Великий вибух? А він відбувається саме тому, що у лептонних часточок є намагання рухатись. Із одноманітності вихідного ядра створюється розмаїття фізичних, хімічних, а потім і біологічних форм руху, тобто існування матерії.
Душа не здатна до практичної діяльності, якщо вона не втілена в органічну оболонку. Лептонний «Бог», розум якого у вихідній формі був тотожним з його лептонним тілом, сам створює розмаїття своїх «тілесних органів». «Органами» його діяльності стають ті синергетичні системи, які він створює. «Знаряддями» його діяльності є ті самі резонансні взаємодії, що здійснюються у синергетичних процесах саморозвитку багаторівневих систем. Можна було б вважати, що Бог своєю креативною	Душа не здатна до практичної діяльності, якщо вона не втілена в органічну оболонку. Лептонний "Бог", розум якого у вихідній формі був тотожним з його лептонним тілом, сам створює розмаїття своїх "тілесних органів". "Органами" його діяльності стають ті синергетичні системи, які він створює. "Знаряддями" його діяльності є ті самі резонансні взаємодії, що здійснюються у синергетичних процесах саморозвитку

діяльністю рятується від нудьги. Також можна було б говорити, що він сам вигадує для себе розмаїття ігор: він грає у створення Космосу для того, щоб не відчувати нудьги.	багаторівневих систем. Можна було б вважати, що Бог своєю креативною діяльністю рятується від нудьги. Також можна було б говорити, що він сам вигадує для себе розмаїття ігор: він грає у створення Космосу для того, щоб не відчувати нудьги.
Ті позиції, які ми розвиваємо, дозволяють зрозуміти й відому проблему космічної антропності. Дійсно, Космос антропний, тобто Бог створив людину для того, щоб вона стала суб'єктом пізнання Природи, Всесвіту, Космосу, а, відтак, і Бога.	Ті позиції, які ми розвиваємо, дозволяють зрозуміти й відому проблему космічної антропності. Дійсно, Космос антропний, тобто Бог створив людину для того, щоб вона стала суб'єктом пізнання Природи, Всесвіту, Космосу, а відтак – і Бога.
У зв'язку з викладеними позиціями зрозуміло, що проблема можливості існування моральних та естетичних атрибутів Бога не є дуже складною для вирішення з позицій синергетичної методології. В усіх релігійних системах культивуються погляди на Бога як на вищого арбітра в питаннях людської гріховності та доброчесності, а також і в оцінках прекрасного та потворного. Але чи дійсно Бог створює норми людської моралі та канони естетичного сприйняття? Вважаємо, що їх походження завжди є людським, історичним. Вони відображають соціокультурні цінності, але не є їх «природою», дійсною	У зв'язку з викладеними нами позиціями зрозуміло, що проблема можливості існування моральних та естетичних атрибутів у Бога не є дуже складною для вирішення з позицій синергетичної методології. В усіх релігійних системах культивуються погляди на Бога як на вищого арбітра в питаннях людської гріховності та доброчесності, а також і в оцінках прекрасного та потворного. Але чи дійсно Бог створює норми людської моралі та канони естетичного сприйняття? Вважаємо, що їх походження завжди є людським, історичним. Вони відображають соціокультурні цінності, це є їх "природою", дійсною
C. 163	
сутністю. Щодо об'єктивних, космічних джерел моралі та краси, то вони полягають тільки в одному: у відтворенні в них форм об'єктивного порядку та безпорядку, конструктивних – системостворювальних процесів та деструктивних – системо руйнівних. [469]	сутністю. Щодо об'єктивних, космічних джерел моралі та краси, то вони полягають тільки в одному: у відтворенні в них форм об'єктивного порядку та безпорядку, конструктивних системостворювальних процесів та деструктивних, системоруйнівних.
469. Kirilenko K. Kulturologicheskie apřirodně-vědecké atributy "vyšší inteligence (PanaBoha)" veformování světónázoromoderního člověka / Kateřina Kirilenko // Modern Science – Moderní věda. – Praha, 2015. – № 3.	

79

C. 272	Миленкова Р. В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства // Педагогічні науки. 36.наук.статей. – Суми, 2008. – Вип.1. – С. 133 – 142.
	C.141 (Висновки)
Таким чином, навчальний заклад , який обирає стратегію формування інноваційної культури студентів, відзначається тим, що спрямовує свої зусилля на розвиток життестійкої і життєздатної особистості, відкритої до нового, що прагне досягти власного	Таким чином, школа, яка приймає стратегію формування інноваційної культури, відзначається тим, що спрямовує свої зусилля на розвиток життестійкої і життєздатної особистості, відкритої до нового і тієї, що прагне досягти власного успіху,

успіху, здійснюючи вклад в інноваційний розвиток суспільства. Розвиток особистості майбутнього культуролога з такими характеристиками залежить від комплексу створених у ВНЗ умов для самореалізації та високої мотивації всіх учасників навчально-виховного процесу.	здійснюючи вклад в інноваційний розвиток суспільства. Розвиток особистості учня з такими характеристиками залежить від комплексу створених у закладі освіти умов для самореалізації та високої мотивації всіх учасників навчально-виховного процесу.
---	--

80

С. 86	Холодкова Л.А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования//Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. –№14-том 6 – 2006. – С. 78 – 84.
Як наслідок , формування інноваційної культури значною мірою визначається інтеграційними процесами. Інтеграція є однією із провідних тенденцій не лише в науці, але й в сучасній освіті; зокрема, вона дозволяє сформувати цілісне уявлення про професійну діяльність і сприяє підготовці висококваліфікованого фахівця шляхом отримання системи взаємозв'язаних знань й умінь та інших компетентностей . Вибір системоутворюючого чинника	Таким образом, формирование инновационной культуры определяется интеграционными процессами. Интеграция является одной из ведущих тенденций современного образования, она позволяет сформировать целостное представление о профессиональной деятельности и способствует подготовке высококвалифицированного специалиста путем получения системы взаимосвязанных знаний и умений. Исследователи полагают, что выбор системообразующего фактора
С. 165	
є важливою умовою інтеграції, оскільки саме він здатний об'єднати в цілісну єдність компоненти системи, цілеспрямувати їх, стимулювати цілісний діяльнісний напрям, зберегти певну і необхідну міру свободи компонентів, забезпечити саморегуляцію нової системи і її саморозвиток. Таким системоутворюючим чинником інтеграційних процесів в освіті та у майбутній професійній діяльності фахівців – культурологів – може стати формування їх інноваційної культури.	является важным условием интеграции, так как способен объединить в целостное единство компоненты системы, целенаправит их, стимулировать целостное деятельное направление, сохранить определенную и необходимую степень свободы компонентов, обеспечить саморегуляцию новой системы и ее саморазвитие; (9) Таким системообразующим фактором, в нашем случае, может стать формирование инновационной культуры у будущих специалистов.
	9. Хартия инновационной культуры// Инновации. 1999. № 9 – 10. С.55
Вважаємо, що застосування інтеграційного підходу повинне привести до вдосконалення, взаємопроникнення і взаємозбагачення всіх компонентів та зв'язків освітнього процесу у вищій школі з метою продуктивного та ефективного формування інноваційної культури майбутніх культурологів. При цьому система підготовки фахівця будується як відкрита, динамічна, гнучка і мобільна структура, здібна до саморозвитку і	Мы считаем, что применение интегрированного подхода должно привести к совершенствованию, взаимопроникновению и взаимообогащению всех элементов, связей и управления обучением в высшей школе в целях эффективного формирования инновационной культуры. При этом система подготовки специалиста строится как открытая, динамичная, гибкая и мобильная структура, способная к

адаптації до нових умов.	саморозвитку и адаптации к новым условиям.
81	
С. 164	Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов высшего профессионального образования // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена. – №14 – том 6. – 2006. – С. 78 – 84.
С.82	
Інноваційну культуру можна розглядати як комплексний соціальний феномен, який органічно об'єднує питання науки, освіти та культури з соціальною і, перш за все, з професійною практикою в різних сферах людської життєдіяльності.	Таким образом, инновационная культура может рассматриваться как комплексный социальный феномен, органически объединяющий вопросы науки, образования, культуры с социальной и, прежде всего, с профессиональной практикой в различных сферах сообщества: в управлении, экономике, образовании, культуре.
82	
С. 166	Балахонов А. В. Фундаментализация образования: сравнительный семантический анализ // Вестник Ленинградского гос. университета им. А. С. Пушкина. – Вып.4, том 3, – 2010 – серия 14: Народное образование. Педагогика. – С. 81 – 93.
Фундаменталізація є суттєвим компонентом поліпарадигмальної вищої освіти, що забезпечує, з одного боку, психологічний фундамент для освоєння професійних дисциплін за рахунок глибокого і системного освоєння фактологічної, світоглядної та методологічної сторін комплексу базових науково-теоретичних дисциплін, а, з іншого боку, – системність, узагальненість і внутрішню єдність навчального матеріалу, побудованого на основі органічної єдності всіх складових освіти, і має інноваційний характер.	Таким образом, фундаментализация представляет собой важнейшее направление повышения качества образования, а само понятие фундаментализации можно определить как существенный компонент полипарадигмального высшего образования, обеспечивающий, с одной стороны, знаниевый фундамент для освоения профессиональных дисциплин за счет глубокого и системного освоения фактологической, мировоззренческой и методологической сторон комплекса базовых научно-теоретических дисциплин, с другой стороны – системность, обобщенность и внутреннее единство учебного материала, построенного на основе органического единства всех составляющих образования и имеющего опережающий характер
83	
С. 169	Коростень А.В. Теоретические аспекты моделирования системы развития нравственных качеств у будущих государственных служащих // Вопросы современной науки и практики. Зб.н.р.университету им.В.И.Вернадского – №7 (21)-2009 – с.107 – 116.

модель дозволяє об'єктивно і наочно представити досліджуваний процес як систему, обґрунтувати і розкрити його внутрішню структуру, що відображає єдність його компонентів, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємозалежності; розроблення моделі дає можливість систематизувати інформацію щодо досліджуваного процесу, звести воедино різні уявлення про шляхи оптимізації процесу формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки. Крім того, ми дотримуємося тієї думки, що формування – це процес, в ході якого відбувається створення чогось нового на основі наявних якостей особистості як генезисного характеру, так і придбаного.	□□во-первых, такая модель позволяет объективно и наглядно представить исследуемый процесс как систему, обосновать и раскрыть его внутреннюю структуру, отражающую единство его компонентов, находящихся во взаимосвязи и взаимозависимости; □□во-вторых, разработка такой модели дает возможность систематизировать информацию относительно исследуемого процесса, свести воедино различные представления о путях оптимизации процесса развития нравственных качеств у студентов управленческого вуза.
--	--

84

С. 172	Почуєва О. О. Моделювання в теорії управління освітніми процесами [Електронний ресурс] / О. О. Почуєва // Розвиток професійної компетентності менеджерів освіти: теоретико-методичні засади: збірник тез Всеукраїнської поєднаної інтернет-конференції (26 листопада – 3 грудня 2012 року). – Запоріжжя, 2012. – Випуск 4 (10).
Проектування направлене на створення моделей майбутніх процесів і явищ, на відміну від моделювання, яке може досягати минулий досвід з метою його глибшого дослідження.	Таким чином, проектування спрямовано на створення моделей планованих (майбутніх) процесів і явищ на відміну від моделювання, яке може поширюватися і на минулий досвід з метою його більш глибокого осмислення.

85

173	
Аналіз сутності понять «моделювання» і «проектування» показує, що проект може включати моделі і, навпаки, бути підсистемою моделі. Проектування припускає створення приватних моделей, моделювання, у свою чергу, складається з сукупності елементів, зокрема включає теорію проектування.	Отже, ми бачимо, що зіставлення термінів «моделювання» і «проектування» призводить до їхнього взаємного смислового «вкладення», тобто проект як система є частиною моделі, і навпаки, саме проектування може складатися з малих моделей. Проектування передбачає створення приватних моделей, моделювання, у свою чергу, складається з сукупності елементів, у тому числі включає теорію проектування.
Суть педагогічного моделювання як наукового методу дослідження може бути відображена у наступних етапах [57]: 1) входження у процес і вибір методологічних підстав для моделювання, якісний опис предмету дослідження; 2) постановка завдань моделювання; 3) конструювання моделі	Сформулюємо основні положення педагогічного моделювання, відображеного в наступних етапах: входження в процес і вибір методологічних підстав для моделювання, якісний опис предмета дослідження; 2) постановка задач моделювання;

з уточненням залежності між основними елементами досліджуваного об'єкту, визначенням параметрів об'єкту і критеріїв оцінки змін цих параметрів, вибір методик вимірювання; 4) дослідження валідності моделі у вирішенні поставлених завдань; 5) застосування моделі у педагогічному експерименті.	3) конструювання моделі з уточненням залежності між основними елементами досліджуваного об'єкта, визначенням параметрів об'єкта і критеріїв оцінки цих параметрів, вибір методик вимірювання; 4) дослідження валідності моделі у вирішенні поставлених завдань; 5) застосування моделі в педагогічному експерименті; 6) змістовна інтерпретація результатів моделювання.
57. Богданова Т. Информационная среда образовательного комплекса / Т. Богданова // Высшее образование в России. – 2008. – № 12. – С. 82–86.	

86

С. 174	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореферат дис. доктора пед.наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
	С.40
Моделювання процесу формування інноваційної культури майбутніх культурологів ми розуміємо як цілеспрямований процес систематизації і узагальнення знань і умінь, розвитку професійно важливих якостей і властивостей особистості фахівця, що визначають успішність його професійної діяльності в інноваційному середовищі культури, стійкої системи мотивів до розробки, комплексного впровадження і освоєння нових сучасних інноваційних технологій і програм, а також психологічної установки на виконання перетворюючих дій і компетентності з їх здійснення у процесі культурологічної діяльності	Изучены и реализованы возможности формирования инновационной культуры будущих педагогов начального обучения как целенаправленный процесс систематизации и обобщения знаний и умений, развития профессионально важных качеств и свойств личности учителя, определяющих успешность профессиональной деятельности в инновационной среде образовательного учреждения, устойчивой системы мотивов к разработке, комплексному внедрению и освоению новых современных инновационных технологий и программ, а также психологической установке на выполнение преобразующих действий и компетентности по их осуществлению в процессе обучения младших школьников,

87

С. 174	Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Дис. д.пед.н. по специальности 13.00.08 – теория и методика проф.образования. – М.: МГГУ им.М.А.Шолохова.2011
	С. 9 –10 (вступ); С. 375 – 376
У процесі проектування означеної вище структурно-функціональної моделі ми виходили із припущення (гіпотези), згідно якого	Данные опытно-экспериментальной работы свидетельствуют о том, что эффективность формирования

ефективність формування досліджуваного феномену у межах загальнопрофесійної підготовки може бути істотно підвищена, якщо: – формування інноваційної культури майбутнього культуролога є однією із основних цілей освітнього процесу;	инновационной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки может быть существенно повышена, если: - формирование инновационной культуры учителя начальных классов в процессе профессиональной подготовки рассматривается в качестве одной из целей учебно-воспитательного процесса вуза;
С. 175	
– загальнопрофесійна підготовка майбутнього культуролога спрямована на формування особистості, здатної виходити за межі нормативної діяльності і здійснювати інноваційні процеси;	– направленность процесса профессиональной подготовки педагога способствует развитию и саморазвитию личности, способной выходить за пределы нормативной деятельности и осуществлять инновационные процессы;
– включення студентів в інноваційну діяльність відбувається за допомогою освітнього середовища, що забезпечує розкриття творчого потенціалу особистості як суб'єкта педагогічної і культурологічної діяльності;	- включение личности в инновационную деятельность происходит посредством создания определенной среды в процессе профессиональной подготовки, обеспечивающей раскрытие творческого потенциала личности как субъекта педагогической деятельности и культуры;
– забезпечується таке поєднання складників загальної і професійної культури, при якому інноваційна культура виконує функцію трансферу цих видів культури у сферу інноваційної навчально-пізнавальної діяльності;	- обеспечивается органическое сочетание общей и инновационной культуры, при котором инновационная культура выполняет функцию проецирования общей и профессиональной культуры в сферу инновационной педагогической деятельности;
– операційно-процесуальна сторона формування інноваційної культури майбутнього культуролога здійснюється за допомогою дидактичних форм, методів і засобів навчання, здатних моделювати предметний і соціальний зміст його майбутньої професійної діяльності як інноваційної культурологічної діяльності;	– розробтана операційно-процесуальна сторона процесса формирования инновационной культуры педагога с помощью дидактических форм, методов и средств обучения в вузе, способных моделировать предметное и социальное содержание профессиональной деятельности учителя начальных классов в процессе инновационной педагогической деятельности;
– відбір педагогічних засобів формування інноваційної культури здійснюється з урахуванням уже досягнутого рівня готовності студентів до майбутньої культурологічної інноваційної діяльності;	– отбор педагогических средств формирования инновационной культуры осуществляется с учетом достигнутого уровня готовности студентов к предстоящей педагогической инновационной деятельности и выстраивается в определенной системе, на основе единства

– буде розроблений діагностичний інструментарій, здатний забезпечити контроль за ефективністю формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки у ВНЗ;	теоретической и практической подготовки; - разработан диагностический инструментарий, способный обеспечить контроль процессом формирования инновационной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки в вузе с целью его прогнозирования и коррекции.
---	--

88

C. 177 – 178	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Дис. д. пед. н. по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2011.
	C. 372
<i>Мета формування інноваційної культури майбутнього культуролога полягає у формуванні системи знань, умінь, розвитку професійно важливих якостей і властивостей особистості, що визначають успішність професійної діяльності в інноваційному середовищі культури, стійкої системи мотивів до розробки, комплексного впровадження і освоєння нових сучасних інновацій, а також психологічної установки на виконання перетворюючих дій і компетентності з їх здійснення в процесі культурологічної діяльності. комплексного впровадження й усестороннього освоєння нововведень у галузях культури при збереженні в інноваційній системі динамічної єдності старого, сучасного і нового.</i>	Формирование инновационной культуры будущих педагогов начального обучения мы понимаем как целенаправленный процесс систематизации и обобщения знаний и умений, развития профессионально важных качеств и свойств личности учителя, определяющих успешность профессиональной деятельности в инновационной среде образовательного учреждения, устойчивой системы мотивов к разработке, комплексному внедрению и освоению новых современных инновационных технологий и программ, а также психологической установке на выполнение преобразующих действий и компетентности по их осуществлению в процессе обучения младших школьников, включающий в себя мотивационный, когнитивный, рефлексивный, эмоциональный и деятельностный компоненты.

89

C. 182	Лопушанська Ю.М. Контекстуальний підхід у навчанні студентів - соціологів професійній англійській мові// Наукові праці. Педагогіка - Вип.176 – том 188.– 2012. – С. 98 – 101.
	C. 99 – 100
Основна функція контекстного підходу у процесі формування інноваційної культури майбутнього культуролога – створення умов для трансформації навчально-пізнавальної діяльності у професійну, таким чином, моделюючи інноваційно-освітнє середовище, максимально наближене за формою і змістом до професійного. Контекстне навчання – це навчання, в якому на мові наук і за допомогою усієї системи форм, методів, засобів навчання (традиційних і нових) послідовно моделюються предметний і	Основною функцією контекстного підходу у навчання є створення умов для трансформації навчально-пізнавальної діяльності в професійну, таким чином моделюючи освітнє середовище, максимально наближене за формою і змістом до професійного. Контекстне навчання – це навчання, в якому мовою науки і за допомогою всієї системи форм, методів, засобів навчання (традиційних і нових) послідовно моделюється предметний та

соціальний зміст майбутньої професійної діяльності студентів [84].	соціальний зміст майбутньої професійної діяльності студентів [3, с. 43].
84. Бутенко В. Г. Культурологічні засади професійної підготовки фахівців соціальної сфери / В. Г. Бутенко // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісн. – Херсон, 2013. – Вип.1. – С. 7–10.	3. Вербицкий А.А. Контексты содержания образования/ А.А.Вербицкий, Т.Д.Дубовицкая. – М.: РИЦ МГОПУим. В.А.Шолохова, 2003 – 80 с.
На думку дослідників, контекстне навчання зміщує акценти з пасивної абсорбції окремих пластів професійної інформації і готових знань на формування у студентів готовності і здатності здійснювати професійні функції [258].	На думку А. Вербицького, І. Зимньої та Г. Лаврентьева, контекстне навчання зміщує акценти з пасивної абсорбції окремих пластів професійної інформації та готових знань на формування у студентів готовності та здатності здійснювати професійні функції [3; 8; 9].
258. Лакшин В. Психолого-педагогічні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах / Віктор Лакшин // Рідна шк. – 2005. – № 2. – С. 22–25.	3. Вербицкий А.А. Контексты содержания образования/ А.А.Вербицкий, Т.Д.Дубовицкая. – М.: РИЦ МГОПУим. В.А.Шолохова, 2003 – 80 с; 8. Зимняя И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе подходов к проблемам образования? /И.А.Зимняя //Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8, С. 20 – 26. 9.Лаврентьев Г.В. Обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов / Г.В.Лаврентьев, Н.Б.Лаврентьева, Н.А.Неудахина. – Барнаул: Изд-тво Алт. ун-та, 2004, 232 с.

90

С. 182 – 183	Хом'юк В.В. Системний підхід до формування математичної компетентності майбутніх інженерів // Педагогічна освіта: теорія і практика. Зб.наук. праць.– Кам'янець-Подільск. – Вип.17(2-2014) – С.258 – 263.
	С. 259
Синергетичний підхід забезпечує можливість розробляти цілісні інтеграційні моделі, виявляти основні функції, елементи, компоненти, їх зв'язки і відношення, системоутворюючі фактори та умови функціонування у статичному і динамічному аспектах. Взаємозв'язок фактів і явищ педагогічного процесу, взаємодія ситуацій, компонентів навчання і виховання об'єктивно вимагає всебічного аналізу всієї системи. Аналітичну діяльність викладача потрібно конструювати як динамічну систему. Формування системного мислення сприяє умінню варіативно будувати і коригувати професійну діяльність, віднаходити оптимальні поєднання педагогічних засобів, форм і методів роботи. Системний самоаналіз навчально-виховного процесу є основою регулювання власної діяльності, збільшує доцільність професійних дій, зменшує елемент стихійності [420].	Системний підхід забезпечує можливість розробляти цілісні інтеграційні моделі, виявляти основні функції, елементи, компоненти, їх зв'язки і відношення, системоутворюючі фактори та умови функціонування у статичному і динамічному аспектах. Взаємозв'язок фактів і явищ педагогічного процесу, взаємодія ситуацій, компонентів навчання і виховання об'єктивно вимагає всебічного аналізу всієї системи. Аналітичну діяльність викладача потрібно конструювати як динамічну систему. Формування системного мислення сприяє умінню варіативно будувати і коригувати професійну діяльність, віднаходити оптимальні поєднання педагогічних засобів, форм і методів роботи. Системний самоаналіз навчально-виховного процесу є основою регулювання власної педагогічної діяльності, збільшує доцільність професійних дій, зменшує елемент стихійності.

420. Чибисова Н. Г. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти : [про систему виховання у вищій школі] / Н. Г. Чибісова // Педагогіка і психологія – 2002. – № 3. – С. 135–136.	
---	--

91

С. 183	Чайка В.М. Основні підходи до розробки концепції і системи підготовки майбутнього вчителя до інноваційної педагогічної діяльності//Психолого- педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. Зб.наук.праць.– №2 (10) – Рівне, РВЦ МЕНУ ім.ак.С.Дем'янчука. 2013 с. – с.174 – 181.
	С. 177
Особистісний розвиток викладача і студента характеризується не тільки як поступовий, лінійний, безконфліктний процес, а як процес, що супроводжується суперечностями, які зумовлюють трансформацію ціннісних орієнтацій, самопізнавальну і самовиховну активність. З позицій синергетики професійні рішення та дії визначаються не лише знаннями педагогічних закономірностей, сформованими вміннями і навичками, змістом і результатами аналітико-синтетичної діяльності, а й через розуміння власних психічних процесів, аналіз особливостей власного стилю роботи, власного Я [420; 422]. Праксеологічний підхід забезпечує ефективне управління діяльністю через її всебічний самоаналіз, самооцінювання, цілеспрямоване моделювання умов і засобів удосконалення на основі синтезу теоретичних знань та емпіричного досвіду. Теорія праксеології відображає залежність результатів роботи насамперед від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій у широкому розумінні, що охоплює оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критерії емоційного і практичного оцінювання результатів [420; 422].	Синергетичний підхід характеризує професійний та особистісний розвиток педагога не тільки як поступовий, лінійний, безконфліктний процес, а як процес, що супроводжується суперечностями, що зумовлюють трансформацію ціннісних орієнтацій, самопізнавальну і самовиховну активність. З позицій синергетики професійні рішення та дії визначаються не тільки знаннями педагогічних закономірностей, сформованими вміннями і навичками, змістом і результатами аналітико-синтетичної діяльності, але й через розуміння власних психічних процесів, аналіз особливостей власного стилю роботи, власного "Я". Праксеологічний підхід забезпечує ефективне управління діяльністю через її всебічний самоаналіз, самооцінку, цілеспрямоване моделювання умов і засобів удосконалення на основі синтезу теоретичних знань та емпіричного досвіду. Теорія праксеології відображає залежність результатів роботи насамперед від попередньої ретельної підготовки до її виконання, ступеня підготовленості дій у широкому розумінні, що охоплює оволодіння знаннями, свідомий вибір засобів, методів аналізу і регулювання, критерії емоційного і практичного оцінювання результатів.
420. Чибисова Н. Г. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти : [про систему виховання у вищій школі] / Н. Г. Чибісова // Педагогіка і психологія – 2002. – № 3. – С. 135–136. 422. Чистоклетов Н. Ю. Управление качеством инновационной деятельности высшего учебного заведения в научной сфере : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. техн. наук : спец. 05.02.23 «Стандартизация и управление качеством продукции» / Чистоклетов Николай Юрьевич. – Брянск, 2008. – 20 с.	
	С. 178
Реалізація культурологічного підходу	Реалізація культурологічного підходу

пов'язана з прагненням подолати тенденції розвитку безособистісної, абстрактно-формальної педагогіки. Основним змістом професійно-педагогічної культури викладача є його здатність до безперервної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, перетворювальної діяльності, свідомого підкорення діяльності ціннісним соціокультурним пріоритетам, ефективного самоуправління і творчої самореалізації. Оскільки педагог постійно мусить здійснювати моральний, етичний, світоглядний вибір, оцінювати і регулювати педагогічні обставини і ситуації, ставити мету і завдання, шукати засоби їх досягнення, приймати рішення та реалізовувати їх, то методологічно важливим є положення про органічний зв'язок культури з педагогічною діяльністю [306],[420; 424].	пов'язана з прагненням подолати тенденції розвитку безособистісної, абстрактно-формальної педагогіки. Основним змістом професійно-педагогічної культури вчителя є його здатність до неперервної самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, перетворювальної діяльності, свідомого підкорення діяльності ціннісним соціокультурним пріоритетам, ефективного самоуправління і творчої самореалізації. Оскільки вчитель постійно знаходиться в ситуації морального, етичного, світоглядного вибору, оцінювання та регулювання педагогічних обставин і ситуацій, постановки мети і завдань, пошуку засобів їх досягнення, прийняття рішень та їх реалізації, то методологічно важливим є положення про органічний зв'язок культури з педагогічною діяльністю.
306. Новикова Е. П. Ориентация на гуманистические традиции и ценности как идеология инновационных образовательных процессов / Е. П. Новикова // Сибир. пед. журн. – 2006. – № 5. – С. 130. 420. Чибисова Н. Г. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти : [про систему виховання у вищій школі] / Н. Г. Чибісова // Педагогіка і психологія – 2002. – № 3. – С. 135–136. 424. Шакирзянова Д. Р. Стимулирование мотивации самосовершенствования культуры учителя : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Шакирзянова Диляра Рафиковна. – Ульяновск, 2004. – 23 с.	

92

С. 187	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореферат дис. доктора пед. наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГГУ им. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
Методи формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки можна умовно розділити на декілька груп:	С. 32 Методы формирования инновационной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки можно условно разделить на несколько групп:
інформаційно-управлінські – передача інформації про те, що і як потрібно робити, створення умов для засвоєння цієї інформації (наприклад, запропонувати студентам самостійно розробити план культурного міроприємства, проведення семінару-практикуму з демонстрацією інновацій у галузі	информационно-управленческие – передача информации о том, что и как нужно делать, создание условий для усвоения этой информации (например, предложить студентам самостоятельно или в группах разработать (собрать), оформить и

культури, організація творчих зустрічей або майстер-класів із <u>провідними діячами культури і мистецтва тощо</u>);	представить папку с документами, проведение семинара-практикума с демонстрацией инноваций в процессе систематизации информации педагогами-практиками, организация творческих встреч или мастер-классов с педагогами-практиками (учителем года) и лицами, управляющими учебными и образовательными учреждениями);
– організаційно-педагогічні методи – реалізуються через консультації, бесіди, індивідуальні співбесіди з педагогами (наприклад, проведення викладачами індивідуальних і групових консультацій, бесід, співбесід з питань практики, працевлаштування, оформлення проектних і річних підсумкових робіт);	организационно-педагогические методы – реализуются через консультации, беседы, индивидуальные собеседования с педагогами (например, проведение преподавателями индивидуальных и групповых консультаций, бесед, собеседований по вопросам практики, трудоустройства, оформления проектных и годовых итоговых работ);
– розпорядливі методи – видання різних документів (положень, інструкцій) і доведення їх змісту до студентів (наприклад, розробка і розповсюдження рекомендацій і методичних посібників з оформлення робочої і навчальної документації (звітності), написання підсумкових і практичних робіт, проведення діагностичної просвітницької діяльності тощо);	распорядительные методы – издание различных документов (положений, инструкций) и доведения их содержания до сведения студентов (например, разработка и распространение рекомендаций и методических пособий по оформлению рабочей и учебной документации (отчетности), написанию итоговых и практических работ, проведения диагностической, просветительской деятельности, планы построения уроков и т.д.);
С. 189	
професійно-методичні методи – різні форми підвищення рівня майстерності майбутніх культурологів, вивчення, узагальнення, розповсюдження передового досвіду, проблемні семінари, індивідуальні консультації (наприклад, за наступними темами: «Арт-культура», «Культурологія і сучасність» тощо).	профессионально-методические методы – различные формы повышения уровня педагогического мастерства будущих учителей, изучение, обобщение, распространение передового опыта, проблемные семинары, индивидуальные консультации (например, по следующим темам «Арт-педагогика», «Исследовательская работа учащихся», и т.д.);
З метою розвитку у студентів системного мислення, спостережливості, інтересу до вибраного предмету, нами було також організовувано і проведено ряд конференцій, інтелектуальних диспутів, екскурсій, міні-експедицій, відвідини музеїв і інших культурних центрів. У виборі методів і прийомів, що забезпечують функціонування даного блоку, ми практикуємо також інтерактивні методи навчання (метод модераций, case-study, метод	С целью развития системного мышления, умения обобщать, делать выводы, развивая при этом наблюдательность, интерес к выбранному предмету нами были организованы летние педагогические школы. Формы работы: семинары, коллоквиумы, конференции, лабораторные практикумы, экскурсии, мини-экспедиции, посещение музеев и других культурных центров. В

креативного вирішення проблем, ділові ігри), методи проблемного навчання.	качестве методов и приемов, обеспечивающих функционирование данного блока, мы выбрали также интерактивные методы обучения (метод модераций, case-study, метод креативного решения проблем, деловые игры), методы проблемного обучения и др.
Метод модераций використовувався при розгляді навчального матеріалу, в якому були поміщені проблеми дискусійного характеру (наприклад, при вивченні тим «Проектування культурологічних заходів як форма інноваційної діяльності культуролога», «Розробка і впровадження авторських нововведень як форма інноваційної діяльності культуролога» тощо.). При цьому поняття «модерація» розглядалося як процес встановлення правил і відстежування їх виконання при роботі з аудиторією студентів. Для модератії весь процес обговорення проблеми і ухвалення рішення розділявся на більш дрібні частини, для яких застосовувалися	Метод модераций использовался нами при рассмотрении учебного материала, в котором были заключены проблемы дискуссионного характера (например, при изучении тем «Проектирование педагогических технологий как форма инновационной деятельности педагога», «Разработка и внедрение авторской программы как форма инновационной деятельности педагога» и т.д.). При этом само понятие модерации рассматривалось как процесс установления правил и отслеживание их выполнения при работе с аудиторией студентов. Для модерации весь процесс обсуждения проблемы и принятия решения разделялся на более или менее мелкие части, для которых применялись
C. 190	
різні методи модератії (заповнення робочих карток на задану тему кожним із студентів, сортування, підбір подібних відповідей, угруповання карток тощо).	разные методы модерации (заполнение рабочих карточек на заданную тему каждым из студентов, сортировку, подбор подобных ответов, группировку карточек и т.п.).
Мета методу «Case-study» – навчити студентів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи рішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій з різних проблем культурологічної роботи. Практичні ситуації, які пропонувалися студентам, розроблялися двома шляхами: штучно сконструйованому і на основі опису реальних подій (найчастіше, подій, пов'язаних з педагогічною практикою студентів).	Целью метода «Case-study» явилось научить студентов анализировать информацию, выявлять ключевые проблемы, выбирать альтернативные пути решения, оценивать их, находить оптимальный вариант и формулировать программы действий по различным проблемам социальной работы с семьями разного типа. Практические ситуации, которые предлагались студентам, разрабатывались двумя путями: искусственно сконструированном и на основе описания реальных событий (чаще всего, событий, связанных с педагогической практикой студентов в школе).
Метод «Ділова гра» – комплекс рольових ігор із різними, часто протилежними інтересами її учасників і	Метод «Деловая игра» представляет собой в комплексе ролевую игру с различными, зачастую

необхідністю ухвалення рішення після закінчення або у ході гри.	противоположными интересами ее участников и необходимостью принятия какого-либо решения по окончании или в ходе игры.
Метод креативного вирішення проблем формує такі значущі навички студентів, як: розуміння і обґрунтування проблеми (аналіз ситуації), визначення цілей і очікуваних результатів, генерування ідей і узгодження рішень (дивергентна і конвергентна складові креативного вирішення проблем), планування дій і розробку критеріїв успішного досягнення результатів, аналіз рефлексії виконаної роботи.	Метод креативного решения проблем формирует такие значимые навыки студентов, будущих учителей начальных классов, как понимание и обоснование проблемы (анализ ситуации), определение целей и ожидаемых результатов, генерирование идей и согласование решений (дивергентная и конвергентная составляющие креативного решения проблем), планирование действий и разработку критериев успешного достижения результатов, рефлексивный анализ выполненной работы.

93

С. 195	Дяченко Н.О. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки – 2013 р. Персональний сайт Надії Дяченко
Проведений аналіз наукових праць дозволив з'ясувати, що явищу «педагогічні умови» присвячені дослідження багатьох науковців. Так, зокрема, Т. Федорова під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей її здійснення, що забезпечують успішне вирішення поставленого завдання [401].	Проведені нами розвідки дозволили з'ясувати, що дослідження явища «педагогічні умови» розглядалося у роботах багатьох науковців. Так, зокрема, О.Ф. Федорова під педагогічними умовами розуміє сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних форм та матеріальних можливостей її здійснення, що забезпечують успішне вирішення поставленого завдання [17].
401. Федорова Т. С. Личностно-ориентированная технология учебного проектирования в процессе развития технического творчества студентов втузов : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Федорова Татьяна Семеновна. – Кемерово, 2002. – 20 с.	17. Федорова О.Ф. Некоторые вопросы активизации учащихся в процессе теоретического и производственного обучения / О.Ф. Федорова. – М.: Высшая школа, 1970. – 301 с.

94

С. 195	Романовська О.О. Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі// Теорія і практика управління соціальними системами. – №3, 2011. – С. 57 – 65.
	С. 58
У дослідженні А. Найна , на яке посилається чимало дослідників, під педагогічними умовами розуміють сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на виконання поставлених у педагогіці завдань. [373]	На думку А. Найна , під педагогічними умовами розуміють сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-просторового середовища, спрямованих на виконання поставлених у педагогіці завдань.

373. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – Москва : Магистр, 2000. – 224 с.	
95	
С. 195	Дяченко Н.О. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки – 2013 р. Персональний сайт Надії Дяченко
За визначенням В. Манько, «педагогічні умови» – взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, які забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності [373].	В.М. Манько визначає «педагогічні умови» як взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, які забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності [9].
373. Сластенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. – Москва : Магистр, 2000. – 224 с.	
96	
	Моркотун С.Б. Класифікація педагогічних умов формування презентаційних умінь студентів магістратури у процесі професійної підготовки. //Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка – Вип. XL.–Частина третя. – 2011.
С. 196 – 197	С.120
Достатньо ґрунтовним, на наш погляд, є визначення сутності педагогічних умов, розроблене К. Касярум, яка пропонує тлумачити їх як взаємопов'язану сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, що сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців. Автором запропоновано їх організацію у дві групи – суб'єктивні внутрішньо-особистісні та об'єктивні зовнішні [183]. Суб'єктивні внутрішньо-особистісні умови (психологічні) передбачають створення атмосфери стимулювання, позитивної мотивації до майбутньої професійної діяльності. До них належать наявність у студентів: – загальних розумових здібностей (здібність до якісного аналізу та класифікації, здібність до оцінювання причинно-наслідкових зв'язків і стосунків); – певного ступеня розвитку абстрактно-теоретичного рівня свідомості; – ціннісного осмислення свого соціального статусу й мети отримання вищої освіти; – усвідомлення професійної значимості та переконаність у необхідності формування професійних умінь; – сформованість професійної мотивації,	Аналіз науково-педагогічних досліджень уможливив виділення комплексу педагогічних умов формування ПУ магістрантів. Визначені умови ми організували у п'ять підгруп – психологічні, дидактичні, методичні, комунікативні, організаційні, які об'єднали у дві групи – суб'єктивні внутрішньоособистісні, об'єктивні зовнішні (див. рис. 1). Суб'єктивні внутрішньоособистісні умови (психологічні) визначаються психологічною готовністю до обраної професії, передбачають створення атмосфери стимулювання, позитивної мотивації до формування ПУ. До них належать: 1) наявність у студентів загальних розумових здібностей (здібність до якісного аналізу та класифікації, здібність до оцінки причинно-наслідкових зв'язків і стосунків); 2) наявність у студентів певного ступеня розвитку абстрактно-теоретичного рівня свідомості; 3) ціннісне осмислення студентами свого соціального статусу й мети отримання вищої освіти, усвідомлення професійної значимості та переконаність у необхідності

наявність домінуючого мотиву при вступі до вищого навчального закладу, у отриманні майбутньої професії;

– створення відповідного навчального середовища через організацію змістовного навчання [183].

До об'єктивних зовнішніх умов відносяться:

– дидактичні умови, які передбачають співпрацю учасників навчально-виховного процесу, дотримання дидактичних принципів індивідуалізації та диференціації навчання, системності та послідовності;

– методичні умови, які пов'язуються з навчально-методичним забезпеченням навчально-виховного процесу та визначаються як сукупність форм, методів, засобів навчання, спрямованих на формування у майбутніх фахівців певних професійних умінь;

– комунікативні умови, пов'язані з вербальною і невербальною комунікацією, спрямованою на реалізацію процесу формування певних професійних умінь студентів під час професійного навчання. Вони включають організацію взаємодії учасників педагогічного процесу на основі діалогічності спілкування; створення комунікативної ситуації та інше;

– організаційні умови, які є сукупністю операцій, що спрямовані на досягнення прогресивних змін у процесі формування професійних умінь студентів через налагодження діяльності студентів і викладача (розроблення системи оцінювання сформованості професійних умінь студентів; використання вітчизняного та зарубіжного досвіду формування професійних умінь студентів; забезпечення єдності наукових знань, емоційно-ціннісних суджень і практичних дій, спрямованих на формування професійних умінь студентів; наближення структури навчального процесу до структури майбутньої професійної діяльності; здійснення управління й корекції процесу формування професійних умінь студентів під час професійної підготовки) [183].

формування ПУ;

4) сформованість професійної мотивації, наявність домінуючого мотиву при вступі до ВНЗ, здобуванні майбутньої професії, формуванні ПУ;

5) створення комфортного освітнього середовища через організацію змістовного навчання.

До об'єктивних зовнішніх умов відносяться дидактичні, методичні, комунікативні й організаційні умови.

Дидактичні умови передбачають співпрацю учасників навчально-виховного процесу, дотримання дидактичних принципів:

3) дотримання принципів індивідуалізації та диференціації навчання, системності та послідовності;

Методичні умови пов'язані з презентаційною компетентністю викладача, навчально-методичним забезпеченням педагогічного процесу; визначаються як сукупність форм, методів, засобів навчання, спрямованих на формування ПУ: **Комунікативні умови** пов'язані з вербальною і невербальною комунікацією, спрямованою на реалізацію процесу формування ПУ студентів магістратури під час професійного навчання. Вони включають:

1) організація взаємодії учасників педагогічного процесу на основі діалогічності спілкування; створення комунікативної ситуації;

Організаційні умови становлять сукупність операцій, спрямовану на досягнення прогресивних змін у процесі формування ПУ студентів магістратури під час професійної підготовки через налагодження діяльності студентів і викладача:

1) розробка системи оцінювання сформованості ПУ;

2) використання вітчизняного та зарубіжного досвіду формування ПУ;

3) забезпечення єдності наукових знань, емоційно-ціннісних суджень і практичних дій магістрантів,

спрямованої на формування ПУ;

4) наближення структури навчального процесу до структури майбутньої професійної діяльності;

5) здійснення управління й корекції процесу формування ПУ студентів

	магістратури під час професійної підготовки.
183. Каткова Л. В. Современные подходы к профессиональной подготовке учителя начальных классов в вузе [Электронный ресурс] / Л. В. Каткова, М. В. Николаева. – Режим доступа: http://journal.sakhgu.ru/work.php?id=41 . – Загл. с экрана.	

97

С. 198	Дяченко Н.О. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки – 2013 р.
На думку К. Костюченко , педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів педагогічного процесу, яка виступає результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчально-виховного процесу для досягнення поставлених цілей [230].	К.Є. Костюченко зазначає, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів педагогічного процесу, яка виступає результатом цілеспрямованого відбору, конструювання і використання елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчально-виховного процесу для досягнення поставлених цілей [5].
230. Костюченко К. Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психологопедагогічних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Костюченко Костянтин Євгенійович ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 20 с.	5. Костюченко К.Є. Педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення у майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 [Електронний ресурс] / К. Є. Костюченко; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2011. – 20 с.
Отже, поняття «організаційно-педагогічні умови» охоплює компоненти, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу, складовими якого є його цілі, зміст, методи, форми і засоби, а також взаємозалежна навчальна діяльність викладача та студентів.	Отже, поняття «організаційно-педагогічні умови» охоплює компоненти, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу, складовими якого є цілі навчання, методи, форми і засоби, а також взаємозалежна навчальна діяльність викладача та студентів.

98

С. 201	Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов// Автореферат дис.доктора пед.наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГТУ им.М.А. Шолохова, 2011.
	С. 37 – 38
Основними чинниками, що впливають на процес формування інноваційної культури майбутнього культуролога у процесі професійної підготовки є: Особливості особистості викладача ВНЗ (індивідуальна система життєвих і професійних установок, ціннісних орієнтацій, досвіду і професіоналізму), що висуває на пріоритетні позиції суб'єкт-суб'єктні відносини. Сюди ж можна віднести різні чинники, пов'язані з кваліфікацією лекторів, змістом, формами і методами навчання,	Основними факторами, впливними на процес формування інноваційної культури педагога в процесі професійної підготовки являються: Особенности личности преподавателя вуза, что выдвигает на приоритетные позиции субъект-субъектные отношения. Сюда же можно отнести различные факторы, связанные с квалификацией лекторов, содержанием, формами и

якістю навчального процесу, відносинами між «студентами» і «викладачами». Особливості інтелектуальної діяльності студентів, що характеризується високим рівнем розвитку професійного мислення, пам'яті, уяви й інших психічних функцій. У зв'язку з цим обов'язковим є врахування закономірностей психічних функцій людини, таких як гетерохронність окремих функцій, їх взаємна компенсація, стійкість і довільність регуляції пам'яті, мислення, уваги тощо. Особливості мотивації навчання, інтереси, здібності і потреби в освоєнні нових культурологічних знань й інноваційних технологій. Мотиви включення в пізнавальну діяльність, визначення спрямованості професійної діяльності, формування особистісних професійних якостей. Особливості рефлексії, направленої на аналіз і оцінку свого нового положення. Обмеженість навчального часу, інтенсивність занять (за короткий термін необхідно оволодіти великим об'ємом нових знань, виконати передбачені навчальним планом дослідницькі завдання, випускню роботу). Час виступає могутнім чинником, стимулюючим навчально-наукову діяльність.	методами обучения, качеством учебного процесса, складывающимися отношениями между «учениками» и «учителями». Особенности интеллектуальной деятельности студентов, характеризующейся высоким уровнем развития профессионального мышления, памяти, воображения и других психических функций. В связи с этим обязательен учет закономерностей психических функций человека, таких как гетерохронность отдельных функций, их взаимная компенсация, устойчивость и произвольность регуляции памяти, мышления, внимания и др. Особенности мотивации обучения, интересы, способности и потребности в освоении новых педагогических знаний и инновационных технологий. Мотивы включения в познавательную деятельность, направленности профессиональной деятельности, личностно-профессиональных качеств. • Особенности рефлексии, направленной на анализ и оценку своего нового положения. Ограниченность учебного времени, интенсивность занятий, когда за короткий срок необходимо овладеть большим объемом новых знаний, выполнить предусмотренные учебным планом исследовательские задания, выпускную работу. Время выступает мощным фактором, стимулирующим учебно-научную деятельность.
---	--

99

С. 207	Козловський Ю. Синергетичний підхід як методологічна основа моделювання наукової діяльності вищого навчального закладу//Молодь і ринок №4 (87)-2012. – С. 65 – 70.
Нелінійність з порушення принципу суперпозиції: результат дій не рівний сумі їх результатів, непропорційний і неадекватний зусиллям; ціле не дорівнює сумі його частин тощо.	С. 66 Нелінійність передбачає порушення принципу суперпозиції: результат суми дій не дорівнює сумі їх результатів.

100

С. 203	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореферат дис. доктора пед.наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГТУ ім. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
	С.38

Як буде показано нижче (розділ 5), педагогічний експеримент підтвердив, що побудова структурно-функціональної моделі формування інноваційної культури майбутнього культуролога дозволила більш глибоко і всесторонньо (в змістовому, процесуальному і мотиваційно-поведінковому аспектах) проаналізувати даний феномен. Більш того, представлена нами модель є своєрідним еталоном, порівняння з яким дає можливість вирішувати й інші численні завдання з розвитку різних сторін професійної компетентності майбутніх культурологів.	Педагогический эксперимент показал, что построение концептуальной модели формирования инновационной культуры будущего педагога позволило более глубоко и всесторонне, с содержательной и динамической стороны, проанализировать данный феномен. Более того, представить своеобразный эталон модели, сравнение с которым дает возможность решать и другие многочисленные задачи по развитию различных сторон профессиональной компетентности будущих учителей начальных классов.
--	---

101

С. 212	Саксонова Л.П. Концептуальные основы интеграции образовательных систем технического университета// Интеграция образования – №3, 2005. – С. 35 – 42.
	С. 37
Кожен освітній модуль завершується синтетичним системно-організованим знанням. Роль синтезаторів в освітніх модулях здійснюють спеціальні синтетичні, проблемно-організовані блоки знань у вигляді МДК, що виконують функції знанневого метапроектного освітнього процесу.	Каждый образовательный модуль завершается синтетическим системно-организованным знанием. В.В.Щипанов отмечает, что роль синтезаторов в образовательных модулях осуществляют специальные синтетические проблемно-организованные блоки знаний, выполняющие функции знаниевого метапроектирования образовательного процесса.

102

С. 231	Миленкова Р. Аксіопедагогічні умови формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах. 2011. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології-2011 – том.1 – С. .499 – 505.
Допущення до культури як процес засвоєння традицій, звичаїв, цінностей та норм культури відбувається протягом усього життя людини, період студентства є одним з найсприятливіших для цього. У процесі інкультурації студент оволодіває змістом фундаментальних духовних феноменів, відбитих у продуктах культури: мові, цінностях, нормах, творах мистецтва, тощо; набуває здатності діяти, орієнтуючись на створені суспільством та прийняті ним установки, цінності та зразки [290].	Відомо, що приєднання до культури, як процес засвоєння традицій, звичаїв, цінностей та норм культури відбувається протягом усього життя людини, і період студентства є одним з найсприятливіших для цього. В процесі інкультурації студент оволодіває змістом фундаментальних духовних феноменів, відбитих у продуктах культури: мові, цінностях, нормах, творах мистецтва, тощо; набуває здатності діяти, орієнтуючись на випрацьовані людством/суспільством та прийняті ним (індивідом) установки, цінності та зразки.
290. Моисеенко И. А. Информационно-образовательная среда как средство формирования информационной культуры будущих инженеров: дис. ...	

канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Моисеенко Наталья Анатольевна. – Грозный, 2006. – 185 с.	
Крім морально-етичного та естетичного аспекту високий рівень професіоналізму фахівця передбачає також формування вмінь критичної оцінки та прогнозування соціальних наслідків власної діяльності у професійній сфері. Майбутній фахівець з високим рівнем конкурентоспроможності повинен володіти сукупністю прогностичних вмінь, зокрема: вміння планувати власну діяльність та прогнозувати її результати; вміння використовувати різноманітні методики оцінки ефективності нововведень; вміння визначати близькі, середні та далекі перспективи власних дій; вміння брати на себе відповідальність за результати та наслідки впроваджених інновацій [290].	Крім морально-етичного аспекту, високий рівень професіоналізму фахівця передбачає також формування вмінь критичної оцінки та прогнозування соціальних наслідків власної діяльності у професійній сфері. Майбутній фахівець з високим рівнем конкурентоспроможності повинен володіти сукупністю прогностичних вмінь, зокрема: вміння планувати власну діяльність та прогнозувати її результати; вміння використовувати різноманітні методики оцінки ефективності нововведень; вміння визначати близькі, середні та далекі перспективи власних дій; вміння брати на себе відповідальність за результати та наслідки впроваджених інновацій.
290. Моисеенко И.А. Информационно-образовательная среда как средство формирования информационной культуры будущих инженеров: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Моисеенко Наталья Анатольевна. – Грозный, 2006. – 185 с.	

103

С. 231	Милenkова Р. Аксіопедагогічні умови формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології-2011 – том.1 – С. 499 – 505.
Навчально-виховний процес ВНЗ культури все більшою мірою спрямовується на: □ формування у студентів образу сучасного фахівця з високим рівнем загальної культури та морально-етичних якостей; □ культивування у студентів норм, цінностей та традицій професійного середовища культурологічної діяльності; □ формування вмінь критичної оцінки, творчої професійної рефлексії та прогнозування соціальних наслідків інноваційної діяльності у сфері культурологічної практики; □ формування творчої професійної рефлексії у процесі культуротворчої діяльності [10: 39: 41: 84: 237: 306: 323: 343: 363: 387: 420: 441: 447].	Вплив на сферу культури майбутніх фахівців у процесі їх професійної підготовки здійснюється за напрямками: 1) формування у студентів образу сучасного фахівця з високим рівнем загальної культури та морально-етичних якостей; 2) приєднання майбутніх фахівців до норм, установок, цінностей та традицій професійного середовища певної сфери діяльності; 3) формування вмінь критичної оцінки та прогнозування соціальних наслідків власної діяльності у професійному середовищі.
<i>Коментар:</i> посилання на джерела є формальним.	
10. Актуальні проблеми виховання студентів, формування їх як особистостей у вищих закладах освіти : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 9–10 жовт. 2002 р., Київ / Нац. ун-т харч. технологій ; відп. за вип.: В. Л. Павлов, М. В. Шипов. – Київ : НУХТ, 2002. – 130 с. 39. Барно О. Демократизація та гуманізація вищої освіти – запорука формування високопрофесійного спеціаліста ХХІ століття / О. Барно // Імідж сучас. педагога. – 2003. – № 5/6. – С. 6–12. 41. Безотосний М. Т. До питання про роль української ідеї та культури у формуванні особистості	

студента – майбутнього спеціаліста XXI століття / М. Т. Безотосний // Зб. наук. пр. / НДІ українознавства. – Київ, 2004. – Т. 3 : Українознавство в розбудові громадянського суспільства в Україні. – С. 165–167.

84. Бутенко В. Г. Культурологічні засади професійної підготовки фахівців соціальної сфери / В. Г. Бутенко // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісн. – Херсон, 2013. – Вип.1. – С. 7–10.

237. Кремень В. Г. Людина перед викликом цивілізації: творчість, людина, освіта / В. Г. Кремень // Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура / за ред. В. Г. Кременя. – Київ : Пед. думка, 2008. – С. 9–48.

306. Новикова Е. П. Ориентация на гуманистические традиции и ценности как идеология инновационных образовательных процессов / Е. П. Новикова // Сибир. пед. журн. – 2006. – № 5. – С. 130.

323. Печко М. Формування моральної культури як основна мета виховання особистості / М. Печко // Вища освіта України. – 2013. – № 1. – С. 88–97.

343. Радул В. В. Соціалізація особистості : навч. посіб. / В. В. Радул, Я.В. Галета. – Кіровоград : ФОП Александрова М. В., 2013. – 236 с.

363. Селигеева И. Р. Формирование общей культуры будущего учителя в системе профессионально-педагогического образования : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Селигеева Ирина Ростиславовна. – Воронеж, 2004. – 185 с.

387. Сук О. Є. Культурні традиції і духовність молоді України / О. Є. Сук // Вест. Харьк. гос. политех. ун-та. – Харьков, 1998. – Вып. 22. – С. 97–100.

420. Чибисова Н. Г. Формування культурної особистості – завдання сучасної освіти : [про систему виховання у вищій школі] / Н. Г. Чибісова // Педагогіка і психологія – 2002. – № 3. – С. 135–136.

441. Юхно Е. О. Педагогические аспекты нравственного развития и эстетического воспитания студенческой молодежи / Е. О. Юхно // Проблемы та перспективи формування нац. гуманіт.-техн. еліти : зб. наук. пр. / Нац. техн. ун-т «ХПІ», Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Харків, 2002. – Вип. 4 : Другі Кримські пед. читання. – С. 111–116.

447. Якубов Ф. Я. Развитие творческого потенциала гуманитарнотехнической элиты / Ф. Я. Якубов // Проблемы та перспективи формування нац. гуманіт.-техн. еліти : Другі Кримські пед. читання : зб. наук. пр. / Нац. техн. ун-т «ХПІ», Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Харків, 2002. – Вип. 3. – С. 118–120.

104

С. 231	Милenkова Р. В. Аксіопедагогічні умови формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах / Р. В. Милenkова / Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – 2011. – Т. 1. – С. 499 – 505.
Тому однією з основних цілей навчання майбутніх фахівців у ВНЗ є підвищення їх загальнокультурного розвитку, розвиток таких чинників, як: «ступінь активного ставлення до духовної культури, потенційну та реальну культурну діяльність, систему затрат на неї, мотивацію та вибірковість, естетичні смаки, оцінки, показники морального розвитку особистості [127, 558]».	Однією з основних цілей навчання майбутніх фахівців у ВНЗ є підвищення їх загальнокультурного розвитку, тобто «ступеню активного ставлення до духовної культури, потенційну та реальну культурну діяльність, систему затрат на неї, мотивацію та вибірковість, естетичні смаки, оцінки, показники морального розвитку особистості [5, с. 558]».
127. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – Москва : Изд-во Москов. психол.-соц. ин-та ; Воронеж : НПО 410 «МОДЭК», 2004. – 752 с.	

105

С. 227 – 228 Висновки до третього розділу	Григорьева С. Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореферат дис. доктора пед.наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГГУ ім. М. А. Шолохова, 2011. – 52 с.
Формування інноваційної культури майбутніх культурологів ми розуміємо як цілеспрямований процес систематизації і узагальнення знань і умінь, розвитку професійно важливих якостей і	Изучены и реализованы возможности формирования инновационной культуры будущих педагогов начального обучения как целенаправленный процесс

властивостей особистості фахівця, що визначають успішність його професійної діяльності в інноваційному середовищі культури, стійкої системи мотивів до розробки, комплексного впровадження і освоєння нових сучасних інноваційних технологій і програм, а також психологічної установки на виконання перетворюючих дій і компетентності по їх здійсненню в процесі культурологічної діяльності.	систематизации и обобщения знаний и умений, развития профессионально важных качеств и свойств личности учителя, определяющих успешность профессиональной деятельности в инновационной среде образовательного учреждения, устойчивой системы мотивов к разработке, комплексному внедрению и освоению новых современных инновационных технологий и программ, а также психологической установке на выполнение преобразующих действий и компетентности по их осуществлению в процессе обучения младших школьников, включающий в себя мотивационный, когнитивный, рефлексивный, эмоциональный и деятельностный компоненты.
--	--

106

С. 231 – 232	Милenkова Р. В Аксіопедагогічні умови формування особистості фахівця у вищих навчальних закладах / Р. В. Милenkова / Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – 2011. – Т. 1. – С. 499 – 505.
Виконання цього педагогічного завдання передбачає: – розгляд усього навчально-виховного процесу в контексті культури та його спрямування на формування культурної людини; – поповнення змісту навчальних дисциплін складовими, які сприятимуть розвитку загальної культури студентів; – орієнтація виховної діяльності на підвищення культурного рівня майбутніх фахівців; націленість на формування внутрішнього культурного середовища ВНЗ; – розумне співвіднесення традиційного та інноваційного в процесі професійної підготовки студентів [290].	Виконання цієї педагогічної умови вимагає культурологічного підходу до навчально-виховного процесу. Він передбачає: - розгляд усього навчально-виховного процесу в контексті культури та його спрямування на формування культурної людини; - поповнення змісту навчальних дисциплін складовими, які сприятимуть розвитку загальної культури студентів; - орієнтація виховної діяльності на підвищення культурного рівня майбутніх фахівців; - націленість на формування внутрішнього культурного середовища ВНЗ; - розумне співвіднесення традиційного та інноваційного в процесі професійної підготовки студентів.
290. Моисеенко И. А. Информационно-образовательная среда как средство формирования информационной культуры будущих инженеров: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Моисеенко Наталья Анатольевна. – Грозный, 2006. – 185 с.	
Розвиток морально-естетичної культури індивіда впливає на його соціалізацію, стимулює до поєднання індивідуального та суспільного, виховує толерантність, комунікативність, професіоналізм,	Розвиток морально-естетичної культури індивіда веде до її найвищого рівня – соціально-духовних форм: самореалізації (найвищі рівні соціалізації, сполучення

закладає основи громадянського, екологічного, планетарного, ноосферного мислення [84; 343; 363].	індивідуального та суспільного, толерантність, комунікативність, професіоналізм) та найвищих форм свідомості (громадянське, екологічне, планетарне, ноосферне)» [8, с. 32].
84. Бутенко В. Г. Культурологічні засади професійної підготовки фахівців соціальної сфери / В. Г. Бутенко // Теорія і методика виховання : наук.-пед. вісн. – Херсон, 2013. – Вип.1. – С. 7–10. 343. Радул В. В. Соціалізація особистості : навч. посіб. / В. В. Радул, Я.В. Галета. – Кіровоград : ФОП Александрова М. В., 2013. – 236 с. 363. Селигеева И. Р. Формирование общей культуры будущего учителя в системе профессионально-педагогического образования : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Селигеева Ирина Ростиславовна. – Воронеж, 2004. – 185 с.	

107

С. 238	Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій / В. Л. Петрушенко. – Львів, 2016. – 504 с.
	(підрозділ 11.2. Діяльність та екзистенціали людського буття. Структура людської діяльності та сутнісні сили людини).
Людська діяльність , з одного боку, трансформує природний потенціал у складники людської життєдіяльності а, з іншого, потреби людини та її наміри у реальні, фізичні речі та процеси. Через діяльність людина єднається зі світом, сама людська діяльність стає своєрідним творенням та перетворенням світу, оскільки природні явища та процеси набувають через неї свого нового втілення. В діяльності проявляється засаднича єдність матеріального та духовного буття, чим вищим є рівень діяльності, тим вищою є потреба в її духовності.	Особливість людської діяльності виявляється насамперед у тому, що вона переводить виміри, параметри, якості природно-космічних процесів у складники людської життєдіяльності і навпаки — людські потреби, наміри та виміри — у реальні, фізичні речі та процеси. Діяльність постає як універсальне середовище, що поєднує людину зі світом, у тому числі — із її особливим духовним універсумом. Унаслідок того сама людська діяльність постає як своєрідно перетворений, трансформований космічний процес, а природні процеси вперше набувають свого яскравого виявлення лише в межах людської діяльності.
Існує і інший поділ діяльності , що передбачає виділення як самостійних трьох її видів: 1. Матеріальної (практичної) – вона пов'язана з перетворенням природи, з практичною дією над об'єктами. 2. Духовної – вона пов'язана з творенням понять, ідей, з накопиченням знань. 3. Духовно-практичної – вона пов'язана із створенням особливих символічних форм, форм суспільної свідомості (філософія, релігія, мистецтво) [181].	Як звичайно, виділяють три основні види людської діяльності: 1. Матеріальна (практична) - пов'язана з перетворенням природи, із подоланням опору матеріалу, з дією з об'єктами. 2. Духовна - пов'язана з усвідомленням, знанням, мисленням та створенням понять, ідей 3. Духовно-практична - пов'язана із створенням особливих символічних форм, що фіксують вищі цінності людини (філософія, релігія, мистецтво).
181. Карпильник П. Деятельный подход к проектированию учебного процесса (на примере обучения физике) : автореф. дис. на соиск. учен. степ. д-ра пед. наук / П. Карпильник. – Москва, 1998. – 256 с.	

108

С. 243 – 244	Долгова В. И. Проблемы формирования и развития инновационной культуры личности и
---------------------	---

	групи // веб-дискуссія в рамках Global International Scientific Analytical Project (URL: http://gisap.eu/ru/node/34514)
Сучасна людина стає суб'єктом інновацій у різних сферах життя, що вимагає від неї певних здібностей і можливостей їх підтримувати і розвивати . Інноваційна спрямованість діяльності призводить до стихійного розвитку інноваційної культури, за якого умови життєдіяльності вимагають активізації інноваційних якостей особистості, виникнення і закріплення в індивідуальній та груповій діяльності відповідних способів і результатів дій.	Современный человек становится субъектом инноваций в различных сферах жизни, что требует от него проявления способностей и возможностей их поддерживать и продуцировать как в личностном, так и в групповом планах. Возникающая инновационность деятельность приводит к стихийному развитию инновационной культуры, когда сами условия жизнедеятельности требуют активизации инновационных качеств личности, возникновения и закрепления в индивидуальной и групповой деятельности соответствующих способов и результатов действий.
Проте стихійний розвиток не дозволяє продуктивно і конструктивно вирішувати питання розробки та впровадження інновацій. Виникає протиріччя між необхідністю цілеспрямовано виявляти інноваційну культуру і некомпетентністю людини у цьому аспекті, що породжує виникнення проблеми формування та розвитку інноваційної культури на всіх етапах освіти.	Однако стихийное развитие не позволяет продуктивно и конструктивно решать вопросы продуцирования и внедрения инноваций, а возникающее противоречие между необходимостью целенаправленно проявлять инновационную культуру и некомпетентностью личности и группы в этом аспекте порождает возникновение проблемы формирования и развития инновационной культуры на всех этапах образования.
Освіта стає тим самим середовищем , яке може вирішити обговорювану проблему за умови її відкритості до зовнішніх запитів та адресності ресурсної підтримки.	Образование становится тем самым полем, которое может решить обсуждаемую проблему при условии открытости к внешним запросам и адресности ресурсной поддержки.

109

С. 241	Романовська О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі // Теорія і практика управління соціальними системами, №3, 2011, – С. 57 – 65.
	С. 61
Професійно орієнтована діяльність є важливим складником людської діяльності, вона включає у себе обмін інформацією з метою розробки стратегії та оригінальних способів вирішення професійних проблем, планування діяльності з виконання певного завдання, вона спонукає людину до виявлення або розвитку вмінь і якостей [351].	Професійно орієнтована діяльність містить обмін інформацією з метою розроблення стратегії й оригінальних способів вирішення професійних проблем та планування діяльності з виконання певного завдання, спонукаючи студентів до виявлення або розвитку вмінь і якостей.
351. Рубинштейн С. Л. Основы общей	

психології. В 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – Москва : Педагогіка, 1989.	
110	
258	Білінський А. М. Творче освітньо-інформаційне середовище як чинник розвитку особистості вчителя // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 15 – 21.
	С.18
Особлива увага <u>у ньому</u> приділятися розвитку креативності суб'єктів <u>діяльності</u> . При цьому креативність розуміється як інтегральна стійка характеристика особистості, що визначає її здатність до творчості, до прийняття нових, нестандартних рішень, до генерування оригінальних і корисних ідей.	Особлива увага в освітньому середовищі на основі ІТ має приділятися розвитку креативності суб'єктів навчання. При цьому креативність розуміється як інтегральна стійка характеристика особистості, що визначає її здатність до творчості, прийняття нових, нестандартних рішень, генерування оригінальних і корисних ідей [6, с. 131].
	6. Козленко В.Н. Проблема креативності личности / В.Н.Козленко// Психология творчества; под ред. Я.А. Пономарева. – М.: Наука, 1990, С. 131 – 148.
111	
С. 262 – 263	Прима Р. М. Професійно мобільний учитель школи першого ступеня: аспекти підготовки до інноваційної діяльності // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2010. – №2. – С. 49 – 53.
	С.39 – 40
У підготовці <u>майбутніх культурологів</u> до інноваційної діяльності <u>нами</u> виділено кілька етапів: Етап перший. Розвиток творчої індивідуальності майбутнього фахівця, формування у нього здатності формулювати, аналізувати та вирішувати творчі завдання, використовувати технології творчого пошуку: самостійно екстраполювати раніше засвоєні знання та вміння на новий контекст, бачити проблеми у звичній ситуації, бачити нові якості вже відомих об'єктів, бачити альтернативи відомих рішень, комбінувати раніше засвоєні способи діяльності у контексті вирішення нової проблеми, розвивати основи креативного мислення.	Щодо послідовності підготовки вчителя до інноваційної діяльності виокремлюються такі етапи: Перший етап — розвиток творчої індивідуальності майбутнього педагога, формування у студентів здатності виявляти, формулювати, аналізувати і розв'язувати творчі педагогічні завдання, а також оволодіння загальною технологією творчого пошуку: самостійне перенесення раніше засвоєних знань у нову ситуацію, бачення проблеми у знайомій ситуації, нової функції об'єкта, визначення його структури, знаходження альтернативи вирішення, комбінування сформованих способів діяльності з новими в руслі окресленої проблеми, розвиток критичного мислення.
Етап другий. <u>Засвоєння</u> основ інноваційної діяльності. Студенти знайомляться із соціальним і науковим контекстом інновацій, творчо інтерпретують альтернативні <u>нововведення</u> , <u>знайомляться</u> із різними типами інноваційної <u>діяльності</u>	Другий етап — оволодіння основами методології наукового пізнання, педагогічного дослідження, вступ до інноваційної практики. При цьому студенти ознайомлюються з соціально-науковими передумовами виникнення інноваційної педагогіки,

тощо.	її основними поняттями, творчо інтерпретують альтернативні підходи до організації навчально-виховного процесу в початковій школі, вивчають основні джерела розвитку альтернативної школи, характеризують різні типи інноваційних навчальних закладів тощо.
Етап третій. Оволодіння технологіями інноваційної діяльності. Студенти знайомляться з методикою складання проекту інноваційної діяльності , етапами реалізації, аналізують і прогнозують подальший розвиток нововведення, труднощі впровадження.	Третій етап — освоєння технологій інноваційної діяльності: ознайомлення з методикою складання авторської програми, етапами експериментальної роботи в школі, залучення до створення авторської програми, аналіз та прогнозування подальшого розвитку нововведень, труднощів їх запровадження.
Етап четвертий. Практична робота на експериментальному майданчику з упровадження нововведення, здійснення корекції, відстеження результатів експерименту, самоаналіз інноваційної діяльності.	Четвертий етап — практична робота на експериментальному майданчику щодо впровадження інновацій у педагогічний процес початкової школи, здійснення корекції, відслідковування результатів експерименту, самоаналіз професійної діяльності.

112

С. 239	Поскряков А. А. Инновационная культура [Текст] / А. А. Поскряков // Вестник. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – № 1. – С. 42 – 47.
Серед основоположних характеристик діяльності говорять про наступні: – перетворювальний, а не пристосувальний характер, який має людська діяльність; через діяльність людина змінює світ; – спрямованість до певної мети; те, що створюється у результаті діяльності людини, має певне призначення; – предметний характер; вона залучає до змісту діяльності та людського пізнання властивості, якості, характеристики речей та процесів; – людиновимірний характер; на ній позначаються інтереси, потреби, знання, які має людина; – людська діяльність соціально організована, вона передбачає розподіл праці, обмін знаннями та навичками, через неї відбувається об'єднання та роз'єднання людей; – людська діяльність обумовлена певними цінностями, які свідомо покладаються людиною в її основу. На відміну від тварин, які здатні «робити» (наприклад, будувати гнізда), а, якщо бути більш точним, то діяти згідно інстинктів, закладених природою, людська дія опосередкована	Усім цим формам притаманні ті фундаментальні характеристики, котрі окреслюють людську діяльність як таку: • людська діяльність має перетворювальний, а не пристосувальний характер; людина, створюючи культуру, змінює природу; • людська діяльність спрямована до певної мети (цілеспрямована), а тому вона надає своїм результатам певних функцій та певного призначення; • людська діяльність предметна , тобто вона вилучає з природно-космічної цілості властивості, якості, сили, характеристики речей та процесів, залучаючи їх до змісту діяльності та людського пізнання; • людська діяльність антропомірна , тобто на її процесах, змісті, характеристиках лежить масштаб людини, її інтересів, потреб, знань; у цьому сенсі діяльність постає наче “візитною карткою” людства певного рівня розвитку; • людська діяльність соціально організована, тобто передбачає людські об'єднання,

свідомістю людини. Діяльність також здатна поставати як «само-діяльність». У тому сенсі, що людина здатна саму діяльність робити предметом самої діяльності, змінювати її та вдосконалювати, часто навіть не заради себе, а заради самої діяльності.	спілкування, розподіл праці, обмін знаннями та навичками; • людська діяльність свідома, тобто духовно зумовлена; людська діяльність лише тоді набуває розвиненого вигляду, коли вона переростає у самодіяльність. Тому, коли дехто, намагаючись максимально зблизити людей та тварин, стверджує, що тварини також можуть робити дещо штучне, наприклад, будувати гнізда, греблі та ін., то забувається одне, принципово важливе: тварини роблять це одноманітно, із віку у вік, із покоління в покоління, і тому в них немає історії, а людина здатна саму діяльність зробити спеціальним предметом самої ж діяльності, змінювати її, розвивати, вдосконалювати. Це і є діяльність як самодіяльність, тобто спрямована на свій розвиток та вдосконалення.
---	---

113

С. 256	Гур'єва Я.В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному вищому навчальному закладі//Психолого-педагогічні проблеми вищої школи. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2009. – вип.28 (32) – ч.1 – С.160 – 169.
Серед індивідуально-психологічних характеристик науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу, які формують рівень їх інноваційної культури, найвагомішими є наступні характеристики: критичність та об'єктивність у самооцінках, високий ступінь зацікавлення інноваціями, творчість у досягненні цілей, високий рівень загальної культури, креативність у навчально-виховній та науково-дослідницькій діяльності, зрештою, високий рівень індивідуальної інноваційної культури [361].	Серед індивідуально-психологічних якостей науково-педагогічних працівників гуманітарного ВНЗ, що визначають рівень їх інноваційної культури за критерієм важливості, найвагомішими є: загальна професійна компетентність та ерудиція, самостійність, незалежність та оригінальність суджень, високий інтелект та аналітичний склад розуму, високий ступінь зацікавлення власною справою, пошук нових методів і прийомів роботи, духовний рівень особистості.
361. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г. К. Селевко. – Москва : НИИ шк. технологий, 2005. – 208 с.	
	С. 167
За критерієм важливості індивідуально-психологічних якостей, що визначають рівень інноваційної культури студентів ВНЗ культури, найбільш значущими є такі: високий інтелект, аналітичний склад розуму, підвищений інтерес до нового, наполегливість у досягненні власних цілей, самостійність суджень,	За критерієм важливості індивідуально-психологічних якостей, що визначають рівень інноваційної культури студентів гуманітарного ВНЗ, найбільш значущими є характеристики: високий інтелект, аналітичний склад розуму, підвищений інтерес до

уміння передбачати та прогнозувати. За фактичною наявністю у студентів певних якостей, що впливають на підвищення рівня їх інноваційної культури, найвагомішими є наполегливість у досягненні власних цілей, підвищений інтерес до нового, толерантність та відкритість до думки інших, уміння прогнозувати, критичність та об'єктивність у самооцінках, постійний інтерес до вдосконалення професійного та культурного рівня, оволодіння узагальненим способом інноваційної діяльності, зорієнтованої на формування інноваційного способу мислення. [361]	нового, невідомого, наполегливість у досягненні власних цілей, самостійність, незалежність, оригінальність суджень, терпимість та увага до думки інших, уміння передбачати та прогнозувати. За фактичною наявністю у студентів певних якостей, що впливають на їх інноваційну культуру, найвагомішими є: наполегливість у досягненні власних цілей, підвищений інтерес до нового, невідомого, терпимість та увага до думки інших, уміння передбачати й прогнозувати, критичність та об'єктивність у самооцінках, постійний інтерес до розширення професійно-го та культурного світогляду
361. Селевко Г. К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г. К. Селевко. – Москва : НИИ шк. технологий, 2005. – 208 с.	

114

С. 263 – 264	Лаврентьев Г.В., Лаврентьева Н.Б. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов. – Барнаул, Изд-во Алтайского университета, 2002. – 146 с.
Наукова література розглядає поняття «інноваційна освіта» як таке, що містить у собі два важливих змісти: одні вчені з'ясовують суть інновацій з філософської точки зору, інші описують шляхи раціоналізації навчального процесу, впровадження у нього певного важливого, на їх думку, чинника, чи-то інтерактивних методів навчання, чи-то сучасних технічних засобів навчання, чи ін. На нашу думку, зміст освітніх інновацій у їх прикладному характері: вони мають сформувати інноваційну здатність мислення випускника ВНЗ. [297] Стрімко змінюються умови сучасного життя, що спонукають суспільство і освіту як його частину по-новому поглянути на те, що називають нині «людським ресурсом». Саме вища школа повинна розробити механізми і технології формування інноваційного мислення для того, щоб людина майбутнього перестала бути «ресурсом» і стала потужним «потенціалом». Технології посідають проміжну ланку між теорією і практикою, вищою освітою і життям, саме через них професійні знання транслюються у систему навчання. Отже, під інноваційною	С.21 – 22 Понятие «инновационное образование» в литературе рассматривается как двухполюсная конструкция: ряд авторов рассматривают инновации с точки зрения философско-теоретической, другие – описывают рационализацию учебного процесса за счет использования какого-либо фактора, например, активных методов обучения или технических средств обучения. А между тем смысл образовательных инноваций заключается в их прикладном характере: они призваны формировать инновационную способность мышления выпускника вуза. Стремительно меняющиеся условия жизни побуждают общество и образование как его часть по-новому взглянуть на то, что называют «человеческим капиталом». Именно профессиональная школа призвана разработать механизмы и технологии формирования инновационного мышления. Технологии служат звеном между теорией и практикой, высшим образованием и жизнью, их

вищою освітою ми розуміємо освіту, яка заснована на нових знаннях та інноваційній динаміці.	можно считать тем каналом, по которому профессиональные знания транслируются в систему обучения. Следовательно, под инновационным высшим образованием мы понимаем образование, которое основано на новых знаниях и инновационной динамике.
297. Навроцкий О.И. Болонский процесс и инновационное развитие высшей школы Украины / А.И. Навроцкий // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. № 652 : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – Харків, 2005. – Вип. 17. – С. 128 – 132.	

115

С. 240	Педагогика. Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр «Академия», 2013. – 576 с.
	С. 60 (гл. 14, § 5. Тенденции и принципы гуманистического воспитания)
Культура реалізує свою функцію розвитку особистості тільки у тому випадку, коли вона активізує, спонукає її до діяльності. Чим більш різноманітна і продуктивна діяльність людини, тим ефективніше відбувається оволодіння нею культурою, як загальнолюдською, так і професійною. Діяльність якраз і є тим механізмом, який дозволяє перетворити сукупність зовнішніх на людину впливів у розвиваючі її зміни.	Культура реалізує свою функцію розвитку особистості тільки в тому випадку, якщо вона активізує, спонукає її до діяльності. Чим різноманітніше і продуктивніше значуща для особистості діяльність, тим ефективніше відбувається оволодіння загальнолюдською і професійною культурою. Діяльність особистості як раз і є тим механізмом, який дозволяє перетворити сукупність зовнішніх впливів у власне розвиваючі зміни, новоутворення особистості як продуктів розвитку.

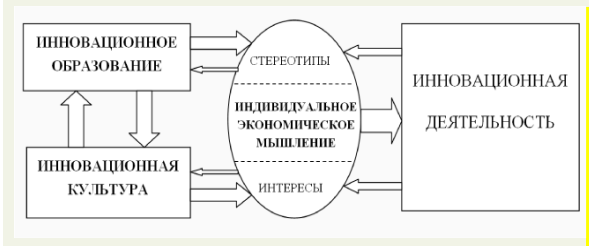
116

С. 257	Савельев А.Я. Инновационное образование и научные школы / А.Я. Савельев // Вестн. высш. шк. – 2000. – № 3. – С. 15–18.
Цілями інноваційної освіти є: формування високого рівня інтелектуального та духовного розвитку молоді людини (студента); створення сприятливих умов для формування у студентів навичок наукового стилю мислення; навчання студентів застосовувати нововведення як у професійному житті, так і в соціально-економічному просторі. [298]	Целями инновационного образования являются: • обеспечение высокого уровня интеллектуально-личностного и духовного развития студента; • создание условий для овладения им навыками научного стиля мышления; научение методологии нововведений в социально-экономической и профессиональной сферах.
298. Назиров С. Я. Педагогические инновации как фактор формирования регионального компонента содержания образования : дис. ... канд. пед. наук 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» /Назирова Сафар Яхъевич. – Москва, 2000. – 115 с.	
Інноваційна освіта стосується як	Инновационное образование ориентируется на студента и

студента, так і педагога, кожен із них окремо, а також вони разом як сумарне емпатичне начало є суб'єктом освітнього процесу. Антропоцентризм як домінанта інноваційної освіти реалізується шляхом створення максимально сприятливих умов для реалізації особистісного «я» студента, шляхом впровадження стимулюючих факторів для розвитку викладача, його педагогічної компетентності, ініціативності та технологічної освіченості.	педагога, полагая их субъектами образовательного процесса. Их интересы – духовные, интеллектуальные, культурные – служат предпосылкой становления профессионального мышления, а потому выносятся в центр внимания такого образования. Антропоцентризм как свойство инновационного образования предполагает высокий уровень самостоятельности студента, его способности к самоуправлению, от преподавателя требуется высокий уровень педагогической компетентности, инициативности и технологической функциональной грамотности.
С. 265 Стрижневим компонентом інноваційної освіти є «професіоналізм», <u>цим поняттям позначають</u>: – майстерність фахівця у вирішенні ним своїх професійних завдань; – його здатність як фахівця до якісної діяльності; – його здатність до нестандартних рішень, до реалізації творчого підходу; – високий інтелектуальний та духовний потенціал, який є фундаментом його професійної діяльності; – володіння фахівцем <u>базовими кваліфікаціями та компетенціями власної професії</u> [262]. Як студент, так і викладач мають відповідати цим параметрам.	Ключевым понятием инновационного образования является понятие «профессионализм». Профессионализм в педагогике высшей школы понимают через призму качества, норму качества, эталонный уровень [16]. Большинство педагогов под профессионализмом понимают: • определенный уровень мастерства решения профессиональных задач; • способность в рамках своей профессии к надежной, безотказной деятельности; • творчество в нестандартных ситуациях, поиск эффективных решений; • высокий интеллектуально-личностный уровень развития; - наличие ключевых квалификаций и компетенций [17].
262. Левченко О. М. Концептуальні засади формування інноваційної парадигми розвитку вищої освіти в Україні / О. М. Левченко // Наук. пр. Кіровоград. держ. техн. ун-ту. Економ. науки. – Кіровоград, 2004. – Вип. 5, ч.1. – С. 41–49.	
Традиційний освітній процес у ВНЗ дає студентам навчальні знання, але не завжди пов'язує ці знання із його майбутньою діяльністю як професіонала, або робить це не системно та епізодично, чи то під час написання курсової або дипломної роботи, чи то під час виробничої практики. Зазначимо, що сформувані у студента якісні професійні знання та вміння за таких умов досить складно.	С. 22 – 23 Традиционный образовательный процесс в вузе дает студентам учебные знания, но привязка этих знаний к конкретной профессиональной деятельности происходит эпизодически, например, во время курсовой, преддипломной или производственной практик. Ясно, что оснастить студента реальными профессиональными знаниями и качествами в этих условиях довольно

Інноваційна ж освіта орієнтована на формування професійних знань і якостей, які мають <u>інноваційних</u> характер втілення.	складно. Инновационное же образование ориентированно на формирование профессиональных знаний и качеств в процессе освоения инновационной динамики,
--	---

117

С. 266 – 267	Кобяк О.В., Андрос И.А. Роль инновационного образования в формировании креативного индивидуального экономического мышления и инновационной общественной культуры// Международная научно-практическая конференция «Подготовка научных кадров высшей квалификации с целью обеспечения инновационного развития экономики» 12 июня 2006 года. Материалы конференции – Минск, ГУ «БелИСА», 2006.
Наше дослідження ґрунтувалося на таких основних принципах інноваційної освіти, як : вироблення навичок логічного мислення і здатності до самостійного формулювання визначень понять; <u>оволодіння вміннями</u> виявляти підґрунтя для побудови класифікацій і типологій і самостійно будувати їх; формування навичок самостійного моделювання явищ і процесів; <u>оволодіння вміннями</u> вирішувати нестандартні завдання, які передбачають самостійний пошук додаткової інформації та шляхів її опрацювання; вироблення нових підходів до аналізу проблемної ситуації та розвиток здатності до системного бачення об'єкта дослідження. Формування інноваційного мислення студентів у контексті розвитку інноваційної культури та інноваційної освіти втілює прямі і зворотні зв'язки, що визначають механізм здійснення ефективної інноваційної діяльності суб'єктів (рис. 4.2).	Основные принципы инновационного образования: вырабатывать навыки логического вывода и самостоятельного формулирования определений понятий; учиться выявлять значимые основания для построения классификаций и типологий и самостоятельно строить их; формировать навыки самостоятельного моделирования явлений и процессов; учиться решать нестандартные задачи, предполагающие самостоятельный поиск дополнительной информации, выработку новых подходов к анализу проблемной ситуации и способствующие развитию системного видения объекта исследования. Модель формирования креативного индивидуального экономического мышления в контексте развития инновационной культуры и инновационного образования отражает прямые и обратные связи, определяющие механизм осуществления эффективной инновационной деятельности хозяйствующих субъектов (рис.). Рис. Модель формирования креативного индивидуального экономического мышления

С. 267 – 268 В архітектурі інноваційного мислення виділяються два основних компоненти – інтереси та стереотипи. Структура індивідуальних інтересів є когерентною останнім вимогам розвитку економіки країни, вона формується під впливом інноваційної культури суспільства. Мета подібного взаємозв'язку – сприяння побудові балансу професійних і економічних інтересів з Рис. 4.2. Схема формування інноваційного мислення студентів у ВНЗ переважанням перших, це націлює індивіда на успішну самореалізацію в інноваційній діяльності. Інноваційна освіта, в свою чергу, повинна формувати систему стійких «генеруючих» стереотипів мислення, це є основою появи креативних форм мислення [212], інноваційна освіта має також формувати індивідуальне інноваційне мислення студента. Зазначеними стереотипами можуть бути, наприклад, наступні настанови: «Будь-яке завдання можливо вирішити, варто лише знайти шлях, доречний саме в даній ситуації»; «Володіння ключовими принципами є дуже важливим, це дозволить вирішити ситуацію, яка виявиться не стандартною». Формування інноваційного мислення, з одного боку, сприяє здійсненню успішної інноваційної діяльності, забезпечує тим самим економічний ефект на макрорівні, з іншого – сприяє відтворенню та збагаченню ціннісно-нормативної основи інноваційної суспільної культури на мікрорівні. 212. Ковалева Т. М. Инновационная школа: аксиомы и гипотезы / Т. М. Ковалева. – Москва ; Воронеж : МОДЭК, 2003. – 256 с.	В архитектуре индивидуального экономического мышления выделяются два основных компонента — интересы и стереотипы. Структура индивидуальных интересов, отвечающая современным требованиям развития национальной экономики, должна формироваться под влиянием инновационной общественной культуры. Цель подобного воздействия — способствование построению баланса профессиональных и экономических интересов с преобладанием первых, нацеливающих индивида на самореализацию в инновационной деятельности. Что касается влияния инновационного образования на индивидуальное экономическое мышление, то оно должно формировать систему устойчивых образов мышления («генерирующих» стереотипов), являющихся основой для возникновения и воспроизводства гибких, креативных форм мышления [21]. Примеры таких стереотипов: «Возможно решить любую задачу. На решение «невозможной» задачи просто требуется больше времени»; «Знание основных принципов легко возмещает незнание некоторых фактов»; «Важнее всего не количество, а качество знания». Формирование креативного индивидуального экономического мышления с одной стороны будет содействовать осуществлению успешной инновационной деятельности хозяйствующих субъектов, обеспечивая тем самым экономический эффект на макроуровне, с другой — способствовать воспроизводству и обогащению ценностно-нормативной основы инновационной общественной культуры.
117	
С. 269	33. Миленкова Р. В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства // Педагогічні науки. Зб.наук.статей. – Суми, 2008. – Вип.1. – С. 133 –

	142.
	C.138
Наявність інноваційних домінант передбачає позитивне ставлення особистості до об'єктивних інноваційних умов її життя, розуміння необхідності постійного поповнення знань, використання нових підходів, прагнення уникати будь-яких стереотипів, зацікавленість у розвитку власної особистості зокрема та суспільства загалом. Особистість неначе вакцинується змінами: вони її не лякають та напружують, а стимулюють та надихають.	Наявність інноваційних цінностей передбачає позитивне ставлення особистості до об'єктивних інноваційних умов її життя, розуміння необхідності постійного поповнення знань, використання нових підходів, прагнення уникати будь-яких стереотипів, зацікавленість у розвитку власної особистості, учнів, суспільства.
Ставлення культуролога до інноваційної діяльності визначає співвіднесення нового та традиційного у його роботі, впливає на його високу оцінку значення інновацій, на високий рівень інноваційних домагань, максимально стимулює його докладати реальні зусилля до покращення цього процесу.	Ставлення вчителя до інноваційної діяльності визначає співвіднесення нового та традиційного у його роботі, оцінку значення інновацій, рівень інноваційних домагань, докладання реальних зусиль до покращення педагогічного процесу.
	C.140
Інноваційний менеджмент навчального закладу є комплексом таких заходів управління, які спрямовані на формування та забезпечення умов інноваційного розвитку викладача та студента (як, зрештою, і інших його працівників)	Інноваційний менеджмент школи являє собою комплекс таких заходів управління, які спрямовані на формування та забезпечення умов інноваційного розвитку.
Крім того, інноваційний менеджмент базується на теорії загального менеджменту, елементи інноваційного управління забезпечують використання нових ідей на основі впровадження засвоєних знань, прийняття творчих рішень, залучення до інноваційних процесів якомога більшої кількості членів організації.	Крім того, що інноваційний менеджмент базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, елементи інноваційного управління забезпечують повноцінне використання знань, ідей, досвіду, прийняття творчих рішень, залучення до інноваційних процесів якомога більшого числа членів організації.

118

	Лаврентьев Г. В., Лаврентьева Н. Б. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов. – Барнаул: Изд-во Алтайского государственного университета, 2002. – 146 с.
C. 268	C. 23
Тож можемо підсумувати та виділити провідні чинники інноваційного навчання майбутнього культуролога у ВНЗ: – творчий особистісний розвиток у якості майбутнього висококваліфікованого фахівця; – демократизація діяльності суб'єктів навчального процесу, формування в ході їх взаємодії емпатичних стосунків; – ☐ гуманізація освітнього простору ВНЗ; –	Все сказанное позволяет сделать вывод о том, что ведущими функциями инновационного обучения можно считать: • интенсивное развитие личности студента и педагога; • демократизацию их совместной деятельности и общения; • гуманизацию учебно-

спрямованість викладача на творчий підхід у викладанні, на вмотивування активного творчого навчання студента, на прояв з його боку власної ініціативи; – <u>□ відповідальність студента за власне формування як майбутнього культуролога</u> і перед собою, і перед суспільством; □ постійна модернізація навчального процесу (його засобів, методів, технологій, матеріальної бази тощо), це є вкрай важливим чинником формування інноваційного мислення майбутнього фахівця культурології в сучасному суспільстві.	воспитательного процесса; • ориентацию на творческое преподавание и активное учение и инициативу студента в формировании себя как будущего профессионала; модернизацию средств, методов, технологий и материальной базы обучения, способствующих формированию инновационного мышления будущего профессионала.
---	--

119

С. 270 – 271	Поскряков А.А. Инноватика: наука и учебный предмет // Научные сессии МИФИ-98. Сборник научн.трудов. – ч.1. – М.:МИФИ, 1998. Раздел 2. «Системные аспекты инновационной культуры»
Для підвищення інноваційної культури у ВНЗ (зокрема, при проектуванні та реалізації різного типу нововведень) необхідно дотримуватись принципів системності. Деякі з основних принципів системного підходу стосовно інноваційної діяльності модифікуються таким чином: а) найважливіший принцип – первинність цілого у відношенні до його частин. Для інноваційної системи як цілісності, провідною характеристикою якої є її новизна, такими частинами є старе, сучасне і нове. Саме динамічна єдність старого, сучасного і нового є первинним у відношенні до кожного з цих елементів, вона забезпечує оптимальність інноваційного комплексу; б) принцип неадитивності (нерівнозначність властивостей усієї системи та суми властивостей складових її елементів; цей принцип відомий у іншій транскрипції як принцип холізму) стосовно до інноватики проявляється у нетотожності характеристик старого, сучасного і нового як частин інноваційного об'єкта його цілісності; в) принцип синергетичності (односпрямованості дій елементів системи, що посилює ефективність її функціонування в цілому), він збалансовує старе, сучасне і нове в єдиному інноваційному комплексі, зберігає домінанту новизни; г) принцип емерджентності (неповного збігу цілей системи із цілями її компонентів), при здійсненні інноваційного проекту важливо встановити ієрархію параметрів системи	Повышению инновационной культуры при проектировании, внедрении и использовании различного типа новшеств призвано способствовать строгое соблюдение принципов системности. Некоторые из основных принципов системного подхода применительно к инновационной деятельности модифицируются следующим образом: а) важнейший принцип – первичность целого по отношению к его частям. Для инновационной системы как целостности (сущностная характеристика которой – новизна) такими её частями являются старое, современное и новое. Именно единство старого, современного и нового является первичным по отношению к каждому из этих элементов (в т.ч. новому!) и обеспечивает оптимальное функционирование инновационного комплекса в целом; б) принцип неаддитивности (несводимости свойств системы к сумме свойств составляющих её элементов) применительно к инноватике проявляется в нетождественности характеристик старого, современного и нового(!), как частей инновационного объекта, его доминантным характеристикам как целостности. Так, либерализацию экономики нельзя сводить к свободной купле-продаже государственной собственности (новое), поскольку подлинная

у цілому та кожного її складника; д) принцип мультиплікативності, він передбачає, що функціонування компонентів у системі (як позитивних, так і негативних) має властивість множення, а не сумування; е) принцип структурності засвідчує, що оптимальна структура інновації передбачає наявність у ній мінімальної кількості компонентів, але вони при цьому мають максимально ефективно виконувати покладені на них функції та зберігати домінантні властивості інноваційної системи, ті, в яких проявляється її новизна; ж) принцип мобільності, структура системної інновації має бути мобільною, адаптивною щодо зміни вимог чи цілей; з) принцип альтернативності, для ефективності інноваційного проектування необхідно є розробка декількох альтернативних інноваційних версій; і) принцип спадкоємності передбачає, що продуктивне існування старого у новому інноваційному просторі, а також плідне функціонування нового в старому має бути зреалізоване у найбільш продуктивний спосіб.	свобода – это та, которая способствует благу всех, что отнюдь не является следствием приватизации; в) принцип синергичности (однаправленность действий элементов системы усиливает эффективность функционирования всей системы) обуславливает необходимость поиска баланса целей старого, современного и нового в едином инновационном комплексе с сохранением сущностного отличия (новизны); г) принцип эмерджентности (неполного совпадения целей системы с целями её компонентов) при осуществлении инновационного проекта требует построения именно дерева целей (иерархии параметров) для системы в целом и каждой её составной части; д) при проектировании и реализации инновационных систем следует учитывать принцип мультипликативности, означающий, что эффекты функционирования компонентов в системе обладают свойством умножения, а не сложения (например, вероятность безотказной работы компьютерной сети равна произведению вероятностей безотказной работы её компонентов); е) принцип структурности предполагает, что оптимальная структура инновации должна иметь минимальное количество компонентов; вместе с тем эти компоненты в полной мере должны выполнять заданные функции и сохранять доминантные свойства инновационной системы, т.е. те, которые обеспечивают ее новизну; ж) при этом структура системной инновации должна быть мобильной, т.е. легко адаптируемой к изменяющимся требованиям и целям, что вытекает из принципа адаптивности; з) эффективное инновационное проектирование предполагает в качестве обязательного условия реализацию принципа альтернативности, согласно которому необходима разработка нескольких взаимозаменяемых инновационных версий. Например, чем выше неопределённость ситуации на предполагаемом рынке сбыта, тем
--	--

	больше должно быть вариантов альтернативного развития (количества версий, форм внедрения, тиражирования и т.п.) проектируемой инновации; и) наконец, принцип преемственности применительно культурной инновационной деятельности требует обеспечения возможностей для продуктивного существования старого соответствующем инновационном пространстве и, наоборот, эффективного функционирования нового в условиях сохраняющегося старого(при обязательном опосредующем влиянии современного).
--	--

120

С. 271 – 272	Милenkова Р. В. Інноваційна культура: новий підхід до розвитку сучасної особистості, школи, суспільства // Педагогічні науки. Зб.наук.статей. – Суми, 2008. – Вип.1. – С. 133 – 142.
	С.140 – С.141
Ресурсне забезпечення є також необхідною та досить важливою складовою процесу створення інноваційного середовища у навчальному закладі. Здатність та готовність до інноваційної діяльності залежить від наявності, доступності та стану таких ресурсів: – висококваліфіковані кадри з високим інноваційним потенціалом (педагоги, фахівці тощо); – матеріально-технічна база (фінансування, обладнання, інформаційно-комунікаційні системи, устаткування, приміщення); – інформація, необхідна для інноваційної діяльності (наукова, науково-технічна, правова та інформація щодо теорії та практики впровадження інновацій у країні та за кордоном, зокрема у сфері майбутньої самореалізації студентів) та налагоджена система пошуку такої інформації [290]. Створення психологічного клімату, сприятливого для інновацій, є також необхідною умовою інноваційного середовища. Основна стратегія полягає у побудові такого характеру взаємодії організаторів та учасників інноваційних процесів у навчальному закладі, який спонукає до розкриття творчого потенціалу, самопізнання, саморозвитку, досліджень передового досвіду. Необхідними умовами позитивного психологічного клімату є виконання	Ресурсне забезпечення є необхідною складовою процесу створення інноваційного середовища у школі. Здатність та готовність до інноваційної діяльності залежить від наявності, доступності та стану таких ресурсів: - висококваліфіковані кадри з високим інноваційним потенціалом (педагоги, вихователі, фахівці тощо); - матеріально-технічна база (фінансування, обладнання, інформаційно-комунікативні системи, устаткування, приміщення); - інформація, необхідна для інноваційної діяльності (наукова, науково-технічна, правова та інформація щодо теорії та практики впровадження інновацій у країні та за кордоном, зокрема у сфері майбутньої самореалізації учнів) та налагоджена система пошуку такої інформації. Створення психологічного клімату, сприятливого для інновацій є також необхідною умовою інноваційного середовища. Основна стратегія полягає у побудові такого характеру взаємодії організаторів та учасників інноваційних процесів у школі, який спонукає до розкриття творчого потенціалу, самопізнання, саморозвитку, досліджень передового досвіду. Необхідними умовами позитивного психологічного клімату є виконання принципу

принципу психологічної рівності суб'єктів інноваційного процесу, яка полягає у співпраці, партнерстві та взаємодоповненні з метою розвитку інноваційних знань та поповнення інноваційного досвіду обох сторін; створення стосунків співтворчості та творчої розкритості особистості за рахунок відкритості стосунків у колективі; формування поля засвоєння досвіду; досягнення успіху та задоволеності від результатів творчої та інноваційної діяльності [290].	психологічної рівності суб'єктів інноваційного процесу, яка полягає у співпраці, партнерстві та взаємодоповненні з метою розвитку інноваційних знань та поповнення інноваційного досвіду обох сторін; створення стосунків співтворчості та творчої розкритості особистості за рахунок відкритості стосунків у колективі; формування поля засвоєння досвіду успіху та задоволеності від результатів творчої та інноваційної діяльності.
290. Моисеенко И. А. Информационно-образовательная среда как средство формирования информационной культуры будущих инженеров: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Моисеенко Наталья Анатольевна. – Грозный, 2006. – 185 с.	
Зазначимо, що цілеспрямоване формування інноваційної культури навчального закладу можливе за умови оптимального підбору системи методів управління, викладання та спілкування, їх послідовності та комбінації відповідно до поставленої мети. [280]	Зазначимо, що цілеспрямоване формування інноваційної культури школи можливе за умови оптимального підбору системи методів управління, викладання та спілкування, їх послідовності та комбінації відповідно до поставленої мети.
280. Маркелова И. И. Инновационная деятельность преподавателя в образовательных учреждениях / И. И. Маркелова // Ученые записки : сб. науч. ст. – Калининград, 2005. – Вып. 2. – 128 с.	

121

С. 272	Гур'єва Я. В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному вищому навчальному закладі // Психолого-педагогічні проблеми вищої школи. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2009. – вип.28 (32) – ч.1 – С. 160 –169.
	С.162
Розвиток інноваційної культури в системі вищої освіти України повинен передбачати повномасштабне задіяння психологічних механізмів інтеграції особистості у культурне інноваційне середовище, що потребує переосмислення самої суті навчально-виховного процесу [280]. З іншого боку, впровадження культурологічного підходу до організації освітнього процесу у вищій школі перебуває в залежності від тих процесів, які відбуваються в самих культурологічних дисциплінах,	Розвиток інноваційної культури в системі освіти України повинен передбачати повномасштабне включення психологічних механізмів інтеграції особистості в культурне медійне середовище, що потребує переосмислення самої суті освітньо-виховного процесу. З іншого боку, становлення культурологічного підходу до організації освітнього процесу у вищій школі залежить від змін, що відбуваються в рамках культурологічних дисциплін (література, мова, історія, народознавство, правознавство тощо).
280. Маркелова И. И. Инновационная деятельность преподавателя в образовательных учреждениях / И. И.	

Маркелова // Ученые записки : сб. науч. ст. – Калининград, 2005. – Вып. 2. – 128 с.	
122	
С. 279 – 280	Лаврентьев Г.В., Лаврентьева Н.Б. Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалистов. – Барнаул, Изд-во Алтайского университета, 2002. – 146 с.
Домінуючими мотивами навчальної діяльності є два типи мотивів – мотивації досягнення та мотивації пізнання. [341]	С.36 В литературе отмечается (С.М. Бондаренко, А.К. Маркова, Ю.М. Орлов, А.А. Реан, Н.И. Симонова и др.), что ведущими в учебной деятельности являются два типа мотивов – мотивация достижения и познавательная мотивация.
341. Пшеничников С. В. Инновационная деятельность и ее структура/ С. В. Пшеничников // Вестн. Омск. ун-та. Серия «Экономика». – Омск, 2010. – № 2. – С. 72–75.	
Успішність студентів залежить не лише від їх природних здібностей та нахилів, вона перебуває у чіткому взаємозв'язку із рівнем розвитку навчальної мотивації студента, а точніше, опосередкована професійною мотивацією. Тому вже на першому курсі навчання у ВНЗ важливо формувати об'єктивні уявлення студента про його майбутню професію та про можливі способи оволодіння нею. Студент, що свідомо обрав свою професію і переконливо вважає її соціально значущою, має позитивні мотивації навчання. На початку свого навчання у вузі дуже часто молода людина здатна до ідеалізації власної майбутньої професії, вона не готова бачити у ній елемент рутинності, повторюваності, не готова бачити у ній певні недоліки. За умови збереження даного ідеалістичного моделювання образу власної професії на молоду людину чекають розчарування. Дослідження показують, що більшість студентів-першокурсників чекають від своєї майбутньої діяльності творчості та отримання наснаги від праці. Лише 30-35% із них усвідомлюють, що важливу частину будь-якої професії складає щоденна, кропітка праця ремісника. [403]	Поскольку успеваемость студентов зависит не столько от природных способностей, сколько от развития учебной мотивации (Н.И. Мешкова, А.А. Моткова, А.А. Реан, В.А. Якунин), а точнее - от профессиональной мотивации, то на первом курсе важно формировать реальные представления о будущей профессии и способах овладения ею. Если студент осознанно избрал свою профессию и считает ее социально значимой, то это существенно влияет на его обучение. Специальный анализ показал, что первокурсники идеализируют будущую профессию и не имеют представления о том, что у каждой профессии есть "свои минусы" . Столкновение с реальностью приводит к разочарованиям и деформациям. Практически все студенты-первокурсники , поступая на тот или иной факультет, связывают свою будущую деятельность с возможностями самосовершенствования и творчества. Опрос нами первокурсников математического факультета АГУ в 1998-99 гг. (по методике Н.В. Кузьминой и А.А. Реана) показал, что более 75% считают важным при выборе профессии: общественную значимость профессии, престижность, возможность постоянного творчества. При этом лишь 30-35% из них понимают, что выход к творчеству лежит через ежедневный, кропотливый, часто изнурительный

403. Феномен інновацій: освіта, суспільство, культура : монографія / [авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролєєв] ; наук. ред. В. Г. Кремень. – Київ : Пед. думка. – 2008. – 472 с.	труд.
Студенти переважно схилиються до творчої інноваційної діяльності після університету, для цього в процесі навчання вони хочуть набути професійної майстерності; при цьому вони часто перебувають у полоні стереотипів щодо використання творчих методів у навчанні, вони налаштовані більшою мірою на репродуктивну діяльність. Проте творчі начала можуть бути сформовані тільки в процесі творчості, тільки в творчому навчальному середовищі. Тому першочергове завдання викладача полягає у роз'ясненні сутності творчості, механізмів її реалізації, її значення для майбутньої професії, у підготовці студента до інноваційної діяльності.	Таким образом, у студентов есть установка заниматься творческой деятельностью после университета, но они хотят приобрести профессиональное мастерство, ориентируясь не на творческие методы в обучении, а на репродуктивную деятельность. Это противоречие психологически неразрешимо, поскольку творческие стимулы могут быть сформированы только в творческой учебной среде. Следовательно, задача педагога - разъяснить, в чем заключается творчество профессиональной деятельности, подготовить их к трудностям в профессиональной работе, оказать помощь в поисках себя в профессии.
С. 280 – 281	
Прагнення до саморозвитку та самореалізації є акмеологічним компонентом професіоналізму, воно спонукає до самовияву творчий потенціал особистості студента, спонукає його до високої продуктивності праці вже тепер і у майбутньому, ця продуктивність при цьому є стійкою щодо впливів зовнішніх (напр...економічна криза) та внутрішніх (напр...депресивний стан) подразників.	Стремление к самореализации является акмеологическим компонентом профессионализма, обуславливает оптимальный творческий потенциал и наивысшую продуктивность труда независимо от внешних условий и обстоятельств. В литературе самореализация в профессиональной деятельности является наряду с профессиональной позицией (социальными ценностями, сознательно принятыми в качестве жизненно важных приоритетов) основанием для динамики профессиональной компетентности. Рост уровня профессионализма связан с осмыслением и совершенствованием приемов и технологий реализации собственных функциональных обязанностей.
Професіоналізм передбачає наявність у фахівця наступних якостей: – Готовність до якісного та успішного виконання своїх професійних обов'язків; – Готовність стабільно та продуктивно працювати; – Вміння майстерно виконувати	Такими характеристиками професіоналізму являються: • способность успешно выполнять профессиональную деятельность; • подготовленность к стабильному продуктивному труду; • профессиональное мастерство в

професійні функцій та обов'язків; Здатність до творчого виконання поставлених завдань, засвоєння інноваційного стилю професійної діяльності тощо.	реализации функций и обязанностей; творческое овладение исследовательско-инновационным стилем профессиональной деятельности.
У психології досить часто компетентність корелюється з професіоналізмом як вищим рівнем виконання діяльності; цей рівень формують професійна спрямованість та наявність важливих для певної професії здібностей. Психологи довели, що початкові етапи формування фахівця характеризуються деякою автономією елементів даного процесу. Пізніше, на шляху професійного розвитку, компетентність все більш залежить від певних якостей людини як фахівця (рішучість, толерантність, здатність до самоконтролю тощо) та від її уміння ці якості проявляти у власній професійній діяльності. Тому базовими складниками професійної компетентності того чи іншого суб'єкта діяльності є його професійна освіченість чи навченість, рівень його особистої професійної підготовки, набутий ним професійний досвід та його інноваційність, здатність на основі прояву власних особистісних якостей набутий професійний досвід використовувати у конкретній професійній діяльності, адаптуючись до змін, що мають у ній місце.	В психологии труда довольно часто компетентность отождествляют с профессионализмом. В то время как профессионализм как высший уровень выполнения деятельности обеспечивается помимо компетентности также профессиональной направленностью и профессионально важными способностями. Психологами доказано, что на начальных стадиях становления специалиста имеет место относительная автономность этого процесса. В дальнейшем, в процессе профессионального становления, компетентность все более объединяется с профессионально важными качествами (наблюдательность, внимательность, результативность, решительность, самоконтроль, различные виды памяти и т.п.). Таким образом, основными показателями профессиональной компетентности субъекта деятельности становятся обученность, профессиональная подготовленность, профессиональный опыт и профессионализм.
Вища освіта націлена лише на формування двох перших складників професійної компетентності, інші спеціаліст, як правило, засвоює самостійно у процесі власної професійної діяльності або на протязі подальшого навчання чи під час підвищення кваліфікації, чи у процесі стажування. [258]	Вузовское образование нацелено лишь на формирование двух первых уровней, а два последних специалист должен осваивать уже в процессе своей профессиональной деятельности самостоятельно или в послевузовском обучении (аспирантура, докторантура, стажировка, различные формы повышения квалификации).
258. Лакшин В. Психолого-педагогічні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах / Віктор Лакшин // Рідна шк. – 2005. – № 2. – С. 22–25.	С. 38 – 39
Ставлення до студента як інноваційної особистості передбачає, що викладач: – розробляє систему процедур розвиваючого навчання; – створює умови для усвідомлення студентом себе як інноваційної особистості; – будує таке навчальне співробітництво, при якому від усіх суб'єктів навчального	Отношение к студенту как социально зрелой личности означает для преподавателя необходимость: – усиления диалогичности обучения; – разработки системы процедур и операций поддерживающего обучения; – создания условий для осознания студентом себя социально полезной

процесу вимагається пошук нових способів дії і взаємодії, створення ситуацій для можливої зміни чи кореляції власної точки зору.	личностью; – перехода преподавателя на гуманистическую центрацию; такого построения учебного сотрудничества со студентом, с коллегами, с самим собой, при котором от всех субъектов учебного процесса требуется поиск новых способов действия и взаимодействия, создания ситуаций для возможного изменения собственных точек зрения.
--	---

123

С. 241 – 242	Романовська О. О. Організаційно-педагогічні умови підготовки конкурентоздатного фахівця в інженерно-педагогічному навчальному закладі // Теорія і практика управління соціальними системами, №3, 2011, – С. 57 – 65.
	С. 62 – 63
Суть інноваційно орієнтованих завдань полягає у тому, що студент спрямований не тільки на результат, але і на сам процес, пов'язаний з навчальними діями в процесі формування професійних якостей і умінь. Завдання привертають увагу до змісту діяльності й мають необхідне інформаційне навантаження. Завдяки цьому студенти бачать результати, у них формується здатність до аналізу, самоаналізу, бачення альтернативи [353]. Спонування до рефлексії передбачає оцінку й аналіз власних професійних дій студентом.	Суть професійно орієнтованих завдань полягає в тому, що студент спрямований не тільки на результат, але і на сам процес, пов'язаний з навчальними діями в процесі формування професійних якостей і умінь, що закладені в основі формування конкурентоздатного інженера-педагога. Завдання привертають увагу до змісту діяльності й мають необхідне інформаційне навантаження. Завдяки цьому студенти бачать результати, у них формується здатність до аналізу, самоаналізу, бачення альтернативи.
353. Савельев А.Я. Инновационное образование и научные школы / А. Я. Савельев // Вестн. высш. шк. – 2000. – № 3. – С. 15–18.	
Рефлексійні вміння, що формуються завдяки цій умові, пов'язані з контрольно-оцінковою діяльністю майбутнього фахівця, що спрямована на самого себе, саморегуляцію поведінки й діяльності, усвідомлення та оцінку навчальних і професійних дій, актуалізацію особистісних якостей, що відображають конкурентоздатність, розвиток здатності проектувати свій професійний розвиток; усвідомлення себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності [353]	Рефлексивні уміння, що формуються завдяки цій умові, пов'язані з контрольно-оцінною діяльністю інженера-педагога, що спрямована на самого себе, саморегуляцію поведінки й діяльності, усвідомлення та оцінку навчальних і професійних дій, актуалізацію особистісних якостей, що відображають конкурентоздатність, розвиток здатності проектувати свій професійний розвиток; усвідомлення себе як суб'єкта навчально-професійної діяльності.
353. Савельев А. Я. Инновационное образование и научные школы / А. Я. Савельев // Вестн. высш. шк. – 2000. – № 3. – С. 15–18.	
Рефлексійні процеси є не тільки показником усвідомленого ставлення до процесу навчання, але й інструментом, за допомогою якого здійснюється формування особистості	Рефлексивні процеси є не тільки показником усвідомленого ставлення до процесу навчання, але й інструментом, за допомогою якого здійснюється формування

конкурентоздатного фахівця під час професійної підготовки.	особистості конкурентоздатного фахівця під час професійної підготовки.
	С. 64
Роль рефлексії у навчально-пізнавальній та інноваційній діяльності студента полягає в тому, що: рефлексія необхідна при здійсненні навчальної та творчої діяльності; на основі рефлексії здійснюється управління навчально-пізнавальною діяльністю студента та контроль за її якістю; рефлексія є одним з основних механізмів розвитку навчально-пізнавальної діяльності студента, а також його творчих починань; рефлексія потрібна при вивченні діяльності студента з метою подальшого відтворення його навчально-пізнавальної діяльності, прогнозування соціальних наслідків інноваційної діяльності у сфері культурологічної практики [351].	Роль рефлексії в навчально-пізнавальній і творчій діяльності студента інженерно-педагогічних ВНЗ полягає в такому: – рефлексія необхідна при здійсненні навчально-пізнавальної й творчої діяльності; – на основі рефлексії здійснюється управління навчально-пізнавальною діяльністю студента і її контроль; – рефлексія є одним з основних механізмів розвитку навчально-пізнавальної діяльності студента, а також творчих починань; – рефлексія необхідна при описі феноменології й механізмів діяльності студента для наступної трансляції й відтворення його навчально-пізнавальної діяльності
351. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. В 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – Москва : Педагогика, 1989.	

124

С. 51	Гур'єва Я.В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному вищому навчальному закладі// Психолого-педагогічні проблеми вищої школи. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти, 2009. – вип.28 (32) – ч.1 –с.160 – 169.
	С.162 – 163
Розуміння функцій інноваційної культури є шляхом до її тлумачення та визначення. Серед найважливіших слід виділити, зокрема, такі: пізнавально-перетворювальну, що передбачає здійснення теоретичної та організаційної діяльності; регулятивну, яка визначає важливу роль інновацій у розвитку суспільства та його соціальних інститутів; ціннісно-нормативну, що дає оцінку явищам у галузі інноваційної діяльності; комунікативну, яка передбачає спілкування та обмін досвідом з інновацій і технологій навчання; функцію соціалізації, що дозволяє розглянути інноваційну культуру крізь призму суспільних цінностей; прогностичну, яка передбачає вивчення і прогнозування можливих шляхів та напрямків розвитку інноваційної культури в окремій галузі;	Для розуміння інноваційної культури особистості необхідно враховувати її євні функції (рис. 1). Зокрема, серед 14 основних функцій варто детальніше охарактеризувати такі: пізнавально-перетворюючу, що здійснює заходи теоретичної і організаційної діяльності; регулятивну, яка визначає важливу роль інновацій у розвитку суспільства та його соціальних інститутів; ціннісно-нормативну, що дає оцінку явищам у галузі інноваційної діяльності; комунікативну, яка передбачає спілкування та обмін досвідом з інновацій і технологій навчання; соціалізаторську, що розглядає інноваційну культуру крізь призму суспільних цінностей; прогностичну, яка передбачає вивчення і

інтеграційну, що поєднує інші різновиди культури в єдину культуру особистості; трансляційну, що забезпечує культурну комунікацію як у діахронічному, так і у синхронічному вимірі [257].	прогнозування можливих шляхів та напрямків розвитку інноваційної культури в окремій галузі; інтеграційну, що поєднує інші різновиди культури в єдину культуру особистості.
257. Лазарева Л. И. Формирование информационной культуры учителя в условиях инновационной деятельности образовательного учреждения : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Лазарева Людмила Ивановна. – Кемерово, 2007. – 255 с.	
С. 254	С. 164; 165; 166
Інноваційна культура особистості може формуватися як стихійно, так і цілеспрямовано та системно унаслідок впровадження послідовної діяльності держави та її соціальних інститутів.	Інноваційна культура особистості може формуватися двома шляхами: як стихійно, так і в результаті цілеспрямованої діяльності держави, соціальних інститутів, громадських організацій, педагогічних колективів тощо.
Результативність інноваційної діяльності у ВНЗ, у тому числі вищому навчальному закладі культури, має розглядатися як рівень сформованості інноваційної культури учасників освітнього процесу, як рівень зростання їх творчого потенціалу, компетентності у використанні <u>інноваційних технологій</u> та усунення психологічних бар'єрів в інноваційній діяльності.	Отже, результативність інноваційної діяльності в галузі вищої освіти має розглядатися як функція оптимізації інноваційної культури та поведінки учасників освітнього процесу, зростання творчого потенціалу викладачів і студентів, їх готовності до сприйняття та використання інновацій, дотримання методологічних принципів та усунення психологічних бар'єрів в інноваційній діяльності.
Особливе значення інноваційна культура посідає у вищій школі у зв'язку з процесами, що у ній відбуваються нині: у зв'язку з формуванням новітніх принципів побудови навчально-виховного процесу, реорганізацією науково-дослідницької роботи, необхідністю адекватного реагування на формування інноваційного суспільства.	Особливого значення феномен інноваційної культури набуває у вищій школі у зв'язку з переосмисленням принципів побудови освітньо-виховного процесу, організації науково-дослідницької роботи, переоцінкою історичного минулого українського народу, поверненням до джерел національної ментальності та культурно-історичних традицій соціуму.
Інноваційна культура є складником загальної культури особистості, побудованої на певній системі цінностей та ідеалів, принципах інноваційної моделі поведінки людини. Вона реалізується шляхом системного формування ціннісної природи свідомості особистості як носія та творця культури за допомогою інтеграції особистості в культурне середовище.	Інноваційна культура є складовою загальної культури особистості, побудованої на певній системі цінностей та ідеалів, принципах інноваційної моделі поведінки людини. Вона реалізується шляхом системного формування ціннісної свідомості особистості як носія, творця та субстрату культури за допомогою повномасштабного включення психологічних механізмів інтеграції особистості в культурне медійне середовище.

	353. Савельев А. Я. Инновационное образование и научные школы / А. Я. Савельев // Вестн. высш. шк. – 2000. – № 3. – С. 15–18.
Інноваційна динаміка – логічна послідовність технологій перетворення нових знань у технічну або соціальну реальність, перетворення наукових знань у товар або послугу. Характерні властивості інноваційної освіти – антропоцентризм, самоврядування та професіоналізм [353].	под инновационной динамикой понимает логическую последовательность технологий преобразования новых знаний в техническую или социальную реальность, превращение научных знаний в товар или услугу. Характерные свойства инновационного образования – антропоцентризм, самоуправление, профессионализм [15].
353. Савельев А. Я. Инновационное образование и научные школы / А. Я. Савельев // Вестн. высш. шк. – 2000. – № 3. – С. 15–18.	

С. 287	Молчанова А.О. Соціальне партнерство в діяльності ПТНЗ: Конспект лекції з курсу підвищення кваліфікації для керівників професійно-технічних навчальних закладів за очно-дистанційною формою навчання / ЦППО АПН України. – К.: ТОК, 2007. – 44 с.
Основними і найбільш ефективними технологіями формування інноваційної культури фахівця у процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі, на наш погляд, є: соціальне партнерство і проектна діяльність.	Основными и наиболее эффективными технологиями формирования инновационной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки в вузе, на наш взгляд, являются: социальное партнерство, проектная деятельность и педагогическая импровизация.
	С. 10
Соціальне партнерство, у найширшому сенсі, слід розуміти як таку спільну колективно-розподілену діяльність різних соціальних груп, яка призводить до позитивних і таких, що поділяються всіма учасниками даної діяльності, ефектів. При цьому діяльність може здійснюватися як перманентно, так і в рамках спеціально планованих акцій.	Соціальне партнерство в самому широкому змісті варто розуміти як таку суспільну колективно розподілену діяльність різних соціальних груп, що приводить до позитивних й поділюваних всіма учасниками даної діяльності результатів. При цьому зазначена діяльність може здійснюватися як перманентно, так і в рамках ситуативних, спеціально планованих у рамках соціального партнерства акцій.
С. 288	С. 13
Стосовно професійної освіти соціальне партнерство можна класифікувати як: – партнерство усередині системи освіти між соціальними групами даної професійної спільності; – партнерство працівників системи освіти з представниками різних сфер соціуму; – партнерство, яке ініціює система освіти з позиції соціалізації.	Соціальне партнерство стосовно освіти варто розуміти як: - партнерство усередині системи освіти навчального закладу між соціальними групами даної професійної спільності; - партнерство, у яке вступають працівники системи освіти, контактуючи із представниками інших сфер суспільного відтворення;

Останнє розуміння партнерства є найбільш значущим, таким, що дозволяє змінювати, проектувати, апробувати і встановлювати нові суспільно значимі функції системи освіти. При цьому в кожній ситуації соціальної взаємодії різні розуміння соціального партнерства можуть бути представлені одночасно.	- партнерство, що ініціює система освіти як особлива сфера соціального життя, що робить внесок у становлення цивільного суспільства. Останнє розуміння партнерства є найбільш значущим, що дозволяє змінювати, проектувати, апробувати й установлювати нові суспільно значимі функції системи освіти. При цьому в кожній ситуації соціальної взаємодії різні розуміння соціального партнерства можуть бути представлені одночасно.
--	---

127

С. 280	С. 37
Необхідним компонентом особистісних якостей студента є його здатність до самостійності, до саморозвитку, готовність брати на себе відповідальність, терпимість, позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності.	Важным показателем субъектности студента является его содержательная и организационная самостоятельность, ответственность, терпимость, самоназвание, положительное отношение к миру.

128

С. 283	
Вміння цілеспрямованого формування студентом себе як інноваційної особистості, як того вимагає сучасна освітня парадигма, є нагальною потребою нашого часу. Продуктивність суб'єктів інноваційного навчання залежить від того, наскільки вони у той чи інший спосіб керують як своєю, так і діяльністю інших учасників цього процесу. Процес становлення особистості («суб'єктності») студента є тим результатом, який передбачається досягти, оскільки саме особистість студента і його інноваційна культура є наслідком технологічно організованого освітнього процесу.	Умение целенаправленно формировать себя как творческую личность, соответствующую новой образовательной парадигме, является требованием сегодняшнего дня. Активность позиций преподавателя и студента в процессе инновационного обучения состоит в том, что каждый из них в той или иной мере выступает в качестве субъекта управления как своей собственной деятельности и поведения, так и деятельности и поведения других участников учебного процесса. В целом все это есть процесс становления субъектности студента, поскольку личность студента и его профессионально-технологическая культура являются следствием технологически организованного образовательного процесса.

129

С. 285 – 286	
У процесі педагогічної взаємодії необхідно створювати умови для розвитку особистісної чи «суб'єктної» позиції студента. Такими умовами є: 1. Активізація і збагачення «суб'єктного» досвіду студента: – звернення до раніше накопичених ним знань і вмінь; – стимулювання студента до	Таковими умовами являються: • 1. Актуалізація і обогачення суб'єктного опыта учеников: • обращение к их ранее накопленным знаниям и умениям; • стимулирование учеников к самостоятельному выбору и использованию различных способов выполнения задания;

самостійного вибору і використання різних способів виконання завдання; моделювання ситуацій вибору; – звернення до версій студента при пошуку варіантів вирішення пізнавальної задачі (проблеми); – організація пізнання студента через переживання, актуалізацію чуттєвого досвіду. 2. Розвиток активності студента в інноваційній діяльності: – заохочення ініціативи; – створення ситуацій вибору; – організація проектної діяльності.	• создание ситуаций нравственного выбора; • обращение к версиям учеников при поиске вариантов решения познавательной задачи (проблемы); • организация познания через переживание, актуализацию чувственного опыта. •2. <i>Развитие активности учащихся в учебной деятельности:</i> • * поощрение инициативы; • * создание ситуаций выбора; * организация проектной деятельности.
---	--

130

С. 286	
Показниками успішності слід вважати прояв у студентів таких особистісних характеристик, як: – висока позитивна мотивація до пізнання, до інноваційної діяльності; – усвідомлена активність студентів у здійсненні нововведень; – соціальна активність, здатність до співпраці; – самостійність та ініціативність; – готовність до особистісного самовизначення у рамках обраної професії; – сформованість у студента гуманістичних цінностей.	Показателями успешности субъект-субъектного педагогического взаимодействия следует считать проявление в учениках таких личностных характеристик, как: Высокая позитивная мотивация к познанию, учебной и общественно значимой деятельности; Высокая осознанная активность учащихся в учебной деятельности; Высокая социальная активность, способность к сотрудничеству; Самостоятельность и инициативность; Готовность к профессионально-личностному самоопределению; Сформированность гуманистических ценностей; Удовлетворённость учебным взаимодействием.

131

С. 289 – 290	Григорьева С.Г. Формирование инновационной культуры учителя начальных классов. Автореферат дис. доктора пед.наук по специальности 13.00.08 – теория и методика профессионального образования. – М.: МГТУ им.М.А. Шолохова, 2011– 52 с.
Крім того, технологія проектної діяльності вирішує основні проблеми, що виникають на шляху формування інноваційної культури фахівця в процесі професійної підготовки: низький рівень активності та перевантаження студентів. У процесі формування інноваційної культури студентів дана технологія може бути реалізована трьома основними шляхами: – у межах окремої дисципліни; – як річна підсумкова робота або	С. 32 Кроме того, технология проектной деятельности решает ряд проблем, возникающих в процессе формирования инновационной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки: низкий уровень активности и перегрузка студентов. В процессе формирования инновационной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки данная технология может быть

практика; – як річна робота, об'єднуюча різні курси.	реалізована трьома основними способами: - в рамках отдельной дисциплины; - как годовая итоговая работа или практика; - как годовая работа, объединяющая разные курсы.
У рамках окремої дисципліни проектна діяльність – це технологія, що дозволяє більш глибоко вивчити найбільш проблемні (важливі або більш цікаві) теми. У цьому випадку теми проектів можуть вибирати або самі студенти, або вони можуть пропонуватися викладачем. У випадку, якщо проект є річною підсумковою роботою (практикою, курсовою роботою), важливо, щоб при написанні проекту у кожної групи авторів був куратор або керівник. Це допоможе студентам організуватися, краще зорієнтуватися у діяльності. Можливо організовувати проектну діяльність, об'єднуючи в одну робочу групу студентів відразу з декількох курсів. Таким чином може дотримуватися принцип спадкоємності освіти, підключатися додаткові мотиваційні важелі. Зокрема, студенти молодших курсів можуть бути помічниками (допомагати збирати інформацію, дані і так далі), студенти старших курсів – займатися безпосередньо реалізацією проектів, а студенти випускники – кураторством і керівництвом робочих груп.	В рамках отдельной дисциплины проектная деятельность – это технология, позволяющая более глубоко изучить наиболее проблемные (важные или более интересные) темы. В этом случае темы проектов могут выбирать либо сами студенты, либо они могут предлагаться преподавателем. В случае если проект является годовой итоговой работой (практикой, курсовой работой) важно, чтобы при написании проекта у каждой группы авторов был куратор или руководитель. Это поможет студентам организоваться, лучше сориентироваться в деятельности. Возможно организовывать проектную деятельность, объединяя в одну рабочую группу студентов сразу с нескольких курсов. Таким образом может соблюдаться принцип преемственности. Так, студенты младших курсов могут быть помощниками (помогать собирать информацию, данные и т.д.), студенты более старших курсов заниматься непосредственно реализацией проектов, а студенты выпускники – кураторством и руководством рабочих групп.
Тематика проектних робіт у нашому дослідженні мала теоретико-аналітичний, дослідницький, соціально-орієнтований характер: – «Інноваційні технології у культурології».	Тематика проектних робіт у нашому дослідженні мала теоретико-аналітичний, дослідницький і соціально-орієнтований характер: «Организация совместной деятельности учащихся, родителей и педагогов», «Преемственность в сфере образования», «Инновационные технологии в педагогике», «Мотивация учащихся к получению «достойного образования»,
132	
С. 290 – 291	Холодкова Л. А. Формирование инновационной культуры субъектов военного профессионального образования: теория и практика. – дис. доктора пед. наук по спец. 13.00.08 – теория и методика профессионального образования, 2005. – 377 с. (введение)

Важливим методологічним положенням забезпечення інноваційної навчально-пізнавальної діяльності є висновок про те, що пізнання феномену інноваційної культури особистістю є можливим тільки на основі глибокого професійного знання тієї сфери діяльності, в якій цей феномен виявляється, і, крім того, такий характер цього пізнання, що передбачає вихід за межі предметної професійної діяльності і вимагає серйозної уваги до вивчення історичного, соціального, соціально-психологічного і інших аспектів проблеми. Отже, інноваційна культура, будучи за своєю природою системним об'єктом, адекватно може бути потлумачена тільки при застосуванні мультидисциплінарного підходу.	Важным методологическим положением инновационной деятельности является вывод о том, что познание феномена инновационной культуры личности возможно только на основе глубокого профессионального знания той сферы деятельности, в которой этот феномен проявляется, и, кроме того, такое познание предполагает выход за пределы предметной профессиональной деятельности и требует серьезного внимания к изучению исторического, социального, социально-психологического и иных аспектов проблемы. Следовательно, инновационная культура, являясь по своей природе системным объектом, адекватно постижима только при междисциплинарном подходе.
--	---

133

С. 388	Поскряков А. А. Инновационная культура [Текст] / А. А. Поскряков // Вестник. Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – № 1. – С. 42 – 47.
1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури уточнено зміст ключових понять дослідження та розкрито сутність феномену «інноваційна культура майбутніх культурологів» і визначено його як систему цінностей, знань, умінь і досвіду цілеспрямованої підготовки, комплексного впровадження і всебічного засвоєння новацій в різних галузях людської життєдіяльності (при збереженні в інноваційній системі динамічної єдності старого, сучасного і нового),	Инновационная культура - это знания, умения и опыт целенаправленной подготовки, комплексного внедрения и всестороннего освоения новшеств в различных областях человеческой жизнедеятельности при сохранении в инновационной системе динамического единства старого, современного и нового; иными словами, это свободное творение нового с соблюдением принципа преемственности. Кальянов А.В. Инновационная культура в условиях современной медийной освіти//Стратегія інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери України. – М-ли міжнародної науково-практичної конференції вчених, студентів і практиків- Ласпі, АР Крим, 9 – 10 жовтня 2008 р.– МАУП, Донецьк, 2008 – с.42 Інноваційна культура – це система цінностей, що відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [5].

134

С. 284	Гумель Е.Б. Особенности организации интерактивного взаимодействия студентов и
--------	---

	преподавателя в условиях современной высшей школы//Гуманитарные научные исследования - №6, 2012. http://human.snauka.ru/2012/06/1510
Нині стало очевидним, що у процесі навчання потрібно керувати не особистістю, а процесом її розвитку. А це означає, що пріоритет у роботі викладача віддається прийомам непрямого педагогічного впливу: відбувається відмова від зайвого дидактизму, повчальності; замість цього висувуються на перший план діалогічне спілкування, спільний пошук істини, встановлення між викладачем та студентом емпатичного контакту, стимулювання розвитку студента через створення нетипових ситуацій, через мотивацію його творчого потенціалу.	Сегодня стало очевидным, что надо управлять не личностью, а процессом ее развития. А это означает, что приоритет в работе педагога отдается приемам опосредованного педагогического воздействия: происходит отказ от лобовых методов, от лозунгов и призывов, воздержание от излишнего дидактизма, назидательности; вместо этого выдвигаются на первый план диалогические методы общения, совместный поиск истины, развитие через создание воспитывающих ситуаций, разнообразную творческую деятельность.
Розуміння організації взаємодії викладача і студентів в інноваційному освітньому процесі будується на основі концепції розвивальної взаємодії. Взаємодія суб'єктів освітнього процесу розглядається як цілісна, відкрита система, що розвивається, яка має внутрішню і зовнішню структуру, свої зв'язки, функції і за певних умов стає розвиваючою по відношенню до всіх учасників взаємодії. Ця система включає в себе суб'єктний, змістовно-цільовий, організаційний і результативний компоненти.	Понимание организации взаимодействия преподавателя и студентов в инновационном образовательном процессе строится на основе концепции развивающего и развивающегося взаимодействия Н.Ф. Радионовой. Взаимодействие субъектов образовательного процесса рассматривается как целостная, открытая развивающаяся система, которая имеет внутреннюю и внешнюю структуру, связи, функции и при определенных условиях становится развивающей по отношению ко всем участникам взаимодействия. Эта система включает в себя субъектный, содержательно-целевой, организационный и результативный компоненты.
135	
С. 284 – 285	Барабанова З.П. Организация образовательного взаимодействия между педагогом и учащимся// Современные наукоемкие технологии – 2008. – раздел «Педагогические науки»
У педагогічному плані взаємодія визначає саме існування освітніх і виховних процесів, їх ефективність, з нею пов'язані цілі і зміст, методи і форми педагогічної діяльності, мотиви поведінки і рушійні сили освітнього процесу. Здатність до конструктивної взаємодії є ключовою характеристикою педагога, яка необхідна для виконання покладених на нього функцій його професійною діяльністю, є запорукою його коректного впливу на інших людей, від неї залежить можливість досягнення бажаних результатів, комфортність	В педагогическом плане взаимодействие определяет само существование образовательных и воспитательных процессов, их эффективность, с ним связаны цели и содержание, методы и формы педагогической деятельности, мотивы поведения и движущие силы образовательного процесса. Способность к конструктивному взаимодействию означает универсальную особенность педагога, характерную для выполнения его функций в профессиональной

педагогічного процесу.	деятельности, оказывать влияние на других людей, от чего зависит возможность достигнуть желаемые результаты, комфортность педагогического процесса.
Зміст навчальної діяльності потребує активної участі студентів в інноваційній діяльності, оскільки передбачає собою творчу переробку нової інформації з метою більш глибокого її засвоєння. Сучасна соціокультурна ситуація характеризується підвищенням інтересом до розвитку окремої особистості, її інтелектуальної свободи, до розкриття її творчого потенціалу, до формування її активності та ініціативи.	Содержание учебной деятельности предполагает активное участие учащихся в этой деятельности, поскольку предусматривает творческую переработку полученной информации с целью более глубокого её усвоения. Современная социокультурная ситуация, для которой характерны повышенный интерес к развитию школы и отдельной личности, к интеллектуальной свободе человека, к раскрытию его творческого потенциала, к формированию критичности и самокритичности, активности и инициативы, обуславливает новый подход к профессиональной компетентности учителя.

136

С. 287	Антонова А.М. Субъект-субъектное взаимодействие в образовательном процессе колледжа как условие организации учебно-исследовательской деятельности учащегося// Научно-теоретический журнал «Научные проблемы гуманитарных исследований»; выпуск 9 – 2011. – С. 137 – 144.
	С. 142
Студент посідає позицію суб'єкта діяльності, коли від її початку і до завершення він здійснює самоорганізацію та саморегуляцію. Важливу роль у становленні студента як активного суб'єкта діяльності відіграє цілеспрямованість, активність, усвідомленість його діяльності, виконання ним творчих завдань, формування його здатності до інноваційної діяльності, у процесі якої актуалізуються знання студента, випробовується його різноманітні вміння, апробовуються різні шляхи запропонованих ним рішень, здійснюється відбір найбільш ефективних тощо.	Учащийся занимает позицию субъекта деятельности, когда от ее начала и до завершения он осуществляет самоорганизацию, саморегуляцию. В подобной деятельности механизмы развития отношений многообразны, сложны, ближе к личности учащегося. Поэтому целенаправленная, активная, сознательная деятельность учащегося, выполняющего учебно-исследовательские задачи, создает внутреннюю predisposedность к учебно-исследовательской деятельности, общению и прочную основу своего формирования: актуализируются знания; отбираются нужные способы, опробуются разнообразные умения, происходит проба различных путей решения, отбор наиболее продуктивных.
Студент сьогодні розглядається як суб'єкт освітніх змін, співучасник педагогічного процесу, творча	Учащийся сегодня рассматривается как субъект образовательных изменений, соучастник

особистість, а не як об'єкт зовнішніх, спрямованих на нього дій та впливів.	педагогического процесса, творческая личность, а не как объект внешних воздействий и влияний.
Успішність «суб'єкт-суб'єктної» педагогічної взаємодії забезпечується такими важливими умовами, як: – психолого-педагогічний супровід як студентів, так і педагогів; – створення розвиваючого освітнього середовища, середовища прагнення до успіху та творчості; – спрямованість освітнього процесу на формування стратегії розвитку особистості та індивідуальності в умовах інноваційного суспільства, – застосування технології навчання якісно нового, акмеологічного рівня тощо [268].	Успешность субъект-субъектного педагогического взаимодействия обеспечивается несколькими важными условиями. Назовем их: Психолого-педагогическое сопровождение как учащихся, так и педагогов; Создание развивающей образовательной среды, среды стремления к успеху, творчеству, высоким результатам, когда престижно качественно учиться и качественно работать, соблюдая морально-правовые нормы взаимодействия педагогов и ребенка; Направленность воспитательного процесса на формирование жизненной стратегии устойчивого развития личности и индивидуальности в нестабильных условиях общества, на решение жизненных проблем; Применение технологии обучения качественно нового, акмеологического уровня, обеспечивающего успех и высокие достижения в обучении каждого ученика [2].
268. Луговий В.І. Стратегія реформування освіти в Україні : рек. з освіт. політики / В.І. Луговий. – Київ : К. Л. С., 2003. – 296 с.	2. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии: моногр. Волгоград: Перемена, 1994, 152 с.

137

С. 280	Ярошинська О. О. Організація педагогічного супроводу майбутніх учителів початкової школи в навчальному середовищі / О. О. Ярошинська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2015. Вип. 24. – С. 38 – 43.
Потреба саморозвитку та самоактуалізації є основоположною складовою зрілої особистості, яка готова до професійної діяльності на тому високому рівні її виконання, якого потребує сучасне суспільство. Професійна діяльність, на наше переконання, – це цілісний феномен, завдяки якому розвивається особистість та вдосконалюються результати її праці. Інтеграція в єдине ціле всіх цих сторін на основі єдиної соціально обґрунтованої мети може бути забезпечена лише шляхом максимальної активізації пошукової діяльності студента.	Потребность в саморазвитии, самоактуализации – основополагающая составляющая зрелой личности, подготовленной к профессиональной деятельности на уровне современных требований общества. Профессиональная деятельность в нашем понимании – это целостный феномен, имеющий следующие аспекты: профессиональное общение, развивающаяся личность и результаты ее труда. Все стороны интегрируются в единое целое на основе социальной цели, которая может быть достигнута лишь при

	оптимальной активизации студента как субъекта учебной деятельности.
138	
	Барабанова З. П. Организация образовательного взаимодействия между педагогом и учащимся // Современные наукоемкие технологии, №1/2008 (раздел «Педагогические науки»). – 3 с.
С. 284	С. 40
Педагогічний потенціал суб'єкт-суб'єктної взаємодії відкриває широкі перспективи для вдосконалення всієї системи освіти, формування нової концепції взаємодії «викладач – студент».	Педагогический потенциал субъект-субъектного взаимодействия открывает широкие перспективы для совершенствования всей системы образования, для углубления профессионализма учителя, для формирования новой концепции взаимодействия "педагога и ученика".
«Суб'єктна» позиція студента у його взаємодії з викладачем передбачає: – Самостійність – здатність до незалежних дій, рішень, до прояву власної ініціативи і у виборі цілей, і у виборі способів їх досягнення; його готовність і здатність здійснювати будь-яких дії власними силами. – Активність – прагнення вийти за власні межі, розширити сферу своєї діяльності, діяти за межами вимог і ситуацій. – Готовність до вибору та усвідомлення відповідальності за результати і наслідки своєї діяльності, своєї поведінки. Процес вибору стимулює самопізнання, підвищує відповідальність за досягнутий результат, формує відчуття особистої причетності до життєвих подій через визначення своїх цілей і способів їх досягнення [268].	Субъектная позиция ученика во взаимодействии с учителем предполагает: – <u>Самостоятельность</u> - способность к независимым действиям, решениям, проявлению собственной инициативы и в выборе целей, и в выборе способов их достижения; готовность и способность совершать какие-либо действия собственными силами; – <u>Активность</u> - стремление ученика выйти за собственные пределы, расширить сферу своей деятельности и общения, действовать за границами требований и ситуации и ролевых предписаний, предпочтений; – <u>Готовность к выбору</u> как осознание ответственности за результаты и последствия своей деятельности, поведения. Процесс выбора стимулирует самопознание, ответственность за достигнутый результат, личную причастность к жизненным обстоятельствам через определение своих целей и способов их достижения [1].
268. Луговий В. І. Стратегія реформування освіти в Україні : рек. з освіт. політики / В. І. Луговий. – Київ : К. Л. С., 2003. – 296 с.	1. Личностно ориентированный урок: конструирование и диагностика: учебно-методическое пособие / под ред. М.И. Лукьяновой.– М.: Центр «Педагогический поиск», 2006. – 176 с.
У процесі педагогічної взаємодії необхідно створювати умови для розвитку особистісної чи «суб'єктної» позиції студента.	В процессе педагогического взаимодействия необходимо создавать условия для развития субъектной позиции учеников.
139	
С. 282	С. 38 – 39
Навчання студентів шляхом застосування у цьому процесі інноваційних технологій, як засвідчує проаналізована нами література, дозволяє:	Обучение студентов на основе инновационных технологий, как свидетельствуют наработки педагогов-новаторов, позволяет утверждать, что у

• змінити ставлення студентів до нововведень, у них з'являється готовність до здійснення інновацій; • сформувати у студентів системні знання; • досягнути різкого зростання рівня творчої самостійності; • оволодіти способами інноваційної діяльності; • підвищити рівень володіння навчальним матеріалом настільки, щоб досягти творчого, дослідного способу його опрацювання; • розвинути у студента здатності застосовувати та впроваджувати нові технології; • навчити студента володіти основами соціальних відносин у суспільстві, навчити його діяти інноваційно, адекватно певній соціальній культурі; • змінити мотивацію і готовність до вирішення інноваційних завдань тощо [258].	студентов в учебном процессе происходит: – смена обывательской, потребительской позиции на активную, ответственную; у них появляется готовность взять на себя ответственность за свое учение; – резкий рост уровня самостоятельности (содержательной и исполнительской); – приобретение умения учиться (у студентов развиваются системные, обобщенные знания и способы деятельности); – повышение уровня оперирования учебным материалом, что дает возможность выхода на исследовательский, творческий уровень; развитие способности к сотрудничеству, кооперации, принятию новых технологий (то есть происходит обучение социальным отношениям и приобретается способность действовать технологично, адекватно социальной культуре); изменение мотивации и готовность к решению исследовательских задач и как следствие появление чувства компетентности и аффилиации, являющиеся предпосылкой самоактуализации.
258. Лакшин В. Психолого-педагогичні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах / Віктор Лакшин // Рідна шк. – 2005. – № 2. – С. 22–25.	

140

С. 283	
Ми <u>відстоюємо</u> думку про те, що технологічний підхід дозволяє не лише формувати у студента соціально-професійні знання та вміння, що відповідають сучасному рівню знань, а й розвивати у нього таку якість особистості, як інноваційна культура.	Таким образом, технологический подход позволяет не только "снабдить" студента социально-профессиональными знаниями и умениями, но и развить у него такие качества личности, которые востребованы данным видом профессионального труда, оказать ему помощь в поисках себя в профессии.
Технологізація дає можливість досягнення наступних цілей: • підготувати студента як майбутнього фахівця до його майбутньої професійної діяльності, яку він буде здатний виконувати якісно та продуктивно; • сформувати студента як громадянина, що має свою активну життєву позицію, що володіє соціальним досвідом, цінностями, нормами певного	По сути дела, технологизация решает гуманитарные цели трех типов: • готовит студента как будущего специалиста, то есть соблюдает интересы государства; • формирует студента как члена социума, овладевшего социальным опытом, ценностями, нормами, то есть соблюдает интересы общества; развивает студента как

соціуму; • розвивати студента як творчу особистість, яка є активною, ініціативною , не байдужою як у своєму професійному колі, так і у соціокультурному просторі, що є середовищем її існування [258].	активного, ініціативного и думающего индивида, то есть соблюдает интересы личности.
258. Лакшин В. Психолого-педагогічні основи професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у вищих навчальних закладах / Віктор Лакшин // Рідна шк. – 2005. – № 2. – С. 22–25.	

141

С. 288	Ярошинська О. О. Організація педагогічного супроводу майбутніх учителів початкової школи в навчальному середовищі / О. О. Ярошинська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – 2015. Вип. 24. – С. 38 – 43.
	С. 42
Реалізація сучасних освітніх технологій навчання передбачає широке застосування індивідуальних та колективних форм організації інноваційної діяльності на засадах «взаємодії».	Реалізація сучасних особистісно орієнтованих технологій навчання (методу проєктів, колажу, дебатов тощо) передбачає широке застосування методів непрямого управління з використанням індивідуальних, групових та колективних форм організації навчання, підґрунтям яких виступає взаємодія.
При індивідуальній формі організації цієї діяльності відбувається взаємодія студента з інноваційним середовищем.	При індивідуальній формі навчання відбувається взаємодія студента з навчальним середовищем, а також із самим собою та з викладачем (на етапі контролю та корекції освітнього продукту).

142

С. 282	
Результати проведеного нами дослідження дозволяють виділити сукупність таких умов становлення та розвитку особистості студента у процесі його навчання, протягом якого мало місце застосування інноваційних технологій: – підвищення мотивації навчання за рахунок усвідомлення та прийняття його цілей і завдань; – оволодіння технологіями інноваційної діяльності; – долання труднощів та перепон при впровадженні нововведень; – набуття системних інноваційних знань , оволодіння інноваційними способами діяльності; – розвиток здатності до інноваційної діяльності тощо.	Наш опыт работы, а также анализ литературных источников (С.М. Годник, М.М. Левина, А.В. Мудрик, В.М. Симонов, Д.А. Белухин и др.) позволяют выделить совокупность организационно-педагогических условий становления личности студента в процессе его обучения на основе инновационных технологий: – осознание и принятие целей и задач обучения, что повышает мотивацию учения; – осознание технологических процедур интеллектуального труда; – овладение приемами и процедурами технологического труда; – профессиональное самообразование и самовоспитание во время работы с технологическими картами; – компетентное и оптимистичное

	преодоление трудностей и барьеров в учебном процессе; развитие системных обобщенных знаний и способов деятельности: конструктивных, организационных, коммуникативных, гностических; развитие способности к сотрудничеству, кооперации, к принятию нового;
--	---